

ΣΠΥΡΟΥ ΔΗΜ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ
Δρα ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΠ. ΑΝΤΥΠΑΣ

Η ΖΩΗ - Η ΕΠΟΧΗ - Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ
- Η ΔΡΑΣΗ - ΚΑΙ Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΚΩΝ
ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣΙΑΚΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ

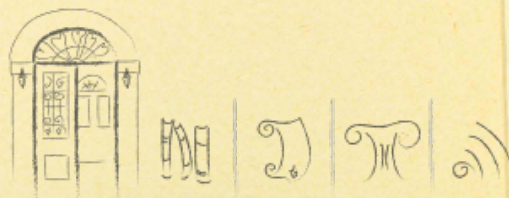

ΑΘΗΝΑ

1980

ΓΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

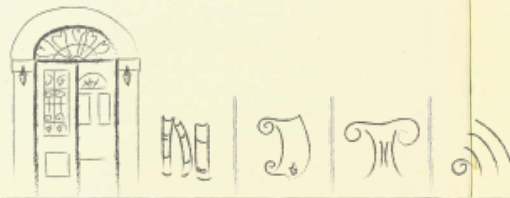
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΣΠΥΡΟΥ ΔΗΜ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ
Δρα ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΠ. ΑΝΤΥΠΙΑΣ

Η ΖΩΗ - Η ΕΠΟΧΗ - Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ
- Η ΔΡΑΣΗ - ΚΑΙ Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
A1.Σ5.Φ4.0001

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΑΘΗΝΑ
1980

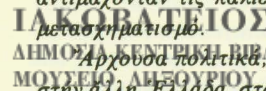
ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ δομή καὶ ἡ σύνθεση μιᾶς κοινωνίας σέ δοσμένο χῶρο καὶ χρόνο εἶναι ἡ ἔκφραση τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων, πού κυριαρχοῦν σ' αὐτήν. Αὐτές οἱ σχέσεις ἐκφράζουν ἰδέες, πάνω στίς ὁποῖες στηρίζεται ἡ ὀργάνωση, ἡ θεσμικὴ διάρθρωση καὶ ἡ λειτουργία μιᾶς κοινωνίας, διαφοροποιοῦνται δέ μέ τίς ἐπιστημονικές καὶ τεχνικές κατακτήσεις καὶ ἐξελίξεις. Μέ τή διαφοροποίηση αὐτή ἐμφανίζονται νέες ἰδέες, πού ἀντιπαλαίουν τίς κατεστημένες καὶ τήν πολιτική, κοινωνική καὶ οἰκονομική μορφοποίηση τους. Τέλος οἱ καινούργιες αὐτές ἰδέες, μέ τή διαφοροποίηση τῶν οἰκονομικῶν καὶ παραγωγικῶν σχέσεων, διακινούμενες μέσα στήν κοινωνία ἐπιδιώκουν τή δημιουργία νέων πολιτικῶν, κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν σχημάτων σκοπεύοντας στόν πολιτικό καὶ κοινωνικό μετασχηματισμό.

Οἱ νέες ἰδέες, πού ἐμφανίζονται μέ τήν ἀνατροπὴ τῶν παραγωγικῶν σχέσεων, μέ στόχο τήν πολιτική, κοινωνική, οἰκονομική καὶ πολιτιστική ἀλλαγὴ, ἔχουν δέκτες φωτισμένες πρωτοπόρες προσωπικότητες, πού ἀφομοιώνοντας τες συνειδητά γίνονται μέ τή σειρά τους οἱ γόνιμοι καὶ δημιουργικοὶ πομποὶ τους πρὸς τὰ εὐρύτερα λαϊκά στρώματα, τῶν ὁποίων γίνονται οἱ ἡγέτες στόν ἀγώνα γιὰ τή συγκεκριμένη σχηματοποίηση τους.

Στὴν Κεφαλονιά καὶ στὴν Ἰθάκη, ὅπως ἄλλως τε καὶ στόν υπόλοιπο ἐλληνικό χῶρο, ἐλεύθερο ἢ υπόδουλο, διακινήθηκαν σ' ὅλο τὸν 19ο αἰῶνα νέες ἰδέες, πού ἀντιμάχονταν τίς παλιές καὶ κατεστημένες μέ αἴτημα τὸν πολιτικό καὶ κοινωνικό μετασχηματισμό.

Ἀρχοντὰ πολιτικά, κοινωνικά καὶ οἰκονομικά τάξη στήν Κεφαλονιά, ὅπως καὶ στήν ἄλλη Ἑλλάδα, στόν αἰῶνα αὐτὸ ἦταν ἡ τάξη τῆς μεγάλης γαιοκτησίας καὶ τῆς

κληρονομικής αριστοκρατίας, πού πάσχιζε με κάθε μέσο νά διατηρήσει τό προνομακό γι' αὐτήν κατεστημένο της. Ἀντίπαλο στήν προσπάθειά της αὐτή εἶχε τήν ὁλοένα διαμορφούμενη καί συνεχῶς ἰσχυροποιούμενη οἰκονομικά καί κοινωνικά ἀστική τάξη μέ κεντρικό της πυρήνα τό ἐμποροναυτικό στοιχείο, τοὺς διανοουμένους καί τή νεολαία, μέ πρωτοπορεία της τή σπουδάζουσα. Ἡ τάξη αὐτή εἶχε, ἀκόμα, στενοὺς συμμάχους τὰ βιοτεχνικά καί ἐπαγγελματικά μεσαία καί μικρά ἀστικά στρώματα, τοὺς ἐργαζόμενους τῶν πόλεων καί τῆς ὑπαίθρου, τοὺς ὑπαλλήλους καί τοὺς ἀγρότες, μικροῖδιοκτῆτες γῆς ἢ ἀκτήμονες καί δουλοπάροικους, πού καταπιέζονταν ἀπό τίς ληστρικές καί ἀπαράδεκτες ἀγροληπτικές σχέσεις¹.

Ἐκφραστές τῶν νέων ἰδεῶν, πού ἐπεδίωξαν τόν κοινωνικό μετασχηματισμό, ἦταν στήν Κεφαλονιά καί στήν Ἰθάκη οἱ Ριζοσπάστες στά χρόνια τῆς ἀγγλοκρατίας καί μάλιστα οἱ ἡγέτες τους Ἡλίας Ζερβός Ἰακωβάτος καί περισσότερο ὁ Ἰωσήφ Μομφερράτος, ἡγέτης τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τους· μετά τήν ἔνωση μέ τήν Ἑλλάδα, ἐκφραστές τους ἦταν ὁ Παναγιώτης Πανᾶς², παλιό ἡγετικό στέλεχος τοῦ Ριζοσπαστικοῦ κόμματος, ὁ ἀντιεισαγγελέας καί βουλευτής Κρανιάς Ρόκκος Χοιδᾶς³, ὁ

(1) Ξεχωριστά καταθλιπτικές ἦσαν οἱ σχέσεις αὐτές στήν Κεφαλονιά, πού ἐκφράζονταν μέ τοὺς θεσμούς τῆς νομῆς· τῶν καλαμένων δηλαδή τῶν δῆθεν κακοκαλλιεργειῶν ἀπό τοὺς ἀγρολῆπτες, πού διαπιστώνονταν σκόπιμα ἀπό τοὺς ἀγοροδότες μέ ἐμπιστά ὄργανά τους γιά νά εἰσπράττουν περισσότερα κέρδη· τῶν διακηρύξεων, δηλαδή τῶν ἀγροζημιῶν, πού δῆθεν γίνονταν στά κτήματα τῶν ἀρχόντων καί πού μέ δικαστικές ἀποφάσεις γιά ἀποζημίωσή τους καταπίεζαν ὁλόκληρο χωριό ἢ χωριά· τῶν κομπάρτων, δηλαδή τῶν ἀποζημιώσεων, πού ἓνα ἢ περισσότερα χωριά πλήρωναν στόν ἀρχοντα τῆς περιοχῆς γιά δῆθεν ἀγροζημιές· τῶν ὁμολογῶν, τῶν χρεωστικῶν χρεωγράφων καί τῶν δικόγραφων. Ἐνδεικτικά βλ. Σπύρος Μαλάκης. Ἀπομνημονεύματα ἐπὶ τῆς συγχρόνου ἱστορίας 178 - 179. Βλ. καί παρακάτω ὑπόσημ. 52.

(2) Ὁ Παν. Πανᾶς ὑπῆρξε, νέος ἀκόμα, ἐξέχουσα φυσιογνωμία τοῦ Ριζοσπαστικοῦ κόμματός στήν Κεφαλονιά στά χρόνια τῆς ἀγγλοκρατίας. Στιγμάτωσε σκληρὰ τόν ψευτοριζοσπαστισμό στό ἔργο του «Ριζοσπάστες καί θελιτώσεις ἐν Ἑπτανήσῳ» πού δημοσίευσε μετά τήν ἔνωση τό 1880. Πῆγε στό Βουκουρέστι μετά τήν ἔνωση καί ἐργάστηκε στήν ἐκεῖ ἐκδιδομένη ἐλληνική προοδευτική ἐφημερίδα «Ἴρις» τοῦ Ζαχ. Σαρδέλη. Ἀργότερα γύρισε στήν Ἑλλάδα καί ἐγίνε ἐκδότης ἐφημερίδων, ἀνάμεσα στίς ὁποῖες ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἐφημερίδα του «Ἐργατῆς», πού ἐξέδωσε τό 1875 πρῶτα στήν Κεφαλονιά καί σέ συνέχεια γιά λίγο διάστημα στήν Ἀθήνα. Ὑποστήριξε ἐνθερμα τὰ συμφέροντα καί αἰτήματα τῶν ἐργαζομένων καί ὑπῆρξε ἐνθερμος ἐπίσης ὁπαδός τῆς Βαλκανικῆς ὁμοσπονδίας. Πέθανε τό 1896 καί κατά τήν ἐπιθυμία του τάφηκε στό δημοτικό νεκροταφεῖο τοῦ Ἀργοστολίου (Δράπανο).

(3) Ὁ Ρόκκος Χοιδᾶς εἶναι μιά φωτισμένη προοδευτική φυσιογνωμία. Γέννημα τοῦ Κεφαλονίτικου ριζοσπαστισμοῦ σπούδασε στήν Ἰταλία. Ἐπηρεάστηκε βαθειά ἀπό τήν ἰδεολογία τοῦ ἰταλοῦ ἀγωνιστῆ Mazzini καί γυρίζοντας στήν Ἑλλάδα μῆτε στή

δικηγόρος Πλάτωνας Δρακούλης⁴ ἀπό τήν Ἰθάκη καί στά τέλη τοῦ περασμένου αἰῶνα καί στίς ἀρχές τοῦ τωρινοῦ ὁ νομικός Μαρῖνος Σ. Ἀντύπας. Ὅλοι αὐτοί καί ἄλλοι ὁμοϊδεάτες καί συνεργάτες τους ξεκίνησαν τή δράση τους ἀπό τήν Κεφαλονιά καί τήν Ἰθάκη, σέ συνέχεια ὁμως τήν ξεδίπλωσαν στήν ἐλεύθερη Ἑλλάδα καί πέτυχαν, χάρις σ' αὐτήν, νά ἀποθοῦν μαζί μέ ἄλλους Ἕλληνες πρωτοπόρους καί ἀγωνιστικές ἡγετικές φυσιογνωμίες τῶν γνήσιων δημοκρατικῶν, τῶν κοινωνιστικῶν καί τῶν σοσιαλιστικῶν ἰδεῶν.

Ὁ Μαρῖνος Σ. Ἀντύπας, ἐκρηκτική στίς ἐκδηλώσεις της καί ἀκαμπτη στήν ὑποστήριξη τῶν ἰδεῶν της φυσιογνωμία, σκόπιμα εἶχε περάσει στή λήθη. Ἡ προσωπικότητά καί ἡ δράση του παρέμεναν ἔως τώρα ἀγνωστες στό εὐρύτερο ἐλληνικό κοινό. Ἡ μνήμη του, καί μάλιστα θολή καί συγκεχυμένη, παρέμενε μόνο σέ μερικοὺς Κεφαλονίτες, πού ἐξῆσαν στήν ἐποχή του ἢ σέ ἄλλους, πού εἶχαν ἀκούσει γι' αὐτόν, καί

δικαστική ὑπηρεσία καί ἔφτασε στό βαθμό τοῦ ἀντιεισαγγελέα Ἐφετών. Ὑπῆρξε ἀνένδοτος μαχητής τῆς ἀβασίλευτης δημοκρατίας καί τῶν Λαϊκῶν ἐλευθεριῶν καί μέ τήν ἐκλογή του ὡς βουλευτῆ τῆς Κρανιάς τό 1875 ἀναδείχτηκε ἀπό τό δῆμα τῆς βουλῆς τῆς Χαλκίδας τό 1890 ἀνάπτυξε πολύμορφες δραστηριότητες μέσα καί ἔξω ἀπὸ τή βουλή ὑπερασπίζοντας παραδειγματικά τό λαό καί τὰ συμφέροντά του· πολέμοντας ἀνελέητα τό παλάτι· κτυπώντας ἀλύπητα τή φαυλοκρατία τῆς πολιτικῆς ζωῆς· διακηρύσσοντας μέ ἀκαταμάχητο θάρρος τήν πίστη του στή Δημοκρατία μέ κοινωνιστικό περιεχόμενο· καί συγκεντρώνοντας γι' αὐτό τό ἀσπονδο μῖσος καί τήν ἐχθρότητα τοῦ τότε ἐλληνικοῦ κατεστημένου, πού πάσχισε καί πέτυχε τελικά νά τόν ἐξοντώσει. Γι' αὐτόν τόν ἀγνό Κεφαλονίτη ἰδεολόγο· τόν ἀλύγιστο ὑπερασπιστή τῶν λαϊκῶν καί ἐθνικῶν συμφερόντων· τόν πρωτοπόρο δημοκράτη κοινωνιστή ἐτοιμάζουμε ξεχωριστή μελέτη βασισμένη σέ πηγές.

(4) Ὁ Πλ. Δρακούλης ἀπὸ τήν Ἰθάκη γεννήθηκε στά τέλη τῆς ἀγγλοκρατίας καί ἀνάπτυξε στήν ἐλεύθερη πατρίδα, μετά τήν ἔνωση τῆς Ἑπτανήσου μ' αὐτήν, μεγίστη δραστηριότητα γιά τή διάδοση καί ἐμπέδωση σοσιαλιστικῶν ἀρχῶν, θαυμάτα διαποτισμένων ἀπὸ τή χριστιανική ἠθικολογία. Συντηρητικός σοσιαλιστής ἀπέβλεπε ξεχωριστά στή διαφώτιση τῶν λαϊκῶν μαζῶν, καί στή διάδοση σ' αὐτές τῶν νέων κοινωνικῶν ἰδεῶν καί ἐχθρεύονταν κάθε ἐπαναστατική διαισθητικότητα. Ὑπῆρξε ἐκδότης τῆς ἐφημερίδας «Ἀρδην»· μετέφρασε ἢ ἐγραψε ὁ ἴδιος πλῆθος ἐργῶν βασισμένων στίς νέες τότε ἰδέες· χρημάτισε καθηγητής στό Πανεπιστήμιο τῆς Ὁξφόρδης· ἐκλέχτηκε βουλευτῆς μέ σοσιαλιστικό πρόγραμμα στή βουλή τοῦ 1910 μαζί μέ τοὺς Κεφαλονίτες Νικ. Μαζαράκη καί Κ. Δεστούνη· παρακολουθοῦσε στενά τή διεθνή σοσιαλιστική κίνηση· ἀντιπροσώπευσε τόν ἐλληνικό σοσιαλισμό στό συνέδριο τῆς Β' Διεθνούς στό Παρίσι· ἀργότερα ἀσχολήθηκε μέ τίς ἀγροτοπόλεις προσφέροντας πολλά στήν πα-

ΙΔΕΕΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ
Πλ. Δρακούλης τήν ἰδεολογία καί τήν πολύμορφη δράση του ἐτοιμάζουμε, ἐπίσης, ξεχωριστή μελέτη βασισμένη στίς πηγές.

περισσότερο στο Θεσσαλικό κάμπο. Προπολεμικά ανέσυραν τόν Μαρ. 'Αντύπα και τό έργο του από τή λήθη, μέ τήν όποία τόν είχε σκεπάσει τό κατεστημένο, μερικοί πού άσχολήθηκαν γενικότερα μέ τήν Ιστορία τών νέων ιδεών στήν 'Ελλάδα και τών έκπροσώπων τους, οί πληροφορίες όμως πού έδωσαν γι' αυτόν ήταν περιορισμένες και άτελείς. Μεταπολεμικά από πολλούς επιδείχθηκε ένα ξεχωριστό ενδιαφέρον γιά τόν Μαρ. 'Αντύπα, τήν ιδεολογία του και τή δράση του και γράφτηκαν μερικά σημειώματα και άρθρα γι' αυτόν, αλλά και αυτά στηρίζονταν περισσότερο στις πληροφορίες τών παλαιότερων, πού άσχολήθηκαν μέ τόν άνδρα, πολύ λίγα πρόσθεταν στά ήδη γνωστά και πρό παντός δέν γράφτηκε μιά ολοκληρωμένη και επιστημονικά θεμελιωμένη και τεκμηριωμένη μελέτη γι' αυτόν. Τό ενδιαφέρον αυτό γιά τόν Μαρ. 'Αντύπα, πού έκδηλώθηκε και όλοένα περισσότερο έκδηλώνεται μέ πρωτοπορεία τή σπουδάζουσα νεολαία τής Κεφαλονιάς και τής 'Ιθάκης, πού τό φοιτητικό της σύλλογο τόν τιτλοφόρησε «Μαρίνος 'Αντύπας», μέ παρότρυνε νά άσχοληθώ έπισταμένα και προσεκτικά μέ τόν άνδρα, τήν ιδεολογία του και τή δράση του. 'Ερεύνησα έτσι επίμονα και προσεκτικά μερικές άρχαιακές πηγές· μελέτησα τίς έφημερίδες τής έποχής του, ξεχωριστά από τό 1897 και ως τό 1907, όταν δολοφονήθηκε· μελέτησα, επίσης, ό,τι σχετικό έχει γραφεί γιά τόν Μαρ. 'Αντύπα έως σήμερα· διαστώρωνα πληροφορίες, άπόψεις και σύμφωνες ή αντίθετες γνώμες και κρίσεις γι' αυτόν και καρπός αυτών τών μελετών και έρευνών μου είναι ή παρούσα μελέτη.

Αυτή τή μελέτη τή χώρισα σέ πέντε κεφάλαια, πού άφορούν στή ζωή, στήν έποχή, στήν ιδεολογία στή δράση και στή δολοφονία του Μαρ. 'Αντύπα, και στό τέλος πρόσθεσα Παράρτημα μέ χαρακτηριστικά κείμενα του 'Αντύπα ή κείμενα γραμμένα γιά τόν 'Αντύπα. Έτσι θεωρώ πώς ό άναγνώστης θά μπορεί νά σχηματίσει μιά άμεση ιδέα γιά τόν άνδρα, αλλά και γιά τή γνώμη, πού είχαν γι' αυτόν οί σύγχρονοί του. Στο τέλος τής μελέτης παραθέτω τήν έως σήμερα βιβλιογραφία, γιά τόν 'Αντύπα, πού μελέτησα, καθώς και τίς πηγές, από τίς όποιες πήρα τά βασικά και κύρια στοιχεία. Τό κείμενο τής μελέτης συνώδευσα μέ ένα ευρύτατο ύπομνηματισμό.

Θέλω νά πιστεύω πώς ή μελέτη μου αυτή είναι μιά προσφορά θετική όχι μονάχα στή νεώτατη Ιστορία τής Κεφαλονιάς, αλλά και γενικότερα στή νεοελληνική Ιστορία, πολύ περισσότερο μάλιστα, όσο οί ιδέες, μέ τίς όποιες έδρασε και γιά τίς όποιες δολοφονήθηκε ό Μαρ. 'Αντύπας διακινούνται σήμερα ευρύτατα στόν 'Ελληνικό λαό, τόν όποιο και κατακτούν όμαδικά. Χρέος είναι του κάθε Ιστορικού νά προβάλλει στό λαό τούς πρωτοπόρους άγωνιστές τών ιδεών αυτών, πού σέ έποχές καταθλιπτικές τίς πρόβαλαν ήρωικά και άγωνίστηκαν, μιά χούφτα αυτοί, γιά τήν κατίσχυση τους. 'Εκπληρώνεται έτσι τό χρέος πρός εκείνους, πού θύματα τής ΙΔΕΑΣ, άνοιξαν πρώτοι, και ελάχιστοι αυτοί, τό δρόμο, πού σήμερα ακολουθεί ένα πλήθος.

Θεωρώ ύποχρέωσή μου και από δώ νά ευχαριστήσω ιδιαίτερα τό φίλο Γιάννη Α. Κουνάδη, πού μέ προθυμία μου παραχώρισε τά φύλλα τής έφημερίδας «'Ανάστασις».

πού έχει και πού χωρίς τή μελέτη τους δέν θά μπορούσε νά γραφεί μέ πληρότητα αυτή ή ιστορική σύνθεση.

Ευχαριστώ, επίσης, τήν 'Ομόσπονδια Κεφαλληνιακών και 'Ιθακησιακών Σωματείων και ξεχωριστά τόν Πρόεδρο και τά μέλη του Διοικητικού της Συμβουλίου, πού -ρόθυμα άνάλαβαν τή χρηματοδότηση αυτής τής έκδοσης.

Σπύρος Δ.Λουκάτος

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΗΣΟΥΡΙΟΥ

Α΄ Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΜΑΡΙΝΟΥ ΣΠ. ΑΝΤΥΠΙΑ

Κύριες και βασικές όριοθετικές περίοδοι της ζωής του Μαρ. Σ. Ἀντύπα, μέσα στις οποίες ανάπτυξε τις δραστηριότητες του, ξεδιπλώνοντας μαχητικά και ανυποχώρητα τις ιδεολογικές του αρχές, είναι οι ακόλουθες:

ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ Μ. ΑΝΤΥΠΙΑ: Ὁ Μαρ. Ἀντύπας γεννήθηκε στο ὄρεινό χωριό Φερεντινάτα τῆς περιοχῆς τῆς Πύλαρου στήν Κεφαλονιά τό 1872 ἀπό μικροαστούς γονεῖς⁵. Ὁ πατέρας του Σπύρος μαρτυρεῖται γλύπτης⁶, ἐμπειρος αὐτοδίδακτος τεχνίτης τοῦ μαρμάρου καί ἐνωρίς φαίνεται πώς μέ τή πολυμελέστατη οἰκογένειά του⁷ ἐγκατέλειψε τό ὀλιγάνθρωπο καί ἄγονο ὄρεινό χωριό του καί ἐγκαταστάθηκε στό Ἀργοστόλι, τήν πρωτεύουσα τῆς Κεφαλονιάς. Ἐδῶ ὁ Μαρ. Ἀντύπας προσέρχεται σέ εἰσιτήριες ἐξετάσεις στό ἑλληνικό σχολεῖο, τό σχολαρχεῖο τῆς πόλης, κατά τή σχολική χρονιά 1882 - 1883, πετυχαίνει σ' αὐτές καί ἐγγράφε-

(5) Ἡ καταγωγή του ἀπό τήν Πύλαρο καί ὁ χρόνος τῆς γέννησης του καταφαίνεται ἀπό τό Μαθητολόγιο τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου τοῦ Ἀργοστολίου τοῦ ἔτους 1885 - 1886. Ἐκεῖ ρητά μαρτυρεῖται ὡς τόπος γέννησης ἡ Πύλαρος καί ἡλικία 13 χρονῶν. Βλ. Παλαιό Ἀρχεῖο Λυκείου Ἀρρένων Ἀργοστολίου (Π.Α.Λ.Α.Α.) χειρόγραφος κώδικας ἀριθμ. 8. Ἐδῶ ὀφείλω νά εὐχαριστήσω τόν φίλο καί συνάδελφο κ. Γιώργο Μοσχόπουλο, πού πρόθυμα μέ βοήθησε στήν ἐρευνα αὐτοῦ τοῦ Ἀρχείου.

(6) Τέτοιο μαρτυρεῖται τό ἐπάγγελμα στό Μαθητολόγιο, ὅπως στήν παραπάνω σημ. μέ ἀριθ. 5. Ὁ Γιάννης Κορδάτος τόν θέλει λεπτοουργό βλ. Κοινωνιολογικόν καί Πολιτικόν Λεξικόν, σ. 278.

(7) Μαρτυρεῖται πώς ὁ Σπύρος Ἀντύπας, πατέρας τοῦ Μαρίνου ἀπόκτησε 18 παιδιά, ἀπό τὰ ὁποῖα ὅμως τό 1907 ἐπιζοῦσε μονάχα ὁ Μαρίνος. Βλ. ἐφημ. Ἀκρόπολις, ἔτος 1907, σ. 3 Ἡ δολοφονία τοῦ Μαρίνου Ἀντύπα.

ται στην πρώτη τάξη⁸. Κατά την σχολική χρονιά 1885 - 1886 παρακολουθεί την τρίτη και τελευταία τάξη του ελληνικού σχολείου του 'Αργοστολίου⁹ έχοντας κηδεμόνα τον καθηγητή Α.Γ. Παπανδρέου¹⁰. 'Αποφοιτώντας από το ελληνικό σχολείο γράφτηκε στο γυμνάσιο του 'Αργοστολίου, στο οποίο συναντάται να φοιτά στην τέταρτη και τελευταία τάξη κατά τη σχολική χρονιά 1889 - 1890¹¹. Τόν 'Ιούνιο 1890 προσήλθε σέ γραπτή απολυτήρια δοκιμασία, κατά την οποία πέτυχε εξαιρετους βαθμούς, μάλιστα στά Μαθηματικά, στην 'Ιστορία, στη Φυσική και στην Κοσμογραφία,¹² ενώ οι προφορικοί του βαθμοί σέ όλα τά μαθήματα ήσαν ανώτεροι¹³, ή διαγωγή του «ἀξίεπαινη», και ο γενικός βαθμός του απολυτηρίου του «Λίαν Καλῶς». 'Ο Μαρίνος

(8) Βλ. Π.Α.Λ.Α.Α., χειρ. κώδικας ἀριθμ. 8, Μαθητολόγιο του ἔτους 1882 - 1883, σ. 72. Στην ἔγγραφή του σ' αὐτόν φέρει αὐξ. ἀριθ. 134, τόπος διαμονῆς ἀναγράφεται τό 'Αργοστόλι, θρησκεία ἡ ὀρθόδοξη καί ἡμερομηνία ἔγγραφῆς 16 'Οκτωβρίου· εἶναι κενά ὁ τόπος γέννησης, ἡ ἡλικία, τό ἐπάγγελμα γονέων καί ἡ ὑπογραφή γονέων. 'Ως τίτλος ἔγγραφῆς ἀναγράφεται «ἐξετασθεὶς».

(9) Βλ. Π.Α.Λ.Α.Α., χειρ. κώδ. ἀριθ. 8 Μαθητολόγιο του ἔτους 1885 - 1886 σ. 102. 'Εδῶ ἔχει ἔγγραφει μέ αὐξ. ἀριθ. 141 καί ἀναγράφονται πλήρη τά στοιχεῖα του: τόπος γέννησης του ἡ Πύλαρος· τόπος διαμονῆς του τό 'Αργοστόλι· θρησκεία χριστιανός· ἡλικία 13 χρονῶν· ἐπάγγελμα πατέρα γλύπτης· τάξη, πού ἐγράφηκε ἡ τρίτη· τίτλος ἔγγραφῆς ἐνδεικτικό ἑλληνικοῦ σχολείου· ἡμερομηνία ἔγγραφῆς 20 Σεπτεμβρίου· ὑπογραφή κηδεμόνα Α.Γ. Παπανδρέου.

(10) Πρόκειται γιὰ τόν καθηγητή Α.Γ. Παπανδρέου πού ἀρκετά χρόνια δίδασκε στό ἑλληνικό σχολεῖο καί γυμνάσιο τοῦ 'Αργοστολίου καί πού κοντά στίς ἄλλες προσφορές του μετάφρασε καί τό ἔργο του 'Ιωσήφ Πάρτς, Κεφαλληνία καί 'Ιθάκη, γεωγραφική μονογραφία, ἐν 'Αθήναις 1892.

(11) Βλ. Π.Α.Λ.Α.Α., χειρόγρ. κώδικας ἀριθ. 15. Γενικός ἔλεγχος ἀρχόμενος ἀπό τοῦ σχολ. ἔτους 1889 - 1890 καί λήγων τό 1922 - 1923 φύλ. 7 καί χειρόγρ. κώδικας ἀριθμ. 16, εἰδικός ἔλεγχος τοῦ σχολ. ἔτους 1889 - 1890.

(12) Βλ. Π.Α.Λ.Α.Α., χειρόγρ. κώδικας ἀριθ. 15, φύλ. 7, Γενικός ἔλεγχος ἀποτελέσματος ἐνιαυσίων ἐξετάσεων, σχολ. ἔτος 1889 - 1890· πρωτόκολλον τῶν ὑφ' ἐκάστου τῶν καθηγητῶν ἀπονειμηθέντων βαθμῶν τοῖς τήν ἀπολυτήριον δοκιμασίαν ὑποστάσι μαθηταῖς τῆς τέταρτης τάξεως ἐν τοῖς γραπτοῖς. 'Εδῶ ὁ Μαρ. 'Αντύπας καταγράφεται μέ αὐξ. ἀριθ. 6 καί ἀριθ. μαθητολογίου 26· ἀναφέρεται δέ πατρίς του τό 'Αργοστόλιον· ἡλικία 15 χρονῶν προφανέστατα ἀπό λάθος, ἀθῶο ἢ σκοπίμο, ἀφοῦ ἤδη ἦταν 13 χρονῶν κατά τή σχολ. χρονιά 1885 - 1886· διαγωγή ἀξίεπαινος· ἐπάγγελμα πατέρα γλύπτης· καί βαθμοί του στά 'Ελληνικά 7, στά Λατινικά 6, στά Μαθηματικά 9, στά Γαλλικά 4, στήν 'Ιστορία 5, στή Λογική 5, στήν Φυσική 8 καί στήν Κοσμογραφία 8. Τό πρωτόκολλο φέρει ἡμερομηνία 27 'Ιουνίου 1890 καί ὑπογράφεται ἀπό τόν Γυμνασιάρχην 'Ι. Κορφιοτάκη καί τούς καθηγητές Α.Γ. Παπανδρέου, Ν. Πυλαρινό, Γ.Ι. Χοιδά καί Δ.Γ. Ξυδιά.

(13) Βλ. Π.Α.Λ.Α.Α., χειρόγρ. κώδικας ἀριθ. 16, σ. 6, Εἰδικός ἔλεγχος σχολ. ἔτους

'Αντύπας διδάχτηκε στό Γυμνάσιο τά ἐγκύκλια μαθήματα ἀπό ἐξαιρετους ἐκπαιδευτικούς λειτουργοῦς¹⁴ καί ἦταν πάντα ἀπό τούς καλλίτερους μαθητές τῆς τάξης του, ἀνάμεσα στούς ὁποίους συγκαταλέγονταν καί ὁ σατυρικός ποιητής τῆς Κεφαλονιάς Γεώργιος Μολφέτας, ὁ ἐκδότης καί συντάκτης τῆς σατυρικῆς ἐφημερίδας «Ζιζάνιον» καί ἀργότερα στενός συνεργάτης του στήν προσπάθειά του νά δημιουργήσει πνευματική ἐστία στό 'Αργοστόλι¹⁵. 'Όταν τέλειωσε τό Γυμνάσιο ὁ Μαρ. 'Αντύπας πῆγε στήν 'Αθήνα καί γράφτηκε στή Νομική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου.

ΤΑ ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡ. ΑΝΤΥΠΑ: 'Ο Μαρ. 'Αντύπας φοίτησε στή Νομική Σχολή ὡς τό 1897¹⁶, ὅταν συναντάται τελειόφοιτος τῆς σχολῆς. 'Οντας φοιτητής ἦλθε σέ στενή ἐπαφή μέ τούς προοδευτικούς, δημοκρατικούς καί σοσιαλιστικούς κύκλους τῆς 'Αθήνας, πού ἀσκήσαν σημαντική ἐπίδραση στόν ἰδεολογικό του προσανατολισμό. 'Ιδιαίτερα σχετίστηκε μέ τά μέλη τοῦ Κεν-

1889 - 1890. 'Εδῶ ἀναγράφεται ὁ Μαρίνος 'Αντύπας μέ αὐξ. ἀριθ. 6 καί οἱ βαθμοί του κατά ἐξάμηναι εἶναι:

	ἐλληνικά	Λατινικά	Μαθηματικά	Γαλλικά
α' 'Εξάμ.	7/3	7/1	9	5/2
β' 'Εξάμ.	7/1	7	9	5/4
'Εξετάσεων	6	8	7	5
Μ.Ο.	7	7	8	5

	'Ιστορία	Λογική	Φυσική	Κοσμογραφία	Γυμν. καί στρατιωτ. ἀσκήσεις
α' 'Εξάμ.	8/2	6	9	9	8/2
β' 'Εξάμ.	8	7	9	10	10/2
ἐξετάσεων	7	7	6	7	—
Μ.Ο.	8	7	8	9	9

Οἱ παρανομαστές τῶν κλασμάτων, ὅπου ὑπάρχουν, κατά πᾶσα πιθανότητα φανερώνουν τόν ἀριθμό τῶν ἀπουσιῶν. 'Υπάρχει ἐπίσης μιὰ σημαντική διαφορὰ στή βαθμολογία ἀνάμεσα σ' αὐτήν, πού ἀναγράφεται στόν εἰδικό ἔλεγχο καί στόν γενικό ἔλεγχο τῶν ἀπολυτηρίων γραπτῶν ἐξετάσεων. 'Ο Μ. 'Ορος τῆς βαθμολογίας του κατά μάθημα ἀναγράφεται ὁ ἴδιος καί στόν Γενικό 'Ελεγκο τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων 1889 - 1890, ὅπου ὁ Μ. 'Αντύπας φέρει αὐξ. ἀριθ. 102, ἀριθ. Μαθητολογίου 26, πατρίδα 'Αργοστόλιον, ἡλικία 15, διαγωγή ἀξίεπαινη, ἐπάγγελμα γονέων γλύπτης καί ἑλληνικά 7, Λατίν. 7, Μαθηματικά 8, Γαλλικά 5, 'Ιστορία 8, Λογική 7, Φυσική 8, Κοσμογραφία 9, Γυμναστική 9, ὅλικο ἀποτέλεσμα λίαν Καλῶς ⁷⁵⁶/62.

(14) Βλ. αὐτούς στή σημ. 12.

(15) Πρόκειται γιὰ τό Λαϊκό 'Αναγνωστήριο «ἡ 'Ισότης», στό ὁποῖο ὁ Γ. Μολφέτας πραγματοποιήσε διαλέξεις. Βλ. σχετικά παρακάτω.

(16) Βλ. 'Εφημ. 'Ακροπολεις, ἔτος ΙΣΤ', ἀριθ. φ. 5689, 9 'Ιανουαρίου 1898, σ. 4. 'Η δὲ τῆς 'Αντιπας.

τρικου Σοσιαλιστικού Συλλόγου, πού είχε ιδρυθεί στην Αθήνα κατά το 1890¹⁷ και μάλιστα με τον Σταύρο Καλλέργη¹⁸, πού ήταν ή ήγετική του φυσιογνωμία, καθώς και με τη φοιτητική και μαθητική ομάδα, πού είχε δημιουργήσει ο σύλλογος με σκοπό την ευρύτερη διάδοση των σοσιαλιστικών ιδεών στο λαό.

Ως μέλος του Κεντρικού Σοσιαλιστικού Συλλόγου ο Μαρ. Αντύπας πραγματοποίησε την πρώτη δημόσια εμφάνισή του κατά το 1896. Τότε, και σε πραγματοποίηση ενός από τους σκοπούς του συλλόγου, πού ήταν ή διοργάνωση συγκεντρώσεων στην επαρχία, ο Μαρ. Αντύπας πηγαίνει στη Βιτρινίτσα στα μέσα του Φεβρουαρίου 1896 και σε συγκέντρωση εκεί 200 περίπου χωρικών αναπτύσσει με ευγλωττία και πειστικότητα τις σοσιαλιστικές ιδέες και αρχές¹⁹. Λίγο αργότερα και με τό ξέσπασμα της Κρητικής επανάστασης

(17) Ο Κεντρικός σοσιαλιστικός σύλλογος συγκροτήθηκε βασικά από τον Σταύρο Καλλέργη το 1890 στην Αθήνα και επίσημο δημοσιογραφικό του όργανο ήταν ή έφημερίδα «Σοσιαλιστής», πού τό πρώτο της φύλλο κυκλοφόρησε την ίδια χρονιά για νά σταματήσει ή έκδοσή της έξη μήνες αργότερα, νά επαναληφθεί τό 1891, νά σταματήσει τό 1893 και νά εκδοθεί πάλι τό 1895. Σκοποί του σοσιαλιστικού συλλόγου ήταν: ή ίδρυση παρατηρημάτων του στίς πόλεις και στα χωριά· ή έκδοση σοσιαλιστικών έργων, περιοδικών και έφημερίδων· ή ίδρυση σοσιαλιστικών βιβλιοθηκών· ή υποστήριξη προοδευτικών βουλευτών και δημάρχων· ή διοργάνωση ειρηνικών διαδηλώσεων, λαϊκών συγκεντρώσεων και διαλέξεων στην ύπαιθρο· ή διοργάνωση άπεργιών για τή διεκδίκηση εργατικών αιτημάτων. Βλ. σχετ. έφημ. «Σοσιαλιστής» 1 Ιανουαρίου 1893, σ. 1. Ο Κεντρικός αυτός σοσιαλιστικός σύλλογος στην πραγματικότητα θά καταστεί τό πρώτο σοσιαλιστικό κόμμα της Ελλάδας, θά δημιουργήσει παρατηρήματα του σε πολλές επαρχιακές πόλεις και στίς γραμμές του θά συγκεντρώσει την άριστερή πτέρυγα των Έλλήνων σοσιαλιστών, ενώ ή δεξιά θά εκπροσωπείται από τον Πλ. Δρακούλη.

(18) Ο Σταύρος Καλλέργης από την Κρήτη ήταν φοιτητής της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Πολυτεχνείου, ένωρίς όμως εγκατέλειψε τις σπουδές του και δόθηκε ολοκληρωτικά στη σοσιαλιστική κίνηση της εποχής του, της όποιας και αναδειχθηκε δυναμικός εκπρόσωπος. Ξεχωριστά κινήθηκε μέσα στους φοιτητικούς κύκλους και όργάνωσε εκεί σοσιαλιστικές ομάδες· βρισκόταν σε επαφή και με τον Ρόκκο Χοϊδά, τον Πλάτωνα Δρακούλη και τον κύκλο της έφημερίδας «Αρδην», ένωρίς όμως κινήθηκε πρωτοβουλιακά και συγκρότησε τον Κεντρικό Σοσιαλιστικό σύλλογο με πλούσια όργανωτική και διαφωτιστική δράση. Ήλθε σε επαφή με διεθνείς σοσιαλιστικούς κύκλους, μάλιστα του Παρισιού· κατέβηκε στην Κρήτη αργότερα με την έναρξη εκεί της επανάστασης, μετά τό τέλος της όποιας, την ήττα του 1897 και την κάμψη της σοσιαλιστικής κίνησης παραμένει στην ιδιαίτερη πατρίδα του, τό Χανιά.

(19) Βλ. Έφημ. «Σοσιαλιστής» 1 Μαρτίου 1896 και Γιάνης Κορδάτος, Ιστορ. του Έλλ. Έργατ. κινήματος, σ. 99.

του 1896 ο Αντύπας με άλλους φοιτητές και πιθανότατα και με τον Σταύρο Καλλέργη²⁰ κατέβηκε έθελοντής αγωνιστής στην Κρήτη, όπου πολέμησε ήρωικά στο πλευρό των Κρητών, άπόσπασε τό θαυμασμό των συμπολεμιστών του για τή γενναιότητά του, τραυματίστηκε σοβαρά στο στήθος σε σύγκρουση με τους Τούρκους και αναγκάστηκε νά επιστρέψει στην Αθήνα²¹. Έδώ αργότερα, κατά τό 1897, πήρε δραστήριο μέρος στην όργάνωση λαϊκού συλλαλητηρίου στην πλατεία της Όμόνοιας, μίλησε μπροστά σε πολυπληθές άκροατήριο, καταφέρθηκε κατά του τερματισμού του πολέμου και των διαπραγματεύσεων για την ειρήνη, πού είχαν αρχίσει με την κηδεμονία των Μ. Δυνάμεων, κατηγορήσε άπροκάλυπτα και δριμύτατα τή βασιλεία και τή δράση του διαδόχου και των πριγκήπων κατά τον πόλεμο και έξωπραγματιστικά ζήτησε την άμεση διακοπή των διαπραγματεύσεων για την ειρήνη και την έξακολούθηση του πολέμου κατά των Τούρκων μέχρις έσχάτων²².

Η όμιλία αυτή του Μαρ. Αντύπα κατατάραξε τους αὐλικούς και κυβερνητικούς κύκλους με άποτέλεσμα λίγες μέρες αργότερα νά συλληφθεί, νά φυλακιστεί και νά εισαχθεί σε δίκη, πού έγινε στίς 8 Ιανουαρίου 1898. Ο Αντύπας κατηγορήθηκε για έξύδριση του διαδόχου και των πριγκήπων, για διέγερση του λαού και για προσβολή των Δανών και των Μ. Δυνάμεων για την πολιτική τους στον έλληνοτουρκικό πόλεμο του 1897. Τό δικαστήριο άποδέχτηκε τις κατηγορίες αυτές και τον καταδίκασε σε φυλάκιση ενός έτους με

(20) Τότε άκριβώς ο Στ. Καλλέργης με άλλους κατέβηκε στην Κρήτη στο Χουμέρι Μυλοποτάμου και εκεί εκλέχθηκε αντιπρόσωπος στην Κρητική επαναστατική συνέλευση και με έθελοντές Ιταλούς σοσιαλιστές όργάνωσε σοσιαλιστική ομάδα. Βλ. Κωστής Μοσχάφ σ. 206 και Έπιστολή του προς Έλληνας Σοσιαλιστάς, Αθήνα, «Νέαι Ίδέαι», 1898, σ. 24.

(21) Για τή δράση αυτή του Μαρ. Αντύπα στην Κρήτη βλ. έφημ. «Ακρόπολις», έτος ΙΣΤ', άρ. φ. 5689, 9 Ιανουαρίου 1898 σ. 4, «Η δίκη του Αντύπα, στην όποία μάρτυρες της υπεράσπισης του και συμπολεμιστές του στην Κρήτη έξηραν την άνδρεία του» έφημ. «Τό Άστυ», περ. Γ', έτος Ζ', άριθ. φύλ. 4853, 20 Σεπτεμβρίου 1906 σ. 2, «Η χθεσινή δίκη του Μαρ. Αντύπα εις τό Πλημμελειοδικεϊόν, και σ' αυτήν κατάθεση του βουλευτή Σάμης Καβαλλιεράτου» έφημ. «Ανάστασις», έτος Α', άρ. φ. 3, 10 Ιουλίου 1904 σ. 2 - 4, άγόρευση του Ν. Μαυροκέφαλου, δικηγόρου στην υπόθεση Αντύπα.

(22) Για τό συλλαλητήριο αυτό και την όμιλία του Αντύπα βλ. έφημερ. «Ακρόπολις», έτος ΚΒ', άρ. φ. 8927, 10 Μαρτίου 1907, σ. 4, Τίς ο Μαρίνος Αντύπας, έφημ. «Τό Άστυ», περ. Γ' έτος Ζ', άρ. φ. 4851, 18 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 7, Οί άνθρωποι της ήμέρας - Μαρίνος Αντύπας. Η έφημερ. «Ακρόπολις» στο παραπάνω φύλλο της γράφει πώς ο Μαρ. Αντύπας ήταν τότε (1897) «γνωστότατη φυσιογνωμία εν Αθήναις. προσέλαβεν εν τούτοις υπόμνησιν του, την λεοντώδη μορφή του και τό άνδρικότατον πνεύμα του ενέταξε εν τούτοις Αθηναϊκοίς κύκλοις».

προσμέτρηση σ' αυτό και του τρίμηνου διαστήματος της προφυλάκισής του. Τό πολυπληθές άκροατήριό, που παρακολούθησε τη δίκη, άπεδοκίμασε έντονα την καταδικαστική απόφαση, ενώ δ' Αντύπας οδηγήθηκε στίς φυλακές, όπου εξέτισε όλόκληρη την ποινή του²³.

Ο ΜΑΡ. ΑΝΤΥΠΑΣ ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ: Κατά τό 1898 ό Μαρ. 'Αντύπας άποφυλακίστηκε και χάρις και στήν κάμψη, που σημειώθηκε στή σοσιαλιστική κίνηση στόν έλληνικό χώρο μετά την ήττα του 1897, αποφάσισε νά γυρίσει στήν Κεφαλονιά, που θά την καταστήσει τώρα βασικό κέντρο των δραστηριοτήτων του. Έτσι, εγκαταλείποντας, κατά πάσα πιθανότητα, την άποπεράτωση των σπουδών του²⁴, εγκαταστάθηκε στό 'Αρ-

(23) Πολλές λεπτομέρειες γιά την πρώτη αυτή δίκη και καταδίκη του Μαρ. 'Αντύπα άντλούμε από την έφημερ. «'Ακρόπολις», έτος ΙΣΤ', άρ. φ. 5689, 9 'Ιανουαρίου 1898, σ. 4. Σύμφωνα μέ τίς πληροφορίες, που παρέχει ή έφημερίδα αυτή, ή δίκη έγινε στό Πλημμελειοδικείο· τό δικαστήριο άπαρτιζόταν από τούς Τρεμοντάνα, πρόεδρο, Κοντολέοντα, Βερροϊόπουλο, 'Αντωνόπουλο και Παπαδόπουλο, δικαστές και την εισαγγελική έδρα κατείχε ό άντεισαγγελέας 'Ορεινός· συνήγοροι υπεράσπισης ήταν ό Γ. Φιλάρετος και Γ. Φραγκούδης, που υπέβαλαν μέ την έναρξη της δίκης την ένσταση άναρμοδιότητας του δικαστηρίου χαρακτηρίζοντας την κατηγορία ως πολιτικό άδίκημα, και την αίτηση της άποφυλάκισής του 'Αντύπα που άπορριφθηκε· μάρτυρες κατηγορίας ήσαν οί άστυνόμοι Παπαδόπουλος και Καλλικάντζαρος, ό ένωματάρχης της άστυφυλακής Κ. Παπαδάκης και δύο άστυφύλακες, από τούς 5 όμως αυτούς μάρτυρες προσήλθε μόνον ό άστυφύλακας Μάγκος· μάρτυρες υπεράσπισης ήσαν οί Θ. Δημητρεάς, Δ. Δημητρεάς, 'Εσλιν, Σωτηρόπουλος, Βασαρθάκης, Μανσούκας, Τόγιας και Καρασεβδάς, σπουδαστές, ό όδοντογιάτρος Καρακατσάνης και ό φιλόσοφος Μουσουρής που κατάθεσαν πώς ό 'Αντύπας δέν είχε σκοπό νά ξεγείρει τό λαό, ούτε νά έξυβρίσει τό διάδοχο, άλλα ζήτησε την τιμωρία των υπεύθυνων γιά την ήττα, έξηραν την άνδρεία του στήν Κρήτη και τόνισαν πώς χαρακτηρίσει έχθρούς της πατρίδας όχι μονάχα τούς Δανούς, άλλα όλους τούς Έθρωραίους, που διέψευσαν τίς προσδοκίες της· ό εισαγγελέας ζήτησε την ένοχή του και τόν άντέκρουσαν μέ εύφράδεια και πειστικότητα οί συνήγοροι της υπεράσπισης. Βλ. γιά τή δίκη αυτή και έφημερ. «'Ακρόπολις», έτος ΙΣΤ', άρ. φ. 5688, 8 'Ιανουαρίου 1898, σ. 3. έφημερ. «'Ακρόπολις», έτος ΚΒ', άρ. φ. 8927, 10 Μαρτίου 1907, σ. 4, Τίς ό Μαρ. 'Αντύπας, έφημερ. «Τό 'Αστυ», περ. Γ', έτος Ζ', άρ. φ. 48, 51, 18 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 1, Οί άνθρωποι της ήμέρας - Μαρ. 'Αντύπας, Γεώργ. Ν. Φιλάρετος, Σημειώσεις από του 75ου ψώματος 1848 - 1923, τεύχ. Β' (1889 - 1900), 'Εν 'Αθήναις, Φεβρουάριος 1928, σ. 367.

(24) Παρά τό γεγονός ότι: τό 1906 μέ τό έπεισόδιο Σλήμαν και τή δίκη του 'Αντύπα· και τό 1907 μέ τή δολοφονία του, μερικές έφημερίδες της εποχής τόν θεωρούν δικηγόρο, οί περισσότερες τόν θέλουν τελειόφοιτο της Νομικής. Έρευνα μός σχετικά γιά νά έξακριθώσουμε άν πήρε τελικά τό πτυχίο της Νομικής δέν απέδωσε θετικά αποτελέσματα. 'Από τό συγκριτικό συσχετισμό των σχετικών πληροφοριών έμείς φρονούμε

γυστόλι και μέ λίγους στίς άρχές μοιδεάτες του και φίλους ένεργοποιήθηκε γιά τή δημιουργία κοινωνιστικής - σοσιαλιστικής δάσης. Γιά την έπιτυχία αυτού του σκοπού αποφάσισε και έξέδωσε έβδομαδιαία έφημερίδα μέ τίτλο «'Ανάστασις», και μέ υπότιτλο «έφημερίς άνθρωπιστική», που τό πρώτο της φύλλο σέ σχήμα 8ο κυκλοφόρησε στό 'Αργοστόλι στίς 29 'Ιουλίου 1900. Αυτό τό πρώτο φύλλο μέ τό περιεχόμενό του προκάλεσε την καταδίκη του 'Αντύπα και την εισαγωγή του σέ δίκη μέ αποτέλεσμα τή διακοπή της έκδοσης της έφημερίδας. 'Αρκετά άργότερα ή έφημερίδα του 'Αντύπα θά έπανεκδοθεί στίς 3 'Ιουλίου 1904 και θά συνεχίσει την έκδοσή της, χωρίς πιά διακοπή, και κατά τά έπόμενα χρόνια, ακόμα και μετά τή δολοφονία του, έως τίς 27 'Απριλίου 1907, όταν κυκλοφόρησε τό τελευταίο φύλλο της μέ αύξοντα άριθμό 57²⁵. Χάρις στήν έφημερίδα αυτή ό Μαρ. 'Αντύπας πέτυχε σέ σύντομο χρονικό διάστημα νά βρούν πλατιά λαϊκή άνταπόκριση οί ιδέες και τά κηρύγματα του και μέ τό νευρώδες και μαχητικό ύφος του περιεχομένου της πέτυχε ό εκδότης και συντάκτης της νά μαγνητίζει τό λαό²⁶, νά τόν καθοδηγεί, νά τόν διαφωτίζει και νά τόν ένεργοποιεί στή διεκδίκηση των δικαιωμάτων του.

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΜΑΡ. ΑΝΤΥΠΑ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ: Έπειτα από τή διακοπή της έφημερίδας του και καταδιωγμένος από τίς τοπικές άρχές της Κεφαλονιάς ό Μαρ. 'Αντύπας αποφάσισε κατά τό 1903 νά ταξιδέψει στή Ρουμανία γιά νά έπισκεφθεί τόν εκεί εγκαταστημένο θείο του από τή μητέρα του Γεώργιο Σκιαδαρέση²⁷. Γεωπόνος ό Σκιαδαρέσης είχε εγκατασταθεί στή Ρουμανία από σαράντα και πλέον χρόνια και μέ τίς έπιστημονικές του γνώσεις είχε κατορθώσει νά άποκτήσει μεγάλη περιουσία και νά καταλάβει εκεί έπιφανή θέση. Στό Βουκουρέστι, που συνάντησε τό θείο του, ό Μαρ. 'Αντύπας, διαπίστωσε μέ ξεχωριστή χαρά πώς κι εκείνος είχε τίς ίδιες μέ αυτόν κοινωνιστικές - σοσιαλιστικές πεποιθήσεις και αυτή ή ταύτιση των ιδεών του δημιούργησε την πίστη, πώς του δινόταν ή εύκαιρία νά τίς καταστήσει πράξη. Έτσι και χωρίς δυσκολία έπεισε τό θείο του νά κατέβει στήν 'Ελλάδα και νά επενδύσει

πώς έμεινε ως τό τέλος τελειόφοιτος της Νομικής και άπορροφημένος όλόκληρωτικά από τούς άγώνες του δέν βρήκε καιρό ή δέν θεώρησε άπαραίτητο νά πάρει και τό πτυχίο της Νομικής Σχολής.

(25) Βλ. γιά την έφημερίδα αυτή του Μαρ. 'Αντύπα, βασική πηγή αυτής της μελέτης, και παρακάτω.

(26) Βλ. έφημ. «Τό 'Αστυ», περ. Γ', έτος Ζ', άρ. φύλ. 4851, 18 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 1, Οί άνθρωποι της ήμέρας - Μαρίνος 'Αντύπας.

(27) Ότι πήγε στή Ρουμανία τό 1903 φαίνεται σαφέστατα από την άπολογία του στή δίκη μέ τόν βουλευτή 'Αγνιάς 'Αγαμ. Σλήμαν, όπου ρητά ό ίδιος τό μαρτυρεί. Βλ. έφημερ. «Τό 'Αστυ», περ. Γ', έτος Ζ', άρ. φ. 4854, 21 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 2 και στό Παράρτημα των κειμένων του 'Αντύπα στό τέλος της μελέτης μέ άριθ. 8.

τά κεφάλαιά του σέ Θεσσαλική γῆ. Πραγματικά ὁ Γ. Σκιαδαρέσης λίγο ἀργότερα, σύμφωνα μέ τόν ἀνεψιό του, κατέθηκε στήν Ἑλλάδα καί μαζί μέ τόν Κεφαλόνιτη Ἀρ. Μεταξᾶ, φίλο καί γνωστό του, ἀγόρασαν ἀπό κοινού στή Θεσσαλία, κοντά στά Τέμπη ἔκταση 300.000 στρεμμάτων γῆς ἀντί 1.600.000 δραχμῶν. Ἀπό τό τεράστιο αὐτό κτήμα ὁ Σκιαδαρέσης εἶχε στήν ιδιοκτησία του τό 1/4 καί τό ὑπόλοιπο ὁ συνεργάτης του Ἀριστ. Μεταξᾶς. Αὐτό τό ταξίδι στή Ρουμανία καί ἡ ἀγορά τοῦ κτήματος στή Θεσσαλία ἀπό τόν Γ. Σκιαδαρέση θά ἀποδεῖ γιά τόν Μαρ. Ἀντύπα καθοριστικός σταθμός τῆς παραπέρα ζωῆς καί δράσης του. Γιατί σέ αὐτό τό κτήμα θά ὀριστεῖ ἀργότερα ἀπό τό θεῖο του διευθυντής, ἐδῶ θά προσπαθήσει νά ἐφαρμόσει τίς ἀρχές του λύνοντας ὑπέρ των κολλήγων τό ὀξύτατο ἀγροτικό ζήτημα²⁸, ἐδῶ θά βρεῖ εὐρύτατο πεδίο δράσης καί πλατιᾶς διάδοσης των κοινωνιστικῶν του ιδεῶν καί αὐτό τέλος τό Θεσσαλικό κτήμα θά γίνη ἡ μοῖρα του.

Ο ΜΑΡ. ΑΝΤΥΠΑΣ ΠΟΛΙΤΕΥΤΗΣ: Οἱ πολιτικοί καί κοινωνικοί ἀγῶνες ἀποτελοῦν, κοντά στά ἄλλα, ἓνα βασικό γνώρισμα τοῦ Μαρ. Ἀντύπα, μέσα στούς ὁποίους βίωνε τίς ιδέες του ὀλοκληρωτικά. Στήν Κεφαλονία καί μπροστά καί μετά τό ταξίδι του στή Ρουμανία δέν περιοριζόταν σέ ιδεολογική μόνον «κουβέντα», ἀλλά καί σέ ἀγωνιστική καί μαχητική πράξη. Εἶναι χαρακτηριστική αὐτοῦ τοῦ γνωρίσματος του ἡ ὀργάνωση λαϊκῆς κινητοποίησης γιά τήν καταδίκη ἑνός πατροκτόνου στό Ἀργοστόλι, γιά τόν ὁποῖον διαδιδόταν πῶς θά ἀθωωθεῖ χάρις στά πλούτη καί στίς γνωριμίες του, ἡ εἰσοδος λαϊκῆς ἐπιτροπῆς στήν αἴθουσα τοῦ δικαστηρίου καί ἡ ἀπαίτηση τοῦ λαοῦ νά καταδικαστεῖ ὁ πατροκτόνος, ὅπως καί ἐγίνε²⁹.

Ξεχωριστά ὁ Μαρ. Ἀντύπας ἀνάπτυξε μεγάλη κοινωνική καί πολιτική - πολιτευτική δραστηριότητα μετά τήν ἐπιστροφή του στό Ἀργοστόλι ἀπό τή Ρουμανία. Τότε κινήθηκε πῶς συστηματικά, μεθοδικά καί ὀργανωμένα καί στήν Κεφαλονία καί στήν Ἀθήνα καί στόν Πειραιᾶ. Στό Ἀργοστόλι, ἀμέσως σχεδόν μετά τό γυρισμό του, ἴδρυσε μέ ἄλλους τό Λαϊκό Ἀναγνωστήριο «Ἡ Ἰσότης» πού ἐγίνε κύρια πνευματική ἐστία τῆς πόλης καί σέ συνέχεια ἐξελίχθηκε στόν πρῶτο καί κυριώτερο πυρήνα κόμματος ἀρχῶν³⁰. Σ' αὐτό καθηγητές, δικηγόροι, ἐπιστήμονες καί λόγιοι μέ ἐπικεφαλῆς τόν Μαρ. Ἀντύπα πραγματοποιοῦσαν ἐκλαϊκευμένες διαλέξεις σέ ποικίλα θέματα ἐπιστημονικοῦ καί κοινωνικοῦ περιεχομένου. Τό ἀναγνωστήριο αὐτό ὁ λαός τό

(28) Βλ. σχετικά γιά ὅλα αὐτά ἐφημ. «Ἀκρόπολις», ἔτος ΚΒ', ἀρ. φύλ. 8928, 11 Μαρτίου 1907, σ. 3, Ἡ δολοφονία τοῦ Μ. Ἀντύπα καί ἐφημ. «Τό Ἄστυ» ὅπως στήν ἐφημ. 26.

(29) Βλ. ἐφημ. «Τό Ἄστυ», ὅπως στή σημ. 26.

(30) Βλ. γιά τή ὀργάνωση καί λειτουργία του παρακάτω.

ἀγκάλιασε μέ μεγάλη ἐμπιστοσύνη καί οἱ δραστηριότητές του γίνηκαν γνωστές καί ἐπαινετές καί ἔξω ἀπό τά στενά Κεφαλόνιτικα ὄρια³¹.

Τίς πολιτικές του δραστηριότητες, δέν περιορίζει μόνον στήν Κεφαλονία ὁ Μαρ. Ἀντύπας, ἀλλά τίς ξεδιπλώνει καί στήν Ἀθήνα. Ἐτσι παίρνει μέρος δραστήριο στήν ὀργάνωση καί στήν πραγματοποίηση τοῦ συλλαλητηρίου τοῦ λαοῦ τῆς Ἀθήνας καί τοῦ Πειραιᾶ, πού γίνηκε στίς 14 Αὐγούστου 1905 καί πού εἶχε σκοπό νά ἐκδηλώσει σύσσωμος ὁ λαός τήν ὀλοκληρωτική συμπαράσταση του πρὸς τήν ἐπανάσταση τοῦ Θερίσου καί τήν ἔνωση τῆς Κρήτης μέ τήν Ἑλλάδα. Στό συλλαλητήριο αὐτό, πού γίνηκε στίς στήλες τοῦ Ὀλυμπίου Διός, μίλησε καί ὁ Ἀντύπας σέ συγκέντρωση 20.000 ἀτόμων καί γιά τήν ὁμίλια του αὐτή πιάστηκε καί ἀπομονώθηκε δύο μέρες³².

Κορύφωση ὁμως τῆς πολιτικῆς δραστηριότητάς τοῦ Ἀντύπα εἶναι ἡ ὑποψηφιότητά του ὡς βουλευτή Κρανιάς κατά τίς βουλευτικές ἐκλογές τοῦ 1906. Τότε ἐκτέθηκε ὡς ὑποψήφιος τῶν ἐργατικῶν καί λαϊκῶν τάξεων τῆς Κεφαλονιάς, δημοσίευσε τό πρόγραμμα καί λαϊκῶν τάξεων τῆς Κεφαλονιάς, δημοσίευσε τό πρόγραμμά του πρὸς τό λαό τοῦ νησιοῦ, ἀνάπτυξε τίς δημοκρατικές καί κοινωνιστικές ιδέες του στό Λαϊκό Ἀναγνωστήριο καί ζήτησε μέ παρηρσία τήν καταψήφιση του ἀπό ὅσους ἐκλογεῖς δέν συμφωνοῦσαν ἢ δέν ἀποδέχονταν τίς προγραμματικές του ἀρχές³³. Οἱ πολιτικοί του ἀντίπαλοι τοῦ κήρυξαν ἀμείλικτο πόλεμο, καταπολέμησαν τήν ὑποψηφιότητά του μέ κάθε μέσο καί χάρις σ' αὐτούς καί τίς συκοφαντίες τους, δολοπλοκίες καί καλπονοθεύσεις τους ἀπέτυχε μέν, ἀλλά μέ μικρὴ μειοψηφία, συγκεντρώνοντας ἀπό τήν ἐπαρχία Κρανιάς 2550 ψήφους ἐργατῶν καί χωρικῶν, βασικῶν θεμελιωτῶν τοῦ Ἀναγνωστηρίου του καί συντελεστῶν τοῦ θριάμβου των ιδεῶν του³⁴.

Ο ΜΑΡ. ΑΝΤΥΠΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ: Μετά τήν ἀποτυχία του στίς βουλευτικές ἐκλογές ὁ Μαρ. Ἀντύπας, ἔπειτα ἀπό πρόσκληση τοῦ θεῖου του Γ. Σκιαδαρέση, ἐγκατέλειψε τήν Κεφαλονία καί περὶ τά μέσα τοῦ 1906 φτάνοντας στή Θεσσαλία ἀνέλαβε τή διεύθυνση τοῦ κτήματος τοῦ θεῖου του. Ἀπὸ τή θέση του αὐτή καί μέ πλήρη τήν ὑποστήριξη τοῦ θεῖου του ἀνάπτυξε μιὰ ἐντονη δραστηριότητα γιά τήν

(31) Βλ. ἐφημ. «Τό Ἄστυ», ὅπως στή σημ. 26.

(32) Βλ. σχετικά ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 24, 10 Σεπτεμβρίου 1905, σσ. 2 - 3, Ἡ καταδίωξίς μας.

(33) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β' ἀρ. φ. 49, 11 Μαρτίου 1906 σσ. 1 - 2, Πρὸς τόν Λαόν, καί στό Παράρτημα τῶν κειμένων ἀριθ. 6.

(34) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 52, 1 Ἀπριλίου 1906 σ. 1, ἄρθρο μέ τίτλο «Εὐγε», ἐφημ. «Ἀκρόπολις», ἔτος ΚΒ', ἀρ. φ. 8927, 10 Μαρτίου 1907, σ. 4, Τίς ὁ Μαρτύρος Ἀντύπας, ἐφημ. «Τό Ἄστυ», ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4851, 18 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 1, Οἱ ἀνθρώποι τῆς ἡμέρας - Μαρ. Ἀντύπας.

ἀνακούφιση και τή χειραφέτηση τῶν ἐξαθλιωμένων ἀγροτῶν τῆς Θεσσαλίας καί γιά τή λύση τοῦ ὀξύτατου ἐκεῖ ἀγροτικοῦ ζητήματος. Περιέτρεχε τό θεσσαλικό κάμπο, διδάσκοντας, διαφωτίζοντας καί καθοδηγώντας τούς χωρικούς μέ ἐξασφάλιση πλήρους ἐλευθερίας στίς ἐνέργειές του ἀπό τό θείο του, πού χαρακτηρίζοταν ὡς «θετικός πατριώτης, χαρακτήρ ἐξοχος, εὐφυέστατος Κεφαλλήν, Ἕλλην ἀδαμάντινος»³⁵.

Ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἐγκατάστασης του στό κτήμα τοῦ θείου του ὁ Μαρ. Ἀντύπας ἦρθε σέ ὀξύτατη ἀντίθεση καί σύγκρουση μέ τόν Ἰω. Κυριακό, πού καταγόταν ἀπό τήν Αἰτωλοακαρνανία καί εἶχε προσληφθεῖ ἀπό τόν συνιδιοκτήτη τοῦ κτήματος Ἀριστ. Μεταξᾶ ὡς ἐπιστάτης του. Ἀδίστακτα ὁ Μαρ. Ἀντύπας ἀποκάλυψε τόν Ἰω. Κυριακό καταχραστή τῶν κυρίων του καί φοβερό καταπιεστή τῶν χωρικῶν, πού διαμαρτύρονταν ἔντονα γιά τίς φοβερές καταπιέσεις καί καταδιωγμούς, πού ὑπόφεραν ἀπό αὐτόν. Γ' αὐτόν τόν λόγο ὁ Μαρ. Ἀντύπας ἐπεδίωξε τήν ἀποπομπή τοῦ Κυριακοῦ ἀπό τό κτήμα, προσέκρουσε ὁμως στήν ἄρνηση τοῦ Μεταξᾶ, μέ ἀποτέλεσμα νά δημιουργηθεῖ ἀνάμεσα στόν Ἀντύπα καί στόν Κυριακό ἓνα ἄσπονδο μίσος, πού μέ τόν καιρό πῆρε μεγάλες διαστάσεις καί μάλιστα ὅσο ὁ Ἀντύπας ματαίωνε τά σχέδια τοῦ Κυριακοῦ καί ὁ τελευταῖος ἀντιδρούσε σατανικότατα σέ κάθε ἐνέργεια τοῦ Ἀντύπα ὑπέρ τῶν χωρικῶν καταφεύγοντας καί σέ ἀπειλές σέ βάρος του³⁶.

Ὅμως οἱ δραστηριότητες τοῦ Μαρ. Ἀντύπα, οἱ ἐνέργειες καί οἱ ἐπιτυχίες του, ἡ θαρραλέα ἀπό μέρους του καταγγελία τῶν καταχρήσεων καί τῶν καταπιέσεων τῶν Θεσσαλῶν κολλήγων καί οἱ νέες ἰδέες, πού διακίνησε στό θεσσαλικό κάμπο μέ στόχο τή διαφώτιση τοῦ ἀγροτικοῦ στοιχείου πάνω σά νόμιμα κυριαρχικά δικαιώματά του στή γῆ, πού καλλιεργοῦσε καί πού τοῦ ἀνῆκε, κατετάραξαν τούς θεσσαλούςτσιφλικούχους καί προκάλεσαν ἄσπονδο καί τό μίσος τους κατά τοῦ Ἀντύπα. Ἀρχισαν τότε μέ κάθε μέσο καί μέ κάθε τρόπο νά προσπαθοῦν νά κάμψουν τόν Μαρ. Ἀντύπα καί νά τόν καταστήσουν, ἔτσι, ἀκίνδυνο γιά τά συμφέροντά τους. Ἀπό τίς πρῶτες ἀντιδράσεις τους κατά τοῦ Ἀντύπα ἦταν ἡ καταγγελία πρὸς τό Νομάρχην τῆς Λάρισας Νιώτη πῶς οἱ ἐνέργειές του ὑπέρ τῶν ἀγροτῶν καί ἐργατῶν εἶναι ἄσκοπες, ἐπιβλαβεῖς καί ἀναρχικές. Ὁ ἴδιος μάλιστα ὁ Ἀγαμ. Σλήμαν, μεγάλος γαιοκτήμονας καί βουλευτής Ἀγυιάς, κατηγορήσε τόν Ἀντύπα στό

νομάρχη τῆς Λάρισας ὡς ὑποκινητή ἐρεθισμοῦ τῶν ἀγροτῶν κατά τῶν κυρίων τους καί ἐπικίνδυνο γιά τήν τάξη στήν περιοχή. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς κατηγορίας ἦταν ἡ δημόσια προσβολή στήν πλατεία τῆς Λάρισας τοῦ Ἀντύπα ἀπό τό Νιώτη, οἱ αὐστηρότατες παρατηρήσεις καί ἀπειλές του καί ἡ πρόσκλησή του νά σταματήσει ἀμέσως κάθε παράνομη ἐνέργεια του. Τό ἐπεισόδιο αὐτό ἀνάμεσα στό νομάρχη Νιώτη καί τόν Μαρ. Ἀντύπα εἶχε ὡς ἐπίπτωση ἅμεσα μέν καταγγελία κατά τοῦ Ἀντύπα, πού ἀκολούθησε τό τακτικό δικαστικό δρόμο χωρίς ποτέ νά ἐκδικαστεῖ χάρις στίς συνεχεῖς ἀναβολές τίς δίκης³⁷, ἔμμεσα δέ τό ἐπεισόδιο Μαρ. Ἀντύπα καί Ἀγαμ. Σλήμαν, πού κατάληξε στή δίκη καί καταδίκη τοῦ Ἀντύπα.

Γιατί ὁ Μαρ. Ἀντύπας, ὅταν πληροφορήθηκε πῶς βασικός ὑποκινητής τῶν κατηγοριῶν ἐναντίον του στό νομάρχη ἦταν ὁ βουλευτής Ἀγυιάς Ἀγαμ. Σλήμαν, κατέβηκε στήν Ἀθήνα γιά νά τόν συναντήσει καί νά τοῦ ζητήσει ἐξηγήσεις. Πραγματικά στίς 10 Σεπτεμβρίου 1906 συνάντησε στό καφενεῖο τοῦ Ζαχαράτου στήν πλατεία Συντάγματος τόν Σλήμαν μέ ἀποτέλεσμα νά ἐπακολουθήσει σφοδρή λογομαχία ἀνάμεσά τους μέ κατάληξη ὁ Ἀντύπας ἐξοργισμένος νά ραπίσει τόν Σλήμαν, νά προκληθεῖ ἀναστάτωση καί ὁ Ἀντύπας νά συλληφθεῖ καί νά προφυλακισθεῖ³⁸. Ἐπακολούθησε ἡ παραπομπή του στόν ἀνακριτὴ Βρυάκο, πού τοῦ ἀπάγγειλε κατηγορία «ἐπὶ ἀδίκῳ ἐπιθέσει καί προσκλήσει εἰς μονομαχίαν»³⁹, ἡ προφυλάκισή του ἕως τήν ἡμέρα τῆς δίκης, παρά τήν πρόταση καταβολῆς ἐκ μέρους του ἐγγύησης 100.000 δραχμῶν γιά προσωρινή ἀποφυλάκισή του⁴⁰, καί ἡ διεξαγωγή τῆς δίκης, πού ἔγινε στό Πλημμελειοδικεῖο τῆς Ἀθήνας στίς 19 Σεπτεμβρίου 1906 μπροστά

(37) Γιά τό ἐπεισόδιο Ἀντύπα - Νιώτη βλ. ἔφημ. «Ἀκρόπολις» ἀρ. φ. 8927, 10 Μαρτίου 1907, σ. 4, Τίς ὁ Μαρ. Ἀντύπας, ἔφημ. «Τό Ἄστυ», ἀρ. 4852, 19 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 1, Ζητήματα τῆς ἡμέρας - ἡ σημερινή δίκη, ἔφημ. «Πανθεσσαλική» ἀρ. φ. 1081, 1 Φεβρουαρίου 1907, σ. 3, Ἡ δίκη Μαρῖνου Ἀντύπα, ἔφημ. «Τό Νέον Ἄστυ», ἔτος δον (17ον) ἀρ. 1890, 10 Μαρτίου 1907, σ. 2, Δολοφονία ἐνός σοσιαλιστοῦ εἰς τήν Ραψάνην.

(38) Βλ. σχετικά μέ τό ἐπεισόδιο αὐτό ἔφημ. «Ἀκρόπολις» ἀρ. 8927, 10 Μαρτίου 1907, σ. 4, Τίς ὁ Μαρῖνος Ἀντύπας καί φ. 8769, 11 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 4, Τό χθεσινόν ἐπεισόδιον εἰς τό Σύνταγμα, ἔφημ. «Τό Ἄστυ» ἀρ. φ. 4844, 11 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 4, Τό χθεσινόν ἐπεισόδιο εἰς τοῦ Ζαχαράτου, ὅπου καί μαρτυρεῖται πῶς ἡ σύλληψη τοῦ Ἀντύπα ἔγινε ἀπό τόν ἀστυνόμο τοῦ 1ου τμήματος Χ. Ἀναγνωστόπουλο.

(39) Βλ. ἔφημ. «Ἀκρόπολις», ἀρ. 8770, 12 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 1, Τό ἐπεισόδιον Σλήμαν - Ἀντύπα.

(40) Βλ. σχετικά ἔφημ. «Ἀκρόπολις», ἀρ. φ. 4853, 20 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 2, Ἡ χθεσινὴ δίκη τοῦ Μαρ. Ἀντύπα εἰς τό Πλημμελειοδικεῖον, ἀγόρευση τοῦ συνηγόρου του Γ. Ποταμιάνου.

(35) Βλ. ἔφημ. «Τό Ἄστυ» ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4851, 18 Σεπτεμβρίου 1906 σ. 1, Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἡμέρας.

(36) Βλ. σχετικά ἔφημ. «Ἀκρόπολις», ἀρ. φ. 8927, 10 Μαρτίου 1907 σ. 4, Τίς ὁ Μαρῖνος Ἀντύπας, καί ἀρ. φ. 8928, 11 Μαρτίου 1907, σ. 3, Ἡ δολοφονία τοῦ Μαρ. Ἀντύπα.

σέ «πλήθος συμπεπυκνωμένον μέχρι ασφυξίας»⁴¹. Κατά τή διάρκεια της τόσο οι μάρτυρες της υπεράσπισης, όσο και οι αυτόκλητοι συνήγοροι και ο ίδιος ο 'Αντύπας στήν απολογία του, προσπάθησαν να αντικρούσουν το σκέλος της κατηγορίας για πρόσκληση σε μονομαχία και να αμβλύνουν το σκέλος για εξύβριση και άδικη επίθεση. 'Η δίκη αυτή πήρε κατά τή διαδικασία της καθαρά πολιτικό και κοινωνικό χαρακτήρα και είναι όρθη ή διαπίστωσις πώς αυτή αποτελεί τήν πρώτη δίκη στή νεοελληνική δικαστική ιστορία, κατά τήν οποία στο έδωλο του κατηγορουμένου δικαζόταν ή άγροτική ιδέα⁴² και ή κοινωνική χειραφέτηση, πού τήν εκπροσώπησε ο Μαρ. 'Αντύπας. Σ' αυτή τή δίκη οι μάρτυρες υπεράσπισης υποστήριξαν ένθερμα τόν 'Αντύπα, από αυτούς δέ ο βουλευτής Σάμης Καβαλιεράτος έπλεξε τό εγκώμιό του και τόν αποκάλεσε άλλρουϊστή και πατριώτη μέχρις αὐταπαρνήσεως και ο ποιητής Σπύρος Μασούκας τόν χαρακτήρισε μεγάλη και δυσεύρετη πατριωτική καρδιά⁴³. Στή δίκη αυτή, συγκλονιστική ήταν ή απολογία του Μαρ. 'Αντύπα, πού αποτελεί πραγματικό μνημείο νεοελληνικού πεζού λόγου και δικανικής ρητορικής⁴⁴ και πού θυμίζει τή μεστότητα τής έκφρασης, τή

(41) Για τή δίκη αυτή πολύτιμα στοιχεία άντλούμε από τήν έφημερ. «'Ακρόπολις», άρ. φ. 8778, 20 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 4, 'Η δίκη του 'Αντύπα και φ. 8927, 10 Μαρτίου 1907, σ. 4, Τίς ο Μαρ. 'Αντύπας, από τήν έφημερ. «Τό 'Αστυ», άρ. φ. 4853, 20 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 2, 'Η θγεινή δίκη του Μαρ. 'Αντύπα, και άριθ. 4854, 21 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 2, 'Η δίκη Σλήμαν - 'Αντύπα, από τήν έφημερ. «'Ανάστασις» άρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907, 'Η δίκη του 'Αντύπα εις τό Πλημμελειοδικεϊόν 'Αθηνών. Τό δικαστήριο, πού δίκασε τόν 'Αντύπα άπαρτιζόταν από τούς: Παπαληγούρα, πρόεδρο, Βλάχο, Μελισσίδη, Λαμπρινόπουλο και Βρυάκο, δικαστές και τόν Παπαδόπουλο, άντεισαγγελέα. Συνήγοροι υπεράσπισης του ήταν οι δικηγόροι: Ποταμιάνος, Μπουφίδης, Μομφερράτος και Ράλλης, πού προσφέρθηκαν αυτόκλητοι. 'Ο κατηγορος Σλήμαν δέν προσήλθε στο δικαστήριο. Μάρτυρες κατηγορίας ήσαν ο ταγματάρχης του πυροβολικού Μαυρογιάννης και ο αντισυνταγματάρχης του ίδιου όπλου 'Ηρ. Γεωργόπουλος. Μάρτυρες υπεράσπισης ήσαν ο βουλευτής τής Σάμης Καβαλιεράτος, ο 'Ιγγλέσις, ο Καλογιάννης, ο ποιητής Σπύρος Μασούκας, ο δημοσιογράφος Μουρελάτος και ο Κυριαζής.

(42) Βλ. Γιάννης Κορδάτος, Μαρίνος 'Αντύπας, στο Κοινωνιολογικόν και Πολιτικόν Λεξικόν, 1, 278 - 283.

(43) Είναι χαρακτηριστικό πώς ο ποιητής Σπ. Μασούκας στήν κατάθεσή του υπέρ του 'Αντύπα εκήχησε «τέτοιοι μπάτσοι να ακούωνται εις όλην τήν 'Ελλάδα μας διότι ή πολιτική μετέβαλε τόν Παρθενώνα εις Χρηματιστήριον» βλ. έφημ. «'Ακρόπολις», άρ. φ. 8778, 20 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 4, έφημ. «Τό 'Αστυ», άρ. φ. 4853, 20 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 2.

(44) Βλ. τό κείμενο τής απολογίας στο Παράρτημα των κειμένων στο τέλος τής μελέτης με άριθ. 8.

δεινότητα του λόγου και τό απαράμιλλο του ύφους των έλλήνων ρητόρων τής αρχαίας κλασικής εποχής. Σ' αυτήν ο Μαρ. 'Αντύπας άνατρέπει τήν κατηγορία για πρόσκληση σε μονομαχία: αποδέχεται τήν κατηγορία για εξύβριση και άδικο επίθεση: διηγείται τά γεγονότα, πού προηγήθηκαν του έπεισοδίου: εκφράζει τή χαρά του για τήν εύκαιρία, πού του δόθηκε, να εφαρμόσει στή Θεσσαλία τίς σοσιαλιστικές του άρχές: διεκτραγωδεί τήν άθλιότητα των θεσσαλών άγροτών: αναπτύσσει τίς ενέργειές του για τήν άπαλλαγή τους από τήν κοινωνική δουλεία: περιγράφει τίς αντιδράσεις του Σλήμαν και των άλλων τσιφλικούχων: και τελειώνοντας καλεί τούς δικαστές του να τόν τιμωρήσουν ως παραβάτη του ποινικού νόμου, αλλά να μή λησμονήσουν πώς πάνω από αυτόν τό νόμο πρέπει να θέσουν τόν ανθρωπιστικό, να συνηγορήσουν για τόν ιδρώτα των χωρικών και να τόν καταδικάσουν αὐστηρά, αλλά να τόν άθωώσουν ως συνήγορο τής εργασίας και τής προόδου. Σέ συνέχεια ο άντεισαγγελέας ζήτησε τήν καταδίκη του και τό δικαστήριο τόν καταδίκασε σε είκοσαήμερη φυλάκιση για εξύβριση, στήν οποία συνυπολογίστηκε και ο χρόνος τής ύποδικίας του, τόν άπάλλαξε δέ από τήν κατηγορία για πρόσκληση σε μονομαχία.

'Η δίκη αυτή του Μαρ. 'Αντύπα προκάλεσε ζωνρό τό ενδιαφέρον τής 'Αθηναϊκής κοινής γνώμης, του 'Αθηναϊκού τύπου και του τύπου τής Κεφαλονιάς. Οι έφημερίδες τής εποχής άσχολήθηκαν εκτεταμένα με αυτήν και έτσι δόθηκε ή εύκαιρία να καταστεί ο 'Αντύπας και οι κοινωνικές - σοσιαλιστικές του άρχές περισσότερο γνωστές σε εύρύτερα λαϊκά στρώματα, ενώ ο ίδιος προβλήθηκε ως χαρακτήρας υπέρλευκος, άλλρουϊστής και σοσιαλιστής, ως ένας από τούς 'Ελληνες, για τούς όποιους ο Διογένης «θά ήναπτε σήμεραν λύχον»⁴⁵. 'Εφημερίδα μάλιστα τής εποχής προχωρώντας εύρ-

(45) Χαρακτηριστικά ή έφημ. «Τό 'Αστυ», άρ. φ. 4851, 18 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 1, Οι άνθρωποι τής ήμέρας - Μαρ. 'Αντύπας, γράφει: «'Ο 'Αντύπας είναι όχι λευκός, αλλά υπέρλευκος χαρακτήρ. Είναι άλλρουϊστής. Είναι σοσιαλιστής. Είναι έτοιμος διά θυσίας χάριν των άλλων και δέν έννοει καμμίαν θυσίαν υπέρ έαυτού... Αυτός ο πτωχός κοινωνικός ευαγγελιστής, ο λεγόμενος 'Αντύπας, ο μή θέλων τίποτε διά τόν έαυτόν του, αλλά πολλά διά τούς άλλους, ο πρόθυμος να σάς φιλήσει όταν του προστατεύετε τίς ιδέες, αλλά να σάς ύβρίση όταν τολμήσετε να του προστατεύσετε τό συμφέρον, αυτός ο άλλρουϊστής και ο τίμιος, είναι βέβαια ένας εκ των 'Ελλήνων, διά τούς όποιους ο Διογένης σήμεραν θά ήναπτε λύχον!». Και από τήν Κεφαλονία τηλεγραφούσαν σχετικά με τό έπεισόδιο Σλήμαν: «'Απασαι αι έργατικάι τάξεις Κεφαλληνίας συγχαίρουσιν έγκαρδίως και συντηρητικώτεροι θαυμάζουσι ψυχικόν σθένος χαρακτήρος 'Αντύπα έν έπεισοδίω Σλήμαν. 'Η πράξις του έθεωρήθη οϊωνός μελλούσης γενικής εκρήξεως του λανθάνοντος ήφαιστείου τής καταπιεζομένης του λαού καρδιάς, άπολύτως άσφαις». Σπύρος 'Αρσένης» Βλ. τό τηλεγράφημα αυτό στήν έφημ. «Τό 'Αστυ», 22 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 1.

τερα ανάλυσε τήν ουσία τῆς δίκης αὐτῆς θεωρώντας πῶς ὁ κατηγορος Σλημαν καί ὁ κατηγορούμενος Ἀντύπας εἶναι θύματα βαθύτερης κατάστασης· πῶς οἱ ἐνδιαφερόμενοι γιά νά μὴν ἀπολαύσουν κανένα ἀγαθὸ οἱ ἐργάτες τῶν θεσσαλικῶν κτημάτων ἐκίνησαν τὰ πάντα γιά νά παραστήσουν τίς ἐνέργειες τοῦ Ἀντύπα ἀναρχικές· πῶς σκοπὸς τῶν τσιφλικούχων ἦταν νά ἀναγκάσουν τόν Γ. Σκιαδαρέση νά φύγει ἀπὸ τὴ Θεσσαλία· καί πῶς ἐπιβάλλεται ἀντίθετα νά παραμείνει καί τόσο περισσότερο μάλιστα, ὅσο εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς σπάνιους Ἕλληνες, ἔξοχος ἐπιστήμονας γεωπόνος, ἀνδρας θετικὸς καί ἐμπνευσμένος ἀλτροῦστῆς καί πατριώτης.⁴⁶

Μετά τὴν ἔκτιση τῆς ὀλιγοήμερης ποινῆς τοῦ ὁ Μαρ. Ἀντύπας ξαναγύρισε στὴ Θεσσαλία καί μὲ μεγαλύτερη δραστηριότητα συνέχισε τὸ ἔργο τῆς διαφώτισης τῶν κολλήγων γιά τὴ διεκδίκηση τῶν δικαίων τους. Οἱ τσιφλικοῦχοι, θορυβημένοι ἀπὸ τὴν ἀγωνιστικὴ ἀκαμψία του, προσπάθησαν μὲ κάθε τρόπο νά ἐκμηδενίσουν τὸ ἠθικὸ του καί νά τὸν λυγίσουν. Προκαλοῦσαν συνεχεῖς ἀναβολές τῆς δίκης του, γιά δῆθεν διέγερση τῶν ἀγροτῶν, γιά νά τὸν ταλαιπωροῦν⁴⁷. Ἀπέστελλαν συνεχῶς ἀπειλητικὲς ἐπιστολές γιά δολοφονία τοῦ ἴδιου καί τοῦ θείου του⁴⁸ καί χρησιμοποιοῦσαν κάθε μέσο συκοφάντησης καί κατατρομοκρατήσεώς του. Ἀπτόητος ὁμως ὁ Ἀντύπας ἔχει πιά δοθεῖ ὀλοκληρωτικὰ στὸν ἀγῶνα γιά τὴν κοινωνικὴ ἀπελευθέρωση καί χειραφέτηση τῶν κολλήγων διατρέχοντας τὰ χωριά τοῦ Θεσσαλικοῦ κάμπου, μιλώντας σέ λαϊκὲς συγκεντρώσεις καί κινητοποιώντας τίς ἀγροτικές μάζες γιά τὰ δίκαια τους, μὲ ἀποκορύφωμα τὸ ἀγροτικὸ συλλαλητῆριο στὸ Λασποχώρι στὶς ἀρχές τοῦ 1907⁴⁹, μέχρι τὴν ἡμέρα τῆς δολοφονίας του.

Ἄστν», ἀρ. φ. 4854, 21 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 2, Ἡ Κεφαλληνία συγκαίρουσα τόν κ. Ἀντύπαν, ὅπου σημειώνεται πῶς τὸ τηλεγράφημα στάλθηκε στὶς ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες ἀπὸ τὴν Κεφαλονιά τηλεγραφικὰ, ὁμως ἐπιστράφηκε στοὺς ἀποστολεῖς του ἀπὸ τὸ τηλεγραφεῖο χωρὶς νά ἐπιδοθεῖ καί ὅτι ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸ τὸ γεγονὸς στάλθηκε ταχυδρομικὰ.

(46) Βλ. ἐφημ. «Τὸ Ἄστν» ἀρ. φ. 4852, 19 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 1, Ζητήματα τῆς ἡμέρας. Ἡ σημερινὴ δίψη.

(47) Βλ. γιά τὴ συνεχὴ αὐτὴ ἀναβολὴ ἐφημ. «Πανθεσσαλική» Βόλου, ἀρ. φ. 1081, 1 Φεβρουαρίου 1907, σ. 3, Δίκη Μαρ. Ἀντύπα, καί ἐφημ. «Ἀκρόπολις», ἀρ. φ. 8928, 11 Μαρτίου 1907, σ. 3. Ἡ δολοφονία τοῦ Μαρ. Ἀντύπα.

(48) Βλ. ἐφημ. «Ἀκρόπολις» ἀρ. φ. 8928, 11 Μαρτίου 1907. Ἡ δολοφονία τοῦ Μαρ. Ἀντύπα. Αἱ ἀπειλητικαὶ ἐπιστολαί.

(49) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἀρ. φ. 55, 24 Μαρτίου 1907, σ. 2 τὰ τελευταῖα ἀρθρα τοῦ Μαρ. Ἀντύπα καί στὸ Παράρτημα ἔγγρα. μὲ ἀρ. 14 καί 15.

Β' Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΜΑΡΙΝΟΥ ΑΝΤΥΠΑ

Ὁ Μαρῖνος Σπ. Ἀντύπας, μιά ἀπὸ τίς πιὸ μαχητικὲς καί ἐκρηκτικὲς προοδευτικὲς φυσιογνωμίες τῆς ἐποχῆς του, εἰδικότερα στὸν Κεφαλονίτικο καί γενικότερα στὸν ἐλεύθερο Ἑλληνικὸ χώρο, ἔζησε καί ἔδρασε στὰ τέλη τοῦ περασμένου καί στὶς πρώτες ἀρχές τοῦ τωρινοῦ αἰῶνα. Ἡ ἐποχὴ αὐτὴ τῆς ζωῆς καί τῆς δράσεώς του εἶναι ἐποχὴ μεγάλων ἰδεολογικῶν ζυμώσεων, πολιτικῶν καί κοινωνικῶν γεγονότων, νέων ἰσχυρῶν κοινωνιστικῶν ρευμάτων καί τάσεων, νέων ἐθνικῶν καταστάσεων σέ πανευρωπαϊκὴ κλίμακα. Αὐτὰ τὰ γεγονότα καί οἱ ἰδεολογικὲς ζυμώσεις καί τὰ κοινωνιστικὰ ρεύματα θά σημαδέψουν ὀριστικὰ τίς πολιτικο-κοινωνικὲς καί ἰδεολογικὲς ἐξελίξεις στὴν Εὐρώπη καί στὴ χώρα μας καί μὲ ὀρισμένες κατὰ περιόδους παλινδρομήσεις θά ἀσκοῦν ἔντονη ἐπίδραση ὡς τὰ σήμερα μὲ τὴν ἐξελικτικὴ διαφοροποίησή τους. Αὐτὰ τὰ γεγονότα καί τὰ ἰδεολογικὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς του εἴτε στὸ στενότερο χώρο τῆς Κεφαλονιάς, εἴτε στὸν εὐρύτερο τῆς ἐλεύθερης καί δούλης πατρίδας, τῶν Βαλκανίων καί τῆς Εὐρώπης θά ἐπηρεάσουν βαθύτατα τοὺς ἰδεολογικοὺς ἀγῶνες τοῦ Ἀντύπα καί τὴν ἰδεολογικὴ του τοποθέτηση, πού καί ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ φύση καί τὸ χαρακτῆρα του θά τὴν ἐκφράσει ἐκρηκτικὰ καί σχεδὸν ἀπόλυτα καί πάντα ἀνυποχώρητα. Αὐτὰ τὰ γεγονότα καί τὰ προβλήματα καί οἱ καταστάσεις καί οἱ ἰδεολογικὲς ροπὲς κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς ζωῆς καί τῆς δράσεώς του Μαρ. Ἀντύπα εἶναι:

ΣΤΗΝ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ: Στὴν Κεφαλονιά, ὅπως καί στὰ ἄλλα Ἑφτάνησα, μετὰ τὴν ἔνωση τους μὲ τὴν Ἑλλάδα (1864), εἶχε ἀρχίσει ἡ σταδιακὴ, ἀλλὰ βέβαιη καί σταθερὴ ἀφομοίωση μὲ τὸ ὑπόλοιπο πολιτικὸ, κοινωνικὸ καί οἰκονομικὸ κατεστημένο τῆς ἐλεύθερης πατρίδας. Τὸ παλιὸ, γνήσια δημοκρατικὸ, Ριζοσπαστικὸ κίνημα τοῦ νησιοῦ, εἶχε ἤδη καί μπροστὰ ἀπὸ τὴν ἔνωση ἀλλοιωθεῖ στὴν οὐσία καί στοὺς στόχους του ἀπὸ ἄλλους Ἑφταν-

σιώτες «ψευτοριζοσπάστες»⁵⁰, και μετά την ένωση έκφυλίστηκε· ή ήγεσία του αδράνησε ή συμβιδάστηκε· πέρασε ως λαϊκό κίνημα στην ιστορία· και μονάχα επέζησε στους γνήσιους απογόνους του, μάλιστα στον Παν. Πανᾶ, τόν Ρόκκο Χαϊδᾶ και άλλους, διαφοροποιημένο από τις κρατούσες συνθήκες στην Ελλάδα και στην Ευρώπη και εξελικτικά μορφοποιημένο και σχηματοποιημένο στα νέα δημοκρατικά και κοινωνιστικά ιδεολογικά ρεύματα. Αυτή ή Ένωση μέ την Ελλάδα και ή σταδιακή αφομοίωση της Κεφαλονιάς μέ αυτήν ουσιαστικά δέν άλλαξε τίποτε στην κατάσταση, πού επικρατούσε στό νησί και προγενέστερα στα χρόνια της αγγλοκρατίας, πού τώρα μάλιστα είχε έκταθει σ' ὅλη την ἐλεύθερη Ελλάδα. Έτσι στίς τελευταίες δεκαετίες τοῦ 19ου και στίς ἀρχές τοῦ 20ου αἰώνα, στην ἐποχή, πού ἔζησε και ἔδρασε στό νησί ὁ Μαρ. Ἀντύπας ή κατάσταση, πού είχε διαμορφωθεί στην Κεφαλονιά είχε τά ἀκόλουθα γενικά χαρακτηριστικά:

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Τό πολιτικό κλίμα της ἐλεύθερης Ἑλλάδας μέ τις κομματικές διαμάχες, την κομματική διαφθορά, τις κομματικές συναλλαγές και τή φαυλοκρατία μεταφέρθηκαν και ἐμφυτευθηκαν και στην Κεφαλονιά. Τά πολιτικά ιδιοτελῆ συμφέροντα, και ή ἀρχομανία συνδυασμένη μέ την ἐκπαύλιση συνειδησεων κυριαρχούσαν στό νησί. Τά παλιά ὄργανα της Ἀγγλικῆς στό νησί ἐξουσίας ἦσαν και τώρα οἱ κύριοι ρυθμιστές της ζωῆς τοῦ λαοῦ και οἱ πραγματικοί ἀγωνιστές τοῦ ἀγώνα γιά τήν Ένωση είχαν περιπέσει στό περιθώριο και στην ἀφάνεια. Πλαισιωμένες οἱ διοικητικές και ἄλλες κρατικές ὑπηρεσίες στό νησί ἀπό τά πιστά ὄργανα τῶν ἑλληνικῶν κυβερνήσεων και τήν παλιά ἀγγλοϊόνια καμαρίλλα είχαν μεταφυτεύσει τό κατεστημένο τοῦ ἑλληνικοῦ ἐλεύθερου χώρου. Μέσα σ' αὐτή τήν κατάσταση μία πρωτοπόρα ομάδα ἀπό γνήσιους ἀπόγονους τοῦ δημοκρατικοῦ ριζοσπαστισμοῦ, μέ βασικούς ἐκπροσώπους τόν Παν. Πανᾶ και τόν ἀντιστασιακό, μέ βασιλευτή Κρανιάς τό 1875 Ρόκκο Χαϊδᾶ και άλλους, προσπάθησε ἀγωνιστικά νά ἀντισταθεῖ διακινώντας στό νησί μέ κάθε τρόπο και μέσο τις γνήσιες δημοκρατικές, προοδευτικές και κοινωνιστικές ἀρχές και

(50) Εἶναι γνωστό πώς βασικός στόχος τοῦ Ριζοσπαστικοῦ κινήματος της Κεφαλονιάς ἦταν ή Ένωση μέ την ἐλεύθερη πατρίδα ως τμήμα της γενικῆς τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐθνικῆς ἀποκατάστασης μέ την παράλληλη κοινωνική τοῦ λαοῦ ἀπελευθέρωση. Αὐτήν τήν Ένωση οἱ Ριζοσπάστες της Κεφαλονιάς, μάλιστα ὁ Ἡλ. Ζερβός και ἀκόμα περισσότερο ὁ Ἰωσήφ Μομφερράτος, τήν ἐπεδίωξαν ως κατάκτηση ἀναφαίρετου και ἀναπαλλοτρίωτου δικαιώματος τοῦ Ἑφταννησιακοῦ λαοῦ και ὄχι ως παραχώρηση, και μάλιστα ἔπειτα ἀπό ἰκεσία πρὸς τήν Ἀνασσα της Μ. Βρεταννίας, ὅπως και τελικά πραγματοποιήθηκε ἀπό τούς «ψευτοριζοσπάστες» μέ κύριο ἐκπρόσωπο τόν Κων. Λαμβάρδο ἀπό τή Ζάκυνθο.

νά ἀποσπάσει τις λαϊκές μάζες ἀπό τή φαυλοκρατική κομματική ἀρπάγη. Στην ομάδα αὐτή, τήν πρωτοπόρα στό νησί, ἀλλά και στην ἐλεύθερη πατρίδα, ὀφείλονταν βασικά και κατά κύριο λόγο ή πάλι τῶν ιδεῶν στην Κεφαλονιά τήν ἐποχή ἐκείνη, ή ἐκφραση της ἐντονης ἀντίδρασης πρὸς ἕνα ξεπερασμένο κατεστημένο και τό ἀνοιγμα τοῦ δρόμου πρὸς ἕνα καινούργιο.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Τήν ἴδια ἐποχή, πού ἔζησε και ἔδρασε ὁ Μαρ. Ἀντύπας, ἀρχουσα κοινωνική τάξη στην Κεφαλονιά παρέμενε ή παλιά τάξη της κληρονομικῆς ἀριστοκρατίας, πού είχε στα χέρια της τή γῆ, ἐνισχυμένη τώρα και ἀπό τή μεγαλοαστική τάξη τοῦ νησιοῦ, πού σχηματίστηκε εἴτε χάρις στή συνεργασία της μέ την αγγλοκρατία, εἴτε χάρις στίς δραστηριότητες της στίς ἑλληνικές παροικίες της διασποράς, μάλιστα της ἀγγλικῆς και ρωσικῆς αὐτοκρατορίας⁵¹. Αὐτή ή τάξη κυριαρχούσε κοινωνικά, είχε ὅλα τά δικαιώματα και προνόμια και αὐτή ουσιαστικά κυβερνοῦσε τό νησί. Κοντά σέ αὐτή ή μεσαία και μικρή ἀστική τάξη, οἱ διανοούμενοι, οἱ μικροεπαγγελματίες και βιοτέχνες ζοῦσαν κάτω ἀπό βαρεῖα φορολογική ἀποστράγγιση και κοινωνική καταπίεση. Πιο καταθλιπτική ἦταν ή κοινωνική θέση τῶν ἐργαζομένων τῶν πόλεων και της ὑπαίθρου και μάλιστα τῶν ἀκτημόνων χωρικῶν, πού κοινωνικά ἦσαν στην οὐσία ἀνύπαρκτοι.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Ἡ κοινωνική ἀνισότητα, πού επικρατοῦσε τότε στην Κεφαλονιά ὀφειλόταν βασικά στην οἰκονομική ἀθλιότητα τῶν φτωχομεσαίων λαϊκῶν στρωμάτων. Αὐτή ή ἀθλιότητα ὀφειλόταν στή βαρύνουσα φορολογία, στην ἀνενδοίαστη τοκογλυφία, στην ἀπάνθρωπη ἐκμετάλλευση τῶν πολλῶν ἀπό τούς λίγους. Ξεχωριστά ὀξύτατο παρέμενε τότε στην Κεφαλονιά τό ἀγροτικό πρόβλημα μέ τις ἀπαράδεκτες ἀγροληπτικές σχέσεις. Κυριαρχοῦσε τότε στό νησί τό σύστημα της γαιοκτησίας, πού βασική ἀρχή του ἦταν ή κληρονομική μεταβίβαση της γῆς. Καταθλιπτικό γιά τό φτωχομεσαῖο και ἀκτμήμονα ἀγρότη ἦταν ἰδιαίτερα τό συμβόλαιο της ἀγροληψίας, πού καθιστοῦσε τόν ἀγροδότη κυρίαρχο της γῆς και τῶν καρπῶν της και τόν ἀγρολήπτη τόν μετέβαλε σέ δουλοπάροικο. Ὁ ἀγρολήπτης μέ τό μόχθο του μετέβαλε τήν ἀγροτική Κεφαλονίτικη γῆ σέ καρποφόρα δημιουργώντας ἐλαιώνες και ἀμπελώνες, τήν καλλιεργοῦσε ἐπὶ σειρά γενεῶν και ἐλάχιστα ὁ ἴδιος ἀπολάμβανε, ἐνῶ πάντα τελοῦσε κάτω ἀπό τήν ἀπειλή της ἐξώσης

(51) Εἶναι γνωστό πώς στην ἐποχή αὐτή στίς ἑλληνικές παροικίες τοῦ ἐξωτερικοῦ μάλιστα στό Λονδίνο, στό Μάντσεστερ, στην Ὁδησό, στό Ροστόβ, στό Ταϊγάνι και σ' ἄλλες χώρες και πόλεις Κεφαλονίτες πάροικοι είχαν καταστεί σημαντικοί ἐμπορικοί, τραπεζιτικοί και ναυτιλιακοί οἱκοι μέ διεθνή ἀκτινοβολία και μέ ἐντονη οἰκονομική ἐκπαύλιση. Αὐτοί, πού δροῦσαν, στην Ελλάδα και στην Κεφαλονιά. Ξεχωριστά ἀναφέρονται οἱ μεγάλοι οἱκοὶ τῶν Βαλλιάνων.

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

του από τή νομή, δηθεν για κακοκαλλιέργεια. Στο συμβόλαιο τής αγροληψίας καθιερωνόταν ως νομική ρήτρα τά «καλαμένα» πού ήταν άγωγή του μεγαλοκτηματία και άποζημίωση του από τούς άγρολήπτες - σέμπρους του· τά χρεωστικά δόμολογα, πού ύπόγραφαν, όταν δέν μπορούσαν νά πληρώσουν τήν άποζημίωση· οί έπαχθέστατοι φόροι για τόν άγρολήπτη, πού αποτελούσαν δυσβάστακτα βάρη για τούς χωρικούς, πού καλλιεργούσαν τή γή μέ δυσμενέστατες συνθήκες, μέ χρέη από καθυστερημένες παροχές, και μέ βαρειούς τόκους και τοκογλυφικά δάνεια, γιατί τούς βάραινε όχι μονάχα ή προσωπική εργασία αλλά και τά καλλιεργητικά έξοδα· οί έμφυτεύσεις και οί έδαφονομές· οί πιέσεις και τό άδικο σύστημα τής εκτίμησης των προϊόντων των άγροληπτικών κτημάτων και ιδιαίτερα των ελαιοδέντρων, σύμφωνα μέ τό όποιο ό γαιοκτήμονας άπαιτούσε από τόν σέμπρο του νά του καταβάλει τό μερίδιο των προϊόντων και των καρπών, πού είχε προσδιορισθεί κατά τήν εκτίμηση, έστω και άν αυτά είχαν καταστραφεί από καιρικές ή άλλες συνθήκες· τά δικαιώματα προτιμήσεως, πού είχαν οί άγρολήπτες κατά τήν άγορά ή τόν πλειστηριασμό κτημάτων· οί άγραφες ύποθήκες· οί προσωπικές κρατήσεις· ή ολοκληρωτική έλλειψη άγροτικής πίστης έτσι πού στήν πραγματικότητα εξαθλιώνονταν όλόκληρα τά φτωχομεσαία άγροτικά στρώματα και οί άκτημονες και εξανemizόταν ή μικρή άγροτική ιδιοκτησία προς όφελος των μεγάλων⁵².

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: 'Ός «άντίπαλο δέος» προς τίς κατεστημένες ιδέες διακινήθηκαν στήν Κεφαλονία τήν εποχή του Μ. 'Αντύπα, οί νέες δημοκρατικές και κοινωνιστικές ιδέες. Κύριοι εκφραστές των νέων ιδεών στήν Κεφαλονία και τήν 'Ιθάκη ήταν τότε ό Παν. Πανās, ό Ρόκκος Χοϊδās, ό Πλ. Δρακούλης, όπωσδήποτε δέ ή άνήσυχη φύση του Μαρ. 'Αντύπα, μαθητή ακόμα στο γυμνάσιο του 'Αργοστολιού, θά πήρε τήν πρώτη γεύση τους και τόν πρώτο προβληματισμό από αυτές. 'Ιδιαίτερα ή μαχητική και εκρηκτική φυσιογνωμία του Ρόκκου Χοϊδā, βουλευτή τής Κεφαλονίας τό 1875 και οί άνένδοτοι άγώνες του μέσα και έξω από τήν ελληνική βουλή⁵³, όπως και οί χριστιανο-σοσιαλιστικές άρχές του Πλ. Δρακούλη, πού έφταναν στο νησί μέ

τήν έφημερίδα του «'Αρδην», όχι μονάχα τάραζαν τά τέλματα του Κεφαλονίτικου κατεστημένου, αλλά επιδρούσαν σωτήρια στα πνεύματα του λαού και τής νεολαίας. Βασικές ιδέες, πού διακινιόνταν τότε στήν Κεφαλονία ήσαν: τής εθνικής άνεξαρτησίας κατά τής ξενικής ύποτέλειας· τής άδασίλευτης δημοκρατίας κατά τής βασιλικής μοναρχίας· τής λαϊκής κυριαρχίας κατά τής όλιγαρχικής· τής πανανθρώπινης έλευθερίας, ισότητας και άδελφότητας κατά τής έχθροπάθειας, τής δουλείας, των παθών και τής άνισότητας· τής παμβαλκανικής όμοσπονδίας και συνεργασίας κατά τής διαίρεσης και διαμάχης άνάμεσα στους Βαλκανικούς λαούς· τής όλοκλήρωσης τής εθνικής άποκατάστασης του ελληνισμού· τής κοινωνικής λύτρωσης και άπελευθέρωσης κατά τής κοινωνικής καταπίεσης· του κοινωνιστικού - σοσιαλιστικού μετασχηματισμού. Οί ιδέες αυτές, πού διακινήθηκαν επίσης έντονα, και στήν έλεύθερη πατρίδα εκφράστηκαν και στήν Κεφαλονία δημοσιογραφικά και κοινοβουλευτικά και όπωσδήποτε προβλημάτισαν μεγάλη μερίδα του Κεφαλονίτικου λαού και τής νεολαίας του, άνάμεσα στήν όποία συγκαταλεγόταν και ό μαθητής Μαρ. Σπ. 'Αντύπας.

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: Στήν έλεύθερη 'Ελλάδα στίς τελευταίες δεκαετίες του 19ου και στίς άρχές του 20ου αιώνα ή κατάσταση γενικά χαρακτηριζόταν: κατά μέν τόν έσωτερικό τομέα από τήν έντονη διαπάλη άνάμεσα στο φεουδαλιστικό κατεστημένο, πού τό εκπροσωπούσε ό κοτζαμπασισμός μέ τά κατάλοιπα του φαναριωτισμού και μέ κύριους εκφραστές του τόν Δημ. Βούλγαρη και τόν Θεοδ. Δεληγιάνη και στήν άνερχόμενη πολιτικά και οικονομικά μεγαλοαστική τάξη, πού πολιτικά τήν εκπροσωπούσε κατά κύριο λόγο τό κόμμα του Χαρ. Τρικούπη, ένω τόν ίδιο καιρό άρχισαν νά διακινούνται ισχυρά οί νέες δημοκρατικές, κοινωνιστικές και σοσιαλιστικές ιδέες και μέσα σε πολλές δυσχέρειες νά σχηματοποιούνται σε κόμματα και συλλόγους· κατά δέ τόν έξωτερικό τομέα ή κατάσταση χαρακτηριζόταν από τήν κυριαρχία στή χώρα μας του άγγλικού και ρωσικού παράγοντα και τήν εμφάνιση τής επιρροής του παράγοντα τής ένωμένης Γερμανίας. Κυριώτατα γεγονότα και καταστάσεις, μέσα στίς όποιες έζησε και έδρασε ό Μαρ. 'Αντύπας και πού επέδρασαν στήν ιδεολογική του τοποθέτηση και ώρίμανση τόσο στήν έλεύθερη και δούλη πατρίδα, όσο και στο Βαλκανικό και Εύρωπαϊκό χώρο μέ έμμεσους ή άμεσους άντικτύπους και στίς εξελίξεις στή χώρα μας, ήσαν:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Οί πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές και ιδεολογικές εξελίξεις στο έσωτερικό τής χώρας μας σηματοδεύτηκαν από τά ακόλουθα γεγονότα:

α. Από τόν καθοριστικό καταθλιπτικό άγγλικό τής χώρας μας προστατευισμό. Πιο εκδηλά αυτός εκδηλώθηκε: κατά τήν κρίση του 'Ανατολικού

(52) Βλ. σχετικά *Codice civile degli stati uniti delle isole ionie*, Corfù 1841, άρθρα 1631 - 1645, σσ. 249 - 251, 'Αλεξ. Δαμασκηνός, Τό έν Κερκύρα άγροτικών ζήτημα, έν Κερκύρα 1864, σσ. 5, 13 - 15, Σπύρος Μαλάκης, 'Απομνημονεύματα επί τής συγχρόνου ιστορίας, σσ. 176 - 179, 'Ι. Τυπάλδος, 'Η φεουδοκρατία και ή γεωργία κατά τās 'Ιονίους νήσους, σσ. 10, 34 κ.ά., Α.Δ. Σίδερης, 'Η γεωργική πολιτική τής 'Ελλάδος κατά τήν λήξαν άκατοναετιάν 1833 - 1933, 'Αθήναι 1934, σ. 382 και του αυτού, Τό άγροτικό ζήτημα Κερκύρας, εις Μ. 'Εγκυκλοπαίδειαν, 1, 500 κ.ά.

(53) Για τήν προσωπικότητά του και τό έργο του έτοιμάζουμε ξεχωριστή μελέτη.

Ζητήματος (1875 - 1881) όταν και κάτω από την απειλητική κατάθλιψη του οι τότε ελληνικές κυβερνήσεις υποχρεώθηκαν σε ουδετερότητα σε βάρος των εθνικών της χώρας και του λαού μας συμφερόντων· και κατά τον ελληνο-τουρκικό πόλεμο του 1897, όταν ο αγγλικός και γενικότερα ο δυτικοευρωπαϊκός «προστατευτισμός» μᾶς ἐπέβαλε τὸν διεθνή οικονομικό του έλεγχο (Δ.Ο.Ε.), πού ήταν και ο καταλύτης της εθνικής μας ανεξαρτησίας και κυριαρχίας⁵⁴.

6. Ἀπό τὴν καθοριστικά παρεμβατική πολιτική τοῦ παλατιοῦ και τοῦ αὐλικοῦ περιβάλλοντος στὶς ἐσωτερικὲς πολιτικὲς τῆς χώρας μᾶς ἐξελίξεις και ἀπὸ τίς βασιλικὲς κάθε φορά «πρωτοβουλίες», πού οὐσιαστικά καθιστοῦσαν τὸ βασίλειο Γεώργιο Α΄ και τὸ στενὸ του περιβάλλον παράγοντα, κατὰ κύριο λόγο, καθοριστικὸ τῶν ἐξελίξεων αὐτῶν. Περισσότερο ἀποβλέποντας τὸ παλάτι γιὰ τὴ στερέωση τοῦ θρόνου και πολὺ λιγότερο γιὰ τὰ καλῶς νοούμενα ἐθνικά και λαϊκά συμφέροντα γινόνταν ὄργανο τῶν ξένων, ἐχθρὸς τῶν συνταγματικῶν ἐλευθεριῶν και ἐστία δολοπλοκιῶν και μηχανορραφιῶν τῶν ξένων και τῶν αὐλοκολάκων. Χαρακτηριστικὲς ἀντιδράσεις σ' αὐτὸ ἦσαν: τὸ ἄρθρο τοῦ Χαρ. Τρικούπη «Τίς πταίει» στὴν ἐφημερίδα «Καιροί» τοῦ Κανελλίδη· ἡ διατύπωση ἀπὸ τὸν Χαρ. Τρικούπη τῆς ἀρχῆς τῆς «δεδηλωμένης»⁵⁵ ὡς ἀπάντηση στοῦ λόγου τοῦ θρόνου στὶς 11 Αὐγούστου

(54) Εἶναι γνωστὸ πὺς ἡ ἐπιβολὴ στὴ χώρα μας τοῦ Διεθνoῦς Οἰκονομικοῦ Ἐλέγχου ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς ἥττας, πού ὑποστήκαμε στὸν πόλεμο τοῦ 1897. Ἦταν αὐτὸς τὸ τίμημα, πού πλήρωνε ἡ χώρα μας στὴν παρέμβαση τῶν Μ. Δυνάμεων γιὰ τὸ σταμάτημα τῆς προέλασης τῶν Τούρκων, γιὰ τὴ συνηγορία τους γιὰ ἐκκένωση τῆς Θεσσαλίας, πούχε καταληφθεῖ ἀπὸ τοὺς Τούρκους, και γιὰ τὴν ἐγγύηση, πού χορήγησαν γιὰ νὰ δώσουν στὴ χώρα μας δάνειο 170.000.000 χρυσῶν φράγκων μὲ τόκο 2,5% ἀπὸ τὸ ὁποῖο θὰ δίναμε 4.000.000 τούρκικες λίρες, ἢ 95.000.000 χρυσὰ φράγκα στὴν Τουρκία ὡς πολεμικὴ ἀποζημίωση. Γιὰ τὴν ἐξόφληση αὐτοῦ τοῦ δανείου, πού μᾶς χορήγησαν οἱ ξένοι, ἐκχωρούσαμε σὲ ἐπιτροπὴ τους τὰ κρατικὰ ἔσοδα ἀπὸ τὰ εἶδη μονοπωλίου, ἀλατιοῦ, πετρελαίου, σίγρων, παιγνιόχαρτων, σιγαρόχαρτων, ομύριδας τῆς Νάξου καθὼς και τὸ φόρο τῆς κατανάλωσης καπνοῦ, τὰ τέλη χαρτοσήμου και τοὺς δασμοὺς τοῦ τελεωνεῖου Πειραιᾶ και σὲ περίπτωσι πού δέν θὰ ἐπαρκοῦσαν αὐτὰ προβλεπόνταν και ἡ παραχώρηση τῶν δασμῶν τῶν τελεωνεῖων τοῦ Λαυρίου, τῆς Πάτρας, τοῦ Βόλου και τῆς Κέρκυρας. Αὐτὸ τὸ δάνειο, πού ἐπὶ δεκαετίες βασάνισε τὴν πατρίδα μας, τῆς στέρησε γιὰ πολλὰ χρόνια τὴν πλήρη ἐθνικὴ αὐτοτέλεια. Βλ. γι' αὐτὸ ἐνδεικτικά. Α. Ἀνδρεάδης, Μαθήματα Δημοσίας Οἰκονομίας, Ἐθνικά δάνεια και ἑλληνικὴ δημοσία οἰκονομία, Μέρους Β' 1894 - 1914, Ἀθήναι, 1925 κ.ἄ.

(55) Εἶναι γνωστὸ πὺς σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχὴ αὐτή, πού ἔκτοτε ἀπέτελεσε τὴ βασικὴ θεμελίωση τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, ὁ βασιλεὺς ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ ἀναθέσει τὸ σχηματισμὸ κυβέρνησης στὸν ἀρχηγὸ τοῦ κόμματος ἐκείνου, πού ἔπειτα ἀπὸ τίς ἐκλογές, εἶχε τὴν φανερὴ πλειοψηφία στὴ Βουλὴ. Προηγούμενα μποροῦσε «κατὰ

1875· κατ' ἐξοχὴν ἡ ὁμάδα τῶν δημοκρατικῶν ἀπὸ τὸν Τιμ. Φιλήμονα, τὸν Α. Πετσάλη, τὸν Γ. Φιλάρετο, τὸν Γ. Μαυρομάρα και πρὸ παντός τὸν Ρόκκο Χοιδᾶ, πού ἦταν και ἡ δυναμικότερη και συνεπέστερη προσωπικότητα ἀνάμεσα στοὺς δημοκρατικούς, ἀνένδοτος και ἀσυμβίβαστος ἀντιβασιλικός· και ἀκόμα περισσότερο ἡ ὁμάδα τοῦ «Ραμπαγᾶ» τοῦ Κλεάνθη Τριανταφύλλου, στὴν ὁποία ἀνῆκε και ὁ Ρόκκος Χοιδᾶς και ἡ ὁποία ἀπέτελεσε τὴν πιὸ σημαντικὴ ἔκφραση τοῦ δημοκρατικοῦ ριζοσπαστισμοῦ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ στὴ χώρα μας⁵⁶.

γ. Ἀπὸ τὴν ἐφόρμησι τοῦ ξένου κεφαλαίου στὴν πατρίδα μας, πού ἀποσκοποῦσε στὴ μονοπώληση γιὰ λογαριασμὸ του τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς και τῆς ἀφαιροῦσε τίς δυνατότητες αὐτόνομης οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης και αὐτοδύναμης πολιτικῆς ὄντοτητας. Ἡ ἐφόρμησι αὐτὴ, πού προκλήθηκε μάλιστα ἀπὸ ἑλληνικὴ πλευρά, πῆρε λιγότερο ἐπενδυτικὸ χαρακτήρα και σχεδὸν ὀλοκληρωτικὰ δανειακό. Ἔτσι και πρὸ παντός στὴν δεκαετία 1880 - 1890 πραγματοποιήθηκε ἕνας ἀλόγιστος ἐξωτερικὸς δανεισμός και συναψὴ ἐξωτερικῶν δανείων μὲ ἐπαχθέστατους ὅρους, πού στὴν οὐσία συνετέλεσαν στὴν ὑποθήκευση γιὰ ἀρκετὰ χρόνια τῶν πόρων τῆς χώρας μας. Αὐτὰ τὰ δάνεια τοῦ ἐξωτερικοῦ συνέβαλαν ἀποφασιστικὰ στὴν οἰκονομικὴ χρεωκοπία και στὴν πτώχευση τῆς χώρας μας τὸ 1893⁵⁷.

δ. Ἀπὸ τὴν εἰσροή τοῦ ἐμπορο-τραπεζικοῦ και γενικότερα μεγαλοεπιχειρηματικοῦ κεφαλαίου τῶν ἑλληνικῶν παροικιῶν τῆς διασποράς, μάλιστα δὲ τῆς ἀγγλικῆς, αὐστρουγγρικῆς και ρωσικῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ εἰσροή αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου πῆρε εὐρύτατο ἐπενδυτικὸ χαρακτήρα μὲ τὴ μεταφορὰ τῶν οἰκονομικῶν δραστηριοτήτων του στὴ χώρα μας. Αὐτὸ τὸ ἑλληνικὸ κεφάλαιο τῆς διασποράς, πού εἶχε στενοὺς δεσμούς μὲ τὸ εὐρωπαϊκὸ κεφάλαιο

ἀρέσκειαν» νὰ ἀναθέτει τὸ σχηματισμὸ κυβέρνησης στὸν ἀρχηγὸ οἰοῦνῆποτε κόμμα-τος, ἔστω και ἂν μειοψηφοῦσε αὐτὸ στὴν βουλὴ.

(56) Ἡ πολιτικὴ και σατυρικὴ ἐφημερίδα «Ραμπαγᾶς» τοῦ Κλεάνθη Τριανταφύλλου στάθηκε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὸ πιὸ ἀποφασιστικὸ ἀνένδοτο και ἀσυμβίβαστο κατὰ τῆς βασιλείας δημοσιογραφικὸ ὄργανο. Ἀπὸ τίς στήλες τῆς δημοκρατικῆς αὐτῆς ἐφημερίδας κατακεραυνωνόνταν ὁ βασιλεὺς και ἡ αὐλὴ του και ἀπὸ τὰ πιὸ ἀντιβασιλικά κείμενα του ἦταν και τοῦ Ρόκκου Χοιδᾶ, πού τελικὰ στοίχισαν τὴ ζωὴ και σ' αὐτὸν μέσα στὶς φυλακὲς τῆς Χαλκίδας, και στὸν Κλεάνθη Τριανταφύλλου, πού αὐτοκτόνησε. Χαρακτηριστικά, σφοδρότατης ἐπίθεσης κατὰ τῆς βασιλείας, ἄρθρα και κείμενα τοῦ Ρόκκου Χοιδᾶ βλ. ἐφημερ. «Ραμπαγᾶς», ἔτος Ι' ἀρ. φ. 72, 11 Αὐγούστου 1888 Πατρίς και Στρατός, ἀρ. φ. 73, 14 Αὐγούστου 1888, ἀρ. φ. 74, 18 Αὐγούστου 1888, ἀρ. φ. 75, 21 Αὐγούστου 1888, ἀρ. φ. 78, 1 Σεπτεμβρίου 1888, ἀρ. φ. 79, 4 Σεπτεμβρίου 1888, ἀρ. φ. 81, 21 Σεπτεμβρίου 1888 κ.ἄ.

(57) Βλ. ἐνδεικτικά, Ἡστορία τῶν ἐθνικῶν δανείων, Ἀθήναι 1914. ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

και τις δραστηριότητές του, επενδύθηκε στην Ελλάδα σε μεγάλες οικονομικές επιχειρήσεις, εμπορικές, μάλιστα της σταφίδας, χρηματιστηριακές, τραπεζικές, βιομηχανικές, σε επιχειρήσεις ορυχείων και μεταλλείων, σε εταιρείες εκτέλεσης μεγάλων δημόσιων έργων και μάλιστα των σιδηροδρόμων, καθώς και σε μεγάλες εκτάσεις γης στη Θεσσαλία μετά την Ένωση της με την ελεύθερη πατρίδα. Αυτοί οι μεγάλοι Έλληνες τραπεζίτες και χρηματιστές, έμποροι και βιομήχανοι, γαιοκτήμονες και επιχειρηματίες⁵⁸ γίνθηκαν με τον καιρό οι κυρίαρχοι οικονομικοί και πολιτικοί παράγοντες της χώρας και αποδίδοντας στην αύξηση των κερδών τους καταπίεζαν τα λαϊκά εργατικά και αγροτικά στρώματα.

ε. Από την πρώτη βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας μας με συνακόλουθο της την κοινωνική αστικοποίηση και τη δημιουργία των πρώτων αστικών βιομηχανικών κέντρων. Η ανάπτυξη αυτή, που είχε την πρώτη της αρχή το 1860, πήρε σοβαρότερο και συστηματικότερο χαρακτήρα στην περίοδο 1875 - 1880 κι' έπειτα. Αυτή εκφραζόταν με την ανέγερση και λειτουργία εργοστασίων ειδών πρώτης ανάγκης και κατανάλωσης, είτε ειδών ελαφράς γενικότερα βιομηχανίας, όπως αλευρόμυλων, νηματουργείων, βυρσοδεψείων, ύφαντουργείων, ναυπηγείων, μηχανουργείων κ.ά. Κέντρα βιομηχανικά - αστικά αναπτύχθηκαν τότε ιδιαίτερα ο Πειραιάς, και η Σύρα, η Πάτρα και η Καλαμάτα, που εξελίχθηκαν σε μεγάλα σταφιδεμπορικά κέντρα μιά και την εποχή αυτή η σταφίδα ήταν το κύριο τότε εξαγωγίμο προϊόν μας. Έτσι την εποχή αυτή εμφανίστηκε και η βιομηχανική αστική τάξη, που στηριζόταν κατά κύριο λόγο στην ντόπια παραγωγή⁵⁹.

στ. Από την εμφάνιση στο πολιτικό και κοινωνικό προσκήνιο της χώρας μας της εργατικής τάξης. Η γρήγορη ανάπτυξη του αστικού χώρου, συνακόλουθη της πρώτης βιομηχανικής της χώρας μας ανάπτυξης, δημιούργησε σημαντικές αλλαγές στην κοινωνική συγκρότηση του πληθυσμού της, με αποτέλεσμα, ανάμεσα στ' άλλα, την εξασθένηση της ελληνικής υπαίθρου. Έτσι,

(58) Είναι γνωστό πώς αυτοί οι μεγάλοι οικονομικοί παράγοντες της ελληνικής διασποράς με την εισροή των κεφαλαίων τους στην Ελλάδα προκάλεσαν την αντίδραση του λαού και των προοδευτικών του στοιχείων, που τους αποκάλεσε «χρυσοκάνθαρους». Αυτοί μετέβαλαν την παραδοσιακή στη χώρα μας κοινωνική και οικονομική ισορροπία, μιά και η οικονομική τους επιφάνεια ήταν κατά πολύ ευρύτερη και μεγαλύτερη από τους ως τότε παραδοσιακούς οικονομικούς της φορείς. Βλ. ενδεικτικά Χρ. Ευελπίδης, Οικονομική και κοινωνική ιστορία της Ελλάδος, Αθήναι 1950, Γιάννης Κορδάτος, Εισαγωγή στην ιστορία της ελληνικής κεφαλαιοκρατίας, 1930 κ.ά.

(59) Βλ. σχετικά Χρ. Ευελπίδης, όπως παραπάνω, Γιάννης Κορδάτος, όπως παραπάνω, Ε. Ζολώτας, Η Ελλάδα εις το στάδιον της εκβιομηχανίσεως, Αθήναι 1926, Χ. Χαριτάκης, Η ελληνική βιομηχανία, Αθήναι 1927 κ.ά.

βασικά, εξαθλιωμένοι αγρότες της υπαίθρου μεταναστεύουν στα αστικά βιομηχανικά κέντρα, μάλιστα στα παράλια, και προσλαμβάνονται εργάτες στα εργοστάσια και εργαστήρια, στα ορυχεία και μεταλλεία. Σχηματίζονται έτσι, από τις αρχές πρό παντός του τελευταίου τέταρτου του 19ου αιώνα, πυρήνες της εργατικής τάξης, που στίς αρχές ήταν βιοτεχνική και με την ανάπτυξη της εγχώριας παραγωγής και την ίδρυση των πρώτων βιομηχανικών εργοστασίων γίνεται βιομηχανική. Οι πυρήνες αυτής της βιοτεχνικής, αλλά μάλιστα της βιομηχανικής εργατικής τάξης συγκροτήθηκαν ιδιαίτερα στη Σύρα, στην Πάτρα και άλλου, αλλά πρό παντός στο βιομηχανικό κέντρο Αθήνας - Πειραιά. Οι συνθήκες δουλειάς των εργατών ήταν τότε απαράδεκτες με κύρια γνωρίσματα: τά εξευτελιστικά ήμερομίσθια· τη συνεχή, πολλές φορές 12ωρη και 15ωρη, ημερήσια εργασία· την έλλειψη κάθε περιθάλψης· τους άθλιους όρους τροφής και στέγης· τη συνεχή εβδομαδιαία εργασία χωρίς διακοπή ούτε την Κυριακή· την παντελή έλλειψη στοιχειώδους ασφάλισης. Αυτή η εργατική τάξη, που με τα χρόνια πλήθαινε και ωρίμαζε πολιτικοκοινωνικά κάτω και από τις επιδράσεις της αναπτυσσόμενης ραγδαία εργατικής τάξης των ευρωπαϊκών χωρών και των νέων κοινωνιστικών - σοσιαλιστικών ιδεών, άρχισε να κινητοποιείται δραστήρια για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων της και το κίνημά της σχηματοποιούνταν σε ενώσεις συντεχνιακού και αργότερα σωματειακού χαρακτήρα. Δημιουργήθηκαν έτσι οι πρώτες εργατικές οργανώσεις και τα πρώτα εργατικά σωματεία και άρχισαν οι πρώτες απεργίες, που με τα χρόνια πλήθαιναν και συστηματοποιούνταν⁶⁰.

ζ. Από το οξύτατο αγροτικό πρόβλημα, που ήταν συνακόλουθο της δημιουργίας της μεγάλης γαιοκτησίας ξεχωριστά στη Θεσσαλία μετά την Ένωση της με την Ελλάδα το 1881 και της κρατικής προστατευτικής γι' αυτήν πολιτικής. Με την άθροια αγορά των μικρών οθωμανικών ιδιοκτησιών στη Θεσσαλία μετά την Ένωση της με την Ελλάδα και με την ενθάρρυνση και ενίσχυση του κράτους οι πλούσιοι ομογενείς των ελληνικών παροικιών του εξωτερικού πέτυχαν να τσιφυλικοποιήσουν το θεσσαλικό κάμπο, μ' άλλα λόγια να αποκτήσουν την πλήρη και απόλυτη κυριαρχία και κυριότητα της θεσσαλικής γης. Έτσι η μικρή ιδιοκτησία εξαφανίστηκε, δημιουργήθηκαν τα μεγάλα τσιφυλίκια και οι κολλήγοι, που στα χρόνια της τουρκοκρατίας ήταν δεμένοι με τη γη ως συμπλήρωμα της, γίνθηκαν τώρα άκτημονες στην

(60) Βλ. ενδεικτικά την έφημ. «Ακρόπολις» 1880 κ.έ. και άλλες έφημ. Επίσης Γιάννης Κορδάτος, Ιστορία του ελληνικού εργατικού κινήματος, 1956, Έπαμεινώνδας Κυριακίδης, Ιστορία του σύγχρονου ελληνισμού, τ. 2, Αθήναι 1892 - 94, Γ. Φιλάρετος, Ξενοκρατία και δουλεία εν Ελλάδι, Αθήναι 1897, Χρ. Ευελπίδης, Οικονομική και Κοινωνική ιστορία της Ελλάδος, Αθήναι 1950 κ.ά.

πλήρη διάθεση των τσιφλικούχων. Στην πραγματικότητα μεταβλήθηκαν σε δουλοπάροικους των μεγάλων γαιοκτημόνων, που αποδίδοντας στον πολλαπλασιασμό των κερδών τους ανάγκαζαν τους κολλήγους σε ύπογραφή και αναγνώριση κολληγικών συμβολαίων και υποχρεώσεων δυσβάστακτων με απειλούμενη πάντα σε βάρος τους την έξωση τους από το κτήμα. Η ζωή των κολλήγων της Θεσσαλίας εξαρτιόταν απόλυτα από τους τσιφλικούχους, οι δέ συνθήκες και οι όροι διαβίωσής τους ήταν τραγικά δυσμενέστατοι: μέ δουλειά και καλλιέργεια της γής συνεχή· μέ άγγραfeies· μέ πανάθλιες συνθήκες τροφής και στέγης· μέ πενιχρότατες απολαυές· μέ τον τρόπο και τη βία των «Επιστατών», εμπίστων οργάνων των γαιοκτημόνων· μέ πλήθος υποχρεώσεων και μέ κανένα δικαίωμα· μέ γύμνια και φτώχεια και πανάθλια ζωή⁶¹.

η. Από τη διάδοση των σοσιαλιστικών ιδεών στη χώρα μας, που παρουσιάστηκε και εδώ μέ τις τάσεις που είχε παρουσιαστεί σε πανευρωπαϊκή κλίμακα. Η εμφάνιση της σοσιαλιστικής ιδεολογίας και στην Ελλάδα, συνάκολουθη της πρώτης διομηχανικής της ανάπτυξης και της εμφάνισης στο προσκήνιο της διοτεχνικής στίς αρχές και της διομηχανικής ύστερα εργατικής τάξης, γίνηκε για πρώτη φορά τό 1875 και έκφραση της ήταν τότε ή έφημερίδα «Εργάτης» του Παν. Πανᾶ. Οι τάσεις από κεί κι' έπειτα, που διαμορφώθηκαν στη σοσιαλιστική ιδεολογία ήταν: α) του αναρχικού σοσιαλισμού, που κύρια οργανωτική του έκφραση υπήρξε πρό παντός ο Δημοκρατικός σύλλογος της Πάτρας τό 1876 μέ δημοσιογραφικό του όργανο την «Ελληνική Δημοκρατία», μέ οργανωτική του επέκταση στο Αίγιο, στα Φι-

(61) Βλ. ένδεικτικά Σ. Τριανταφυλλίδης, Οι κολλίγοι της Θεσσαλίας, Βόλος 1906, Γ. Κορδάτος, Ιστορία του αγροτικού κινήματος στην Ελλάδα, Αθήνα 1975. Πολύ χαρακτηριστικά την κατάσταση των κολλήγων της Θεσσαλίας διέγραψε ο Μαρ. Αντύπας στην απολογία του κατά τη δίκη του για τό έπαισόδιο μέ τον δουλευτή Άγνιδας και μεγάλο γαιοκτήμονα Άγαμ. Σήμαν. Άπευθυνόμενος τότε (19 Σεπτέμβρη 1906) προς τους δικαστές του τόνιζε ξεχωριστά:

«... Μέ πόσην χαράν και έλπίδα ανήλθον εις τά ίερά του Όλύμπου Τέμπη όπου ή ελληνική ποίησις και σοφία προώρισαι νά κατοικώσιν οι θεοί και οι ήρωες και όπου οι σημερινοί τυραννίσκοι άπαιτούσι νά ένδιαιωτώνται και νά κύπτωσιν οι Έλληνες ως εἰλωτες και ως δούλοι.

Έκει ή κατάστασις ήτο άθλία και ή εἰκὼν άπαισία. Έλληνες άδελφοί μας γυμνοί και κάτισχοι, έφ' ὧν τά ὅσα μόνον και ή έπιδερμὶς προσκολλώνται, χρησιμεύουσιν ὡς τά φορητά ζωᾶ των ήμεδαπῶν τυράννων, έν ᾧ ή άσπλαγχνία παρεσκεύασε την γενικήν μετανάστευσιν των Έλλήγων...»

Βλ. έφημ. «Τό Άστυ» άρ. φ. 4854, 21 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 2 και στο Παράρημα της μελέτης κείμενον μέ άριθ. 8.

λιατρά, στη Σύρα, στον Πύργο, στην Κεφαλονιά και στην Αθήνα, μέ θεωρητική βάση τις θεωρίες του Μπακούνιν, και μέ επιδίωξη του τη μαχητική αναρχική δράση· β) του ούμανιστικού - χριστιανικού σοσιαλισμού, που στηριγμένος στην αγάπη για τον άνθρωπο και στίς βασικές και γνήσιες αρχές της πρωτοχριστιανικής ήθικης, επεδίωκε ούτοπιστικά τό μετασχηματισμό του κατεστημένου όχι μέ τη βίαιη επαναστατική δράση, αλλά βαθμιαία και σταδιακά μέ τη συνειδητή μορφωτική των μαζών ανάπτυξη προβάλλοντας πάντοτε την κοινωνία της πρωτοχριστιανικής αγάπης και αδελφότητας. Κύριο κέντρο της έκφρασης του ήταν ή Αθήνα και βασικοί έκφραστές του ο Πλ. Δρακούλης από την Ιθάκη και ή έφημερίδα του «Άρδην», και ο άνώτερος δικαστικός από τά Καλάβρυτα και δουλευτής Άριστ. Οικονόμου και ή έφημερίδα του «Νέαι Ιδέαι» μέ συνεργάτη του τον Ρόκκο Χοϊδᾶ· και γ) του επιστημονικού σοσιαλισμού, που χωρίς νά είναι όλοτελα άπαλλαγμένος από τις επιδράσεις του ούμανιστικού - χριστιανικού σοσιαλισμού, πρόβαλε εϋστοχα συγκεκριμένα προβλήματα κοινωνικού και οικονομικού χαρακτήρα και μέ βασική αρχή την άξία της εργασίας κήρυττε τη μαχητική δράση στη στέρεη διεκδίκηση αιτημάτων των εργαζομένων της πόλης και της υπαίθρου. Οργανωτικό του σχήμα υπήρξε ο Κεντρικός σοσιαλιστικός σύλλογος, που ιδρύθηκε τό 1890 από τον Σταύρο Καλλέργη, από την Κρήτη, φοιτητή της αρχιτεκτονικής σχολής του Πολυτεχνείου και δυναμικό έκπρόσωπο της σοσιαλιστικής κίνησης στη χώρα μας. Στο σύλλογο αυτό τά περισσότερα μέλη ήταν φοιτητές και άνάμεσα σ' αυτούς και ο Μαρ. Αντύπας⁶².

θ. Από την έξαρση του εθνικισμού και του πατριωτισμού μέ κύριο στόχο την ολοκλήρωση της εθνικής αποκατάστασης του έλληνισμού και μέ έκφραση του τά εθνικο-άπελευθερωτικά κινήματα του υπόδουλου ακόμα έλληνισμού για την Ένωσή του μέ την ελεύθερη πατρίδα και τη δημιουργία ενός μεγάλου νεοελληνικού κράτους μέ κέντρο τό Αίγαίο, μέσα στο όποιο θά έπιτυγχανόταν ή ελληνική εθνική συσπείρωση, και που είχε μία πλατειά ανταπόκριση στα εϋρύτατα λαϊκά στρώματα. Τέτοια μάλιστα κινήματα ξεχωριστής σημασίας μέ άμεση ανταπόκριση στον ελεύθερο ελληνικό λαό ήσαν: α) της Κρήτης, μάλιστα του 1886 και του 1896, που κατέληξε στην άυτονομία του νησιού και στην ίδρυση της Κρητικής πολιτείας, έπειτα δέ στο ίδιο νησί ή επανάσταση του Θερίσου, τον Μάρτιο 1905, έπειτα από τις άγεφύρωτες διαμάχες

(62) Βλ. ένδεικτικά Τάσος Βουρνᾶς, Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδος, Αθήνα 1974, σσ. 463 - 475 και 542 - 546 Κωστής Μοσκόφ, Η εθνική και κοινωνική συνείδηση στην Ελλάδα 1830 - 1909, 6' έκδοση, Αθήνα 1974, σσ. 173 - 213 και όπου στίς σσ. 19 - 33 «Απομνημόνιο διδασκαλίας κ.ά.

ανάμεσα στον άρμοστή των Μ. Δυνάμεων πρίγκιπα Γεώργιο και τον Έλενθ. Βενιζέλο· και β) της Μακεδονίας με τη δημιουργία του αυτοκληθέντος «Μακεδονικού ζητήματος», όπου ο εκεί έλληνισμός, εκτός από τα μεγάλα εκπαιδευτικά και κοινοτικά προβλήματα, που αντιμετώπιζε, αναγκάστηκε να αποδυθεί σε σκληρότατους και αίματηρούς αγώνες για να διασωθεί από τον κίνδυνο, που απείλησε την ύπостασή του. Αυτός ο κίνδυνος προέρχονταν από τη βουλγαρική εκεί προπαγάνδα στον εκκλησιαστικό και έθνικο - πολιτικό τομέα και από τη δράση ένοπλων βουλγαρικών τμημάτων, που αποσκοπούσαν στον πλήρη εκεί εκμηδενισμό του έλληνισμού, τον απέκρουσε δέ τελικά με τη δική του εύψυχια και τις δικές του θυσίες με άμεση και ουσιαστική συμπαράσταση και παρουσία ανταρτικών τμημάτων από την άλλη Ελλάδα, μάλιστα την ελεύθερη και την Κρήτη, και με την προσωπική αυτοθυσία ικανών στελεχών του ελληνικού στρατού και ανάμεσα σ' αυτούς πρώτου του Παύλου Μελά⁶³.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Στόν τομέα αυτό γεγονόςτα σημαντικά, στά όποια αναμίχτηκε άμεσα ή έμμεσα ή χώρα μας ή τα όποια επέδρασαν με τον ισχυρό τους αντίκτυπο λιγότερο ή περισσότερο σ' αυτήν και στίς εξέλιξεις της, ήσαν:

α. 'Η έντονη κρίση του αποκληθέντος 'Ανατολικού ζητήματος δηλαδή

(63) Τόσο για τίς επαναστάσεις στην Κρήτη και την Κρητική πολιτεία όσο και για τό Μακεδονικό αγώνα ύπάρχει πλουσιωτάτη βιβλιογραφία, ελληνική και ξένη, και γενικού χαρακτήρα και ειδικού. 'Από τά γενικά ελληνικά έργα ένδεικτικά αναφέρουμε Ν. Βλάχος, 'Ιστορία της Ελλάδος, 'Αθήναι 1948, Τ. Βουρνάς, 'Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδος, 'Αθήνα 1975, Π. Καρολίδης, Σύγχρονη 'Ιστορία των Έλλήνων και των λοιπών λαών της 'Ανατολής, τ. 7, 'Αθήναι 1922, Γ. Κορδάτος, 'Ιστορία της νεώτερης Ελλάδας, τ. 5, 'Αθήνα 1958. 'Από τά ελληνικά ειδικά για την Κρήτη έργα ένδεικτικά αναφέρουμε, Γ. Λεκανίδης, 'Ημερολόγιον της άπελευθερωτικής επαναστάσεως της Κρήτης 1895 - 1898, Χανιά 1963, Ι. Οικονομόπουλος, 'Ιστορία του έλληνοκρητικού πολέμου από της έναρξεως της τελευταίας κρητικής επαναστάσεως μέχρι πέρας του πολέμου, Σ. Παπαδάκης, Κρητικά σελίδες ή Κρητικά άπομνημονεύματα, 'Αθήναι 1911, Ι. Σκαλτσούνης, 'Απομνημονεύματα αναφερόμενα εις την αναγέννησιν της Κρήτης, Χανιά 1900, Α. Τρακάκης, Τό κίνημα του Θερίσου, 'Αθήναι 1958 κ.ά. 'Από τά ελληνικά ειδικά έργα για τον Μακεδονικό αγώνα αναφέρουμε, Π. Α. 'Αργυρόπουλος, ό Μακεδονικός αγών: 'Απομνημονεύματα, Θεσσαλονίκη 1957, Ν. Βλάχος, Τό Μακεδονικόν ως φάσις του 'Ανατολικού ζητήματος 1878 - 1905, 'Αθήναι 1953, Κ. Α. Διαμάντης, Τό άρχεϊον του Μακεδονομάχου Τσόντου Βάρδα, Θεσσαλονίκη 1958, 'Ιων Δραγούμης, 'Ηρώων και Μαρτύρων αίμα, 'Αθήναι 1914, Α. Ζάννας, 'Ο Μακεδονικός αγών, 'Αναμνήσεις, Θεσσαλονίκη 1960, Γερμανός Καραβαγγέλης, 'Ο Μακεδονικός Αγών, 'Απομνημονεύματα, Θεσσαλονίκη 1959, Β. Λαούρδας, Μακεδονικός αγών, Θεσσαλονίκη 1962 κ.ά.

του ανταγωνισμού των Μ. Δυνάμεων για τη διαδοχή της καταρρέουσας 'Οθωμανικής αυτοκρατορίας, που εκδηλώθηκε στίς αρχές του τελευταίου τέταρτου του 19ου αιώνα. Ειδικότερα ή κρίση αυτή ξέσπασε ανάμεσα 1875 - 1881: με τά έθνικά άπελευθερωτικά κινήματα των ύποδούλων Βαλκανικών λαών, που άρχισαν με την επανάσταση της 'Ερζεγοδίνης τό 1875 και έπεκτάθηκα τό 1876 στη Βοσνία με άποτέλεσμα την κήρυξη πολέμου από τούς Σέρβους, Μαυροβουνίους και Ρουμάνους κατά της Τουρκίας και την έξέγερση της Βουλγαρικής ήγεμονίας· και με τον ρωσοτουρκικό πόλεμο 1877 - 1878, που άνάτρεψε τη διεθνή ισορροπία στά Βαλκάνια· συνετέλεσε στην άνατροπή του ως τότε Βαλκανικού κατεστημένου· και έδωσε άποφασιστικό κτύπημα στό δόγμα της 'Οθωμανικής άκεραιότητας. Με τίς συνθήκες που τον άκολούθησαν πρώτα μέν του 'Αγ. Στεφάνου και έπειτα από άγγλο - αυστριακή αντίδραση με την συνθήκη του Βερολίνου, επήλθαν στά Βαλκάνια σημαντικότερες έδαφικές ανακατατάξεις και ένισχύθηκαν σοβαρώτατα τά άλυτρωτικά έθνικά ένωτικά κινήματα. 'Ανάμεσα σ' αυτές τίς έδαφικές ανακατατάξεις ή 'Ελλάδα, έπειτα από αγωνιώδεις και επίμονες προσπάθειες, πέτυχε την ένωση της Θεσσαλίας και της 'Αρτας με τίς σοβαρές κοινωνικο - οικονομικές επιπτώσεις, που σημειώθηκαν από αυτή την ένωση, ενώ ή 'Αγγλία έπειτα από συμμαχία με την Τουρκία κατά πιθανής ρωσικής επίθεσης έπαιρνε ως άντάλλαγμα από αυτή την Κύπρο.

β. Οί ένδοβαλκανικοί έθνικοί ανταγωνισμοί, που επιτάθηκαν ξεχωριστά μετά την έντονη παρουσία του βουλγαρικού παράγοντα στά Βαλκάνια, τη δημιουργία βουλγαρικού αυτόνομου κράτους με τη συνθήκη του Βερολίνου (1878) και την πραξικοπηματική από αυτό προσάρτηση της 'Ανατολικής Ρωμυλίας τον Σεπτέμβριο 1885, κατά παράβαση της συνθήκης αυτής, και άργότερα με τη δημιουργία του Μακεδονικού ζητήματος. Αυτοί οί ένδοβαλκανικοί έθνικοί ανταγωνισμοί, που ματαίωναν κάθε προσπάθεια για Βαλκανική συνεννόηση, συνεργασία και ακόμα όμοσπονδία, γενεσιουργό παράγοντα είχαν τίς Μ. Δυνάμεις, που άποσκοπούσαν στην κυριαρχία τους στά Βαλκάνια. Μέσα σ' αυτή την πολιτική των Μ. Δυνάμεων, που για τά δικά τους συμφέροντα χώριζαν τούς Βαλκανικούς λαούς σε άλληλομισούμενα και άντιμαχόμενα στρατόπεδα πρέπει να ένταχθούν: ό ρωσικός πατερναλισμός στους Σλαύους της Βαλκανικής και ό πανσλανισμός· και ό άγγλικός πατερναλισμός της 'Ελλάδας, που στάθηκε καταλύτης της άνεξάρτητης ύπостασης της⁶⁴.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

(64) Βλ. ένδεικτικά για αυτόν τον αγώνα, Ν. Βλάχος, 'Η ξενική έξάρτησις κατά την διαδρομή του νεοελληνικού κράτους, 1821 - 1945, 'Αθήναι 1975, Γ. Φιλάρετος, Ξενοκρατία και βασιλεία εν 'Ελλάδι, 'Αθήναι 1897 κ.ά.

γ. Ἡ παρουσία στό ἱστορικό προσκήνιο τῆς ἐνωμένης ἰσχυρῆς Γερμανίας τοῦ Βίσμαρκ καί τῆς ἐνωμένης Ἰταλίας, πού κατορθώθηκε ἔπειτα ἀπό σκληρούς καί ἐπίπονους ἀγῶνες τοῦ γερμανικοῦ καί τοῦ ἰταλικοῦ λαοῦ. Ἡ θεμελίωση στόν εὐρωπαϊκό χώρο περί τό 1870 τῶν δύο αὐτῶν νέων Μεγάλων Δυνάμεων θά ἀσκήσει ἀπό τώρα ἕως ἔπειτα σημαντική ἐπίδραση στίς πάρα πέρα εὐρωπαϊκές καί παγκόσμιες ἐξελίξεις, μιά καί οἱ δύο νέες μεγάλες αὐτές Δυνάμεις, καί μάλιστα ἡ «σιδηρᾶ» Γερμανία τοῦ Βίσμαρκ καί τῶν Χοετςόλερν, θά καταστούν σέ εὐρωπαϊκό καί διεθνές ἐπίπεδο ἔντονα ἀνταγωνιστικές πρὸς τίς παλιότερες Μ. Δυνάμεις, τήν Ἀγγλία, τή Ρωσία καί τή Γαλλία. Ξεχωριστῆς σημασίας γιά τά ἑλληνικά πράγματα καί τίς ἐξελίξεις στή χώρα μας ἔχει ἡ ἐμφάνιση τῆς ἰσχυρῆς Γερμανίας, πού θά ἀνταγωνιστεῖ ἀπό τά τελευταῖα χρόνια τοῦ περασμένου αἰῶνα καί ἔπειτα τήν Ἀγγλία καί τή Γαλλία στόν ἑλληνικό χώρο καί μέ τόν καιρό θά ἐπιδιώξει νά ὑποκαταστήσει τήν ἐπιρροή τους, καθώς καί τῆς Ρωσίας, σ' αὐτόν. Ἐτσι ἡ χώρα μας θά καταστεῖ πεδίο ἔντονης ἀγγλο - γερμανικῆς σύγκρουσης, πού θά ἔχει δυσμενέστερες ἐπιπτώσεις σ' αὐτήν καί τόν λαό τῆς⁶⁵.

δ. Ἡ Παρισινή Κομὺνα τοῦ 1871, πού ξέσπασε ἔπειτα ἀπό τό τέλος τοῦ γαλλο - γερμανικοῦ πολέμου (1870), καί πού ἀνέτρεψε τή δεύτερη γαλλική αὐτοκρατορία. Αὐτό τό γεγονός ἀποτελεῖ οὐσιαστικά καί τήν πρώτη ἱστορική προσπάθεια τοῦ λαοῦ νά ἐγκαθιδρύσει ἐξουσία μέ κύριο φορέα ὄχι τήν ἀστική τάξη, ὅπως τό 1789 καί τό 1848, ἀλλά τούς ἐργάτες, τούς ἀγρότες καί τά σύμμαχά τους λαϊκά καί ἐργαζόμενα στρώματα. Στήν Παρισινή Κομὺνα τοῦ 1871 βρίσκεται ἐπίσης καί μιά πρώτη συγκεκριμένη προσπάθεια γιά ἓνα πείραμα κοινωνικοῦ σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ. Ἡ ἐξέγερση αὐτή τοῦ λαοῦ τοῦ Παρισιοῦ πνίγηκε στό αἷμα, παρά ταῦτα ὅμως ἐπέδρασε ἀποφασιστικά στήν ὀριστική κατάργηση τοῦ βασιλικοῦ καί αὐτοκρατορικοῦ θεσμοῦ στή Γαλλία· στήν ἀνακήρυξη τῆς Τρίτης Γαλλικῆς Δημοκρατίας πού ὀλοκλήρωσε ἀστικοδημοκρατικά τίς ἐπαναστάσεις τοῦ 1789 καί 1848· καί τέλος καί πρό παντός στόν ἐμπλουτισμό τοῦ ἐργαζόμενου παρισινοῦ λαοῦ καί τῆς γαλλικῆς ἐργατικῆς τάξης, καί κατ' ἐπέκταση καί τῆς ἐργατικῆς τάξης τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, μέ σημαντικές πολιτικές ἐμπειρίες ἀναδεικνύοντας τήν σέ ἐκφραστή καί σέ φορέα πολιτικῆς καί κοινωνικῆς δραστηριότητος νέου τύπου.

(65) Ἀπό τά τέλη πιά τοῦ περασμένου αἰῶνα θά καταφανεῖ ὁ ἀγγλογερμανικός ἀνταγωνισμός γενικά καί εἰδικότερα στόν χώρο τῆς Ἑλλάδας καί τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Ἐδῶ βρίσκονται καί τά πρῶτα σπέρματα τῆς Ἀντάντ, πού θά ὑλοποιηθεῖ στίς ἀρχές τοῦ τωρινοῦ αἰῶνα καί θά τήν φέρει ἀντιμέτωπη πρὸς τό γερμανικό ἱμπεριαλισμό καί ἐπεκτατισμό τόσο καί πρό παντός στόν πρώτο, ἀλλά καί στό δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

ε. Ὁ Ἑλληνοτουρκικός πόλεμος τοῦ 1897, πού ξέσπασε στίς 5/17 Ἀπριλίου 1897 ἔπειτα ἀπό τήν ἀπόρριψη ἀπό τήν κυβέρνησις Θ. Δεληγιάννη τῆς ἀπαιτήσεως τῆς Τουρκίας νά ἀνακαλέσει ἀπό τήν Κρήτη τίς ἑλληνικές στρατιωτικές δυνάμεις, πού εἶχε ἀποστείλει ἐκεῖ. Ὁ ἑλληνικός στρατός τέλεια ἀπαράσκευος καί μέ τήν ἀκατάλληλη ἡγεσία τοῦ τότε διαδόχου Κωνσταντίνου μέ τίς πρῶτες τουρκικές ἐπιθέσεις στή Θεσσαλία ἀρχισε νά ὑποχωρεῖ καί σέ τέτοιο βαθμό, πού μέσα σέ ἓνα μήνα τό μέτωπο εἶχε καταρρεῦσει ὀλοκληρωτικά. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς κατάρρευσης ἦταν: ταχεῖα τουρκική προέλαση πρὸς τή Λαμία· ἀναταραχές στή Ἀθήνα· κατακραυγή κατὰ τοῦ διαδόχου καί τοῦ στέμματος ὡς ὑπαίτιων τῆς συμφορᾶς· καί τέλος παρέμβαση τοῦ τσάρου, ἔπειτα ἀπό ἱκεσία πρὸς αὐτόν τῆς Ἑλλάδας, μέ ἀποτέλεσμα νά σταματήσει ἡ τουρκική προέλαση καί νά ὑπογραφεῖ ἔξω ἀπό τή Λαμία ἀνακωχή στίς 8 Μαΐου 1897. Τό φθινόπωρο τοῦ ἴδιου ἔτους ἀρχισαν στήν Κωνσταντινούπολη διαπραγματεύσεις γιά τήν ὑπογραφή τῆς εἰρήνης χωρὶς συμμετοχή τῆς Ἑλλάδας, ἡ ὁποία μέ βάση τίς ἀποφάσεις, πού πάρθηκαν ἐρήμην τῆς, ὑποχρεωνόταν νά πληρώσει στήν Τουρκία ὡς πολεμική ἀποζημίωση τό ποσό τῶν 100.000.000 χρυσῶν δραχμῶν, πού πρόθυμα οἱ ξένοι τραπεζίτες τῆς τό χορήγησαν ἐπιβάλλοντας σ' αὐτήν τό Διεθνὴ Οἰκονομικὸ Ἐλεγχό (Δ.Ο.Ε.). Τά μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Δ.Ο.Ε. διορίστηκαν ἀπό τίς Μ. Δυνάμεις καί ἔθεσαν κάτω ἀπὸ τόν ἀπόλυτο ἑλεγχό τους, καί ὡς ἀσφάλιση τοῦ δανείου τους πρὸς τήν Ἑλλάδα τῶν 100.000.000 χρυσῶν δραχμῶν καί τῶν ληστρικών τόκων του, ὅλα τὰ εἶδη μονοπωλίου καθώς καί τὰ τέλη τοῦ τελωνείου τοῦ Πειραιᾶ καί ἄλλων βασικῶν τελωνείων τῆς χώρας⁶⁶. Οὐσιαστικά ἡ ἐπιτροπή τοῦ Δ.Ο.Ε. διαχειριζόταν αὐτοδύναμα τούς κύριους καί βασικούς πόρους τῆς χώρας μέ ἀπροσμέτρητες δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις στήν ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία καί κυριαρχία τῆς· μέ χρεωκοπία ἠθική· μέ στρατιωτικὴ ἀποσύνθεσις· μέ οἰκονομικὸ χάος· μέ ἀποδιοργάνωση καί διαφθορά τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν καί τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν· ἀλλά καί μέ ἔντονη προβολή τοῦ αἰτήματος τῆς ἀλλαγῆς.

στ. Ἡ ὀξύτητα τοῦ Κρητικοῦ καί τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος, πού σημειώθηκε ἔντονη στά τελευταῖα χρόνια τοῦ 19ου καί στά πρῶτα τοῦ 20οῦ αἰῶνα καί πού δημιούργησε γενικώτερα προβλήματα βαλκανικοῦ καί εὐρω-

(66) Εἶναι γνωστὸ πὺς ἡ ἐπιτροπή τοῦ Δ.Ο.Ε. εἶχε κάτω ἀπὸ τόν ἀπόλυτο ἑλεγχό καί τὴ διαχείρισίς της τὰ μονοπώλια τοῦ ἁλτιοῦ, τοῦ σπορελαίου, τῆς σμύριδας, τοῦ καπνικοῦ φόρου, τοῦ σιγαροῦ καπνικοῦ, τῶν σπέρτων καθώς καί τὰ τέλη τοῦ χαρτοσήμου καί τὰ εἰσπρακτικὰ τοῦ τελωνείου τοῦ Πειραιᾶ καί στήν περίπτωσι, πού ὅλα αὐτὰ δὲν ἐπαισθητοῦσαν γιὰ τὴν ἐκμετάλλευσί τῶν ἀπαιτήσεών της, μποροῦσε νά ἐλέγξει καί τὰ τέλη τῶν τελωνείων τῆς Πάτρας, τοῦ Βόλου, τῆς Σύρας κ.ἄ.

παϊκού χαρακτήρα. Στην Κρήτη ή αυτονομία, πού της παραχωρήθηκε από τις Μ. Δυνάμεις τό 1898 και ό διορισμός εκεί ως ύπάτου άρμοστή του πρίγκηπα Γεώργιου, δέν ικανοποίησε τούς πόθους του λαού για ένωση. Οί έκλογές πού διατάχθηκαν εκεί για τήν έθνοσυνέλευση της Κρητικής Πολιτείας ή δημοσίευση του συντάγματος πού έκπονήθηκε γρήγορα και πού έδινε μεγάλα δικαιώματα στον ύπατο άρμοστή ή ρήξη του πρίγκηπα Γεωργίου με τον ύπουργό της Δικαιοσύνης της Κρητικής Πολιτείας Έλευθ. Βενιζέλο πάνω στο βασικό θέμα της διακήρυξης της αυτονομίας της Πολιτείας και της έκλογής του Άνωτάτου άρχοντα της από τήν Έθνοσυνέλευση, πού θά τερμάτιζαν τον ξένο πατερναλισμό της ή παύση του Έλευθ. Βενιζέλου από τό ύπουργείο της Δικαιοσύνης και ή δξυση των σχέσεών του με τον πρίγκηπα Γεώργιο στις έκλογές του 1903 και 1905, ώδήγησαν τελικά στην ένοπλη εξέγερση του Θερίσου στις 10 Μαρτίου 1905, με επί κεφαλής τον Έλ. Βενιζέλο με άποτέλεσμα τήν παραίτηση του Γεωργίου. Όλα αυτά τά γεγονότα στην Κρήτη επηρέασαν σοβαρά τά έλληνικά πράγματα και επέδρασαν στις έσωτερικές έλληνικές εξελίξεις. Αυτές οί εξελίξεις περιπλέχθηκαν τότε ακόμα περισσότερο και από τήν όξυτητα, πού προσέλαβε τό Μακεδονικό ζήτημα. Στη Μακεδονία τότε βρέθηκαν αντιμετώποι Έλληνες, Βούλγαροι και Τούρκοι με άποτέλεσμα νά δημιουργηθεί εκεί έκρηκτική κατάσταση. Οί Βούλγαροι σωθινιστές διέδιδαν αυτονομιστικά συνθήματα και τό Βουλγαρικό κομιτάτο δρούσε σκληρά· οί Έλληνες αντίδρασαν έντονα με τό Μακεδονικό κομιτάτο και με ανταρτικά έλληνικά σώματα· οί Τούρκοι, πού κατείχαν τήν Μακεδονία παρεμβήκαν και προξένησαν σοβαρές απώλειες στά έλληνικά σώματα. Όλα αυτά επέτειναν τήν κατάργηση του έσωτερικού μετώπου της χώρας μας και προέβαλλαν έντονότερα τό αίτημα της αλλαγής.

Γ' Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΙΝΟΥ ΑΝΤΥΠΑ

Οί βασικές ιδεολογικές άρχές του Μαρ. Άντύπα, πού τις κατέστησε πρακτική πολιτική και καθημερινό αγωνιστικό πρόγραμμα, είχαν δεχθεί βαθύτατα τις επιδράσεις των καταστάσεων και των γεγονότων, μέσα στα όποια έζησε, ανδρώθηκε και έδρασε. Πρώτες καταβολές τους συντελούνται στο μαθητή του Γυμνασίου του Άργοστολίου και τις συνιστούν οί άπόηχοι του δημοκρατικού ριζοσπαστισμού στα χρόνια της Άγγλοκρατίας και πού τώρα, περί τό 1880, τις εκπροσωπούν επάξια ό Παν. Πανάς και ό Ρόκκος Χοϊδάς. Αυτές αναπτύσσονται και κατευθύνονται προς σταθερότητα και ιδεολογική ως ένα βαθμό καθαρότητα στην Άθήνα στο φοιτητή της Νομικής Μαρ. Άντύπα, πού έρχεται σε στενή επαφή και ενεργητική συνεργασία με τον κεντρικό σοσιαλιστικό σύλλογο του Σ. Καλλέργη. Όλοκληρώνονται τέλος στον Άντύπα της εφημερίδας «Άνάστασις» και ακόμα περισσότερο και ύλοποιημένα στον Άντύπα του Θεσσαλικού κάμπου.

Γενικό γνώρισμα της ιδεολογίας αυτής του Άντύπα στην εξελικτική της μορφή είναι πώς σημειώνονται εμφανέστατα ικανές αντινομίες και αντιφάσεις, αλλά επίσης ικανές ουτοπιστικές αποκλίσεις. Η ίδια, ή άνήσυχη και έκρηκτική από τή φύση της, ιδιοσυγκρασία του τον οδηγεί πολλές φορές σε ακρότητες άδικαιολόγητες κατά τις πρακτικές εκδηλώσεις της και από όρισμένη όπτική γωνία, αν κυτταχτεί, τον καθιστούν ένα είδος «ψυχαριστή» στη πολιτικό - κοινωνική ιδεολογία του. Όπωσδήποτε όμως, παρά τις αντινομίες αυτές και τις ουτοπιστικές τάσεις, ή ιδεολογία του Μαρ. Άντύπα έχει καθαρά και σε σημαντικό βαθμό πολιτικό - κοινωνικές βάσεις, και μάλλον κατά το φάσμα της αγωνιστικής του δράσης έτσι, πού σταθερά ό Μαρ. Άντύπας κατατάσσεται στην πρωτοπορεία του κοινωνιστικού - σο-

σιαλιστικού κινήματος στη χώρα μας και είναι μία σημαντική προδρομική φυσιογνωμία των μεταγενέστερων ιδεολογικών σοσιαλιστικών ζημώσεων, ρευμάτων και άρχων στον ελληνικό χώρο. Οι κύριες βάσεις της ιδεολογίας του 'Αντύπα, πού επιτεκμηριώνουν αυτές μας τις διαπιστώσεις είναι:

Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ: 'Ο Μαρ. 'Αντύπας πίστευε και διακήρυσσε μαχητικά πώς τό πολιτικό - κοινωνικό κατεστημένο της εποχής του ήταν διεφθαρμένο από την ίδια τη φύση του και τη δομή του και πώς σάν επιτακτική ανάγκη επιβάλλεται ή κατάλυσή του και ή αντικατάστασή του από ένα καινούργιο. Σέ κάθε εύκαιρία, πού του δινόταν, είτε σέ όμιλίες του μπροστά σέ λαϊκές συγκεντρώσεις, είτε σέ διαλέξεις του και σέ άρθρογραφία από την εφημερίδα του «'Ανάστασις» κατακεραυνώνει τή Διοίκηση και τήν 'Εξουσία και τήν κατάγγελλε ως τόν βασικό και κύριο αίτιο της ελληνικής κακοδαιμονίας και δυσπραγίας και των ελληνικών κακοτυχιών. Θεωρούσε τή Θρησκευτική, Νομοθετική, 'Εκτελεστική και Δικαστική 'Εξουσία ως παράγοντα της αποτρόπαιης κατάστασης της χώρας, της φτώχειας, της μωρίας και των έγκλημάτων, πού κατέστησε τήν 'Ελλάδα κατάδικο της δολοφόνου Εϋρώπης, σκελετόν «δυσώδη και ρυπαρόν» και καταγώγια κλεπτών και ατίμων μέ γυμνό και πεινασμένο τόν μέγα εργατικό λαόν της⁶⁷. Θεωρούσε ότι τά πάντα στη χώρα μας είναι έκφυλισμένα και μικροπρεπή και καταφερόταν σκληρά κατά των δήθεν Δημοκρατών, πού, αρχολίπαροι και δοξομανείς, έκλιπαρούν τήν 'Εξουσία από τό στέμμα μέ όρους και έξευτελισμούς και μεταβάλλονται σέ «θαλαμπόλους» της βασιλικής αυλής⁶⁸.

'Από αυτές τις διαπιστώσεις ξεκινώντας προέβαλε έντατικά τό αίτημα της πολιτικής και κοινωνικής αλλαγής και του πολιτικού και κοινωνικού μετασχηματισμού, μόνου ίκανού νά συντελέσει στην εύημερία και στην πρόοδο της 'Ελλάδας και του λαού της. Αυτή τήν αλλαγή και αυτό τό μετασχηματισμό τόν πίστευε και τόν διακήρυσσε ως μετασχηματισμό σοσιαλιστικό. Τό σοσιαλιστικό πολίτευμα τό θεωρούσε ως εξέλιξη του Δημοκρατικού, τό όποιο παρουσιάζει πολλές ατέλειες και έλλείψεις και στο όποιο δέν βασιλεύει δλοκληρωτικά ή ισότητα των δικαιωμάτων· τό σοσιαλιστικό πολίτευμα θεωρούσε περισσότερο φιλελεύθερο από τό Δημοκρατικό και περισσότερο δίκαιο· δάση του θεμελιώδη θεωρούσε τήν ελευθερία των ατόμων, πού, κατά τόν Μαρ. 'Αντύπα, συνίστατο στο νά μπορεί νά πράττει κανείς κάθε τί, πού δέν δλάπτει τόν άλλο, έτσι ώστε ή άσκηση των φυσικών

(67) Βλ. κύριο άρθρο μέ τίτλο «Τίς ό αίτιος» στην έφημ. «'Ανάστασις», έτος Α', αρ. φ. 1, 'Αργοστολίον 29 'Ιουλίου 1900.

(68) Βλ. κύριο άρθρο μέ τίτλο «'Η ρεπούμπλικα» στην έφημ. «'Ανάστασις», έτος Α' αρ. φ. 20, εν 'Αργοστολίω τη 19 'Ιουνίου 1905.

δικαιωμάτων κάθε ανθρώπου έχει όρια όχι μόνο εκείνα, πού εξασφαλίζουν στα άλλα μέλη της κοινωνίας τήν απόλαυση των ίδιων δικαιωμάτων και των όποιων τά όρια διαγράφονται από τή γενική θέληση όλων⁶⁹ γι' αυτό και διακήρυσσε πώς τό σοσιαλιστικό πολίτευμα δέν καταργεί μόνον τά προνόμια Βασιλέων και άρχόντων, αλλά αφαιρεί και αυτό τό κληρονομικό δικαίωμα της περιουσίας, καταργεί τή δύναμη του χρήματος και καθορίζει μία Κοινωνική τάξη, πού εργάζεται χωρίς εξαίρεση και απολαμβάνει χωρίς διάκριση⁷⁰. γι' αυτό, επίσης, στο σοσιαλιστικό πολίτευμα κάθε μέλος της κοινωνίας έχει δικαιώματα και καθήκοντα και τό δικαίωμα νά τραφεί, νά ανατραφεί, νά εκπαιδευθεί σέ μία τέχνη ή μία επιστήμη⁷¹. τέλος θεωρούσε πώς στο σοσιαλιστικό πολίτευμα δέν θά υπάρχουν πλούσιοι, ούτε χασομέρηδες, ούτε πτωχοί και έγκληματίες και όλοι μαζί θά εργάζονται και θά αλληλοβοηθούνται αδελφικά.

Μέ δάση αυτές τις θεωρητικές σοσιαλιστικές άρχές ό Μαρ. 'Αντύπας διακήρυσσε μέ περηφάνεια πώς είναι κοινωνιστής ριζοσπάστης⁷². πώς είναι Δημοκράτης Κοινωνιστής, πού επιθυμεί μία μεγάλη Κοινωνιστική Δημοκρατία⁷³. πώς είναι Σοσιαλιστής «δνομα και πράγμα» και φέρει αυτόν τόν τίτλο «πιστός και υπερηφάνως»⁷⁴. ό ίδιος, τέλος, εξέφραζε κατά τή δίκη του στο πλημμελειοδικείο της 'Αθήνας στις 19 Σεπτεμβρίου 1906 τήν ξεχωριστή χαρά, πού αισθάνθηκε όταν πήγε στα κτήματα του θείου του στη Θεσσαλία, γιατί έτσι είχε τήν πολύτιμη ελευθερία πού τόν έθετε στο δρόμο της εφαρμογής των σοσιαλιστικών του πεποιθήσεων, πού από 15ετίας είχε μέσα στο στήθος του μέ υπερηφάνεια⁷⁵.

(69) Βλ. κύριο άρθρο μέ τίτλο «Τό τέλος του τυράννου» στην έφημ. «'Ανάστασις», έτος Β', αρ. φ. 53, εν 'Αργοστολίω τη 8 'Απριλίου 1906 και στο Παράρτημα αριθ. 7.

(70) Βλ. όπως στη σημ. 69.

(71) Βλ. όπως στη σημ. 69.

(72) Βλ. «Τό πρόγραμμά μας» στην έφημ. «'Ανάστασις», έτος Α', αριθ. φ. 12, εν 'Αργοστολίω τη 23 'Απριλίου 1905.

(73) Βλ. «Πρός τόν λαόν» στην έφημ. «'Ανάστασις», έτος Β', αρ. φ. 49, εν 'Αργοστολίω τη 11 Μαρτίου 1906.

(74) Βλ. άρθρο του «Τί είμαι» στην έφημ. «Πανθεσσαλική» του Βόλου, 26 - 27 Φεβρουαρίου 1907 και αναδημοσίευση του στην έφημ. «'Ανάστασις», έτος Β', αρ. φ. 55, εν 'Αργοστολίω τη 24 Μαρτίου 1907, και στο Παράρτημα αριθ. 15.

(75) Βλ. τήν απολογία του κατά τή δίκη αυτή μέ τό μεγαλογοικτήμονα της Θεσσαλίας και δουλευτή 'Αγνιάς 'Αγαμ. Σλήμαν στην έφημ. «Τό 'Αστυ», περ. Γ', έτος Ζ', αρ. φ. 4854, εν 'Αργολίω τη 21 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 2, στην έφημ. «'Ανάστασις», έτος Β', αρ. φ. 54, εν 'Αργοστολίω τη 15 Μαρτίου 1907 και στο Παράρτημα των κειμένων του 'Αντύπα, πού άκολουθεί στην παρούσα μελέτη αριθ. 8.

Τή σοσιαλιστική ιδεολογία του Μαρ. Ἀντύπα δέχονταν καί πρόβαλαν εἴτε γιά νά τόν ἐπαινέσουν, εἴτε γιά νά τόν ψέξουν πολλοί σύγχρονοι του, ὁμοϊδεάτες καί ὁμόφρονές του, ἀλλά καί πολιτικοί του ἀντίπαλοι καί ἐχθροί. Ὁ δικηγόρος Ν. Μαυροκέφαλος ἀγορεύοντας σέ δίκη κατά τοῦ Μαρ. Ἀντύπα στό Ἀργοστόλι, γιατί δῆθεν ἐξύβρισε τό βασιλιά, ἔδινε χαρακτηριστικά στοιχεῖα τοῦ κατηγορουμένου τονίζοντας πώς ὁ σοσιαλιστής εἶναι δάσκαλος ὁρισμένων πολιτικῶν δοξασιῶν· δέν ἔχει καμμία σχέση μέ τήν ἀναρχία· μάχεται κατά τοῦ καθεστώτος, πού τό βρίσκει ἀντίθετο μέ τήν ἀνθρωπίνη ἀποστολή· καί διακατέχεται ἀπό πυρετό πού ἐπιβάλλει τήν ἀνάγκη τῶν ἱατρῶν καί τῶν μέσων τῆς θεραπείας⁷⁶. Ὁ φίλος καί συμμαθητής του, ἀλλά καί συνεργάτης του στό «Λαϊκόν Ἀναγνωστήριον» σατυρικός ποιητής Γεώργ. Μολφέτας στή θρηνολογία γιά τή δολοφονία τοῦ Ἀντύπα στήν ἐφημερίδα «Ζιζάνιον» ἐξαίρει τίς προσπάθειες του γιά τήν ἵδρυση σοσιαλιστικοῦ Σωματείου στήν Κεφαλονιά καί γιά τή δημιουργία ἀποστόλων τῶν κηρυγμάτων καί ιδεῶν του⁷⁷. Τίς σοσιαλιστικές ιδέες τοῦ Μαρ. Ἀντύπα πρόβαλαν οἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς του καί τή δολοφονία του ἀνάγγειλαν μέ μεγάλους τίτλους ὡς «δολοφονία τοῦ Κεφαλλήνου σοσιαλιστοῦ»⁷⁸. Ἡ πρόσκληση γιά τό μνημόσυνο του στίς στήλες τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καί ἡ διενέργειά του γίνηκε ἀπό τοὺς σοσιαλιστές τῆς Ἀθήνας καί σ' αὐτό οἱ ρήτορες ἀναφέρθηκαν στίς σοσιαλιστικές ἀρχές τοῦ Ἀντύπα, στήν ἀξία καί στήν ἀναγκαιότητα τους καί ἀποφάσισαν νά συνεχίσουν τό ἔργο του ἰδρύοντας σοσιαλιστικό σύλλογο⁷⁹.

Τή σοσιαλιστική ιδεολογία του ὁ Μαρ. Ἀντύπας μέ τόν ἰδιότυπο χαρακτήρα τῆς τήν ὑλοποίησε σέ πρακτική πολιτικό - κοινωνική δράση, σέ συγκεκριμένα αἰτήματα, στόχους καί ἐπιδιώξεις, σέ καθημερινό ἀγωνιστικό βίωμα καί τρόπους ζωῆς, ἐνέργειας καί δράσης. Οἱ στόχοι καί οἱ ἐπιδιώξεις

(76) Βλ. ἀγόρευση του στήν ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 3, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 10 Ἰουνίου 1904.

(77) Βλ. ἄρθρο «Μαρῖνος Ἀντύπας» στήν ἐφημ. «Ζιζάνιον», ἀρ. φ. 438 Κεφαλληνία 17 Μαρτίου 1907.

(78) Βλ. ἐφημ. «Ἀκρόπολις», ἔτος ΚΒ', ἀρ. φ. 8770, 12 Σεπτεμβρίου 1906, ἀρ. φ. 8927, 10 Μαρτίου 1907 καί ἀρ. φ. 8936, 19 Μαρτίου 1907, ἐφημ. «Ἀστὺ», περ. Γ', ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 5007, 10 Μαρτίου 1907, ἐφημ. «Ἀθῆναι», ἔτος Ε', ἀρ. φ. 146 (1595), 10 Μαρτίου 1907, ἐφημ. «Καιροί», ἔτος 35ον, ἀρ. φ. 67, 10 Μαρτίου 1907, ἐφημ. «Ἑστία», ἔτος ΙΓ', ἀρ. φ. 4703, 9 Μαρτίου 1907 κ.ά.

(79) Βλ. σχετικά ἐφημ. «Ἀκρόπολις», ἔτος ΚΒ', ἀρ. φ. 8936, 19 Μαρτίου 1907, ἐφημ. «Ἀθῆναι», ἔτος Ε', ἀρ. φ. 146 (1595) 16 Μαρτίου 1907 καί ἀρ. φ. 149 (1598), 19 Μαρτίου 1907, ἐφημ. «Καιροί», ἔτος 35ον, ἀρ. φ. 73, 16 Μαρτίου 1907, ἀρ. φ. 75, 18 Μαρτίου 1907, ἀρ. φ. 76, 19 Μαρτίου 1907 κ.ά.

του, οἱ βασικές προγραμματικές του ἀρχές, ἡ πρακτική πολιτική καί κοινωνική του δραστηριότητα, πού ἐπιβεβαιώνουν αὐτήν τήν ιδεολογία του, εἶναι κατὰ τομεῖς οἱ ἀκόλουθες:

ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Συνεπῆς πρὸς τίς σοσιαλιστικές του ἀρχές ὁ Μαρ. Ἀντύπας ἦτο μαχητικός ἀντίπαλος τῆς μοναρχίας καί τοῦ βασιλικοῦ θεσμοῦ. Θεωροῦσε πώς τό Κοινωνιστικό πολίτευμα εἶναι τό καλλίτερο ἀπό ὅλα, πώς ἀπό τά τρία ὑπάρχοντα, προτιμότερο καί λογικώτερο καί ἀνθρωπιστικότερο ἀπὸ τό Μοναρχικό εἶναι τό Συνταγματικό καί τούτου προτιμότερο τό Δημοκρατικό. Διακήρυσσε πώς ὁ θεσμός τῆς βασιλείας ἢ τῆς μοναρχίας εἶναι θεσμός πού προέκυψε σέ ἀπληραιωμένες καί βάρβαρες ἐποχές, κατὰ τίς ὁποῖες οἱ ἰσχυρότεροι καί σκληρότεροι μιᾶς ὁμάδας ἢ ἐνὸς λαοῦ κυβερνοῦσαν καί βασίλευαν. Γι' αὐτό οἱ ἀνθρωποὶ προοδεύοντας καθιέρωσαν τό δημοκρατικό πολίτευμα, κατάργησαν τό κληρονομικό δικαίωμα τῶν ἀρχόντων καί τοὺς βασιλεῖς καθάρισαν ἀφοῦ κατέλυσαν τόν ὀπισθοδρομικό καί βάρβαρο αὐτό θεσμό⁸⁰. Φοιτητής ἀκόμα στή λαϊκή συγκέντρωση τῆς πλατείας Ὁμονοίας τό 1897 καταφέρθηκε δριμύτατα κατὰ τοῦ βασιλιά καί τῆς δράσης τοῦ διαδόχου στό στρατό καί τοὺς κατάγγειλε σάν κύριους αἰτίους τῆς τότε ἐθνικῆς συμφορᾶς μέ ἀποτέλεσμα νά συλληφθεῖ καί νά φυλακισθεῖ⁸¹. Ζητοῦσε τόν ἔλεγχον ἢ ἔθετε ὁ ἴδιος σέ αὐστηρὸ ἔλεγχον τή ζωὴ καί τή δράση τοῦ βασιλιά καί τῆς αὐλῆς του ἀπαιτώντας ἐπίμονα τή θέσπιση φορολογίας στή βασιλική περιουσία καί στίς βασιλικές παροχές καί τόν τερματισμό τῶν κάθε λογῆς χορηγιῶν καί δωρεῶν στό βασιλιά καί στήν αὐλή του⁸². Ἐψεγε δριμύτατα τοὺς δῆθεν Δημοκράτες, πού, προκειμένου νά κερδίσουν τήν ἐξουσία, μεταβάλλονταν σέ «πιστούς καί σκυφτούς θεράποντας» καί σέ «θαλαμηπλόους» τοῦ βασιλιά καί τῆς αὐλῆς του, πού σέρνονταν μπροστά στά πόδια τῶν κληρονόμων τῆς ὑπέρτατης ἐξουσίας καί προειδοποιοῦσε βασιλεῖς καί κυβερνήτες πώς, ὅταν ἔλθει το πλῆρωμα τοῦ χρόνου, τότε: οἱ μέν βασιλεῖς θέτουν τό κεφάλι κάτω ἀπὸ τό μαχαίρι τῆς φονικῆς μηχανῆς τοῦ Γκιλοτίνου, οἱ δέ κυβερνήτες θέτουν τόν τράχηλο στό σχοινί τοῦ δημίου⁸³» Μέ παρηρησία δια-

(80) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 4, 20 Νοεμβρίου 1904, «Τό πολίτευμα» καί στό Παράρτημα ἀρ. 2, καί τό ἄρθρο «Τό τέλος τοῦ τυράννου» ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 53, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 8 Ἀπριλίου 1906 καί στό Παράρτημα ἀριθ. 7.

(81) Βλ. σχετικά ἐφημ. «Ἀκρόπολις», ἔτος ΙΣΤ', ἀρ. φ. 5688, 8 Ἰανουαρίου 1898, ἔτος ΚΒ' ἀρ. φ. 8927, 10 Μαρτίου 1907 καί ἐφημ. «Ἀνάστασις» περ. Γ', ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4851, 18 Σεπτεμβρίου 1906 κ.ά.

(82) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 8, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 25 Μαρτίου 1905, ἀρ. φ. 12, 23 Ἀπριλίου 1905 κ.ά.

(83) Βλ. τό ἄρθρο «Ἡ Πεποιμπλικά», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α' ἀρ. φ. 20, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 19 Ἰουνίου 1905.

κήρυσσε πώς μάταια φαντάζονται μερικοί στην Ελλάδα πώς μπορούν εξακολουθητικά να είναι «οί δίοι των βασιλέων τά μαρτυρολόγια των λαών και αὐταὶ τῶν τυράννων τά ἐργαστήρια τῶν ἐγκλημάτων»⁸⁴. Στὸ τελευταῖο ἄρθρο τῆς ζωῆς του, πού ἔγραψε λίγες μέρες προτοῦ δολοφονηθεῖ, θεωροῦσε πώς οἱ χωρικοὶ πρέπει νὰ γίνουν εὐρωστοὶ οἰκονομικά καὶ ἠθικά γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ μεταγγίσουν καινούργιο αἷμα στὸ ἀναιμικὸ σῶμα τῆς Ἑλλάδας, πού ἀπομυζήθηκε «ὑπὸ τῶν ἐστεμμένων καὶ κομματικῶν βδελλῶν»⁸⁵. Διακηρύσσοντας πώς εἶναι ἐπαναστάτης ζητοῦσε ἐπανάσταση «κατὰ τοῦ δεισιδαίμονος καθεστῶτος καὶ τοῦ κληρονομικοῦ ἄρχοντος», ἡ ὁποία θὰ ἐπιβάλλει στὴν πατρίδα τὴν καθαίρεση τῶν βασιλέων ἔτσι, ὥστε «ἀντὶ βασιλέων μαλθακῶν καὶ ἀνοήτων νὰ ἔχωμεν Διοικητὰς μεγαλόνοας καὶ δραστηρίους· ἀντὶ ἀνακτόρων καὶ κυβερνητικῶν μεγάρων φιλοξενούντων τὴν πορνείαν, τὴν κλοπὴν, καὶ τὸν φόνον νὰ ἔχωμε παμμέγιστα κοινὰ ἐργοστάσια παράγοντα δυνάμεις καὶ νεότητα»⁸⁶. Τὸν αὐστηρὸ ἔλεγχο τοῦ βασιλιᾶ καὶ τοῦ διαδόχου, τὸν περιορισμὸ τῶν ὑπέρογκων βασιλικῶν μισθῶν καὶ παροχῶν, ἀλλὰ ἀκόμα περισσότερο καὶ πρὸ παντός τὴν ἀνατροπὴ τοῦ διοικητικοῦ, πολιτικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ καθεστῶτος καὶ τὴν καθαίρεση τῶν βασιλέων ἔθεσε ὁ Ἀντύπας ὡς προγραμματικὴ βασικὴ του ἀρχὴ μπροστὰ στὸ λαὸ τῆς Κεφαλониᾶς ζητώντας τὴν ψήφο του γιὰ νὰ τὸν ἀντιπροσωπεύσει στὴ βουλὴ κατὰ τὶς ἐκλογές τοῦ Μαρτίου 1906⁸⁷.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Βασικὲς ἀρχές πού διεῖπαν τὶς πολιτικὲς πεποιθήσεις τοῦ Μαρ. Ἀντύπα ἦσαν: ἡ ἀρχὴ τῆς Λαϊκῆς κυριαρχίας· καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς κατοχύρωσης τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν καὶ δικαιωμάτων. Διακήρυξε πώς «ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνωτάτης κυριαρχίας ὑπάρχει ἐξαιρέτως εἰς τὸ Ἔθνος. Οὐδὲν σωματεῖον, οὐδὲν άτομον δύναται νὰ ἐξασκήσει ἐξουσίαν μὴ προερχομένην ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ἔθνους»⁸⁸ θεωρώντας ὅτι αὐτὴ ἡ ἀρχὴ εἶναι τὸ θεμέ-

λιο τῆς γνήσιας Δημοκρατίας. Ταῦτιζε τὴν Πατρίδα μέ τὸ Λαὸ⁸⁹ καὶ τὸ Λαὸ ἀναγνώριζε ὡς τὸν μοναδικὸ Ἄρχοντα στὴ χώρα μας⁹⁰. Τὸ Λαὸ ἀναγνώριζε ὡς τὴ μοναδικὴ δύναμη, ἱκανὴ νὰ ἐπιφέρει «τὸν θάνατον τῶν τυράννων, τὴν κατεδάφισιν τῶν μεγάρων»⁹¹ καὶ ἱκανὴ μέ τὰ «ἀπειροακτινοδόλα» μάτια τῆς νὰ διαπερνᾷ καὶ νὰ «εἰσέρχεται καὶ ἐντὸς τῶν γραφείων τῶν βασιλέων, καὶ ἐντὸς τῆς καρδίας τῶν κυβερνητῶν καὶ ἐντὸς τῆς διανοίας τῶν νομομαθῶν»⁹² νὰ ἐξετάζει, νὰ ἀντιλαμβάνεται καθαρά καὶ νὰ ἐλέγχει, ἀλλὰ καὶ νὰ τιμωρεῖ σκληρά.

Ἦταν ἐπίσης ὑπέρμαχος τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν καὶ τῶν ἀπαράγραπτων φυσικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Τόνιζε ξεχωριστά, ἀπευθυνόμενος στὸ λαὸ τῆς Κεφαλониᾶς τὸν Μάρτιο 1906, πώς καθένas ἔχει δικαίωμα νὰ μεταδίδει τὶς σκέψεις καὶ τὶς δοξασίες του, πώς αὐτὸ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πολυτιμότερα ἀνθρώπινα δικαιώματα καὶ πώς μπορεῖ κάθε πολίτης νὰ μιλεῖ, νὰ γράφει, καὶ νὰ δημοσιεύει ἐλεύθερα⁹³. Φρονοῦσε πώς οἱ ἄνθρωποι γεννιοῦνται καὶ μένουν ἴσοι κατὰ τὰ δικαιώματα καὶ ὅτι διακρίσεις καὶ ἐκμεταλλεύσεις καὶ καταπιέσεις δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχουν⁹⁴. Στὶς πολιτικὲς προγραμματικὲς του ἀρχές κατὰ τὶς ἐκλογές⁹⁵ τοῦ Μαρτίου 1906 ζητοῦσε τὴν κατάργηση τοῦ ρουσφετιοῦ καὶ τὴν κατάρριψη τῆς μικροπολιτικῆς· τὸν εἰλικρινὴ καὶ τολμηρὸ ἔλεγχο στὶς πράξεις τοῦ βασιλιᾶ, τῶν ὑπουργῶν, τῶν διοικητῶν, τῶν δικαστῶν καὶ ὅλων τῶν δημόσιων λειτουργῶν· τὴν πλήρη ἐξόντωση τῶν ὑφισταμένων ἢ μελλόντων προσωρινῶν κομμάτων καὶ τὴν πλήρη ἐκμηδένιση τῶν κομματαρχῶν· τὴν υπεράσπιση τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐργατικῶν τάξεων γενικά· τὴν μεταρρύθμιση τοῦ διοικητικοῦ συστήματος πρὸς τὴν ἀποκέντρωση τῶν ἐξουσιῶν· τὴν ἐξεύρεση νέου συστήματος ψηφοφορίας, πού νὰ ἐξασφαλίζει «τὴν μυστικότητα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως τῶν ἐκλογέων»· τέλος τὴ δημιουργίαν νέου κόμματος «ἀρχῶν καὶ πεποιθήσεων δημοκρατικῶν κοινωνιστικῶν, τὸ ὅποιον νὰ ζητήσει τὴν

(84) Βλ. τὸ ἄρθρο «Ἡ 17ῃ Ἰουνίου» ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 2, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 3 Ἰουλίου 1904.

(85) Βλ. τὸ ἄρθρο «Τί εἶμαι», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β' ἀρ. φ. 55, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Μαρτίου 1907, ἀναδημοσίευση ἀπὸ τὴν ἐφημ. «Πανθεσσαλική» τοῦ Βόλου. Βλ. αὐτὸ στὸ Παράρτημα ἀρ. 15.

(86) Βλ. τὸ ἄρθρο «Εἴμεθα Ἐπαναστάται», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 25, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1905 καὶ στὸ Παράρτημα ἀριθ. 5.

(87) Βλ. «Πρὸς τὸν Λαόν - Πρόγραμμά μας» ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 49, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 11 Μαρτίου 1906 καὶ στὸ Παράρτημα ἀρ. 6.

(88) Βλ. τὸ ἄρθρο «Τὸ τέλος τοῦ τυράννου», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 53, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 8 Ἀπριλίου 1906 καὶ στὸ Παράρτημα ἀριθμ. 7.

(89) Βλ. ἄρθρο «Δολοφόνος ἢ ἐκδικητής» ἐφημ. «Ἀνάστασις» ἔτος Α' ἀρ. φ. 1, Ἀργοστολίον 29 Ἰουλίου 1900.

(90) Βλ. «Τὸ πρόγραμμά μας», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 12, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 23 Ἀπριλίου 1905 καὶ στὸ Παράρτημα ἀρ. 4.

(91) Βλ. ἄρθρο «Τὶς ὁ αἴτιος», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 1, Ἀργοστολίον 29 Ἰουλίου 1900.

(92) Βλ. ἄρθρο «Ἡ Ρεπούμπλικα» ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 20, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 19 Ἰουνίου 1905.

(93) Βλ. «Πρὸς τὸν Λαόν», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 49, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 11 Μαρτίου 1906 καὶ στὸ Παράρτημα ἀριθ. 6.

(94) Βλ. ὁπῶς στὴ σημ. 93.

(95) Βλ. «Πρόγραμμά μας» ἐφημ. «Ἀνάστασις» καὶ στὴ σημ. 93, καὶ στὸ Παράρτημα ἀριθμ. 6.

ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων της χώρας». Γιά τήν πραγματοποίηση μάλιστα αὐτῶν τῶν στόχων του τόνιζε ὅτι ἦταν ἔτοιμος νά ἀσπασθεῖ καί νά συνεργασθεῖ μέ κάθε πρόγραμμα, πού εἶχε τόν ἴδιο σκοπό καί νά μεταρρυθμίσει στό τελειότερο τά μέσα καί τόν τρόπο τῆς ἐπίτευξης τῶν δοξασιῶν του ἐπειδή θεωροῦσε τόν ἑαυτό του ἀτελῆ καί ἀδύνατο καί ἐπομένως ὑποκείμενον σέ λάθη καί ἀπρονοήσιες. Θεωροῦσε ὅτι μέσα γιά τήν ἐπίτευξη τῆς καθαροῦς καί τῆς ἀλλαγῆς εἶναι ἡ συνεννόηση ὄλων τῶν ὑπαρχόντων εἰσέτι ὑγιῶν στοιχείων τῆς κοινωνίας· ἡ συνεννόηση καί συσσωμάτωση ὄλων τῶν ἐργατικῶν τάξεων, τά συλλαλητήρια, οἱ ὑπαίθριες διδασκαλίες καί ἡ ἵδρυση λαϊκῶν ἀναγνώστηριων. Καθιέρωσε ἔτσι τήν ἀρχή τῆς πλατειᾶς συνεργασίας τῶν γνήσιων καί ὑγιῶν δημοκρατικῶν καί κοινωνιστικῶν δυνάμεων τῆς χώρας γιά τήν ἐπίτευξη τοῦ κοινωνικοῦ καί πολιτικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς καί γινόταν ἀπό τούς πρῶτους ἐνθερμούς κήρυκές της.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Ὑπέρτατος νόμος γιά τόν Μαρ. Ἀντύπα ἦταν: ἡ καθολική ἐργασία, τό καθολικό καθήκον καί τό καθολικό δικαίωμα, καί ὡς προνόμια, πού πρέπει νά ἀναγνωρίζονται στόν ἀνθρώπο θεωροῦσε τήν ἐργασία, τό αἶσθημα καί τήν ἱκανότητα⁹⁶. Μέ βάση αὐτή τήν ἀρχή ζητοῦσε τήν κατάργηση τῶν κοινωνικῶν διακρίσεων καί τή μιά καί μόνη ἀδιαίρετη κοινωνική τάξη τῶν εὐτυχῶν καί μορφωμένων ἐργατῶν⁹⁷. Βασικές καί θεμελιώδεις προγραμματικές του ἀρχές⁹⁸ ἔθετε: νομοθεσία, πού νά προστατεύει τίς ἐργατικές καί χωρικές τάξεις· περιορισμό τῶν ἐργασιμῶν ὥρῶν· ρύθμιση καί καθορισμό τοῦ ἡμερομισθίου τοῦ ἐργάτη μέ νόμο· ἵδρυση ἰδιαίτερων ταμείων συντάξεων γιά ὅσους γίνονταν ἀνίκανοι γιά ἐργασία εἴτε ἐξ αἰτίας ἡλικίας εἴτε ἐξ αἰτίας ἀρρώστειας· ὑποχρέωση τῶν ταμείων τῶν ἐκμεταλλευτικῶν καταστημάτων νά πληρώνουν συντάξεις στούς φονευομένους ἢ ἀκρωτηριασμένους ἐργάτες⁹⁹. ἐξασφάλιση τῆς προστασίας στίς χῆρες καί τά ὀρ-

φανά τῶν ἐργατῶν καί τῶν γεωργῶν· διανομή τῶν ἐδαφῶν τῆς Θεσσαλίας καί ὅλης τῆς Ἑλλάδας, πού ἀνήκουν εἴτε στό δημόσιο εἴτε στούς τσιφλικόχους, στούς ἐργατικούς πληθυσμούς μέ ἀποζημίωση καί τοῦ Δημοσίου καί τῶν τσιφλικούχων μέ δόσεις στίς ὁποῖες αὐτοί μποροῦν νά ἀνταποκρίνονται¹⁰⁰. διανομή τῶν περιουσιῶν τῶν Μονῶν στούς ἐργατικούς πληθυσμούς τῶν μερῶν, στά ὁποῖα ἀνήκουν αὐτές¹⁰¹. τήν ἀνύψωση τῶν ἐργατικῶν τάξεων στό ὕψιστο σημεῖο τῆς ἠθικῆς καί ὑλικῆς ἀνάπτυξης καί τήν ἐξασφάλιση ὄλων τῶν τάξεων τῶν πολιτῶν ἀπό τίς αὐθαιρέσεις, τίς καταχρήσεις, τίς τρομερές τοκογλυφίες καί γενικά ἀπό τήν ἐπικρατοῦσα παντοῦ ἀναρχία καί φαυλοκρατία¹⁰². Αὐτά τά ἔθετε ὡς ἄμεσα αἰτήματα, πάνω στή πραγματοποίηση τῶν ὁποίων θά θεμελιωνόταν ἡ κατάργηση «τῶν ἀφέντων καί τῶν δούλων», ἡ καθιέρωση μιᾶς τάξης ἀνθρώπων «τῆς τῶν ἀπολαμβανόντων ἴσα δικαιώματα καί ὑποχρεωμένων εἰς ἴσα καθήκοντα», ἡ ἀναγνώριση τοῦ Λαοῦ ὡς μόνου Ἀρχοντα ἡ ἐπιβολή ὡς μόνου τίτλου «τοῦ τίτλου τῆς ὁμοσύου καί ἀδιαίρετου Τριάδος – ΕΡΓΑΣΙΑ – ΚΑΘΗΚΟΝ – ΔΙΚΑΙΩΜΑ»¹⁰³.

Μέ βάση αὐτές τίς κοινωνικές γενικές ἀρχές καί στόχους ὁ Μαρ. Ἀντύπας ἀγωνιζόταν ἀσταμάτητα γιά τή βελτίωση τῆς κοινωνικῆς θέσης τῶν ἐργαζομένων τάξεων καί τά καθημερινά προβλήματα τους τόν ἀπασχολοῦσαν ἰδιαίτερα. Μέσα στά πλαίσια τῶν ἀγώνων του γιά τήν καλλιτέρευση τῆς ζωῆς τῶν πολιτῶν, ἀπό τίς στήλες τῆς ἐφημερίδας του «Ἀνάστασις» καί στά στενά Κεφαλόντικα ὄρια καί προβλήματα, θά ἐπιδιώκει τή χορήγηση νοσοκομειακῆς καί ἱατρικῆς περίθαλψης γιά τούς φυλακισμένους - θύματα τῆς κοινωνίας· θά ἀπαιτεῖ ἀπό τούς δημοτικούς ἀρχοντες τοῦ Ἀργοστολίου νά φροντίσουν γιά τήν καθαριότητα τῆς πόλης, γιά τούς δρόμους καί τό φωτισμό της· θά κτυπᾷ τά σκάνδαλα καί τίς δωροδοκίες ὑπαλλήλων σέ διαγωνι-

σθιο τους ἦταν ἀκαθόριστο καί ὁ ἐργοδότης τό καθόριζε ὅπως αὐτός ἤθελε χωρίς κανένα νομοθετικό φραγμό· δέν ὑπῆρχε οὔτε ἴχνος φαρμακευτικῆς καί ἱατρικῆς περίθαλψης· οἱ ἐργάτες μποροῦσαν νά χάσουν τή δουλειά τους χωρίς καμμία ἀποζημίωση, οὔτε σύνταξη· τά ταμεία συντάξεων γιά τούς ὑπερήλικες καί τούς ἀνίκανους γιά ἐργασία ἦσαν ἀνύπαρκτα καί δέν ὑπῆρχε καμμία ἀπόλυτα ἀσφάλιση οὔτε γιά ὅσους ἀκρωτηριάζονταν ἢ σκοτώνονταν στήν ἐργασία καί γιά τήν ἐργασία, οὔτε στίς γυναῖκες καί στά παιδιά τους. Κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθήκες τό κοινωνικό πρόγραμμα τοῦ Μαρ. Ἀντύπα ἀποτελεῖ σταθμό στήν πορεία γιά τήν κατάκτηση τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐργατικῶν τάξεων.

(100) Βλ. ὅπως στή σ. 98 καί ἐπί πλέον «Τό Πρόγραμμά μας» ἐφημ. «Ἀνάστασις» ἔτος Α', ἀρ. φ. 12, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 23 Ἀπριλίου 1905 καί στό Παράρτημα ἀριθμ. 4.

(101) Βλ. ὅπως καί στή σ. 100.

(102) Βλ. ὅπως καί στή σ. 98.

(103) Βλ. ὅπως καί στή σ. 98.
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΕΟΥΡΙΟΥ

(96) Βλ. «Τό πρόγραμμά μας», ἔτος Α', ἀρ. φ. 12, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 23 Ἀπριλίου 1905 καί στό Παράρτημα ἀριθμ. 4.

(97) Βλ. ἄρθρο «Εἴμεθα ἐπαναστάται», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 25, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1905 καί στό Παράρτημα ἀρ. 5.

(98) Βλ. «Πρόγραμμά μας», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 49, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 11 Μαρτίου 1906 καί στό Παράρτημα ἀριθμ. 6.

(99) Βλ. ὅπως στή σ. 98 καί ἐπί πλέον ἐπιστολή τοῦ Ἀντύπα πρὸς τό βασιλεῖα Γεώργιο Α' στήν ἐφημ. «Ἀνάστασις» ἔτος Α' ἀρ. φ. 8, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 25 Μαρτίου 1905 καί στό Παράρτημα ἀριθμ. 3. Γιά νά κατανοηθεῖ ἡ ἀξία τῶν αἰτημάτων αὐτῶν τοῦ Ἀντύπα πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι τότε οἱ συνθήκες τῆς δουλειᾶς τῶν ἐργατῶν ἦσαν στό ἐπακρό καταθλιπτικές. Δέν ὑπῆρχε καθορισμός ὥρῶν ἐργασίας καί γι' αὐτό πολλές φορές οἱ ἐργάτες ἀναγκάζονταν νά δουλεύουν 12 καί 15 ὥρες τό εἰκοσιτετράωρο· δούλευαν ἀκόμα καί τίς Κυριακές, πού δέν ἦταν νομοθετημένες ἀργίες· τό ἡμερομίσ-

σμούς δημόσιων έργων· θά καταγγέλλει σκληρά τήν ἀδιαφορία τοῦ Ἀδελφάτου τῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων τῆς Κεφαλονιάς, ἀποτελέσματα τῆς ὁποίας ἦταν ἡ ἔξοδος τῶν ἀσθενῶν προτοῦ θεραπευθῶν, ἡ παρασκευή συνοικεσιῶν μεταξύ θαλαμηπόλων τοῦ Νοσοκομείου καί ἀσθενῶν πού θρίσκονταν σέ ἀνάρρωση καί ἡ ἰσχνή καί ἀνεπαρκῆς τροφή καί ὑπηρεσία· θά ἀσχολεῖται ξεχωριστά μέ τήν ἐπωφελέστερη γιά τό λαό διαχείριση τοῦ Βαλλιάνειου κληροδοτήματος, πού σκοπό του βασικό θεωροῦσε «τὴν μόρφωσιν ἀφ' ἐνός καί τὴν οἰκονομικὴν εὐρωστίαν τῆς Κεφαλληνίας ἀφ' ἑτέρου» καί πού αὐτός ὁ σκοπὸς μπορούσε νά ἐπιτευχθεῖ μόνον μέ τὴν ἴδρυση καί συντήρηση ἔργων πού παράγουν ἐργασία, τέχνη καί πλοῦτο ὅπως τὰ βιομηχανικά ἔργα καί τὰ γεωργικά¹⁰⁴. Γενικότερα ὁ κοινωνικὸς ἀγῶνας τοῦ Μαρ. Ἀντύπα ἀπέδλεπε κατ' ἐξοχὴν στὴ χειραφέτηση τῶν χωρικῶν καί γιά νά τὴν ἐπιτύχει δὲν λογάρισε καταδιωγμούς καί φυλακίσεις καί θυσίες καί τὴ ζωὴ του ἀκόμα. Γι' αὐτὸ καί στὸ κτῆμα τοῦ θείου του στὴ Θεσσαλία παρῆχε κάθε δυνατὴ εὐκολία στοὺς χωρικοὺς ἀπαλλάσσοντας τους ἀπὸ κάθε δουλικὴ ἀγγαρεία, ἐπιδιώκοντας νά τοὺς βγάλει ἀπὸ τὴ θέση τοῦ εἴλωτα καί νά τοὺς καταστήσει ἐλεύθερους προσπαθώντας νά ἀφαιρεθοῦν μερικά ἀπὸ τὰ δικαιώματα τῶν τσιφλικούχων γιά νά δοθοῦν στοὺς ἀπογυμνωθέντας χωρικοὺς. Γι' αὐτὸ καί διακήρυσσε πὼς τό δίκαιο εἶναι ἐκεῖ ὅπου εἶναι τό συμφέρον τῶν πολλῶν καί ὄχι τῶν ὀλίγων, καί γι' αὐτὸ μεταχειριζόταν τὶς δυνάμεις του γιά τὴν ἐξαφάνιση τοῦ τσιφλικιοῦ καί τὴν πλήρη ἀνεξαρτησία τοῦ καλλιεργητῆ¹⁰⁵.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Στόν τομέα αὐτὸ βασικὸ αἶτημα τοῦ Μαρ. Ἀντύπα ἦταν ἡ ἐπιβολὴ τῆς δικαιοσύνης, πού τὴν ἐξέφραζε ἀπαιτώντας ὀλιγώτερη φορολογία στό λαό καί περισσότερη στοὺς πλούσιους καί μεγαλόσχημους καί πού θά ἄρχιζε ἀπὸ τό μισθὸ καί τὶς παροχές τοῦ ἴδιου τοῦ βασιλιᾶ καί ὅλου τοῦ βασιλικοῦ οἴκου¹⁰⁶. Βασικὲς προγραμματικές του ἀρχές¹⁰⁷

(104) Βλ. σχετικὰ ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 3, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 10 Ἰουνίου 1904, ἀρ. φ. 9, τῆς 2 Ἀπριλίου 1905, ἀρ. φ. 25, τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1905, ἀρ. φ. 26, τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1905 κ.ά.

(105) Βλ. σχετικὰ ἐφημ. «Τὸ Ἄστυ», περ. Γ', ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4854, ἐν Ἀθήναις, 21 Σεπτεμβρίου 1906 τὴν ἀπολογία του στὴ δίκη του καί ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 54, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Μαρτίου 1907 καί στὸ Παράρτημα κείμενα μέ ἀριθ. 8 καί 15.

(106) Βλ. ἐπιστολὴ του στό βασιλιᾶ, ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 8, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 25 Μαρτίου 1905 καί στὸ Παράρτημα ἀρ. 3.

(107) Βλ. γι' αὐτὲς «Τὸ πρόγραμμά μας» ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 12, ἐν Ἀργοστολίῳ, τῇ 23 Ἀπριλίου 1905 καί «Πρόγραμμα» ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 49, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 11 Μαρτίου 1906 καί στὸ Παράρτημα ἀριθμ. 4 καί 6.

ἔθετε: τὴν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς Ἑλλάδας· τὴν κατάργηση ὅλων τῶν φόρων, πού βάραιναν τὶς ἐργατικὲς τάξεις καί μάλιστα τῶν εἰδῶν τῆς πρώτης ἀνάγκης· τὴ φορολογία τοῦ κεφαλαίου καί τοῦ εἰσοδήματος πού τὴν διακήρυσσε προοδευτικὴ δηλαδὴ ὅσο μεγαλύτερο εἶναι τό κεφάλαιο καί τό εἰσόδημα τόσο καί αὐξάνεται ἡ φορολογία· τὸν περιορισμὸ τῶν ὑπέρογκων μισθῶν καί παροχῶν καί δωρεῶν ἀπὸ τό βασιλικὸ οἶκο μέχρι τὸν οἶκο τοῦ γραφειᾶ, καί ξεχωριστά τῆς βασιλικῆς αὐλῆς, γιά νά γίνει δυνατὴ ἡ ἐξασφάλιση ἱκανοποιητικοῦ μισθοῦ στοὺς κατώτερους ὑπαλλήλους καί στρατιωτικούς καί πρὸ παντός στοὺς δασκάλους καί μάλιστα τῆς κατώτερης ἐκπαίδευσης· τὴν κατάργηση τῆς σταφιδικῆς τράπεζας καί τῆς παρακράτησης· τέλος τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας, τῆς γεωργίας καί τῆς ἐργασίας καί τὴν προστασία τῶν ἐργατικῶν τάξεων καί ὅλων τῶν πολιτῶν ἀπὸ τὶς αὐθαιρεσίες, τὶς καταχρήσεις καί τὶς ἀπαράδεκτες τοκογλυφίες.

ΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Συνεπὴς πρὸς τὶς ἀρχές καί πεποιθήσεις του ὁ Μαρ. Ἀντύπας διακήρυσσε πὼς τό Σοσιαλιστικὸ πολίτευμα, κοντά στά ἄλλα, ἀναγνωρίζει καί ἐπιβάλλει τό δικαίωμα κάθε μέλους τῆς κοινωνίας νά τραφεῖ, νά ἀνατραφεῖ καί νά ἐκπαιδευθεῖ σέ μιά τέχνη ἢ μιά ἐπιστήμη, ἄλλὰ καί τὴν ὑποχρέωση, μόλις περιβληθεῖ καί ἐπιτύχει αὐτὸ τό δικαίωμα, νά ἐργασθεῖ γιά νά δώσει τὰ ἴδια δικαιώματα καί στοὺς ἄλλους¹⁰⁸ θεωρώντας πὼς ἔτσι μονάχα οἱ ἐργατικὲς τάξεις θά ἀνασυρθοῦν ἀπὸ τὴν πείνα καί τὴν ἀμάθεια. Ἀνάμεσα στίς βασικὲς προγραμματικές του ἀρχές¹⁰⁹ καθόριζε τὴν ἀνάπλαση καί μόρφωση ὅλων τῶν πολιτῶν καί τὴν αὐξηση τῶν μισθῶν τῶν δασκάλων καί μάλιστα τῆς κατώτερης ἐκπαίδευσης κρίνοντας πὼς ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ εὐρωστία καί τὴν ἠθικὴ ἀνεξαρτησία τους ἐξαρτᾶται τό μέλλον καί ἡ πρόοδος τοῦ λαοῦ καί τῆς κοινωνίας. Ζητοῦσε ἠθικὴ ἐπανάσταση· δεχόταν πὼς αὐτὴ προηγεῖται τῆς κοινωνικῆς καί πολιτικῆς· καί θεωροῦσε πὼς αὐτὴ ἐπιτυγχάνοταν μέ τὴν πλατεῖα λαϊκὴ μόρφωση, μέ διδασκαλία, δημοσιογραφία καί διαλέξεις. Γι' αὐτὸ, κοντά στ' ἄλλα, ζητοῦσε τὴν ἴδρυση λαϊκῶν Ἀναγνωστηρίων καί λαϊκῶν μορφωτικῶν κέντρων, στά ὅποια μορφωμένοι καί ἀνιδιοτελεῖς ἄνδρες θά προσπαθήσουν νά διαπλάσσουν ὑψηλοὺς χαρακτήρες καί νά ὑποδείξουν τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀνθρώπου καί τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτη ὡς μέλους τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Γι' αὐτὸ καί τό λαϊκὸ ἀναγνωστήριο του «ἡ Ἰσότης» ἀποκαλοῦσε λαϊκὸ σχολεῖο μιά καί βασικὸ σκοπὸ εἶχε τὴν ἀνάπτυξη τῆς διάνοις καί τῶν

(108) Βλ. ἄρθρο «Τὸ τέλος τοῦ τυράννου», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀριθμ. φ. 53, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 8 Ἀπριλίου 1906 καί στὸ Παράρτημα ἀριθμ. 7.

(109) Βλ. ὅπως στὴ σελ. 107.

ὕλικών μέσων τῆς λαϊκῆς εὐημερίας· γι' αὐτό καί ὁμολογεῖ πῶς δέν ἦταν μικρὴ ἡ πνευματικὴ καὶ ἡθικὴ ὠφέλεια, πού ἐγινε στίς ἐργατικές πρό παντός τάξεις ἀπὸ τῆ λειτουργίας του¹¹⁰. Ἀπὸ τό δῆμα τοῦ λαϊκοῦ αὐτοῦ σχολειοῦ μιλώντας γιά τὴν ὀρθή χρησιμοποίησιν τοῦ Βαλλιάνειου κληροδοτήματος ζητοῦσε νά δημιουργηθοῦν ἀπὸ αὐτό στήν Κεφαλονία βιομηχανικὲς, γεωργικὲς καὶ ναυτικὲς σχολές καὶ νά γίνουν βιομηχανικά καὶ γεωργικά ἔργα, ὥστε νά σωθεῖ τό νησί ἀπὸ τὸν ἐκπατρισμό ἢ τό ἐγκλημα καὶ τὴν πείνα¹¹¹. Ζητοῦσε τὴν συμπαράστασιν τῶν ἰσχυρῶν καὶ ἐγγράμματων τῆς πόλης τοῦ Ἀργοστολίου, ἡ ὁποία καὶ τοῦ δόθηκε, μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἐγγράμματους, μέ τίς σημαντικὲς διαλέξεις, πού πραγματοποιήσαν, βοηθώντας ἔτσι τὴν πνευματικὴ καὶ ἡθικὴ μόρφωσιν τοῦ λαοῦ τοῦ νησιοῦ καὶ πρό παντός τῶν ἐργατικῶν τάξεων.

Ο ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ: Θεμελιώδης καὶ βασικὴ ἀρχὴ τῆς ιδεολογίας τοῦ Μαρ. Ἀντύπα ἦταν καὶ ἡ ἀπεριόριστη ἀγάπη τοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ μάλιστα τὸν ἄνθρωπο τῆς δουλειᾶς καὶ τοῦ μόχθου, ἡ ὁποία καὶ ἀγγίξε τὰ ὅρια μιᾶς ἀπροσμέτρητης λατρείας. Οἱ ἀνθρωπιστικὲς τοῦ ἀρχεῖς διαπότιζαν βαθειὰ τίς κοινωνιστικὲς - σοσιαλιστικὲς τοῦ πεποιθήσεις, ἦσαν σύμφωνες μέ αὐτές καὶ σχεδὸν ἀξεχώριστες. Αὐτές οἱ ἀρχές ἦσαν σημαντικὰ ἐπηρεασμένες ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλοσοφικὴ θεώρησιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀπὸ τῆ χριστιανικῆς ἠθικολογίας. Μέ τὴν οὐσιώδη ὁμως διαφορὰ πῶς ὁ χριστιανικὸς οὐμανισμός τοῦ Μαρ. Ἀντύπα καὶ ἡ ἐπίδρασις τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς στὴν ιδεολογία του ἦταν γι' αὐτόν μιὰ καθημερινὴ πρακτικὴ καὶ ἐνεργητικὴ πάλιν· μιὰ συγκεκριμένη καὶ ξεκαθαρισμένη σέ «ἐπίγειους» στόχους πολιτικὴ πρακτικὴ, ξεκομμένη ὁλότελα ἀπὸ τὴ μεταφυσικὴ χριστιανικὴ ἀντίληψιν γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τοποθετημένη στέρεα μέσα στό χωρὸ τῆς φυσικῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης, ἔξω καὶ μακριὰ ἀπὸ κάθε μεταφυσικὸ ὁραματισμό ἢ μεταθανάτια ἀνταμοιβή. Ἔτσι ὁ ἀνθρωπισμός τοῦ Ἀντύπα, βαθύτατος στὴν οὐσία του καὶ εὐρύτατος στὰ πλαίσια του, ἦταν ἓνα ιδεολογικὸ βασικὸ στοιχεῖο, πού ἐκφραζόταν σέ συγκεκριμένους ἐνέργειες, πράξεις ἢ καταστάσεις καὶ γεγονότα καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη ἀγγίξε γερά, ἂν δέν ταυτιζόταν, μέ τὸν οὐμανισμό τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ. Τὴν ἀγάπην τοῦ στόν ἄνθρωπο ὁ Μαρ. Ἀντύπας τὴν ἐκδηλώνει ποικιλότροπα: κατὰ γελνε δριμύτατα τὰ βασανιστήρια, τό δούρδουλα, τοὺς τροχούς, τίς στρέβλες καὶ τίς πυρές, πού γινόνταν σέ δάρος τῶν φυλακισμένων στίς φυλακές τῆς

(110) Βλ. ἀρθρίδιον «Λαϊκὸν ἀναγνώστηριον» ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 24, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1905 καὶ ἀρθρο «Ἡ διᾶλεξις τῆς 18 Σεπτεμβρίου», ἔτος Α', ἀρ. φ. 26, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1905.

(111) Βλ. ὅπως στή σ. 110.

Χαλκίδας καὶ μέσα στὰ ἀστυνομικά καταγῶγια τῆς νέας αὐτῆς ἱεροεξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, πού ὀνομαζόταν στρατιωτικὴ ἀστυνομία¹¹². καταφερόταν κατὰ τῆς ἀλληλοσφαγῆς τῶν λαῶν, πού προκαλοῦν οἱ τύραννοι γιὰ νά δλέπουν μυριάδες στρατιωτῶν φονευομένους, ἀλληλοσπαρασσομένους, «ἀπειρίαν ὀρφανῶν πεινῶντων καὶ γυνῶν καὶ μάτην ζητούντων τὴν μειλίχιον φωνὴν τοῦ δύστυχου πατέρα των¹¹³». Ἀνάμεσα στίς προγραμματικὲς τοῦ ἀρχεῖς¹¹⁴ περιελάμβανε καὶ τὴν κατάργησιν τῶν ἀφέντων καὶ τῶν δούλων, καταφερόταν σκληρὰ κατὰ τοῦ καθεστώτος πού καταστρέφει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἐξομοιώνει μέ τὰ θηρία καὶ ὁραματιζόταν μιὰ πανανθρώπινη κοινωνία ἀγάπης καὶ ἀλληλοδοθήθειας, ὅπου ὁ καθένας θά ἀπολάμβανε ἴσα δικαιώματα καὶ θά ὑποχρεωνόταν σέ ἴσα καθήκοντα. Ἐπιζητοῦσε τὴν πλατεῖα μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν διαπαιδαγώγησιν, διαφώτισιν καὶ ἀφύπνισίν του, τὴν ἡθικὴ καὶ πνευματικὴ του ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον, τὴν ὕλικήν του εὐημερίαν, τὴν ἀναγωγὴν τοῦ σέ ὑπεύθυνη καὶ ἐλεύθερη προσωπικότητα.

Συνειδητὸς ἀνθρωπιστῆς ὁ Μαρ. Ἀντύπας ἰδιαίτερα προσελκυόταν ἀπὸ τὸν «Μεγάλον Ρουσῶ» καὶ ἀπὸ τὸν Λέοντα Τολστόϊ, πού τὸν ἀποκαλοῦσε «ἡθικὸ ἐπαναστάτη»¹¹⁵ καὶ τὴν ἐφημερίδα του «Ἀνάστασις» τὴν τιτλοφοροῦσε «ἀνθρωπιστικὴ». Ξεχωριστὰ τὸν συγκλόνιζε ἡ ἄθλια ποιότητα τῆς ζωῆς τῶν φτωχῶν καὶ καταφρονημένων καὶ μάλιστα «τῶν εἰλώτων» τοῦ θεσσαλικοῦ κάμπου. Μνημειώδην ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη παραμένει ἡ ἱστορικὴ ἀπολογία τοῦ σπὴ δίκης τοῦ στό πλημμελειοδικεῖο τῆς Ἀθήνας μέ τὸν τσιφλικούχο καὶ βουλευτὴ Ἀγυῖας Ἀγαμ. Σηλιμάν¹¹⁶, στήν ὁποία κατέδειξε τὰ βαθειὰ τοῦ ἀνθρωπιστικῶς αἰσθήματα. Σ' αὐτὴν καταγγέλλει τοὺς «τυραννίσκους» τῆς Θεσσαλίας, πού ἀπαιτοῦν νά ζοῦν καὶ νά σκύφουν οἱ Ἕλληνες ὡς εἰλωτες καὶ ὡς δούλοι διεκτραγωδεῖ τὴν ἄθλια κατάστασιν τῶν κολλῆγων, πού γυμνοὶ καὶ κάτισχοι, χρησιμεύουν ὡς τὰ φορηγὰ ζῶα τῶν ἡμεδαπῶν τυράννων· περιγράφει τίς προσπάθειές του νά τοὺς ἀπαλλάξει ἀπὸ τὴν ἀπληστία τῶν τσιφλικούχων καὶ ἀπὸ τὸ δεσποτισμὸν τοὺς· καὶ τέλος καλεῖ τοὺς δικαστὲς τοῦ νά συνηγορήσουν γιὰ τὸν ἰδρῶτα τῶν χωρικῶν γιὰτί πάνω ἀπὸ τὸν ποινικὸ νόμον ὑπάρχει τό συμφέρον καὶ πάνω ἀπὸ

(112) Βλ. ἀρθρίδιον «Ἡ Ἀστυνομία», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 1, Ἀργοστόλιον 29 Ἰουλίου 1900.

(113) Βλ. ἀρθρίδιον «Δολοφόνος ἢ ἐκδικητής», ὅπως στή σ. 89.

(114) Βλ. ὅπως στή σ. 107.

(115) Εἶναι χαρακτηριστικὸ πῶς δημοσίευε ἔργα τοῦ Τολστόϊ σέ μετάφρασιν. Βλ. ἐνδεικτικὰ ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 7, 19 Μαρτίου 1905, Λ. Τολστόϊ, «Τὸ μόνον μέσον».

(116) Βλ. αὐτὴν στήν ἐφημ. «Τὸ Ἄστυ», περ. Γ', ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4854, 21 Σεπτεμβρίου 1905 καὶ τὸ Παράρτημα τῶν κειμένων τοῦ Ἀντύπα ἀριθμ. 8.

αυτό ο ανθρωπιστικός νόμος. Στο τελευταίο άρθρο της ζωής του¹¹⁷ τονίζει ότι, όπως ο αέρας τό νερό και τό φώς τοῦ ἡλίου εἶναι «εἰς τήν καθολικήν τῶν ἀνθρώπων χρῆσιν» ἔτσι πρέπει καί μπορεῖ νά καταστοῦν κοινά γιά ὅλους καί ὅλα, ὅσα χρειάζονται, γιατί ἔτσι μονάχα θά συντελεσθεῖ ἡ πρόοδος.

Οἱ σύγχρονοί του ἀναγνώριζαν καί ὁμολογοῦσαν τό βαθύ ἀνθρωπισμό τοῦ Ἀντύπα. Ὁ παλῆς συμμαθητής του, φίλος του καί συνεργάτης του στό «Λαϊκόν Ἀναγνώστηριον» σατυρικός ποιητής Γεώργ. Μολφέτας στήν πολιτικοσατυρική ἐφημερίδα του¹¹⁸ νεκρολογώντας τον τόνιζε ξεχωριστά ὅτι στό κτήμα τοῦ θεοῦ του στή Θεσσαλία ὁ Ἀντύπας «μετέβαλε τήν θέσιν τῶν ἐν αὐτῷ χωρικῶν ἀπό δουλοπαροίκων καταστάσας τούτους ἰδιοκτητάς, διδάξας αὐτοῖς ἐμπράκτως τά δικαιώματα τοῦ πολίτου καί θέσας εἰς ἐνέργειαν μέτρα ἐξ ἀνθρωπιστικά, τά ὅποια ἐμελλον νά ἀνάψωσι γενικήν ἀναμορφωτικήν πυρκαϊάν ἀνά τήν ἀγροτικήν Θεσσαλίαν» ἐπισημαίνοντας ὅτι δλόκληρη τή ζωή του τήν ἀφιέρωσε «εἰς τήν ὑπεράσπισιν τῶν ἀδικουμένων». Ὁ δάσκαλος καί ὁμοιδεάτης του Χ. Ἀμούργης κατά τήν τέλεση μνημοσύνου τοῦ Ἀντύπα στήν ἐκκλησιά τῆς Σιοσιώτισσας στό Ἀργοστόλι¹¹⁹ ἐπεσήμανε ἰδιαίτερα ὅτι ὁ Πυργετός τῆς Θεσσαλίας «μετεβλήθη εἰς Γολγοθάν καθαγιασθεῖς διά τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ μεγάλου ἀλτρονίστου» καί ὅτι ἡ γῆ τῶν Τεμπῶν περικλείει «τήν μεγάλην καρδίαν, εἰς ἣν ἐνεκλείετο ἡ ἀγάπη, ἡ ἀλληλεγγύη ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος».

Οἱ ἀθηναϊκές ἐφημερίδες, ὅσες ἀσχολήθηκαν μέ τόν Μαρ. Ἀντύπα, μπροστά κι ἔπειτα ἀπό τή δολοφονία του, παράλληλα μέ τήν προβολή τῶν σοσιαλιστικῶν ἀρχῶν του ἐξυμνοῦσαν ξεχωριστά τό μεγάλο καί βαθύτατο ἀνθρωπισμό του. Ἡ ἐφημερίδα «Τό Ἄστυ»¹²⁰ σέ ἄρθρο της γιά τόν Μαρ. Ἀντύπα τονίζει πῶς ὁ λαός τόν ἀκολουθεῖ γιατί εἶναι ὄχι λευκός, ἀλλά ὑπέρλευκος χαρακτήρας· εἶναι ἀλτρονιστής· εἶναι σοσιαλιστής· εἶναι ἔτοιμος γιά θυσίες χάριν τῶν ἄλλων καί δέν ἐννοεῖ καμμία θυσία γιά τόν ἑαυτό του καί

(117) Βλ. αὐτό στή ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 55, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Μαρτίου 1907 καί στό Παράρτημα τῶν κειμένων τοῦ Ἀντύπα, καί γιά τόν Ἀντύπα, ἀριθμ. 15.

(118) Βλ. ἄρθρο «Μαρίνος Ἀντύπας» στήν ἐφημ. «Ζιζάνιον», ἀρ. φ. 438, Κεφαλληνία 17 Μαρτίου 1907 καί στό Παράρτημα τῶν κειμένων τοῦ Ἀντύπα καί γιά τόν Ἀντύπα ἀριθμ. 11.

(118) Βλ. ἄρθρο «Μαρίνος Ἀντύπας» στήν ἐφημ. «Ζιζάνιον», ἀρ. φ. 438, Κεφαλληνία 17 Μαρτίου 1907 καί στό Παράρτημα τῶν κειμένων τοῦ Ἀντύπα καί γιά τόν Ἀντύπα ἀριθμ. 11.

(119) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 55, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Μαρτίου 1907.

(120) Βλ. ἐφημ. «Τό Ἄστυ», περ. Γ', ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4851, 18 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 1.
«Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἡμέρας. Μαρίνος Ἀντύπας».

ἐπαινώντας τίς δραστηριότητές του γιά τούς Θεσσαλούς κολλήγους συμπεραίνει πῶς «αὐτός ὁ πτωχός κοινωνικός εὐαγγελιστής, ὁ λεγόμενος Ἀντύπας, ὁ μὴ θέλων τίποτε γιά τόν ἑαυτό του, ἀλλά πολλά διά τούς ἄλλους, ὁ πρόθυμος νά σᾶς φιλήσει ὅταν τοῦ προστατεύετε τάς ιδέας, ἀλλά καί νά σᾶς ὑβρίσει ὅταν τολμήσετε νά τοῦ προστατεύετε τό συμφέρον, αὐτός ὁ ἀλτρονιστής καί ὁ τίμιος, εἶναι βέβαια ἕνας ἐκ τῶν Ἑλλήνων, διά τούς ὁποίους ὁ Διογένης σήμερον θά ἦναπτε λύχνον!». Στή διάρκεια τῆς δίκης του μέ τόν Ἀγαμ. Σλήμαν, ὁ μάρτυρας τῆς ὑπεράσπισής του βουλευτής τῆς Σάμης Καβαλιερᾶτος πλέκοντας τό ἐγκώμιο τοῦ κατηγορουμένου Ἀντύπα τόν ἀποκαλεῖ «ἀλτρονιστή»¹²¹, ὅπως ἀπό μεγάλες ἀλτρονιστικές ἀρχές διαπνεόταν καί ὁ θεῖος του Σκιαδαρέσης, πού δέν ἦλθε στήν Ἑλλάδα γιά νά αὐξήσει τήν περιουσία του, ἀλλά ἀνδρας θεικός, ἐμπνευσμένος ἀλτρονιστής πατριώτης ἀγόρασε τό ὠραιότερο ἀπό τά θεσσαλικά κτήματα γιά νά ἐφαρμόσει, παρά τό συμφέρον του, τίς ἀλτρονιστικές του ἀρχές¹²². Τέλος στό ἐπιβλητικό πολιτικό μνημόσυνο τοῦ Ἀντύπα, πού πραγματοποιήθηκε στίς στήλες τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς στήν Ἀθήνα, μέ πρωτοβουλία τῶν ὁμοιδεατῶν του σοσιαλιστῶν, χαρακτηριστικά τονίστηκε στό «ἐπίλεκτον πλῆθος», πού παραβρέθηκε ὅτι χάθηκε στό πρόσωπο τοῦ Ἀντύπα «ἕνας ἀπόστολος τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καί μάρτυς τῆς φλογερωτέρας ἀφοσιώσεως εἰς τά μεγάλα ἰδανικά τοῦ παρόντος αἰῶνος»¹²³.

Ο ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ Βασικό στοιχεῖο τῆς ἰδεολογίας τοῦ Μαρ. Ἀντύπα ἦσαν οἱ κοσμοπολίτικες καί πανανθρώπινες ἀρχές καί πεποιθήσεις του, πού τίς ἐνσωμάτωνε ἐντονα μέσα στή κοινωνιστική - σοσιαλιστική γενική του ἰδεολογία. Στόν κοσμοπολιτισμό τοῦ Ἀντύπα, περισσότερο καί ἀπό τόν οὐμανισμό του, βαθεῖα ἐπίδραση ἄσκησε ἡ πρωτοχριστιανική διδασκαλία καί ἠθική, ἀπό τήν ὁποία ἀντλήσε τούς κύριους παναθρώπινους στόχους του. Ὅμως καί ἐδῶ, ὅπως καί στόν οὐμανισμό του, ἡ ἐπίδραση τοῦ πρωτοχριστιανισμοῦ ξεμάκραινε ὁλότελα ἀπό τή μεταφυσική καί ἀσκιόταν καθαρά καί σαφέστατα, ἀποκλειστικά σχεδόν, μέσα στά ὅρια τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου. Οἱ μεταθανάτιες ἀνταμοιβές τόν ἄφηναν ἀδιάφορο καί τόν σαγήνευε κάθε τί μεγάλο καί ὑψηλό, πού ἀποτελοῦσε τή χριστιανική πρωταρχή στήν καθημερινότητα τῆς ἀνθρώπινης φυσικῆς ὑπαρξης. Αὐτές οἱ παναν-

(121) Βλ. Ἡ χθεσινὴ δίκη τοῦ Μαρ. Ἀντύπα, ἐφημ. «Τό Ἄστυ», περ. Γ', ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4853, 20 Σεπτεμβρίου 1906.

(122) Βλ. Ἡ σημερινὴ δίκη, ἐφημ. «Τό Ἄστυ», περ. Γ', ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4852, 19 Σεπτεμβρίου 1906.

(123) Τὸ μνημόσυνο τοῦ Ἀντύπα, ἐφημ. «Ἀκρόπολις», ἔτος ΚΒ', ἀριθμ. φ. 8936, 19 Μαρτίου 1907.
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

θρώπινες ἀρχές βασισμένες στὶς γνήσιες καὶ πρῶτες χριστιανικὲς ἀφετηρίες διαποτίζονταν ἀπὸ δραματισμούς καὶ ἀπὸ καθαρές οὐτοπιστικὲς τάσεις, πού εἶχαν τὴ βάση τους περισσότερο σ' ἓνα ἄκρατο συναίσθημα γιὰ τὸν ἄνθρωπο, καὶ μάλιστα τὸν ταπεινὸ καὶ πονεμένο, καὶ πολὺ λιγότερο ἢ καὶ καθόλου στὴ λογικὴ καὶ στὴν ἐκλογικευμένη καὶ ψυχραὶμη «ὄραση» τῆς κατάστασης, πού ἐπικρατοῦσε στὴν ἐποχὴ του, ἀλλὰ καὶ τῶν μέσων βελτίωσης ἢ ἀνατροπῆς τῆς. Τὸν ἐθελγε ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία, τὴν ἐπαινοῦσε καὶ τὴν ὑμνοῦσε μόνο κατὰ τὸ βαθμὸ, πού συντελοῦσε στὴν καθιέρωση τῆς πανανθρώπινης ἰσότητος καὶ ἀδελφότητος καὶ στὴν «ἀνάσταση» τοῦ ἀνθρώπου· γι' αὐτὸ καὶ στὴν «Ἀνάστασιν» τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐδλεπε τίποτε ἄλλο παρὰ ἓνα θαυμάσιο συμβολισμό γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ἀνάσταση μέσα στὰ πλαίσια τῆς φυσικῆς ζωῆς¹²⁴ καὶ γι' αὐτὸ συμβολικὰ ἔδωσε τὸν τίτλο «Ἀνάστασις» στὴν ἐφημερίδα του.

Διακήρυξε ὡς βασικὲς προγραμματικὲς τοῦ ἀρχῆς,¹²⁵ ἀνάμεσα στὶς ἄλλες, τὴν παγκόσμια ἐλευθερία, ἰσότητα καὶ ἀδελφότητα· τὴν κατάργηση τῶν φυλῶν καὶ τῶν πατρίδων, τῶν ἀφέντων καὶ τῶν δούλων· σαγηνευόταν καὶ ἔκανε ἀρχὴ τοῦ τοῦ χριστιανισμοῦ «οὐκ ἓν Ἕλληγ ἢ Ἰουδαῖος, οὐκ ἓν ἐλεύθερος ἢ δούλος» χωρὶς ὅμως νὰ προχωρεῖ καὶ στὴ μεταφυσικὴ του προέκταση· δραματιζόταν οὐτοπιστικὰ μιά πατρίδα «περιλαμβάνουσαν σύμπασαν τὴν ἀνθρωπότητα, μίαν τάξιν ἀνθρώπων, τὴν τῶν ἐργαζομένων καὶ ἀδελφῶν». Θεωρώντας πὼς ἡ πρόοδος θὰ συντελεσθεῖ μέ τὴν ἐπανάσταση τῶν ιδεῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων διακήρυξε πὼς εἶναι κι αὐτὸς ἐπαναστάτης κατὰ τοῦ σημερινοῦ καθεστῶτος τῆς ἀνθρωπότητος φθάνοντας μέχρι τὴν ἐπανάσταση κατὰ τοῦ συμβολισμοῦ τῆς Θεότητος καὶ καθόριζε πὼς ἐπιζητεῖ τὴν ἀντικατάσταση τοῦ Θεοῦ, πού κηρύσσουν οἱ τύραννοι καὶ δεσπότες μέ τὸν ἀληθινὸ Θεό, πού κήρυξε ὁ Χριστὸς καὶ πού καλεῖται ΘΕΟΣ ΑΓΑΠΗΣ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ καὶ ΑΛΛΗΛΟΒΟΗΘΕΙΑΣ καὶ ὄχι Θεὸς σκληρότητας, δακρύων καὶ δουλείας¹²⁶. Στὸν καθορισμὸ τῶν βασικῶν ἀρχῶν, πού, κατὰ τὴ γνώμη του, διέπουν τὸ σοσιαλιστικὸ πολίτευμα τόνιζε πὼς σ' αὐτὸ δὲν θὰ ὑπάρχουν οὔτε χασομέρηδες, ἀλλ' οὔτε πτωχοὶ καὶ ἐγκληματίες καὶ πὼς σ' αὐτὸ τὸ

(124) Βλ. σχετικὰ ἄρθρο «Ἡ Ἀνάστασις», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α' ἀρ. φ. 11, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 16 Ἀπριλίου 1905, καὶ λόγο του στό «Λαϊκὸν Ἀναγνωστήριον» γιὰ τὸν συμβολισμό τῆς Ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ, ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 13, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 30 Ἀπριλίου 1905 καὶ ἀρ. φ. 14, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 7 Μαΐου 1905.

(125) Βλ. «Τὸ Πρόγραμμά μας», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 12, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 23 Ἀπριλίου 1905 καὶ «Πρόγραμμά μας», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 49, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 11 Μαρτίου 1906 καὶ στό Παράρτημα ἀριθμ. 4 καὶ 6.

(126) Βλ. ἄρθρο «Εἴμεθα Ἐπαναστάται», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α' ἀριθμ. φ. 25, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1905 καὶ στό Παράρτημα ἀριθμ. 5.

πολίτευμα ὅλα τὰ κακά καταργοῦνται καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐξ ἴσου θὰ ἐργάζονται καὶ ἀδελφικά θὰ ἀλληλοβοηθοῦνται, καὶ ἔτσι «πληροῦται τὸ τοῦ Χριστοῦ ρηθὲν: καὶ ἐλεύσεται ἡμέρα, καθ' ἣν γενήσεται ἡ ἀνθρωπότης μιά ποίμνη εἰς ἣν εἰς θὰ εἶναι ποιμὴν, ἡ Ἀγάπη καὶ ἡ Δικαιοσύνη»¹²⁷. Στὸ τελευταῖο ἄρθρο τῆς ζωῆς του¹²⁸ καθορίζοντας τίς ἀρχές του τόνιζε ἰδιαίτερα πὼς πιστεύει «ὡς ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον τριάδα τῆς εὐτυχίας καὶ εἰρήνης τὴν ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ, ΙΣΟΤΗΤΑ καὶ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ, πὼς, ἂν βασιλεύσει ἡ παγκόσμια ἀγάπη, τότε οἱ ἄνθρωποι θὰ εἶναι ἀδελφοὶ καὶ ἡ χαρὰ καὶ τὸ μεδίδιαμα θὰ βασιλεύσουν μεταξύ τους ἀντὶ τῶν δακρύων καὶ τοῦ αἵματος καὶ τέλος πὼς, ἂν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀποτελέσουν μιά κοινωνικὴ οἰκογένεια καὶ ἐργάζονται ἀλληλοβοηθούμενοι καὶ ἀγαπώμενοι ὡς ἀδελφοί, τότε θὰ δυνηθοῦν νὰ ἔχουν ἀφθονα τὰ μέσα τῆς ζωῆς. Αὐτὴ τὴν παγκόσμια Ἐλευθερία, Ἰσότητα καὶ Ἀδελφότητα ὁ Μαρ. Ἀντύπας τὴν εἶχε καταστήσει βασικὸ ἀγωνιστικὸ τοῦ βίωματος καὶ εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς πίστεως του σ' αὐτὲς τίς ἀρχές, πὼς τίς λέξεις, πού τίς ἐκφράζουν – Ἐλευθερία, Ἰσότης, Ἀδελφότης – πρόφερε ὡς τελευταῖες λέξεις τῆς ζωῆς του, ὅταν ξεψυχοῦσε στὴν ἀγκαλιά τοῦ ξάδελφου του Παν. Σκιαδαρέση χτυπημένος δολοφονικά¹²⁹.

Ἡ ΕΛΛΗΝΟΛΑΤΡΕΙΑ: Στοιχεῖο βασικὸ τῆς ιδεολογίας τοῦ Μαρ. Ἀντύπα ἦταν καὶ ἡ ἑλληνολατρεία του. Σέ κάθε εὐκαιρία, πού τοῦ δινόταν, ἀναμνησκόταν τὴν ἱστορικὴ Ἑλλάδα μέ τίς μεγάλες παραδόσεις καὶ δημιουργίες καὶ αὐτὴν προέβαλε σέ μιά καταλυτικὴ γιὰ τὴν Ἑλλάδα τῆς ἐποχῆς του σύγκριση. Σ' αὐτὴ τὴν προβολή τῆς ἱστορικῆς Ἑλλάδας, καὶ μάλιστα σέ στενὸ σύνδεσμο τῆς ἀρχαίας μ' αὐτὴν τοῦ μεγάλου 21, γινόταν ὁ Μαρ. Ἀντύπας ἓνας πραγματικὸς λυρικὸς τροβαδούρος τῆς, μέ συναισθήματα θαυμασμοῦ καὶ λατρείας, πού ἔφταναν πολλές φορές σέ ποιητικὲς ἐξάρσεις καὶ σέ λυρικοὺς καθαρά τόνους¹³⁰. Αὐτὴ τὴν Ἑλλάδα, πού ἐφώτισε καὶ ἐλάμπρυνε ὅλα τὰ ψευδοπολιτισμένα ἔθνη τῆς Εὐρώπης παρουσίαζε ὡς πρότυπο γιὰ τὴ δραστηριοποίηση τοῦ λαοῦ καὶ μάλιστα τῶν ἐλλήνων φοιτητῶν ὑπὲρ

(127) Βλ. ἄρθρο «Τὸ τέλος τοῦ τυράννου», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 53, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 8 Ἀπριλίου 1906 καὶ στό Παράρτημα ἀριθμ. 7.

(128) Βλ. ἄρθρο «Τί εἰμαι», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 55, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Μαρτίου 1907 καὶ στό Παράρτημα τῶν κειμένων τοῦ Ἀντύπα καὶ γιὰ τὸν Ἀντύπα ἀριθμ. 15.

(129) Βλ. «Λεπτομέρεια τοῦ φόνου τοῦ Ἀντύπα», ἐφημ. «Ἀθῆναι», ἔτος Ε', ἀρ. φ. 141.

(130) Βλ. Μαρτίου 1907 καὶ στό Παράρτημα, ἀριθμ. 9.

(131) Βλ. ἐνδεικτικὰ ἄρθρο «Τίς ὁ αἵτιος», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 1, Ἀργοστολίῳ 29 Ἰουλίου 1900 καὶ ἄρθρο «Πρὸς τοὺς Ἕλληνας φοιτητάς» ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 28, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1905.

της κοινωνικής κάθαρσης και της εθνικής ολοκλήρωσης της. Περιέγραφε με τούς πιο έντονους χρωματισμούς την Ελλάδα της ήττας του 1897, πού ήταν «θέαμα αποτροπιαστικό, εικών απαισία και ακατανόητος, σκελετός δυσώδης και ρυπαρός· τήν αποκαλούσε «δυστυχή κατάδικον της δολοφόνου Ευρώπης» γεμάτη δάκρυα και πικρία και αίσχος, γεμάτη από στεναγμούς και κατάρεις, πού τήν «στεφανώνει ο άπαισιος έλεγχος και ή ανήκουστος ήττα»¹³¹. Και σ' αυτή τήν Ελλάδα αναθυμάται μέ πόνο και προβάλλει τήν αρχαία Ελλάδα «τροφόν της άρετής, μητέρα της σοφίας, κοιτίδα της γενναιότητος, μητέρα των ωραίων και ύψηλών αισθημάτων»· οί μνημες του έλληνικού ιστορικού παρελθόντος τόν γαλβανίζουν και του φέρνουν μπροστά τήν Ελλάδα, πού έθρεψε τούς Φερραίους και τούς Διάκους, τούς Άριστείδας και τούς Λυκούργους, τούς Θεμιστοκλέας και τούς Εύρυβιάδας· του φέρνουν παραστατικά τήν Ελλάδα, πού άλλοτε ήταν στεφανωμένη μέ τό «άθάνατον διάδημα της Σοφίας και της Δικαιοσύνης», πού ήταν «Άρης» και «Άθηνά». Άπευθυνόμενος στους Έλληνες φοιτητές και καλώντας τους νά συμπαρασταθούν στον άγωνιζόμενο γιά τήν Ένωση του Κρητικού λαού και στην επανάστασή του στό Θέρισο προσπαθεί νά διεγείρει τήν εθνική τους συνείδηση υπενθυμίζοντας τους πώς διδασκάλους έχουν «τόν ισόθεον Σωκράτη και τόν θεϊόν Πλάτωνα», και οδηγό τους «τόν Μέγαν Φερραϊόν» και πώς είναι «υιοί των μεγάλων Ηρώων και των άθανάτων σοφών». Αυτή άκριδώς ή έλληνολατρεία διαπιστίζει έντονα τήν ιδεολογική πίστη του Μαρ. Άντύπα και από αυτή ξεκινώντας καλεί τό λαό νά έγερθεί «όργιλος και τιμωρός», και νά θυμηθεί πώς σ' αυτόν ανήκει ή Ελλάδα «ή μητέρα της σοφίας και της τέχνης, της άνδρείας και της άρετής», πώς αυτός είναι ο άπόγονος «τών Λεωνίδων και των Θεμιστοκλέων» και ο κληρονόμος «τών Ρηγών και των Μιαούληδων», πού μās άφησαν τή γή της «Ιεράν παρακαταθήκην» και πού μέρος της έμεις «έπωλήσαμε εις τούς ήμέτερους τιτλοφόρους και κηφήνας»¹³².

Ο ΑΝΤΙΜΙΛΙΤΑΡΙΣΜΟΣ: Χαρακτηριστικό στοιχείο της ιδεολογίας του Μαρ. Άντύπα ήταν ο αντιμιλιταρισμός. Σοσιαλιστής και ανθρωπιστής ο Άντύπας ήταν επίσης αμείλικτος πολέμιος των πολεμικών ανταγωνιστικών έξοπλισμών και της άδελφοκτόνας διαμάχης των λαών και των εθνών, πού έξυπηρετεί μόνον τά συμφέροντα των προνομιούχων και των τυράννων. Διακήρυσσε πώς «ο σίδηρος και τά τηλεβόλα και αι ανθρωποκτόνοι μηχαναί

(131) Αναφέρεται εδώ στην ήττα του 1897 και στον διεθνή οικονομικό έλεγχο (Δ.Ο.Ε.) πού μās έπεδλήθηκε.

(132) Βλ. άρθρο «Η παρακαταθήκη», έφημ. «Άνάστασις», έτος Α', άρ. φ. 4, 20 Νοεμβρίου 1904.

και αι έκρηκτικαί ύλαι και όλα τά άλλα μέσα της σφαγής και του αίματος» δέν έχουν άλλο σκοπό «είμή τήν άλληλοκτονίαν των Λαών, διά νά άνέρχωνται ύψηλά οί τυράννοι, οίτινες άπαθείς και λάμποντες εκ της χλιδής και του χρυσού έδημιούργησαν τά μέσα ταύτα»¹³³ γιά νά στερεώνουν και επέκτεινουν τήν τυραννία τους στους λαούς. Βασικές προγραμματικές του αρχές¹³⁴, άνάμεσα στις άλλες, έθετε και τή μεταβολή του στρατιωτικού συστήματος μέ κατάργηση ή περιορισμό της στρατιωτικής θητείας κατά τό Έλδευτικό ή Άμερικανικό σύστημα επειδή θεωρούσε πώς έτσι οί στρατιώτες και καλλίτερα εκγυμνάζονται και παραμένουν ως παράγοντες δυνάμεων της χώρας και της οίκογένειας των, ενώ σύγχρονα περιορίζονται και οί δαπάνες του δημοσίου στο έλάχιστο. Καταγγέλλοντας τό διεφθαρμένο καθεστώς της εποχής του ζητούσε τήν παγκόσμια επανάσταση, πού, άνάμεσα στα άλλα, θά επιβάλλει τήν κατεδάφιση των στρατώνων και των ναυστάθμων¹³⁵ και θά επιφέρει τήν άδελφοποίηση όλων των λαών. Στο τελευταίο άρθρο της ζωής του¹³⁶, σέ μία ολοκλήρωση της αντιμιλιταριστικής και ούμανιστικής ιδεολογίας του, ο Μαρ. Άντύπας διακήρυσσε πώς αντί νά χρησιμεύουν «τά εις τόν πόλεμον, τήν πολυτέλειαν, τίς επιδείξεις, τάς θρησκευτικές προλήψεις διαπανόμενα δισεκατομμύρια διά τήν άλληλοσφαγήν, τάς ματαιότητας των άργών βασιλέων και άρχόντων, γεννώντα τόν πόνον, τήν δυστυχίαν, τό έγκλημα» έπρεπε νά χρησιμεύουν «διά τήν κίνησιν και τήν ζωήν παράγοντα πρόοδον και ευτυχίαν». Γι' αυτό και θεωρούσε και έτόνιζε πώς αντί νά άπασχολείται τό χέρι του πνευματικού εργάτη και του χειρώνακτα στο νά αυξάνει τόν αριθμό των λογχών, της δυνάμιτιδας, των θωρηκτών, των στρατώνων, των φυλακών, των μονών, έπρεπε τά εκατομμύρια «των χειρών και των διανοιών» ο κολοσσός αυτός της δυνάμεως και της ζωής ν' άσχολήται ίνα αυξήσει και τελειοποιή τά εργοστάσια, τά σχολεία, τά μεταλλεία, τήν συγκοινωνίαν».

Ο ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ Παρά τίς σοσιαλιστικές και αντιμιλιταριστικές αρχές και πεποιθήσεις του ο Μαρ. Άντύπας ήταν και φιλογερός πατριώτης και ο πατριωτισμός του, χωρίς νά έχει καμμιά σχέση μέ τό σωβινισμό και μέ ιδιάζουσα μορφή και ούσία, αποτελούσε στοιχείο βασικό της ιδεολογίας

(133) Βλ. άρθριδιο «Δολοφόνος ή εκδικητής», έφημ. «Άνάστασις», έτος Α' άρ. φ. 1, Άργοστόλιον 29 Ιουλίου 1900.

(134) Βλ. όπως και στή σημ. 125.

(135) Βλ. άρθρο «Είμεθα επαναστάται», έφημ. «Άνάστασις», έτος Α', άρ. φ. 25, εν Άργοστόλι, 27 Σεπτεμβρίου 1905 και στο Παράρτημα άριθ. 5.

(136) Βλ. έφημ. «Άνάστασις», έτος Β', άρ. φ. 55, εν Άργοστόλι, 24 Μαρτίου 1907 και στο Παράρτημα των κειμένων του Άντύπα και γιά τόν Άντύπα, άριθμ. 15.

του. Αὐτόν τόν πατριωτισμό του ὁ Ἀντύπας καί κατά τή βαθύτερη οὐσία του τόν ταύτιζε μέ τήν ἀνένδοτη πάλη γιά τήν ὑπεράσπιση καί τήν κατοχύρωση τῶν ἐλευθεριῶν καί τῶν ἀπαράγραπτων δικαιωμάτων τοῦ Λαοῦ. Καί μέ αὐτό ἀκριδῶς τό περιεχόμενο τόν κατέστησε ἰδεολογικό του γνώρισμα καί θεμελιακό κίνητρο τῆς δράσης του.

Ὁ Μαρ. Ἀντύπας ταύτιζε τήν ἰδέα τῆς Πατρίδας μέ τό Λαό καί ἔθετε πάνω ἀπό τό ἀτομικό τό συμφέρον τῆς πατρίδας ὡς συμφέρον τοῦ λαοῦ καί τήν εὐγνωμοσύνη καί τό σεβασμό πρὸς τήν Πατρίδα τόν ταύτιζε μέ τό σεβασμό καί τήν εὐγνωμοσύνη καί τό ἐνδιαφέρον τὰ ὁποῖα πρέπει νά ἔχουν ὅλοι πρὸς τό Λαό. Γιατί ἡ πατρίδα ὅσο μένει ὡς ἀφηρημένη ἔννοια δέν σημαίνει τίποτε, ὅταν ὅμως τήν μεταβάλλουμε σέ συγκεκριμένη τότε σημαίνει τό σύνολο τῶν κατοίκων μιᾶς χώρας, ἐπομένως «Πατρίς Ἑλληνική εἶναι ὁ Ἑλληνικός Λαός»¹³⁷. Γι' αὐτό διακήρυξε μέν μέ παρρησία πὺς εἶναι Κοινωνιστὴς ἐπειδὴ βρῆκε τίς θεωρίες τοῦ Κοινωνισμοῦ σύμφωνες μέ τή Δικαιοσύνη καί τήν ἀλήθεια καί πὺς ἐπιθυμεῖ τό σύστημα τοῦ κοινωνισμοῦ «νά κυριεύσει ὅλην τήν ἀνθρωπότητα», ἀλλά παράλληλα διακήρυξε πὺς, ἐπειδὴ ἡ ἰδέα τῆς Πατρίδας «τόν κεντὰ καί τρόπον τινὰ ἡ γλυκεῖα αὔρα τοῦ ἀποκοιμᾶ ὅλα τὰ ἄλλα μεταγενέστερα αἰσθήματα, ἵνα τέλειον καί ἀκέραιον ἐνεργεῖ μόνον τό ὑπὲρ Πατρίδος αἶσθημα, διὰ τοῦτο, φυσικῶς καί λογικῶς, θεωρητικῶς μέν εἵμεθα Κοινωνιστές. Ἐμπράκτως δέ καί εἰλικρινῶς ἀπάνου ἀπὸ τήν σημαίαν τοῦ Κοινωνισμοῦ ὑποῦμεν τήν σημαίαν τοῦ Πατριωτισμοῦ»¹³⁸. Αὐτόν τόν πατριωτισμό τόν θεωροῦσε κατὰ τό περιεχόμενο καί τήν οὐσία του ὅτι εἶναι ἡ ἄμυνα τῶν δικαιωμάτων καί τῆς ἐλευθερίας ἑνὸς λαοῦ¹³⁹, γι' αὐτό καί στήν πράξη μέ τόν πατριωτισμό του αὐτό ὁ Μαρ. Ἀντύπας ὑλοποιοῦσε τήν ἰδέα τῆς Ἑθνικῆς τῆς χώρας μας Ἀνεξαρτησίας καί τῆς ἑθνικῆς ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀποκατάστασης. Γι' αὐτό ἀκριδῶς καί ὡς βασική προγραμματική του ἀρχή¹⁴⁰, κοντά στίς ἄλλες, ἔθετε καί τήν περιφρούρηση τῶν δικαιωμάτων τοῦ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ καί γι' αὐτό στόχο του εἶχε τή δημιουργία συνθηκῶν, μέ τίς ὁποῖες ὁ Ἑλληνικός λαός θά γίνεи εὐκατάστατος, ἀνεξάρτητος καί θά ἐξασφαλίζει τὰ δικαιώματά του.

(137) Βλ. ἀρθρίδιο «Δολοφόνος ἡ ἐκδικητής», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀ. φ. 1, Ἀργοστολίον 29 Ἰουλίου 1900 καί πρό παντός «Ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς δουλεutas», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 7, 19 Μαρτίου 1905.

(138) Βλ. ἀρθρο «Τί εἵμεθα καί τί ζητοῦμεν», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α' ἀρ. φ. 3, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 10 Ἰουλίου 1904.

(139) Βλ. ὅπως καί στή σσημ. 136.

(140) Βλ. «Τό Πρόγραμμά μας», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 12, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 23 Ἀπριλίου 1905 καί στό Παράρτημα ἀρ. 4.

Τόν πατριωτισμό του αὐτόν ὁ Μαρ. Ἀντύπας, ὡς ἀγώνα καί πάλη γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς ἑθνικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς χώρας μας καί γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἑθνικῆς ἀποκατάστασης τοῦ ἑλληνισμοῦ, τόν κατέστησε πρακτικό ἀγωνιστικό του δίωμα. Νεαρὸς ἀκόμα φοιτητῆς μέ ἄλλους συμφοιτητές καί ὁμοϊδεάτες του ἔσπευσε στήν Κρήτη κατὰ τήν ἐπανάσταση τοῦ 1896 καί ἀγωνίστηκε μέ γενναιότητα στό πλευρό τοῦ Κρητικοῦ Λαοῦ γιά τό δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης καί τῆς Ἑνώσεως του μέ τήν Ἑλλάδα¹⁴¹. Μετὰ τήν ἡττα τοῦ πολέμου τοῦ 1897 σέ λαϊκὴ συγκέντρωση στήν πλατεῖα τῆς Ὁμόνοιας ζήτησε τή διακοπὴ τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν εἰρήνη, πού γινόταν μέ τήν ἄμεση ἐποπτεία τῶν ξένων Δυνάμεων σέ βλάβη τῶν ἑθνικῶν συμφερόντων¹⁴². Τό Κρητικὸ πρόβλημα ἀπορροφοῦσε σέ μεγάλο βαθμό τίς σκέψεις, ἀλλὰ καί τίς δραστηριότητες τοῦ Μαρ. Ἀντύπα. Καταφερόταν δριμύτατα ἐναντίον τοῦ πρίγκηπα Γεωργίου, ὑπατου ἀρμοστή τῶν Δυνάμεων στήν Κρητικὴ Πολιτεία, καί διακήρυξε πὺς «ἡ Κρήτη ἀνήκει εἰς τοῦ Κρη-τας καί ὄχι εἰς βασιλεῖς καί υἱοὺς βασιλέων»¹⁴³. Καταφερόταν κατὰ τῶν Μ. Δυνάμεων, πού μέ τίς ἐπεμβάσεις τους στήν Κρήτη ἐξυπηρετοῦσαν τὰ δικά τους συμφέροντα σέ βάρος τῶν συμφερόντων τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ¹⁴⁴. Πῆρε ἐνεργὸ μέρος καί δραστήριο στό συλλαλητήριο, πού διοργανώθηκε στίς στή-λες τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καί κατὰ τό ὁποῖο ὁ λαός τῆς Ἀθήνας καί τοῦ Πειραιᾶ τάχτηκε στό πλευρό τῆς ἐπανάστασης στό Θέριο τῆς Κρήτης καί ἀπαίτησε τήν ἔνωση τῆς μεγαλονήσου μέ τήν Ἑλλάδα¹⁴⁵. Σέ ἐμπνευσμένο, τέλος, ἀρθρο του¹⁴⁶, πρὸς τοὺς Ἑλληνες φοιτητές τοὺς καλοῦσε νά δραστηριοποιηθοῦν, νά θεθοῦν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Λαοῦ τῆς Ἀθήνας καί σέ πάνδημο συλλαλητήριο νά ἀπαιτήσουν τήν παραίτηση τοῦ Γεωργίου ἀπὸ τῆ θέσης τοῦ ἀρμοστή τῆς Κρήτης, ὡς βασικῆς προϋπόθεσης τῆς Ἑνώσεως τῆς μέ τήν Ἑλλάδα.

Ἀλλὰ, ἐξ ἴσου μέ τόν Κρητικὸ ἀγώνα, τόν Μαρίνο Ἀντύπα συγκλόνιζε

(141) Βλ. ἐφημ. «Τό Ἄστυ» περ. Γ' ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4851, 18 Σεπτεμβρίου 1906, «Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἡμέρας. Μαρίνος Ἀντύπας καί παρακάτω.

(142) Βλ. «Τίς ὁ Μαρίνος Ἀντύπας», ἐφημ. «Ἀκρόπολις», ἔτος ΚΒ', ἀρ. φ. 8927, Ἀθῆναι 10 Μαρτίου 1907 κ.ἀ.

(143) Βλ. ἀρθρο «Ἡ Κρήτη καί ἡ τυραννία», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀριθμ. φ. 10, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 9 Ἀπριλίου 1905.

(144) Βλ. ἀρθρο «Ἡ Κρήτη καί οἱ ἰσχυροί», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀριθ. φ. 15, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 15 Μαΐου 1905.

(145) Βλ. «Ἡ καταδίωξις μας», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 24, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1905.

(146) Βλ. «Πρὸς τοὺς Ἑλληνες φοιτητάς», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α' ἀριθ. φ. 28, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 28 Ἀπριλίου 1905.

καί ὁ ἀγώνας τοῦ Μακεδονικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Καταγγέλλοντας τοὺς βουλευ-
τές γιὰ τὴν ἀδιαφορία τοὺς μπροστά στά δεινοπαθήματα τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς
Μακεδονίας, γιὰ τὰ πάθη, «τὴν αἱματώδη μανία» τοὺς καί τὰ ἰδιοτελῆ συμ-
φέροντά τοὺς τόνιζε τὴν ἀνάγκη τῆς μεγαλύτερης σύμπτουας καί ἀγάπης γιὰ
νά ἀντιμετωπισθεῖ ὁ φοβερός ἔχθρος, πού φονεύει τοὺς Ἕλληνες τῆς Μακε-
δονίας καί κρημνίζει τίς Ἑλληνικές ἐκκλησίες καί ἑξανδραποδίζει τοὺς
ἀδελφοὺς καί σπέρνει τό φονικό καί τόν θρήνο στίς γυναῖκες καί στά παι-
διά¹⁴⁷. Αὐτὴ τὴν ἐθνική ὁμοψυχία, μόνο ἀποτελεσματικό μέσο γιὰ νά δια-
σωθεῖ ὁ Μακεδονικός Ἑλληνισμός, προέβαλε ὁ Μαρ. Ἀντύπας πάντα καί
ζητοῦσε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν βασιλιά, σέ ἐπιστολή του σ' αὐτόν¹⁴⁸, νά παρτοῦν
ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα γιὰ νά προστατευθοῦν οἱ ἀδικοσφαζόμενοι Ἕλληνες
Μακεδόνες καί νά διαρρυθμισθοῦν καλλίτερα καί ἐπωφελέστερα τὰ Προξε-
νεῖα καί οἱ Πρεσβεῖες ἔτσι ὥστε νά μὴ μένουν ἐρμαιο τῆς τύχης τοὺς τὰ
πολλά καί μεγάλα συμφέροντα τοῦ ἑλληνισμοῦ. Στό Ἀργοστολί καί στὴν
αἴθουσα διαλέξεων τοῦ Λαϊκοῦ Ἀναγνωστηρίου «ἡ Ἰσότης» διοργανώθηκε
διάλεξη ἀπὸ τὸν Χαρ. Βάρφη «περὶ τῶν τυραννουμένων Μακεδόνων»,
ἔπειτα ἀπὸ τὴν ὁποία ὁ λαὸς συγκινημένος σχημάτισε τετραμελὴ ἐπιτροπὴ
ἀπὸ τό ἀκροατήριον, πού σέ συνεργασία μέ τίς ἐντόπιες ἀρχές πῆρε ἐντολή νά
διοργανώσει πολιτικό μνημόσυνο γιὰ τοὺς Ἕλληνες νεκροὺς τῆς Μακεδο-
νίας¹⁴⁹. Τὰ δάσανα γενικά τῶν Μακεδόνων «ἀνεξαρτήτως ἐθνισμοῦ, ἅτινα
πρὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ὑφίστανται τὰ δυστυχεῖς ταῦτα θύματα τῆς τυραννίας
τοῦ Πατισάχ» συγκινοῦσαν βαθύτατα τὸν Μαρ. Ἀντύπα. Γι' αὐτό καί μέ
πρωτοβουλία του μαζεύτηκαν πολλοὶ σὲ Λαϊκὸ Ἀναγνωστήριον καί διάλε-
ξαν ἐπιτροπὴ γιὰ τὴ διενέργεια παγκεφαλληνιακοῦ ἐράνου ὑπὲρ τῶν Μακε-
δόνων μέ πλατεῖα ἀνταπόκριση σὲ λαὸ τοῦ νησιοῦ¹⁵⁰. Τέλος τὰ πατριωτικά
του αἰσθήματα, μέ τὴν ἔννοια τῆς υπεράσπισης καί κατοχύρωσης τῆς Ἑθ-
νικῆς μας Ἀνεξαρτησίας, ὁ Μαρ. Ἀντύπας ἐκδήλωσε καί κατὰ τό γιορτασμό

(147) Βλ. ἄρθρο «Τὸ αἷμα», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀριθμ. φ. 2, ἐν Ἀργοστολίῳ
τῇ 3 Ἰουλίου 1904.

(148) Βλ. «Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν βασιλέα Γεώργιον», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος
Α', ἀρ. φ. 8, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 25 Μαρτίου 1905 καί σὲ Παράρτημα ἀρ. 3.

(149) Βλ. σχετικὰ ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀριθμ. φ. 26, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24
Σεπτεμβρίου 1905 καί ἀρ. φ. 27, 4 Ὀκτωβρίου 1905. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀποτελέστηκε ἀπὸ
τὸν Γ. Τραυλὸ, τὸν μηχανικό Σ. Πεταλὰ, τὸν γιατρό Λουκά Νιφοράτο καί τὸν ἑλληνο-
διδάσκαλο Εὐάγγελον Ἀντωνάτο. Αὐτὴ ἡ ἐπιτροπὴ θὰ ἀπευθυνόταν γιὰ τὴν διοργά-
νωση τοῦ μνημοσύνου σὲ Μητροπολίτη Δαμασκηνό, σὲ τὸν δήμαρχο Ἀργοστολίου Σπ.
Κοσμετάτο, σὲ γυμνασιάρχην Γ. Χοϊδὰ κ.ἀ.

(150) Βλ. «Ὁ ὑπὲρ τῶν Μακεδόνων ἔρανος», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 28, ἐν
Ἀργοστολίῳ τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1905.

τῆς ἐθνικῆς ἐπετείου τῆς 25ης Μαρτίου. Καταφερόταν κατὰ τῶν πλουσίων
καί τῶν ἀρχόντων γιὰ τὸς ἀφηνε ἀδιάφορους ἢ ἐθνικὴ μας ἐπέτειος καί
γιὰ τὸ «οὐδὲν σημείον τῆς 25ης Μαρτίου εἶχον ἐξαίρουμένου τοῦ Συνδέσμου,
τοῦ Ἀναγνωστηρίου, τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων καί ὀλιγίστων
οἰκιῶν τοῦ λαοῦ»¹⁵¹. Μεμφόταν τοὺς καθηγητὲς τοῦ Γυμνασίου, τὸ σχο-
λάρχην, τοὺς ἑλληνοδιδασκάλους, τοὺς διευθυντὲς τῶν ἰδιωτικῶν ἐκπαιδευ-
τηρίων καί τοὺς δημοδιδασκάλους καί τῶν δύο φύλων γιὰ τὸν πῆγαν τοὺς
μαθητὲς στὴν τελετὴ καί δὲν τοὺς ἀνάπτυξαν τὴ βαθύτερη ἔννοια καί τοὺς
σκοποὺς τῆς 25ης Μαρτίου.

Αὐτὰ τὰ ἀγνά πατριωτικὰ αἰσθήματα τοῦ Μαρ. Ἀντύπα, ὡς ἔκφραση τῆς
ιδέας τῆς Ἑθνικῆς μας Ἀνεξαρτησίας καί τῆς Ἑθνικῆς ἀποκατάστασης
ὁλόκληρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀναγνώριζαν, τόνιζαν καί προέβαλαν καί οἱ
σύγχρονοί του. Ὁ δικηγόρος Ν. Μαυροκέφαλος ἀγορεύοντας ὑπὲρ τοῦ Ἀν-
τύπα σέ δίκη του μέ τὴν κατηγορία πὼς βρίζει τὸ βασιλιά καί διεγείρει μίσος
καί διχόνοια ἀνάμεσα στίς κοινωνικὲς τάξεις ἐπεσήμαινε, ἀνάμεσα στά
ἄλλα, πὼς ὁ Ἀντύπας δὲν εἶναι μόνο σοσιαλιστὴς πού ἐνδιαφερόταν γιὰ
τοὺς τύπους καί τίς θεωρίες, εἶναι καί πατριώτης πού συγκινεῖται βαθειά
ἀπὸ τὰ δεινοπαθήματα τῆς φυλῆς μας¹⁵². Κατὰ τὴ δίκη τοῦ Ἀντύπα, πού
ἔγινε σὲ πλημμελειοδικεῖο τῆς Ἀθήνας¹⁵³, μέ κατήγορό του τὸ βουλευτὴ
Ἀγνιάς καί τοιφυλικοῦχο Ἀγαμ. Σλήμαν, ὁ μάρτυρας υπεράσπισης του βου-
λευτῆς τῆς Σάμης Καβαλλιεράτος πλέκοντας τὸ ἐγκώμιό του τὸν ἀποκαλεῖ
«πατριώτην μέχρις αὐταπαρνήσεως γενναϊότατα πολεμήσαντα ἐν Θεσσαλίᾳ
καί ἐν Κρήτῃ καί δεχθέντα δυὸ σφαῖρας εἰς τὸ στήθος». Καί στὴν ἴδια δίκη
ἄλλος μάρτυρας τῆς υπεράσπισης του, ὁ ποιητὴς Σπύρος Μασσοῦκας, ἀνα-
φερόμενος σὲ ῥάπισμα, πού ὁ Ἀντύπας ἔδωσε σὲ Σλήμαν κατέθεσε ἐν-
θουσιαστικά πὼς «ὁ Ἀντύπας εἶναι πατριωτικὴ καρδιά πολὺ μεγάλη καί
δυσέυρετος. Ἐγὼ θὰ νηχόμην τέτοιοι μπάτσον νά ἀκούωνται εἰς ὅλην τὴν
Ἑλλάδα μας, διότι ἡ πολιτικὴ μετέβαλε τὸν Παρθενῶνα μας εἰς Χρηματι-
στήριον»¹⁵⁴.

Ο ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΣΜΟΣ Ἡ ἰδεολογία τοῦ Μαρ. Ἀντύπα διαπνεόταν

(151) Βλ. ἄρθρο «Ἡ 25 Μαρτίου καί οἱ ὕλισται Ἀργοστολίου», ἐφημ. «Ἀνάστασις»,
ἔτος Α', ἀρ. φ. 9, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 2 Ἀπριλίου 1905.

(152) Βλ. «Ἀγορεύσεις Ν. Μαυροκέφαλου», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 3, ἐν
Ἀργοστολίῳ τῇ 10 Ἰουλίου 1904.

(153) Βλ. «Ἡ πρῶτη δίκη τοῦ Μαρ. Ἀντύπα», ἐφημ. «Τὸ Ἄστυ», περ. Γ', ἔτος Ζ', ἀρ.
φ. 4853, 20 Σεπτεμβρίου 1906.

(154) Βλ. ὅπως στή σελ. 153 καί ἐφημ. «Ἀκρόπολις», ἔτος ΚΒ', ἀρ. φ. 8778, 20 Σεπτεμ-
βρίου 1906.

ἀπό ἔντονο ἐπαναστατικό πνεῦμα, πού μερικές φορές ἐκδηλωνόταν ἐκρηκτικά καί πού ἐπεκτεινόταν ἀπό τήν ἴδια τήν ἐπαναστατική καί ἐκρηκτική ἀπό τήν φύση ἰδιοσυγκρασία του. Αὐτή ἡ ἐπαναστατικότητα καί ἡ ἔντονα «διεγειρομένη» συνείδηση τοῦ Μαρ. Ἀντύπα τόν καθιστοῦσε ὕμνητή τοῦ Μπακούνιν καί τόν ὀδηγοῦσε πολλές φορές σέ ἀπρόβλεπτες ἐνέργειες¹⁵⁵ καί σέ ἐκδηλώσεις ἀνεπίτρεπτες, πού σέ τελευταία ἀνάληψη δημιουργοῦσαν τά στηρίγματα τῶν ἀντιπάλων του γιά νά πλήξουν τόν ἴδιο καί τήν ἰδεολογία του. Καί στό στοιχεῖο αὐτό τῆς ἐπαναστατικότητας ὁ Μαρ. Ἀντύπας παρουσιάζει ἀρκετές ἀντινομίες καί παλινδρομήσεις, πού κυμαίνονται ἀπό τήν ἄμεση ἐξέγερση ὡς τή σταδιακή καί βαθμιαία ἐπαναστατική μεταμορφωτική τοῦ κατεστημένου τάση. Ἀγανακτισμένος καί ἀηδιασμένος ἀπό τήν διαφθορά τοῦ καθεστώτος καί τῆς Θρησκευτικῆς, Νομοθετικῆς, Ἐκτελεστικῆς καί Δικαστικῆς ἐξουσίας, πού τήν θεωρεῖ ὡς τόν ἀληθινό αἴτιο τῆς ἐλλεινῆς καί ἀποτρόπαιας κατάστασης, τῆς φτώχειας, τῆς μωρίας, τῶν ἐγκλημάτων καί τῆς ἀδιαφορίας ὡς «τόν πραγματικόν καί ἀπαίσιον δαίμονα» τῶν ἑλληνικῶν κακοτυχιῶν ζητάει τήν ἐξέγερση τῶν Λαῶν πού «εἶναι ὁ θάνατος τῶν τυράννων, εἶναι ἡ κατεδάφισις τῶν μεγάρων, εἶναι ὁ φόνος τῶν μεγάλων κλεπτῶν, εἶναι τό ἀπαγχόνισμα τῶν ἀριστοκρατῶν· εἶναι πῦρ καί σίδηρος καίων καί ἀποτεφρόνων καί καλεῖται ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ καί αὕτη; ΠΡΟΟΔΟΣ»¹⁵⁶. Αὐτή τήν ἐπανάσταση τήν ἐπιδιώκει ὡς ἐπανάσταση ἰδεῶν, ἐπανάσταση αἰσθημάτων, παγκόσμια ἐπανάσταση Διοικητικοῦ, Πολιτικοῦ καί Θρησκευτικοῦ συστήματος καί διευκρινίζοντας τό περιεχόμενο τῆς θέλει: νά ἐπαναστατήσει ὁ ἐργάτης κατά τοῦ κηφήνα, ὁ χωρικός κατά τοῦ ἀφέντη, ὁ δοῦλος κατά τοῦ κυρίου, ὁ γενναῖος στρατιώτης κατά τοῦ διεφθαρμένου ἀξιωματικοῦ, ὁ αἰσθηματίας ἀξιωματικός κατά τοῦ φαύλου στρατηγοῦ, ὁ ἔντιμος πολίτης κατά τοῦ δημοκόπου βουλευτή, ὁ θαρραλέος βουλευτής κατά τοῦ λαοπλάνου κυβερνήτη, ὁ τολμηρός κυβερνήτης κατά τοῦ καθεστώτος καί τοῦ κληρονομικοῦ ἄρχοντος, ὁ καλός καί ἀπλός ἱερεὺς κατά τοῦ χρυσοφόρου καί ὑλόφρονα Ἀρχιερέα, ὁ ἰδεώδης καί εὐαγγελικός ἀρχιερέας κατά τοῦ συμφεροντολογικοῦ θρησκευτικοῦ καθεστώτος¹⁵⁷. Μ' αὐτή τήν ἐπανάσταση ὁ Μαρ. Ἀντύπας πιστεύει πώς θά συντελεσθεῖ ἡ καθάρσις τῶν βασιλέων, ἡ

ἐξαφάνισις τῶν πλουσίων, ἡ κατεδάφισις τῶν στρατῶνων καί τῶν ναυστάθμων, ὁ σταυρός εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καί ἱερεῖς, ἡ κατάργησις τῶν κοινωνικῶν τάξεων καί ἡ ἐξαφάνισις τῆς ἀργίας καί θά καθιερωθεῖ ἡ συνεργασία τῆς Ἐπιστήμης, τῆς ἐργασίας καί τοῦ κεφαλαίου «ἐξ ὧν θά προκύψῃ ἡ μία καί μόνη ἀδιαίρετος κοινωνική τάξις τῶν εὐτυχῶν καί μορφωμένων ἐργατῶν, τῶν ὁποίων ΑΝΑΚΤΟΡΟΝ θά εἶναι ἡ ΕΡΓΑΣΙΑ, Νάος ἡ ΑΓΑΠΗ καί παράδεισος ἡ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ»¹⁵⁸. Περὶ φανὰ ὁμολογεῖ πώς εἶναι ἐπαναστάτης καί τό πρόγραμμά του τό χαρακτηρίζει ἐπαναστατικό, πού στόχο του βασικό ἔχει τή δημιουργία μιᾶς κοινωνιστικῆς Δημοκρατίας, πού θά κηρύττει καί θρόνους καί κληρονομικά ἀξιώματα καί θρησκευτικὰ δεισιδαιμονίες καί προλήψεις καί θά ἐκμηδενίσει τή δύναμη τοῦ χρυσοῦ καί θά καθιερώσει ἀντὶ τῆς τυραννίας τοῦ κεφαλαίου τή βασιλεία τῆς ἐργασίας καί τῆς ἱκανότητος¹⁵⁹. Πιστεύει πώς θά συντελεστοῦν «αἱ ἐξῆς ἀνθρωπιστικαὶ διαρθρώσεις: ἀντὶ βασιλέων μαλθακῶν καί τυράννων θά ἔχωμεν διοικητάς μεγαλόνοας καί δραστήριους· ἀντὶ ἱερέων λαιμάργων καί προληπτικῶν θά ἔχωμεν διδασκάλους πλουτίζοντας τήν διάνοιαν καί καλλιεργούντας τό αἶσθημα· ἀντὶ κυβερνητῶν καί πλουσίων ἐκμεταλλευτῶν θά ἔχωμεν ἐργάτας δίδοντας ζώην καί παράγοντας ἐργασίαν· ἀντὶ ἀνακτόρων καί ἀρχοντικῶν μεγάρων καί φυλακῶν καί στρατῶνων φιλοξενούντων τήν πορνείαν, τήν κλοπὴν, τόν φόνον, τήν σκληρότητα, τό σκότος καί τήν ἀργίαν θά ἔχωμεν παμμέγιστα κοινὰ Ἐργοστάσια παράγοντα δυνάμεις καί νεότητα· ἀντὶ Ἀρχιεπισκόπων καί ἐπισκόπων φιλοξενούντων τήν πολυτέλειαν καί τό σκότος θά ἔχωμεν Ἀπεράντους Στοάς, ἐν αἷς θά διδάσκηται καθαρὰ ἡ Ἀλήθεια καί θά γίνηται πλήρης ἡ θυσία εἰς τόν βωμόν τῆς Ἀδελφότητος»¹⁶⁰.

Μέ τήν Ἐπανάσταση ὁ Μαρ. Ἀντύπας ἐπιζητεῖ τήν κατάρσιψιν τοῦ φαύλου καθεστώτος, πού καταστρέφει τόν ἄνθρωπο καί τόν ἐξομοιώνει μέ τά θηρία καί τήν θέλει, πρό παντός, ἐπανάσταση Ἠθική¹⁶¹, ὡς μέσα δέ γιά τήν πραγματοποίησιν τῆς θεωρεῖ τή Διδασκαλία, τή Δημοσιογραφία, τίς Διαλέξεις, τήν Αὐτοθυσία καί τή Θέληση¹⁶². Μέ βάση αὐτές τίς ἀρχές ὁ Μαρ.

(155) Σημειώνουμε ξεχωριστά σάν τέτοιο τό ράπισμα, πού κατάφερε κατά τοῦ Ἀγμ. Σλήμαν. Γιά τήν ἀποδοχή τῶν ἀρχῶν τοῦ Μπακούνιν βλ. στό Παράρτημα ἀρ. 2.

(156) Βλ. ἄρθρο «Τίς ὁ αἴτιος», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 1, Ἀργοστολίον 29 Ἰουλίου 1900.

(157) Βλ. ἄρθρο «Εἴμεθα Ἐπαναστάται», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 25, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1905 καί στό Παράρτημα κειμένων τοῦ Ἀντύπα καί γιά τόν Ἀντύπα, ἀρ. 5.

(158) Βλ. ὅπως καί στή σσημ. 157.

(159) Βλ. «Πρός τόν Λαόν», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 49, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 11 Μαρτίου 1906 καί στό Παράρτημα ἀριθ. 6.

(160) Βλ. ἄρθρο «Εἴμεθα ἐπαναστάται», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 25, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1905 καί «Πρόγραμμα μας», ἔτος Β', ἀρ. φ. 49, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 11 Μαρτίου 1906, καί στό Παράρτημα ἀριθ. 5 καί 6.

(161) Βλ. «Τό Πρόγραμμά μας» ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 12, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 23 Ἀπριλίου 1905 καί «Πρόγραμμά μας», ἔτος Β' ἀρ. φ. 49, τῇ 11 Μαρτίου 1906, καί στό Παράρτημα ἀριθ. 4 καί 6.

(162) Βλ. ὅπως καί στή σσημ. 161.

Ἄντύπας θεωρεῖ ὅτι ἡ ἠθικὴ ἐπανάσταση, πού θά ἐπιφέρει τόν σοσιαλιστικό μετασχηματισμό τῆς κοινωνίας δέν συμφέρει νά γίνει ἀπτόμα, ἀλλά «βαθμηδόν καί διά συνθηκῶν»· πιστεύει πῶς ὁ σοσιαλισμός «ἀνεγείρων ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς ἐργατικὰς τάξεις ἐκ τοῦ βορβόρου τῆς πείνας καί ἀμαθίας καί κρημνίζων ἀνεπαισθήτως καί συνεχῶς τό χρέμα καί τήν βασιλείαν θά φέρῃ αἰφνιδίως ἐν μέσῳ τῶν μειδιαιμάτων τῆς ἀνθρωπότητος τό τέλος τοῦ τυράννου»¹⁶³. Θεωρώντας στά δυό τελευταῖα ἄρθρα τῆς ζωῆς του¹⁶⁴ ὁ Μαρ. Ἄντύπας πῶς «τό δέντρον τῶν δικαιωμάτων καλλιεργεῖται μέ γερά χέρια, μέ γερὴν θέλησιν καί πάντοτε σχεδόν ποτίζεται μέ αἷμα καί ὄχι μέ νερό καί μελάνι» τονίζει ὅτι ὅλοι ὀφείλομεν νά ἀγαπήσωμεν τόν Σοσιαλισμό. Ἐπεξηγώντας δέ αὐτό καθορίζει ὡς ἀποτέλεσμα αὐτῆς «τῆς ἀγάπης» τόν ἀγῶνα γιά τήν ἐκμηδένιση τοῦ καθεστώτος, πού θά ἐπέλθῃ βαθμιαία καί σταδιακά «βαθμιαίως θέτοντες ἐν ἁρμονίᾳ τό κεφάλαιον, τήν ἐργασίαν καί τήν διάνοιαν μέχρις ὅτου κατορθωθῇ νά ἐκμηδενισθῇ ἡ δύναμις τοῦ κεφαλαίου καί νά ἐμμεῖνῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς προόδου τό χέρι καί ὁ νοῦς, ὁ ἐργάτης καί ὁ ἐπιστήμων, κηδευομένου τοῦ κεφαλαιοκράτου μεγαλοπρεπέστατα». Τέλος στά ἴδια ἄρθρα κρίνοντας πῶς οἱ συντηρητικοί εἶναι ἄξιοι σεβασμοῦ ὡς ἄτομα, ἄξιοι θεραπείας δέ ὡς μέλη τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, τονίζει ὅτι ἔχουν «ἀνάγκην τῆς περιθάλψεως τῶν σοσιαλιστῶν καί ὄχι τῆς βόμβας τῶν ἀναρχικῶν» καί καθορίζει γιά τόν ἑαυτό του πῶς προτιμᾷ «τὰς ἐνέσεις ἀπό τὰς καυτηριάσεις, τὰς ἐγχειρήσεις καί τὰς ἀφαιμάξεις, αἵτινες εἶναι ἀναγκαῖαι ἅτε ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐπιβαλλόμεναι».

(163) Βλ. ἄρθρο «Τό τέλος τοῦ τυράννου», ἐφημ. «Ἀνάστασις» ἔτος Β', ἀριθ. φ. 53, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 8 Ἀπριλίου 1906 καί στό Παράρτημα ἀριθμ. 7.

(164) Βλ. τὰ ἄρθρα αὐτά στήν ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀριθμ. φ. 55, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Μαρτίου 1907 καί στό Παράρτημα τῶν χειμένων τοῦ Ἄντύπα καί γιά τόν Ἄντύπα, ἀριθμ. 14 καί 15.

Δ' Ἡ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΜΑΡΙΝΟΥ ΑΝΤΥΠΑ

Ὁ Μαρῖνος Ἄντύπας ἀγωνίστηκε σκληρὰ σ' ὅλη του τή ζωή γιά τήν εὐρύτατη καί οὐσιαστική ἀφύπνιση τοῦ λαοῦ καί μάλιστα τῶν ἐργατικῶν καί ἀγροτικῶν τάξεων· γιά τήν πλατύτερη διάδοση τῶν ἰδεολογικῶν, πολιτικῶν καί κοινωνικῶν πεποιθήσεων καί ἀρχῶν του καί τήν οὐσιαστική καί συνειδητὴ ἀφομοίωσή τους ἀπὸ τὰ λαϊκὰ καί μάλιστα τὰ ἐργαζόμενα στρώματα· καί γιά τή διέγερση τῶν συνειδητήσεων καί τῆ μαχητικοποίηση τῶν λαϊκῶν μαζῶν στή διεκδίκηση καί κατάκτηση ἀναφαίρετων φυσικῶν δικαιωμάτων τους. Γιά τήν ἐπιτυχία αὐτῶν τῶν στόχων του ἐνωρὶς, ἀκόμα ἀπὸ τὰ φοιτητικά του χρόνια, δόθηκε σέ μιά ἀδιάκοπη καί ἀγωνιστική δράση, πού θά τοῦ στοιχίσει πολλοὺς καταδιωγμούς, δίκες, καταδίκες, φυλακίσεις, δολοπλοκίες καί συκοφαντίες σέ βάρος του καί στό τέλος τήν ἴδια τή ζωή του. Αὐτὴ ἡ δράση τοῦ Ἄντύπα χαρακτηρίζεται ἀπὸ ὀρμητικότητα, ἀνυποχώρητο θάρρος, ἀνένδοτη καί ἀσυμβίβαστη ἀγωνιστικὴ συνέπεια, συνέχεια χωρὶς καμμία διακοπή ἢ ἀνάπαυλα καί ἀπὸ «τό ἀπόλυτον» καί τήν ἀκλόνητη ἐμμονή στίς ἀρχές καί πεποιθήσεις του. Κέντρα βασικά, πού ξεδίπλωσε αὐτὴ του τῆ δράση ὁ Μαρ. Ἄντύπας, ἦσαν ἡ Ἀθήνα, ἡ Κεφαλονιά καί ὁ Θεσσαλικός κάμπος καί οἱ τομεῖς, πού τήν ἀνάπτυξε ἦσαν: ἡ διαφώτιση, ἡ ὀργάνωση καί ἡ μαχητικότητα τοῦ λαοῦ. Κυριώτερες ἐκδηλώσεις καί ἐκφράσεις αὐτῆς τῆς λιγύχρονης, ἀλλὰ πολὺπλευρης καί ἀποτελεσματικῆς δράσης τοῦ Μαρ. Ἄντύπα, ἦσαν:

Η ΕΚΔΟΣΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ: Τὴν ἐφημερίδα αὐτὴ ἐξέδωσε ὁ Μαρ. Ἄντύπας ἐν Ἀργοστολίῳ τῆς Κεφαλονιάς, ὅπου ἐγκαταστάθηκε μετὰ τὴν ἐκτίση τῆς πόλεως καὶ ἐκτελέσθη ἐκεῖ γιατί στή λαϊκὴ συγκέντρωση στήν πλατεῖα ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

της 'Ομόνοιας στήν 'Αθήνα τά τέλη τοῦ 1897 καταφέρθηκε κατά τοῦ βασι-
λιά, τοῦ διαδόχου καί τῶν πριγκήπων ὡς ὑπαίτιων γιά τήν ἥττα, πού τότε
δοκίμασε ἡ χώρα μας.¹⁶⁵ Στήν ἐφημερίδα του αὐτή, στήν ὁποία ἀναγραφό-
ταν ὁ ἴδιος ὡς συντάκτης, ὁ Μαρ. 'Αντύπας ἔδωσε τό συμβολικό τίτλο
«'Ανάστασις»· ἔφερε ὑπότιτλο «ἐφημερίς ἐβδομαδιαία ἀνθρωπιστική»· ἐκ-
διδόταν στό 'Αργοστόλι τῆς Κεφαλονιάς τετρασέλιδη σέ σχῆμα 8ο· καί τό
πρῶτο της φύλλο κυκλοφόρησε στίς 29 'Ιουλίου 1900. Στό κύριο ἄρθρο τοῦ
φύλλου αὐτοῦ μέ τίτλο «Τίς ὁ αἴτιος;» ὁ Μαρ. 'Αντύπας καταφερόταν δρι-
μύτατα κατά τῆς θρησκευτικῆς, ἐκτελεστικῆς, νομοθετικῆς καί δικαστικῆς
ἐξουσίας καί τήν κατάγγελλε ὡς τόν αἴτιο τῶν ἐθνικῶν συμφορῶν καί τῆς
ἥττας τοῦ 1897. Γι' αὐτό του τό ἄρθρο καταδιώχθηκε καί ἀναγκάστηκε νά
διακόψει τήν ἐκδοση τῆς ἐφημερίδας καί νά φύγει στή Ρουμανία κοντά στό
θεῖο του Γ. Σκιαδαρέση. Γυρνώντας πίσω στό 'Αργοστόλι ἐπανεκδόσε τήν
ἐφημερίδα του στό αὐτό σχῆμα, μέ τόν αὐτό ὑπότιτλο καί μέ τήν ἀναγραφή
τοῦ ἴδιου ὡς συντάκτης της καί τό 2ο φύλλο της κυκλοφόρησε στίς 3 'Ιουλίου
1904. 'Από τό φύλλο αὐτό καί ὡς τόν ἀριθμό 53, 8 'Απριλίου 1906, ἡ ἐφημε-
ρίδα «'Ανάστασις» ἐκδιδόταν ἀπό τόν 'Αντύπα κανονικά. Τότε πῆγε στή
Θεσσαλία στό κτήμα τοῦ θεῖου του, ὁπότε καί διακόπηκε καί πάλι ἡ ἐκδοση
τῆς ἐφημερίδας. Τέλος ἡ ἐφημερίδα ἐπανεκδίδεται μέ ἀριθ. 54 στίς 17
Μαρτίου 1907, λίγο μετά τή δολοφονία του, προφανῶς ἀπό τοὺς παλιούς του
συνεργάτες καί ὁμοϊδεάτες, μέ τήν ἀναγγελία «τῆς στυγεράς δολοφονίας»
του καί συνεχίζει τήν ἐκδοσή της μέχρι στίς 27 'Απριλίου 1907, ὁπότε καί μέ
ἀριθ. φύλλου 57 διακόπτεται ὁριστικά ἡ ἐκδοσή της.

Μέ τήν ἐφημερίδα του αὐτή ὁ Μαρ. 'Αντύπας διακίνησε τίς ιδέες του στό
λαό καί μάλιστα στά ἐργαζόμενα στρώματα. Μέ τά κύρια του ἄρθρα τόν
διαφώτιζε στά τρέχοντα ἐθνικά καί κοινωνικά θέματα· διακήρυσσε τό πρό-
γραμμά του καί τοὺς ἐθνικολαϊκούς στόχους του· κατάγγελλε τό φαυλοκρα-
τικό κατεστημένο καί τοὺς ψευδοδημοκράτες· ξεσκεπάζε ἐλέγχοντας σκληρά
τῇ «διεφθαρμένῃ» ἑλληνικῇ διοίκηση καί ἐξουσία· παρότρυνε τό λαό σέ
δράση γιά τήν υπεράσπιση τῶν δικαιωμάτων του· καθόριζε τήν ἰδεολογική
του πίστη καί τά ἀγαθά «τοῦ σοσιαλιστικοῦ πολιτεύματος»· δίδασκε, ποδη-
γετοῦσε καί καθοδηγοῦσε τό λαό. Πλεῖστα θέματα γενικοῦ ἑλληνικοῦ ἐθνικο-
-κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἀλλά καί πλεῖστα καθαρά Κεφαλονίτικου χα-
ρακτήρα, καθώς καί εἰδήσεις ποικίλου περιεχομένου περνοῦσαν ἀπό τίς
στήλες τῆς ἐφημερίδας του: ἡ ἀνάγκη γιά τό σεβασμό τοῦ συντάγματος, ἡ
Κρήτη καί ἡ τυραννία, ὁ συμβολισμός τῆς 'Αναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, οἱ ἐπα-
ναστατικές καί προγραμματικές του διακηρύξεις, τό κτύπημα καί ὁ ἐλεγχος

(165) Βλ. γι' αὐτή σχετικά παρὰ - παραπάνω στή σμ. 22.

τῆς Διοίκησης, τά ἀγαθὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀλλά καί μετάφραση ἔργου τοῦ
Λ. Τολστόϊ, ἡ εἰδήσεις γιά τήν παγκόσμια ἐκθεση τῆς Λιέγης καί γιά τή
δράση τῶν Γάλλων σοσιαλιστῶν¹⁶⁶ καί ἄλλα βρίσκουν τή θέση τους στήν
«'Ανάστασιν»· ἀλλά ἐπίσης καί πολλά τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος θέματα θί-
γονται ἀπό τίς σελίδες της ὅπως τῆς ἐταιρείας, πού ἐκμεταλλεύεται τήν
ἠλεκτροφότιση τοῦ 'Αργοστολίου, τῆς ἀνόδου τῆς τιμῆς τοῦ ψωμοῦ, τῶν
διαλέξεων στό Λαϊκό ἀναγνωστήριο, τῶν σκανδάλων στίς μεταθέσεις δα-
σκάλων ἢ στὸν ὑποβιβασμό δημοτικῶν σχολείων τοῦ νησιοῦ, τῶν βανδαλι-
σμῶν καί αὐθαιρεσιῶν τῶν ὀργάνων τῆς τάξης στά Βαλσαμάτα, τῶν κακῶν
ἐπιδράσεων τοῦ χαρτοπαιγνίου, τῆς ἀπαράδεκτης συμπεριφορᾶς τοῦ δε-
σπότη Δαμασκηνοῦ στοὺς καλόγερους τῆς μονῆς Κηπουραίων, τῆς ἄθλιας
κατάστασης καί λειτουργίας τῶν φιланθρωπικῶν καταστημάτων τῆς Κεφα-
λονιάς, τῶν ἀπαράδεκτων συνθηκῶν ζωῆς τῶν φυλακισμένων, τῆς ἀνάγκης
συμπαράστασης στή Σχολή 'Απόρων Παίδων, τῆς ἔλλειψης Λαχαναγορᾶς,
τῆς ἀνάγκης διόρθωσης τοῦ ἀποχετευτικοῦ συστήματος, τῆς ἐπιβαλλομένης
τιμῆς στοὺς Ριζοσπάστες μέ τήν ἀφίερση τοῦ ὀνόματος τους σέ δρόμους τοῦ
'Αργοστολίου, τῆς ἐπωφελέστατης γιά τό νησί διαχείρισης τοῦ Βαλλιάνειου
κληροδοτήματος, τῶν σκανδάλων στή δημοπράτηση δρόμων στό νησί, τῆς
ἀνάγκης ἀντιμετώπισης τοῦ κινδύνου ἀπὸ τήν εὐλογία καί ἄλλα παρόμοια.
Μέ αὐτά τά θέματα, γενικά καί τοπικά, ὁ Μαρ. 'Αντύπας διαμόρφωνε κοινὴ
γνώμη καί συντελοῦσε μέ τή διαφώτισή του στή δημιουργία τῶν ἀπαραίτη-
των προϋποθέσεων γιά τήν ὀργανωτική θεμελίωση καί ἀνάπτυξη τῆς ἀπα-
ραίτητης λαϊκῆς βάσης, πού μέ τόν καιρὸ θά ἐξελισσόταν σέ πρωτοποριακὸ
πυρῆνα τοῦ κοινωνιστικοῦ - ριζοσπαστικοῦ κόμματός του.

Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΥ «Η ΙΣΟΤΗΣ»: Συνεχίζοντας
τὴν παράδοση τῶν Ριζοσπαστῶν στά χρόνια τῆς 'Αγγλοκρατίας, πού εἶχαν
ἰδρύσει τό «Δημοτικὸν Κατάστημα» καί τό εἶχαν καταστήσει κέντρο τῆς
ἐθνικῆς καί κοινωνικῆς τῶν δραστηριότητος, ὁ Μαρ. 'Αντύπας ξεκινώντας
ἀπὸ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἱδρύσεως Λαϊκῶν 'Αναγνωστηρίων καί κέντρων,
ἱδρύσε στό 'Αργοστόλι τῆς Κεφαλονιάς τό Λαϊκὸ 'Αναγνωστήριο «ἡ 'Ισότης»
κατά τό 1904¹⁶⁷, πού στεγάστηκε σέ ἐπιβλητικὸ κτίριο τῆς παραλιακῆς οδοῦ

(166) Βλ. σχετικὰ ἐφημ. «'Ανάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 7, 19 Μαρτίου 1905 καί ἔτος Α',
ἀρ. φ. 32, 5 Νοεμβρίου 1905.

(167) Τό ἔτος αὐτό προκύπτει ἀπὸ ἀρθρίδια γύρω ἀπὸ τὴ δράση του καί τὴ διάλεξη,
πού ἔγινε σ' αὐτό γιά τό Βαλλιάνειο Κληροδοτήμα, τά ὁποῖα βλ. στήν ἐφημ. «'Ανάστα-
σις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 20 Σεπτεμβρίου 1905 καί ἀρ. φ. 26, 24 Σεπτεμβρίου 1905 ὅπου
ἀναφέρεται ὅτι καὶ ἡ 'Αναγνωστήριον λειτουργεῖ «πρὸ ἔτους».

ἀπέναντι ἀπὸ τὴν παλιά ἰχθυαγορά τοῦ Ἀργοστολίου¹⁶⁸. Τό Ἀναγνωστήριο αὐτὸ χαρακτηρίζοταν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἰδρυτὴ του «Λαϊκὸν Σχολεῖον» καὶ «ἐντευκτήριον συντηγούμενον ὑπὸ τῆς Λαϊκῆς τάξεως»¹⁶⁹ καὶ σκοπὸς του ἦταν «ἡ ἀνάπτυξις τῆς διανοίας καὶ τῶν ὑλικῶν μέσων διὰ τῶν ὁποίων εὐημερεῖ πᾶς λαός» καὶ ἡ συμβολὴ του «εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὴν μόρφωσιν τῆς κοινωνίας μας»¹⁷⁰. Τό «Ἀναγνωστήριον» αὐτὸ διέθετε ξεχωριστὴ αἴθουσα «ἀναγνώσεως καὶ ἀναπαύσεως» γιὰ κυρίες, αἴθουσα διαλέξεων, ἀναγνωστήριο καὶ ἐντευκτήριο, καὶ αἴθουσα μαθητῶν¹⁷¹ καὶ σ' αὐτό, μέ εἰσοδοὶ ἐλευθέρη γιὰ «ἄρρενες καὶ θήλειες» γίνονταν μορφωτικὲς διαλέξεις ποικίλου περιεχομένου, πού τις παρακολουθοῦσε πλῆθος κόσμου. Ἀπὸ τὴν ἔδρα του δίδαξαν πολλὰ μορφωμένα καὶ ἔγκριτα μέλη τῆς Ἀργοστολιώτικης κοινωνίας¹⁷²

(168) Σύμφωνα μέ ρητὴ μαρτυρία, τῆς ἐφημ. «Ἀνάστασις» τὸ κτίριο, πού στεγάστηκε τὸ Λαϊκὸ Ἀναγνωστήριο τοῦ Μαρ. Ἀντύπα ἦταν ἀπέναντι στὴν προσεισμικὴ ἰχθυαγορά τοῦ Ἀργοστολίου, ὅπου σήμερα ὁ σταθμὸς τοῦ ΚΤΕΛ. Τό κτίριο αὐτὸ ἦταν ἐπιβλητικὸ τριώροφο καὶ εἶχε εἰσοδοὶ ἀπὸ μικρὴ πλατεῖα πού βρισκόταν ἀπὸ τὸ πίσω μέρος του καὶ πού ὀνομαζόταν πλατεῖα Φεραίου. Τό κτίριο βρισκόταν ἀνάμεσα σέ δύο δρομίσκους κάθετους στὸν παραλιακὸ, πού ἕνας ξεκινοῦσε ἀπὸ τὴν παραλία καὶ ἔδβαινε στὸ Λιθόστρωτο, ὅπου τὸ κτίριο τοῦ Καβαλλιεράτου (παλιὸ Ἑργατικὸ Κέντρο στὰ χρόνια τῆς Κατοχῆς) καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴν παραλία καὶ ἔδβαινε στὴ φραγκοκλησιά. Ἡ πλατεῖα Φεραίου βρισκόταν στὸ πίσω μέρος τοῦ κτιρίου, ἦταν μικρὴ καὶ ἀπέναντι ἀπὸ τὸ κτίριο εἶχε μαγαζιά σιδεράδικα καὶ ἄλλα οἰκήματα, πού συνόρευαν μέ τὰ δύο παραπάνω στενά καὶ ἔδβαιναν στὸ Λιθόστρωτο. Σήμερα τὸ δόρειο στενὸ παραμένει τροποποιημένο καὶ εἶναι αὐτὸ πού ξεκινᾶ ἀπὸ τὴν παραλιακὴ λεωφόρο καὶ φτάνει στὸ Λιθόστρωτο γιὰ νὰ συνεχιστεῖ πρὸς τὸ δόρειο μέρος τοῦ σημερινοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ, τὸ δὲ ἄλλο παραμένει στενὸ, πού θγαίνει στὴ φραγκοκλησιά ἀκριβῶς σχεδόν. Ἡ πλατεῖα Φεραίου ἔχει ἐξαφανισθεῖ καὶ τὴ θέσις τῆς ἔχει πάρει ἡ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ Σιτεμπόρων ἀπὸ βορρᾶ πρὸς τὸ νοτιῶν, στὸ δὲ παλὸ κτίριο βρίσκονται τώρα μαγαζιά ἀπὸ τὴν παραλιακὴ λεωφόρο καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ Σιτεμπόρων. Εἶναι ἐπίσης χαρακτηριστικὸ πὼς σ' αὐτὸ τὸ κτίριο στὰ χρόνια τῆς ἀγγλοκρατίας στεγάστηκε τὸ ἑλληνικὸ προξενεῖο καὶ ἐκεῖ καὶ τὸ «Δημοτικὸν Κατάστημα τῶν Ριζοσπαστῶν». Βλ. σχετικά ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἀρ. φ. 26, 24 Σεπτεμβρίου 1905, ὅπου μαρτυρεῖται στὸ ἀρθρίδιο «Ἡ διάλεξις τῆς 18 Σεπτεμβρίου» ὅτι τὸ Λαϊκὸ Ἀναγνωστήριο εἶχε «κάτωθεν τούτου τὴν πλατεῖαν Φεραίου».

(169) Βλ. «Λαϊκὸν Ἀναγνωστήριον», ἀρθρίδιο στὴν ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 24, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1905 καὶ «Ἡ διάλεξις τῆς 18 Σεπτεμβρίου», ἔτος Α', ἀρ. φ. 26, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1905.

(170) Βλ. ὅπως στή σημ. 169.

(171) Βλ. ὅπως στή σημ. 169 καὶ ἐπὶ πλέον ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 25, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1905 καὶ ἀρ. φ. 32, 5 Νοεμβρίου 1905.

(172) Βλ. σχετικά παρακάτω τούς συνεργάτες τοῦ Ἀντύπα.

«οὐχὶ μικρά δὲ ὑπῆρξεν ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ὠφέλεια, ἥτις προσεγένετο εἰς τὰς ἐργατικὰς πρὸ πάντων τάξεις, διὰ τὰς ὁποίας πλέον τὸ Ἀναγνωστήριον τοῦτο εἶναι τόσον ἀναγκαῖον, ὅσον ὁ ἄρτος διὰ τὸν πτωχόν»¹⁷³. Γιὰ τὴν ἐνίσχυσή του ὁ Μαρ. Ἀντύπας, κατέβαλλε πλείστες προσπάθειες καὶ μέ ἐκκλησίᾳ του «πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς καὶ ἐγγραμμάτους τῆς πόλεως Ἀργοστολίου, καὶ «πρὸς τὰς εὐγενεῖς φιλανθρώπους κυρίας καὶ δεσποινίδας»¹⁷⁴ τοὺς καλοῦσε νὰ τοῦ συμπαρασταθοῦν καὶ νὰ συντελέσουν στὴν ἀνάπτυξη καὶ πρόοδό του, γιὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ εὐγενικοῦ καὶ ὑψηλοῦ σκοποῦ του. Τό Λαϊκὸ Ἀναγνωστήριο τοῦ Ἀντύπα γίνετο τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μιὰ φωτεινὴ πνευματικὴ ἐστία τοῦ Ἀργοστολίου καὶ γενικότερα τῆς Κεφαλονιάς καὶ ἐξελίχθηκε σέ συνέχεια σέ ἓνα πραγματικὸ κέντρο δημιουργίας καὶ ἀνάπτυξης κόμματος ἀρχῶν. Ἡ ἀκτινοβολία του, γι' αὐτό, καὶ μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Κεφαλονιά ὑπῆρξε μεγάλη: στίς ἐκλογές τοῦ Μαρτίου τοῦ 1906 ὁ Μαρ. Ἀντύπας ἐπαιρνε μέρος ὡς «ὑποψήφιος τῶν ἐργατικῶν καὶ χωρικῶν τάξεων» καὶ γενικότερα τῶν ἐργαζομένων, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ ὡς ὑποψήφιος τοῦ Λαϊκοῦ Ἀναγνωστηρίου πού τὸ ἀποτελοῦσαν καὶ τὸ συντηροῦσαν μέ τὰ ὑστερήματά τους οἱ ἐργάτες¹⁷⁵. Οἱ ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες ἀναφερόμενες στίς δραστηριότητες τοῦ Μαρ. Ἀντύπα τόνιζαν ἰδιαίτερα τὴν ἰδρυσι καὶ λειτουργία τοῦ Λαϊκοῦ Ἀναγνωστηρίου, στὸ ὁποῖο καθηγητές, δικηγόροι καὶ λοιποὶ ἐπιστήμονες διδάσκουν τὸ λαό, καὶ πὼς «τὸ ἴδρυμα ἀκμάζει καὶ ὁ λαὸς τρέχει ἐκεῖ μέ πολλὴν ἐμπιστοσύνην»¹⁷⁶. Στὸ Λαϊκὸ Ἀναγνωστήριο τηλεγραφήθηκε ἡ εἰδήσις τῆς δολοφονίας του ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα τοῦ Βόλου «Πανθεσσαλική», καὶ τὸν «Σύλλογον Φιλελευθέρων Βόλου», σ' αὐτὸ ἐστάλησαν πολλὰ συλλυπητήρια τηλεγραφήματα γιὰ τὴ δολοφονία του καὶ σ' αὐτὸ τελέστηκε, κοντὰ σ' ἄλλα, μέ «μεσίσιον τὴν ἐρυθρὰν σοσιαλιστικὴν σημαίαν» τὸ ἐπιβλητικὸ πολιτικὸ του μνημόσυνο¹⁷⁷. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ στενοὶ φίλοι καὶ ὁμοϊδεάτες του τόνιζαν, μετὰ τὴ δολοφονία του, τὴν ἀναγκαιότητα «τῆς διατηρήσεως τῶν μορφωτικῶν κέντρων, ἅτινα ὁ δολοφονηθεὶς συνέστησε» γιατί «μόνον διὰ τῆς συντηρήσεως καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τοιούτων λαϊκῶν κέντρων δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ διαπαιδαγώγησις τοῦ λαοῦ, τῆς ὁποίας προῖον θὰ εἶναι ἡ

(173) Βλ. «Ἡ διάλεξις τῆς 18 Σεπτεμβρίου», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 26, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Σεπτεμβρίου 1905.

(174) Βλ. «Ἐκκλησίαις» ὅπως στή σημ. 173.

(175) Βλ. κύριο ἀρθρο «Εὐγε», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 52, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 1 Ὀκτωβρίου 1906.

(176) Βλ. «Ἀναγνωστήριον», ἀνθρώποι τῆς ἡμέρας. Μαρῖνος Ἀντύπας», ἐφημ. «Τὸ Ἀναγνωστήριον», 18 Σεπτεμβρίου 1906.

(177) Βλ. «Ἐκκλησίαις», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀριθμ. 54, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Μαρτίου 1907 καὶ ἀριθμ. 55, τῇ 27 Μαρτίου 1907.

ἐπίγνωσις τοῦ μεγέθους καὶ τῆς σημασίας τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν καὶ ἡ ἐκλογὴ ἀξίων ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ¹⁷⁸.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΟΜΑΔΩΝ: Στόχος τῶν δραστηριοτήτων τοῦ Μαρ. Ἀντύπα τόσο στὴν Κεφαλονιά, ὅσο καὶ στὴν Ἀθήνα καὶ στὴ Θεσσαλία ἦταν ἡ σύμπληξη σοσιαλιστικῶν ὁμάδων - συλλόγων, μὲ τὴν ὁργάνωσή τῶν ὁποίων ἦταν δυνατό νά ἐπεκταθεῖ καὶ νά ἀναπτυχθεῖ τό σοσιαλιστικὸ του κίνημα. Ἀνάμεσα στὰ ἄτομα, πού μὲ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ἴδιου ὁργανώθηκαν σέ σοσιαλιστικὲς ὁμάδες - συλλόγους, μὲ τὴν ἀποδοχὴ ἐκ μέρους τῶν κοινωνιστικῶν ἀρχῶν του, ἦσαν κατὰ περιοχές:

ΣΤΗΝ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑ: Βασικὸ στέλεχος τῆς σοσιαλιστικῆς κινήσεως τοῦ Ἀντύπα ἦταν ὁ Σπ. Ἀρσένης, πού τὸν ἀντικατέστησε στὴν ἡγεσίαν τῆς κινήσεως μετὰ τὴν ἀναχώρησή του γιὰ τὴ Θεσσαλία. Ὁ Σπ. Ἀρσένης¹⁷⁹ ἦταν «ὁ ἀχώριστος φίλος» καὶ συναθλητὴς τοῦ Μαρ. Ἀντύπα, πού συνέχισε τὴ δράση του καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴ δολοφονία τοῦ Ἀντύπα. Εἶναι χαρακτηριστικὸ αὐτῆς τῆς δράσεως τὰ ἐγκαίνια τοῦ παραρτήματος τοῦ Λαϊκοῦ Ἀναγνωστηρίου στὰ Περατᾶτα, πού τελέστηκαν στίς 23 Ἀπριλίου 1907 καὶ στὰ ὁποῖα μίλησε ὁ Σπ. Ἀρσένης ἐπισημαίνοντας «τὴν πείναν καὶ γυμνότητα τοῦ ἐργάτου, τοῦ γεωργοῦ, τοῦ παραγωγοῦ», ἐξαίροντας τὸν Μαρ. Ἀντύπα «ὡς πρωτεργάτην τοῦ ἐν Ἑλλάδι σοσιαλισμοῦ διὰ τῆς ιδρύσεως τοιούτων κέντρων», καὶ τονίζοντας πὺς ἡ δολοφονία του εἶναι «δολοφονία τῶν γεωργικῶν καὶ ἐργατικῶν τάξεων τῆς Ἑλλάδος»¹⁸⁰. Ὁ Σπ. Ἀρσένης ἦταν, μετὰ τὴ δολοφονία τοῦ Μαρ. Ἀντύπα, ὁ ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ Λαϊκοῦ Ἀναγνωστηρίου, ὅσο αὐτὸ διατηρήθηκε, χωρὶς ὅμως νά διαθέτει τὴ μαχητικότητα καὶ τὰ ἡγετικά προσόντα τοῦ Ἀντύπα. Στὴ σοσιαλιστικὴ ὁμάδα - σύλλογο τῆς Κεφαλονιάς μὲ ἡγέτη τὸν Μαρ. Ἀντύπα συγκαταλέγονταν ἐπίσης: ὁ Ε. Μοσχόπουλος, ὁ τελειόφοιτος τῆς φιλολογίας Ν. Μαζαράκης¹⁸¹ καὶ ὁ Σ. Φραγκόπουλος. Ὁ Νικ. Μαζαράκης

(178) Βλ. ἀρθρο τοῦ Σ. Φραγκόπουλου «Τὸ θῦμα τῆς ιδέας», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 54, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Μαρτίου 1907 καὶ σὺν Παράρτημα ἀρ. 10.

(179) Στὰ παιδικὰ μου χρόνια τὸν θυμᾶμαι προχωρημένο στὴν ἡλικία, νά μένει πιστὸς στὴ σοσιαλιστικὴ - οὐμανιστικὴ ἰδεολογία καὶ νά διατηρεῖ ἐμπορογραφεῖο στὴν ἀρχὴ τοῦ Λιθόστρωτον δίπλα σὺν παλιὸ κτίριο τῆς Ἑθνικῆς Τράπεζας, πού ἦταν ὅπου σήμερὰ τὸ Δικαστικὸ μέγαρο.

(180) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 57, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 27 Ἀπριλίου 1907.

(181) Ὁ Νικ. Μαζαράκης ἀργότερα θά προσχωρήσῃ στὴν ὁμάδα τοῦ Πλ. Δρακούλη καὶ θά ἐκλεγεῖ βουλευτὴς τοῦ σοσιαλιστικοῦ τοῦ κόμματος στὴν Α' Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ τὸ 1910 μαζί μὲ τὸν Κ. Δεστούνη. Τὸν θυμᾶμαι ἐπίσης καὶ αὐτόν, στὰ μαθητικὰ μου χρόνια, νά διατηρεῖ σὺν σπῆντι του, σὺν στενῇ τῆς παλαιᾶς ἐκκλησιᾶς «Ἀνάληψις».

μάλιστα μίλησε¹⁸² γιὰ τὸν Ἀντύπα καὶ τὸ ἔργο του κατὰ τὴ τέλεση τοῦ θρησκευτικοῦ μνημόσυνου τοῦ σὺν ναὸ τῆς Σισσιώτισσας καθὼς καὶ τοῦ πολιτικοῦ του μνημόσυνου, πού ἐπακολούθησε σὺν Λαϊκῷ Ἀναγνωστηρίῳ¹⁸³. Ἀνάμεσα στὰ βασικὰ στελέχη τοῦ σοσιαλιστικοῦ συλλόγου τοῦ Μαρ. Ἀντύπα στὴν Κεφαλονιά ἦσαν ἐπίσης καὶ ὁ Π. Μαράτος, πού κατέθεσε στεφάνι ἐκ μέρους τῶν μελῶν τοῦ Λαϊκοῦ Ἀναγνωστηρίου σὺν μνημόσυνου τοῦ Ἀντύπα¹⁸⁴. ὁ ἔπειτα δικηγόρος Βρασίδης Ἀλεξᾶτος¹⁸⁵, πού κατέθεσε στεφάνι ἐκ μέρους τῶν ἐργατικῶν τάξεων¹⁸⁶. Στὴ Σάμῃ τῆς Κεφαλονιάς βασικὰ σοσιαλιστικὰ στελέχη τῆς κινήσεως τοῦ Μαρ. Ἀντύπα ὑπῆρξαν: ὁ δάσκαλος Χ. Ἀμούργης, πού ἐκφώνησε ἐμπνευσμένο λόγο σὺν μνημόσυνου τοῦ Ἀντύπα σὺν ναὸ τῆς Σισσιώτισσας καὶ ὁ Δημ. Ἀρτελάρης. Ἡ σοσιαλιστικὴ μάλιστα ὁμάδα τῆς Σάμης τέλεσε καὶ μνημόσυνον τοῦ Ἀντύπα, σὺν ὁποῖο παραβρέθηκε πολὺς κόσμος καὶ σὺν ὁποῖο μίλησαν οἱ ἡγέτες τῆς ὁμάδας Χ. Ἀμούργης καὶ Δημοσ. Ἀρτελάρης¹⁸⁷. Τέλος, ἀνάμεσα στοὺς ἀγωνιστὲς - σοσιαλιστὲς τῆς ὁμάδας Μαρ. Ἀντύπα συγκαταλέγονταν καὶ ὁ διάκος Ἰω. Κονιδάρης ἀπὸ τὴν Ἐρυσσο καὶ ὁ καλόγερος Καγκελάρης ἀπὸ τὸ Ληξοῦρι, πού δοκίμασαν πολλὰ διώξεις συνεχίζοντας τὴ σοσιαλιστικὴ - χριστιανικὴ δράση τους καὶ μετὰ τὴ δολοφονία τοῦ Μαρ. Ἀντύπα¹⁸⁸.

ἰδιόκτητο τυπογραφεῖο, νά ἐκδίδει μικρὴ ἐφημερίδα τὸ «Πῦρ» καὶ νά προσπαθεῖ μέσῃ σέ σκληρὲς συνθήκες νά διασώσῃ τὴ σοσιαλιστικὴ κίνησιν τοῦ νησιοῦ.

(182) Αὐτὸς καθὼς καὶ οἱ Σπ. Ἀρσένης, Ε. Μοσχόπουλος καὶ Σ. Φραγκόπουλος ἀπετέλεσαν, καθὼς φαίνεται, καὶ τὴ Διοικοῦσα ἐπιτροπὴ τοῦ Λαϊκοῦ Ἀναγνωστηρίου μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀντύπα γιὰ τὴ Θεσσαλία καὶ μετὰ τὴ δολοφονία του αὐτοὶ ὑπέγραψαν καὶ τὸ σχετικὸ ψήφισμα διαμαρτυρίας γιὰ τὴ δολοφονία τοῦ Ἀντύπα, τὸ ὁποῖο βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 54, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Μαρτίου 1907 καὶ στίς ἐφημ. τῆς Ἀθήνας «Ἀκρόπολις», ἔτος ΚΒ', ἀρ. φ. 8930, 13 Μαρτίου 1907, «Τὸ Ἄστυ», περ. Γ', ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 5009 (ἀντὶ 5010), 13 Μαρτίου 1907 κ.ἀ., καθὼς καὶ σὺν Παράρτημα ἀρ. 12.

(183) Βλ. «Τὸ μνημόσυνον» ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 55, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Μαρτίου 1907.

(184) Βλ. ὅπως καὶ στὴ σ. 182.

(185) Πρόκειται γιὰ τὸ δικηγόρο Βρασίδα Ἀλεξᾶτο, πού ἀργότερα προσχώρησε σὺν «κόμμα τῶν ἐλευθεροφρόνων» τοῦ Ἰω. Μεταξᾶ, τοῦ ὁποίου χρημάτισε βουλευτὴς Κεφαλονιάς καὶ στὴ βουλὴ τοῦ 1936.

(186) Βλ. ὅπως καὶ στὴ σ. 182.

(187) Βλ. ὅπως στὴ σ. 182 καὶ ἐπὶ πλέον γιὰ τὸ μνημόσυνον ἀπὸ τοὺς σοσιαλιστὲς τῆς Σάμης ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 57, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 27 Ἀπριλίου 1907.

(188) Βλ. σχετικὰ καὶ Ἡλίας Τσιτσέλης, Κεφαλληνικά σύμμικτα, τομ. Β', σ. 623, ὅπου ὁ Κονιδάρης ἀποκαλεῖται «κῦτης τῆς Θεολογίας καὶ διδάσκαλος».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΣΒΟΥ

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ: 'Ανάμεσα στους σοσιαλιστές της 'Αθήνας, πού θαύμαζαν τόν Μαρ. 'Αντύπα καί ἀποδέχονταν βασικά τίς ἀρχές του συγκαταλέγονταν πολλοί καί ἀνάμεσα σ' αὐτούς ὁ Κεφαλόνιτης πολιτικός καί δημοσιογράφος Μ. Μουρελάτος, πού μᾶς διέσωσε γνήσια τήν ἀπολογία του στή δίκη μέ τόν 'Αγαμ. Σλήμαν¹⁸⁹ καί πού μίλησε γιά τή ζωή καί τή δράση του, μαζί μέ ἄλλους, στό μνημόσυνο, πού τέλεσαν οἱ σοσιαλιστές τῆς 'Αθήνας στίς στήλες τοῦ 'Ολυμπίου Διὸς στίς 18 Μαρτίου 1907, καθώς καί ὁ Φωκίων Πανάς, πού στό ἴδιο μνημόσυνο ἀπάγγειλε λυρικό «ἐλεγείον» στή μνήμη «τοῦ πρώτου σοσιαλιστοῦ ἐν 'Ελλάδι Μαρίνου 'Αντύπα»¹⁹⁰.

ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ: 'Από τούς πιό θερμούς ὁπαδούς τῶν σοσιαλιστικῶν ἀρχῶν τοῦ Μαρ. 'Αντύπα στή Θεσσαλία καί ἄμεσος συνεργάτης του ἦταν ὁ θεῖος του Γεώρ. Σκιαδαρέσης. Κατά τίς τεκμηριωμένες μαρτυρίες τῆς ἐποχῆς ὁ Κεφαλόνιτης ἀπό τή μητέρα θεῖος τοῦ Μαρ. 'Αντύπα ὄχι μονάχα συμμεριζόταν τίς ἰδέες του, ἀλλά καί συμπαραστεκόταν ὁ ἴδιος ἀμέριστα στήν ὑλοποίησή τους. Εἶναι δίκαιο νά τονιστεῖ ἐδῶ πώς στό Θεσσαλικό κάμπο ὁ Μαρ. 'Αντύπας δέν θά πετύχαινε αὐτά, πού πέτυχε χωρίς τόν Γεώρ. Σκιαδαρέση, στόν ὁποῖο ἀνήκει ἐξ ἴσου μέ τόν 'Αντύπα ἡ τιμή τῆς χειραφέτησης τῶν Θεσσαλῶν κολλήγων. Γιατί καί ὁ ἴδιος ὁ Γεώρ. Σκιαδαρέσης «ὁ σιδηροῦς αὐτός Κεφαλὴν» ἦτο «κατ' εὐτυχῇ σύμπτωσιν σοσιαλιστής»¹⁹¹, πού κατέθηκε στήν 'Ελλάδα γιά «νά συντείνει εἰς τήν λύσιν τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος ὑπέρ τοῦ λαοῦ». Συμπαραστάτες στό ἔργο τοῦ Μαρ. 'Αντύπα στή Θεσσαλία ἦσαν καί ὁ Κεφαλόνιτης ξάδελφός του Παν. Σκιαδαρέσης, πού παραδρέθηκε στή δολοφονία του καί ὁ Κεφαλόνιτης τηλεγραφητής στή Λάρισα Τζανάτος, πού μαζί μέ ἄλλους, κατέθεσε στεφάνι στή σορό τοῦ 'Αντύπα ἐκ μέρους τῶν Κεφαλλήνων τῆς Λάρισας¹⁹².

(189) Βλ. «Δίκη Σλήμαν - 'Αντύπα» στήν ἔφημ. «*Τό 'Αστυ*», περ. Γ', ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4854, 21 Σεπτεμβρίου 1906.

(190) Βλ. «Τό μνημόσυνο τοῦ Μ. 'Αντύπα», ἔφημ. «*Ἀθῆναι*», ἔτος Ε', ἀρ. φ. 149 (1958), 19 Μαρτίου 1907, «Τό θρεσινόν μνημόσυνο τῶν σοσιαλιστῶν διά τόν Μαρ. 'Αντύπαν», ἔφημ. «*Καιροί*», ἔτος 35ον, ἀρ. φ. 76, 19 Μαρτίου 1907, «Τό μνημόσυνο τοῦ 'Αντύπα», ἔφημ. «*Ἀκρόπολις*», ἔτος ΚΒ', ἀρ. φ. 8936, 19 Μαρτίου 1907 καί ἔφημ. «*Ἀνάστασις*», ἔκτακτον παράρτημα, ὅπου δημοσιεύεται τό 'Ελεγείον τοῦ Φ. Πανά.

(191) Βλ. «Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἡμέρας. Μαρίνος 'Αντύπας», ἔφημ. «*Τό 'Αστυ*», περ. Γ', ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4851, 18 Σεπτεμβρίου 1906. Γιά τόν Γεώρ. Σκιαδαρέση βλ. καί «Ζητήματα τῆς ἡμέρας». «*Η σημερινή δίκη*», ἔφημ. «*Τό 'Αστυ*», περ. Γ', ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4852 19 Σεπτεμβρίου 1906.

(192) Βλ. «*Η κηδεία τοῦ Μαρ. 'Αντύπα*», ἔφημ. «*Ἀθῆναι*», ἔτος Ε', ἀρ. φ. 142 (1901), 12 Μαρτίου 1907, κ.ά.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΝΕΩΝ: 'Ο Μαρ. 'Αντύπας ἐστρεψε τήν προσοχή του, παράλληλα πρὸς τή δημιουργία σοσιαλιστικοῦ συλλόγου στήν Κεφαλονία, καί στή δημιουργία τμήματος σοσιαλιστικῆς νεολαίας. Ξεχωριστά σ' αὐτό τό σημεῖο βρῆκε πρόσφορο ἔδαφος στή μαθητικὴ νεολαία τοῦ Γυμνασίου τοῦ 'Αργοστολίου καί καρπὸς τῶν προσπαθειῶν του ἦταν ἡ δημιουργία ἀπὸ τούς μαθητές τοῦ Γυμνασίου τῆς ἑνώσεως τους, μέ τίτλο «Πρόοδος». 'Η πρωτοβουλία αὐτὴ προήλθε ἀπὸ τούς μαθητές τῆς τρίτης τάξης τοῦ Γυμνασίου καί ὁ Μαρ. 'Αντύπας προβάλλοντας τήν τόνιζε πὼς ἐπιβαλλόταν «ἡ ἀδελφοποίησις καί ἡ ἀλληλοδοθήθεια τῶν μαθητῶν» γιά τήν ἀνάδειξη «νέων ἱερῶν λόγων» καί καλοῦσε καθηγητές, γονεῖς καί κηδεμόνες νά τήν ἐνισχύσουν μέ κάθε τρόπο¹⁹³. Σκοπὸς τῆς 'Ενώσεως «Πρόοδος» τῶν μαθητῶν ἦταν: νά μαζεῦνται κάθε βράδυ στίς 7 - 8 καί νά ἀναπτύσσουν τὰ μαθήματα τῆς ἐπόμενης μέρας βοηθώντας οἱ δυνατοὶ μαθητές τούς ἀδύνατους καί σύγχρονα συσφίγγοντας τίς σχέσεις ἀνάμεσά τους σέ πνεῦμα ἀλληλεγγύης καί ἀγάπης· νά διδάσκονται κάθε Σάββατο 6 - 7 τό βράδυ ὅλοι οἱ μαθητές τῶν σχολείων μαθήματα «ιατρικῆς, στοιχεῖα νομικῆς, ἐμπορικῆς, αἰσθητικῆς, κοινωνιολογίας καί ἐγκυκλοπαιδικῆς» καί καθετὶ ἄλλο, πού θά τούς χρησίμευε γιά τήν παρακολούθηση ἀργότερα πανεπιστημιακῶν μαθημάτων· νά ἀσχοῦνται σέ διάφορα θέματα, ὥστε μέ τόν καιρὸ νά μποροῦν νά κάνουν οἱ ἴδιοι διαλέξεις καί νά γνωρίσει καθένας τήν ἰδιαίτερη κλίση του¹⁹⁴. Γι' αὐτό τό σκοπὸ δινόταν στή διάθεση τῆς μαθητικῆς αὐτῆς ἑνώσεως ξεχωριστὴ αἴθουσα στό λαϊκὸ 'Αναγνωστήριο καθὼς καί ἡ αἴθουσα διαλέξεων γιά τή διδασκαλία σ' αὐτούς ἰδιαίτερων μαθημάτων. Πολλοὶ τότε καταφέρθηκαν κατὰ τῆς ἑνώσεως τῶν μαθητῶν, ὁ ἴδιος δέ, ὁ τότε γυμνασιάρχης Γ. Χοιδᾶς φοβήθηκε, ἀλλάξε γνώμη ἐπειτα ἀπὸ συνάντησιν του μέ τόν 'Αντύπα, πού τοῦ ἐξήγησε τό σκοπὸ, τελικὰ ὅμως μετανόησε, κάλεσε τούς κηδεμόνες, τοὺς ἐπέστησε τήν προσοχή γιά τίς εὐθύνες τους καί ζήτησε τή διάλυση τῆς ἑνώσεως¹⁹⁵. Παρά ταῦτα πολλοὶ τότε μαθητές σχημάτισαν τόν πρῶτο πυρῆνα τῆς σοσιαλιστικῆς νεολαίας τῆς Κεφαλονίας καί ἀνάμεσα σ' αὐτούς διακρίθηκαν ὁ μαθητῆς τῆς τρίτης τάξης τοῦ Γυμνασίου Α. Κρασᾶς, πού κατέθεσε στεφάνι ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου στό μνημόσυνο τοῦ 'Αντύπα στό ναὸ τῆς Σισσιώτισσας καί ὁ μαθητῆς Γ. Καβαδίας, πού ἐκφώνησε ἐπιμνημόσυνο λόγῳ

(193) Βλ. «*Η 'Ενωσις τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου*», ἔφημ. «*Ἀνάστασις*», ἔτος Α', ἀρ. φ. 31, ἐν 'Αργοστολίῳ τῇ 29 'Οκτωβρίου 1905.

(194) Βλ. σχετικὰ ἀρθρίδιον «*Σταθῆτε νά σᾶς ψάλλω τόν ἀναβαλλόμενον*», ἔφημ. «*Ἀνάστασις*», ἔτος Α', ἀρ. φ. 32, ἐν 'Αργοστολίῳ τῇ 5 Νοεμβρίου 1905.

(195) Βλ. «*Γυμνασιάρχης πτοηθείς*», ἔφημ. «*Ἀνάστασις*», ἀρ. φ. 33, 12 Νοεμβρίου 1905.

ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου στό πολιτικό μνημόσυνο, πού ἀκολούθησε τό θρησκευτικό, στήν αἶθουσα τοῦ Λαϊκοῦ Ἀναγνώστηριου «ἐξάρας τήν ἐργασίαν τοῦ δολοφονηθέντος»¹⁹⁶.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΜΑΔΑΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ - ΣΥΝΟΔΟΙΠΟΡΩΝ: Κέντρο τῶν δραστηριοτήτων του στήν Κεφαλονιά ὁ Μαρ. Ἀντύπας κατέστησέ τό Λαϊκό Ἀναγνώστηριον «ἡ Ἰσότης». Αὐτό θεμελιώθηκε μέ τίς δικές του προσπάθειες καί τῶν ὁμοϊδεατῶν του, ἀναπτύχθηκε ὁμως σημαντικά καί ἐπετέλεσε τό σκοπό του γιατί ὁ Ἀντύπας δίπλα στήν ομάδα τῶν σοσιαλιστῶν πέτυχε νά τό ἐμπλουτίσει καί «μέ μορφωμένα καί ἐγκριτα μέλη» τῆς Ἀργοστολιώτικης κοινωνίας, καθηγητές, δικηγόρους, γιατρούς καί ἄλλους ἐπιστήμονες καί λόγιους ἄνδρες. Αὐτοί μέ ἄγνές τίς δημοκρατικές πεποιθήσεις ἀποτελέσαν τήν ομάδα τῶν στενῶν συνεργατῶν καί συνοδοιπόρων του καί τοῦ συμπαραστάθηκαν δραστήρια καί ἐνεργά στίς προσπάθειές του ἀποδεχόμενοι «κατ' ἀρχήν» τίς κοινωνιστικές του ἀντιλήψεις. Ξεχωριστά αὐτή ἡ ομάδα «τῶν συνοδοιπόρων» τοῦ Ἀντύπα τόν βοήθησε ἀποτελεσματικά στήν ἐπιτέλεση τοῦ σκοποῦ τοῦ Ἀναγνώστηριου καί τόν ἐνίσχυσε κατά τή συμμετοχή του στίς ἐκλογές τοῦ Μαρτίου 1906. Στή συγκρότηση αὐτῆς τῆς ομάδας ὁ Ἀντύπας ἔδινε ξεχωριστή σημασία, ἀφοῦ καί ὡς προγραμματική του ἀρχή¹⁹⁷ ἔβαζε, κοντά στά ἄλλα, καί τή συνεργασία μέ κάθε πρόσωπο πού ἐπεδίωκε τούς ἴδιους μέ αὐτόν σκοπούς καί ἦταν ἔτοιμος νά μεταρρυθμίσει στό τελειότερο τά μέσα καί τόν τρόπο τῆς ἐπιτευξης τῶν δοξασιῶν του. Γι' αὐτό ἀκριβῶς καί ἐπιχαίρει ἰδιαίτερα γιά τό ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν τοῦ Μαρτίου 1906, διότι τίς 2550 ψήφους, πού πῆρε τίς θεωρεῖ ψήφους «τῶν φιλελευθέρων, καί τῶν ὑπερρφάνων καί ἀνεξαρτήτων ἐργατῶν χωρικῶν» καί γι' αὐτό ἐπισημαίνει πῶς «οἱ ἐργάται καί φιλελεύθεροι τῆς ἐπαρχίας Κραναίας, οἱ συνταχθέντες εἰς 2550 περί τήν σημαίαν μας» μποροῦν νά εἶναι βέβαιοι ὅτι κέρδισαν ὅλη-θινό θρίαμβο¹⁹⁸.

(196) Βλ. «Τό μνημόσυνο», ἐφημ. «Ἀνάστασις» ἔτος Β', ἀρ. φ. 55, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Μαρτίου 1907 καί στό Παράρτημα ἀριθμ. 13. Ὁ Γεώργ. Καββαδίας ἐπέζησε πολὺ μετὰ τῆ δολοφονίας τοῦ Ἀντύπα καί σχεδόν ὡς τίς μέρες μας ἄσκησε τό ἐπάγγελμα τοῦ συμβολαιογράφου στήν Ἀθήνα. Τό 1965 στό περιοδικό «Ἴόνιος Ἠχώ», ἔγραψε τό ἄρθρο «Μαρίνος Ἀντύπας», ὅπου δίνει στοιχεῖα τῆς δραστηριότητάς του καί τῶν σοσιαλιστικῶν του ἰδεῶν. Βλ. σχετικά περ. «Ἴόνιος Ἠχώ», τεύχ. 234 - 235, Ἰανουάριος - Φεβρουάριος 1966, σ. 5.

(197) Βλ. «Πρόγραμμα μας», ἐφημ. «Ἀνάστασις» ἔτος Β', ἀρ. φ. 49, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 11 Μαρτίου 1906, καί στό Παράρτημα ἀριθμ. 6.

(198) Βλ. κύριο ἄρθρο «Εὐγε», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἀρ. φ. 52, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 1 Ἀπριλίου 1906.

Ἀπό αὐτή τήν ἀποψη μποροῦμε ἀδίστακτα νά ποῦμε πῶς ὁ Μαρ. Ἀντύπας εἶναι ὁ πρῶτος ἢ τουλάχιστον ἀπό τούς πρῶτους Ἑλληνες, πού εἶδε σκωστά πῶς γιά τό προοδευτικό ἀνοιγμα στή χώρα μας ἐπιβάλλεται ἡ σύμπληξη κοινοῦ μετώπου τῶν πραγματικά δημοκρατικῶν δυνάμεων καί ἡ συνένωση γι' αὐτό σέ κοινή προσπάθεια τῶν σοσιαλιστῶν, τῶν φιλελευθέρων, τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν. Αὐτό τό μέτωπο καί αὐτή τῇ συνένωση πέτυχε στήν πράξη μέ τή δική του ὑποψηφιότητα στίς ἐκλογές τοῦ Μαρτίου 1906.

Ἀπό τούς συνεργάτες καί συνοδοιπόρους τοῦ Μαρ. Ἀντύπα στήν Κεφαλονιά ἐξέχουσα θέση κατεῖχαν: 1) Ὁ παλιός συμμαθητής του στό Γυμνάσιο, φίλος καί συναγωνιστής του σατυρικός ποιητής Γεώργιος Μολφέτας. Αὐτός τοῦ συμπαραστάθηκε θερμά στίς προσπάθειές του καί μέ ποικίλους τρόπους: στό Λαϊκό Ἀναγνώστηριον ἔδωσε στίς 27 Μαρτίου 1905 διάλεξη μέ θέμα «περί σατυρικῆς ποιήσεως ἐν Κεφαλληνίᾳ»¹⁹⁹. στίς ἐκλογές τοῦ 1906 τοῦ συμπαραστάθηκε ἀπό τήν ἐφημερίδα του «Ζιζάνιον» προβάλλοντας στό λαό τήν ὑποψηφιότητα του καί καλώντας τον νά τόν ὑπερψηφίσει²⁰⁰. μετὰ τῇ δολοφονία τοῦ Ἀντύπα ὁ Γ. Μολφέτας ἀφίερωσε στήν ἐφημερίδα «Ζιζάνιον» ὁλοσέλιδη νεκρολογία²⁰¹, στήν ὁποία τόν ἀποκαλεῖ «μικρόν ἡφαιστειον», «ἐνθουν πρὸς τὰς γενναίας πράξεις καί πρὸς τὰ τολμηρά ἐγχειρήματα», πού προσπαθοῦσε «ν' ἀποτινάξει κάπως τήν νάρκην τοῦ πολλοῦ πλήθους, νά ἐμπνεύσει εἰς αὐτό αὐτοπεποιθήσιν καί νά κινήσει τήν προσοχήν του πρὸς ἀγῶνας ἀρχῶν καί οὐχί φατριῶν», πού τόν διέκρινε «εἰλικρίνεια προθέσεων» καί πού «οἱ γνωρίζαντες αὐτόν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, οἱ φίλοι του οἱ μελετήσαντες τήν γενναίαν

(199) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 8, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 25 Μαρτίου 1905, σ. 4.

(200) Βλ. ἐφημ. «Ζιζάνιον», 4 Μαρτίου 1906 καί 25 Μαρτίου 1906. Χαρακτηριστικά εἶναι τά ποιήματα πού τότε ὁ Γ. Μολφέτας δημοσίευσε στό «Ζιζάνιον». Στίς 4 Μαρτίου 1906 τόνιζε χαρακτηριστικά:

«Σέ γνωρίζω ἀπό τήν κόψη τοῦ σπαθιοῦ τήν τρομερή!

Ξέρεις ποῖο νε θά ψηφίσω; Τόν Ἀντύπα τό Μαρή»

καί σέ συνέχεια τονίζοντας «Εἴμαστε ψυχὴ καί σῶμα μέ τό Σοσιαλιστὴ» καί πῶς «νέο κόμμα καί ἰδέα ἡ καρδιά μου ποθεῖ» κατέληγε.

«Ἀδελφότης καί Ἰσότης! Κάτω κάνθαροι χρυσοί

Ὁ Θεός τόν ξαποστέλλει τόν Ἀντύπα στό νησί»

Στό φύλλο τοῦ «Ζιζανίου», ἐπίσης στίς 25 Μαρτίου 1906 προβάλλοντας τήν ὑποψηφιότητα τοῦ Ἀντύπα τόνιζε:

«Γενναῖόν ψυχε Ἀντύπα, χύσου στόν ἀναδρασμό

καί ρητόρουε καί χτύπα, γιά τό Σοσιαλισμό»

(201) Βλ. «Μαρίνος Ἀντύπας» ἐφημ. «Ζιζάνιον», ἀρ. φ. 438, Κεφαλληνία 17 Μαρτίου 1907 καί στό Παράρτημα ἀριθμ. 11 τοῦ Ἀντύπα καί γιά τόν Ἀντύπα, ἀριθμ. 11. ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

του ψυχῆν, δέν θά λησμονήσουν ποτέ τό λεοντόκαρδον παλικάρι»· τέ-
λος στό ἴδιο φύλλο τῆς ἐφημερίδας του ὁ Γ. Μολφέτας ἀφιερώνει σημαντικές
ειδήσεις γιά τή δολοφονία του καθῶς καί τό ψήφισμα διαμαρτυρίας τοῦ
Λαϊκοῦ Ἀναγνωστηρίου καί στό ἐπόμενο²⁰² εἰδήσεις γιά τό μνημόσυνό του
στό ναό τῆς Σισσιώτισας τονίζοντας ιδιαίτερα πῶς «ἡ θλίψις ὄλων τῶν
παρισταμένων ἦτο καταφανής, ἡ δέ τῶν φίλων του ἐξεδηλώθη διά λυγμῶν καί
θρήνων». 2) ὁ *γιατρός Κάμιλλος Δελλαδέτσιμας* πού πραγματοποιοῖσε στό Λαϊκό
Ἀναγνωστήριο διάλεξη «περί ὑγιεινῆς» στίς 20 Μαρτίου 1905, διάλεξη
«περί φυματιώσεως» στίς 3 Ἀπριλίου 1905 καί διάλεξη «περί ἀνατροφῆς
τῶν παιδῶν» στίς 1 Μαΐου 1905²⁰³. 3) ὁ καθηγητής τότε τοῦ Γυμνασίου τοῦ
Ἀργοστολίου καί ἀργότερα καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀθήνας *Πα-
ναγῆς Λορεντζάτος*, πού ἔκαμε διάλεξη στό Ἀναγνωστήριο μέ θέμα «περί
πάθους ψυχολογικῶς»²⁰⁴ στίς 11 Ἀπριλίου 1905, καί καταχειροκροτήθηκε
ἀπό τό πυκνό του ἀκροατήριό ἀποσπώντας τά συγχαρητήρια τῆς ἐφημερίδας
«Ἀνάστασις». 4) ὁ καθηγητής *Ἀντώνης Καλαύριος*, πού ἔκανε διάλεξη «περί
τῆς ὠφελείας τοῦ φυτικῆς βασιλείου» στίς 24 Ἀπριλίου 1905 καί καταχειρο-
κροτήθηκε²⁰⁵. 5) ὁ *Χαρ. Βάρφης*, πού μίλησε ἐμπνευσμένα στίς 25 Σεπτεμβρίου
1905 «περί τῶν τυραννουμένων Μακεδόνων» μέ ἀποτέλεσμα τῆς διαλέξεώς του
αὐτῆς νά συγκροτηθεῖ ἐπιτροπή ἀπό τό ἀκροατήριό ἀπό τοὺς Γ. Τραυλό, τό
μηχανικό Σ. Πεταλά, τό γιατρό Λουκά Νιφοράτο καί τόν ἐλληνοδιδάσκαλο
Εὐάγ. Ἀντωνάτο γιά νά ὀργανώσει ἔρανο ὑπέρ τῶν Μακεδόνων²⁰⁶. 6) ὁ
νεαρός τότε *γιατρός Λουκάς Νιφοράτος*, πού μίλησε στό Λαϊκό Ἀναγνωστήριο
στίς 16 Ὀκτωβρίου 1905 «περί τῆς εὐλογίας καί τῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων

(202) Βλ. «Μνημόσυνον Ἀντύπα», ἐφημ. «Ζιζάνιον», ἀριθμ. φ. 439, Κεφαλληνία 24
Μαρτίου 1907, σ. 4.

(203) Βλ. ἀντίστοιχα ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 7, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 19
Μαρτίου 1905, ἀρ. φ. 9, 2 Ἀπριλίου 1905, ἀριθμ. φ. 13, 30 Ἀπριλίου 1905, καί
ἀριθμ. φ. 14, 7 Μαΐου 1905, σ. 4.

(204) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 10, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 9 Ἀπριλίου 1905,
σ. 4 καί ἀρ. φ. 11, 16 Ἀπριλίου 1905, σ. 4. Μέ ξεχωριστή συγκίνηση σημειῶνω τίς
γραμμές αὐτές γιά τόν ἀγνό καί πιστό δημοκράτη καί μαχητή - δημοτικιστή Παν.
Λορεντζάτο, πού εἶχα τήν τύχη νά τόν ἔχω Δάσκαλό μου στό Πανεπιστήμιο τῆς Ἀθή-
νας στήν ἔδρα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλολογίας, καί πού τόσα τοῦ ὀφείλουμε οἱ
μαθητές του γιά τήν οὐσιαστική ἀνάλυση τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν κειμένων καί γιά
τήν γενική δημοκρατική μας ἀγωγή καί παιδείαν.

(205) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 12, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 23 Ἀπριλίου 1905
καί ἀρ. φ. 13, 30 Ἀπριλίου 1905, σ. 4.

(206) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 26, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Σεπτεμβρίου
1905 καί ἀριθ. φ. 27, 4 Ὀκτωβρίου 1905, σ. 4 καί 3 ἀντίστοιχα.

τοῦ ἐμβολιασμοῦ» καί ὁ Ἀντύπας τόν χαρακτήρισε «εὐγενῆ καί ἀλτρουϊστή»
καί συντελεστή τοῦ περιορισμοῦ τῆς εὐλογίας στό νησί²⁰⁷. Ἐκτός ἀπό αὐτοὺς
καί ἄλλοι σέ ἰκανό ἀριθμό διανοούμενοι συμπαραστάθηκαν στό ἔργο τοῦ
Ἀντύπα, ὅπως ὁ Π. Μαράτος, ὁ Βρασ. Ἀλεξάτος, καί ὁ δικηγόρος Νικ.
Λυγκούρης, πού στό πλῆθος, πού συγκεντρώθηκε στό Ἀναγνωστήριο μέ τήν
πρώτη ἀγγελία τῆς δολοφονίας τοῦ Ἀντύπα τόνισε τήν ἀνάγκη τῆς ἐπαγρύ-
πνησης τοῦ λαοῦ γιά τήν ἀνακάλυψη τοῦ ἡθικοῦ αὐτοῦργοῦ τῆς δολοφονίας
καί τῆς παρακολούθησης τῆς πορείας τῶν ἀνακρίσεων²⁰⁸.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΟΜΜΑΤΟΣ: Ὁ Μαρ. Ἀντύπας κτυποῦσε πάντοτε τά
προσωπικά κόμματα, πού κυριαρχοῦσαν στήν πολιτική ζωὴ τῆς Ἑλλάδας,

(207) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 29, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 15 Ὀκτωβρίου
1905 καί ἀρ. φ. 30, 22 Ὀκτωβρίου 1905, ὅπου καί σημειώνεται πῶς ὁ Λουκάς Νιφο-
ράτος σποῦδασε ἐπὶ δωδεκαετία στή Νάπολη καί ἡ διάλεξή του γίνηκε μπροστά σέ
μέγα πλῆθος.

Μέ ξεχωριστή χαρά καί συγκίνηση ἐκμεταλλεύομαι τώρα τήν εὐκαιρία γιά νά
ἀποτίσω ὀφειλομένη ἀπό μένα τιμὴ στή μνήμη τοῦ ἀγνοῦ καί μεγάλου δημοκράτη
γιατροῦ Λουκά Νιφοράτου. Θά θυμᾶμαι πάντα τά ἀγνά καί ἀγωνιστικά δημοκρατικά
του φρονήματα, πού τά ἐκδήλωσε ἐμπρακτά μετά τήν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδας μας
καί τοῦ νησιοῦ μας ἀπὸ τήν γερμανοϊταλική κατοχή, ὅταν ἀπὸ τά ἐπακολογηθέντα
γεγονότα κινδύνευε ἡ Δημοκρατία στή χώρα μας. Τότε ὁ Λουκάς Νιφοράτος, προχω-
ρημένος στήν ἡλικία, ἀλλά γεμᾶτος νιότη καί δραστηριότητα δέν δίστασε μέσα σ' ἓνα
κλίμα μισαλλοδοξίας, πού κυριάρχησε τότε καί στό νησί μας, νά ἡγηθεῖ ὡς πρόεδρος
τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Πανδημοκρατικοῦ Μετώπου Κεφαλονιάς - Ἰθάκης, τῆς ὁποίας ὁ
συγγραφέας αὐτῆς τῆς μελέτης εἶχε τήν εὐτυχία νά εἶναι ὁ γραμματέας καί τῆς ὁποίας
μέλη ἦσαν καί ἄλλοι δημοκράτες διαφόρων ἀποχρώσεων μέ μεγάλη προβολή στό νησί
μας, ὅπως ὁ Στίδας, ὁ γιατρός Σπ. Μαρκέτος, ὁ συνταγματάρχης Θεμ. Καββαδίας, ὁ
γεωπόνος Ἀγης. Μηλιαρέσης κ.ά. Ἀπὸ τήν ἴδια τή θέση μου ὡς γραμματέα τῆς ἐπι-
τροπῆς καί τῇ θέσῃ τοῦ γιατροῦ Λουκά Νιφοράτου ὡς προέδρου τῆς μου δόθηκε ἡ
εὐκαιρία, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον, στή στενότητι συνεργασίας μας νά διαπι-
στῶσω τὴ φλογερὴ δημοκρατικὴ του ψυχὴ καί συνείδηση. Θά τόν θυμᾶμαι πάντα ὡς
ἓνα ἐμπνευστὴ τῆς δημοκρατικῆς ιδέας καί ὡς δάσκαλό της μέ τίς πλούσιες ἐμπειρίες
του γιά μένα, πού ἤμουν νέος τότε ἀκόμη. Χαράσσω αὐτές τίς γραμμές γιά τὸ Λουκά
Νιφοράτο μέ ιδιαίτερη εὐγνωμοσύνη, ἀλλὰ καί γιά νά μὴ ξεχαστεῖ ἀπὸ τίς μελλούμε-
νες γενιές ἓνας ἀδολος καί πιστός μαχητὴς τῆς Δημοκρατικῆς ιδέας στό νησί μας ἀπὸ
τά νιάτα του ὡς τὰ βαθεῖα γερατιά του.

(208) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 54, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Μαρτίου 1907,
σ. 2 - 3 «Ὁ Λαὸς εἰς τὸ Ἀναγνωστήριον». Ὁ δικηγόρος Νικ. Λυγκούρης εἶναι,
προφανῶς ἐκεῖνος, πού ἀργότερα προσχώρησε στό κόμμα τῶν Ἐλευθεροφρόνων τοῦ
Ἰω. Μετᾶς καί ἐνίκε, ὅπως καί ὁ δικηγόρος Βρασίδης Ἀλεξάτος, βασικό στέλεχος
τοῦ στο νησί.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

πού καταδολίευαν τό λαό καί ἐκμαύλιζαν τήν συνείδηση του. Γι' αὐτό καί ὡς βασική προγραμματική του ἀρχή καθόριζε τήν κατάλυση καί ἐξαφάνιση «τῶν ἐν τῇ βουλῇ ἰσχυόντων προσωπικῶν κομμάτων καί ὄλων τῶν μέχρι τοῦδε ἐφαρμοζομένων προγραμμάτων» καί τή δημιουργία νέου κόμματος ἀρχῶν καί πεποιθήσεων Δημοκρατικῶν Κοινωνιστικῶν²⁰⁹. Πρὸς τή δημιουργία αὐτοῦ τοῦ νέου κόμματος, πού θάταν κόμμα ἀρχῶν, ὁ Μαρ. Ἀντύπας κατέβαλε κάθε προσπάθεια καί τελικά τό πέτυχε. Τό κόμμα του αὐτό τό ὀνόμασε «Κοινωνιστικό Ριζοσπαστικό»²¹⁰, καθόρισε τίς βασικές ἀρχές καί ἐπιδιώξεις του καί κέντρο του κατέστησε τό Λαϊκό Ἀναγνωστήριο. Γύρω ἀπό τό κόμμα αὐτό συγκεντρώθηκαν τότε οἱ πραγματικοί δημοκράτες τῆς Κεφαλονιάς, φιλελεύθεροι καί σοσιαλιστές, καί βασικός κορμός τῆς δύναμης του ἦσαν οἱ ἐργατικές καί χωρικές τάξεις, γενικότερα οἱ ἐργαζόμενες, ἀλλά καί πολλοί φωτισμένοι διανοούμενοι καί ἐπιστήμονες τοῦ νησιοῦ. Ὡς ὑποψήφιος αὐτοῦ τοῦ κόμματος κατέβηκε ὁ Μαρ. Ἀντύπας στis ἐκλογές τοῦ Μαρτίου 1906 καί μέ τή σημαία αὐτοῦ τοῦ κόμματος «πλήσων προκαταλήψεις καί μή κολακεύων πρόσωπα, ἐζήτησε τήν ἀντιπροσωπεΐαν τῆς ἐπαρχίας Κραναιᾶς, ὡς σοσιαλιστής» κατά τήν ἔκφρασιν τοῦ Γεωργ. Μολφέτα²¹¹.

Ἡ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ - ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ: Ἀνάμεσα στis πολλές δραστηριότητές του ὁ Μαρ. Ἀντύπας ἀνάπτυξε καί σημαντική δραστηριότητα γιά τή δημιουργία στήν Κεφαλονιά ἐργατικοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος. Διακηρύσσοντας ὅτι «αἱ ἐργατικά τάξεις εἶναι διὰ τὰ ἔθνη ὅ,τι αἱ ρίζαι τῶν δένδρων διὰ τήν ὑπαρξιν των» καί θεωρώντας πῶς ἡ σωματειακή τους ὀργάνωση θά προσφέρει σ' αὐτές πολλές καί ποικίλες ὑπηρεσίες, προσπάθησε καί πέτυχε νά δημιουργηθεῖ στό Ἀργοστολί «Ἐργατικός σύνδεσμος»²¹². Διαπιστώνοντας δέ πῶς οἱ ἐργατικοὶ σύνδεσμοι τοῦ Ἀργοστολίου καί τῆς Πάτρας εἶναι «καχεκτικοί καί ἀδύνατοι» ζητοῦσε τήν πύκνωση τῶν γραμμῶν τους, πού ὅμως ὁ ἴδος δέν πρόφτασε νά πραγματοποιήσει ἔπειτα ἀπό τή μεταφορά τοῦ κέντρου τῶν δραστηριοτήτων του στό Θεσσαλικό κάμπο.

ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΛΕΞΕΩΝ: Ἀπό τήν ἔδρα τοῦ Λαϊκοῦ Ἀναγνω-

(209) Βλ. «Πρόγραμμά μας» ἔφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 49, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 11 Μαρτίου 1906 καί στό Παράρτημα ἀριθμ. 6.

(210) Βλ. «Τό Πρόγραμμά μας», ἔφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 12, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 23 Ἀπριλίου 1905 καί στό Παράρτημα ἀριθμ. 4.

(211) Βλ. «Μαρ. Ἀντύπας», ἔφημ. «Ζιζάνιον», ἀρ. φ. 438, Κεφαλληνία 17 Μαρτίου 1907 καί στό Παράρτημα τῶν κειμένων, ἀριθμ. 11.

(212) Βλ. ἔφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 31, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 29 Ὀκτωβρίου 1905, σσ. 1 - 2.

στηρίου, πού ὁ ἴδιος ἱδρυσε καί πού ὁ συναθλητής του Γεώργ. Μολφέτας χαρακτήρισε παραστατικά «σοσιαλιστικόν σωματεῖον»²¹³, ὁ Μαρ. Ἀντύπας πραγματοποίησε σειρά διαλέξεων ποικίλου περιεχομένου. Τά θέματα τῶν διαλέξεων τοῦ Μαρ. Ἀντύπα εἶχαν περιεχόμενο ἐθνικό, μορφωτικό, κοινωνικό καί πολιτικό. Ἀνάμεσα σ' αὐτά ἦσαν: ὁ πανηγυρικός τῆς ἡμέρας τῆς 25ης Μαρτίου· περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ συμβολισμοῦ τῆς· περὶ καθόντων καί δικαιωμάτων· περὶ τῆς αἰτίας τῆς ἐρημώσεως τοῦ Ἀργοστολίου καί τοῦ τρόπου διαχείρισεως τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Βαλλιανεῖου κληροδοτήματος καί καταρτίσεως λαϊκῆς ἐπιτροπῆς καί ἐπιτροπῆς ἀρμοδίων πρὸς ἐπίτευξιν δι' αὐτῶν ἔργων παραγωγικῶν στήν Κεφαλονιά· περὶ πατροκτόνων· περὶ τῶν δημοκρατικο - κοινωνιστικῶν ιδεῶν²¹⁴. Τis διαλέξεις του αὐτές συνέχισε ἀργότερα καί στή Θεσσαλία καί χαρακτηριστική ἦταν ἡ διάλεξη του στοὺς χωρικοὺς - κολλήγους τοῦ Λασποχωρίου γιά τὰ δικαιώματά τους, λίγες μέρες μπροστά ἀπό τή δολοφονία του²¹⁵.

Ἡ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΝΤΥΠΑ ΣΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΟΥ 1906: Μέσα στὸν κύκλο τῶν δραστηριοτήτων, πού ἀνέπτυξε ὁ Μαρ. Ἀντύπας, ἦταν καί ἡ υποψηφιότητα του ὡς βουλευτὴ Κρανιάς, ἐπαρχίας τῆς Κεφαλονιάς, κατὰ τίς ἐκλογές τοῦ Μαρτίου 1906. Τοῦ δινόταν ἔτσι ἡ εὐκαιρία νά ἀναπτύξει σέ εὐρύτερο κύκλο τίς κοινωνιστικές ιδέες του καί τίς προγραμματικές του ἀρχές καί νά τίς διακινήσει στό λαό εὐρύτερα, στήν περίπτωση δέ ἐκλογῆς του νά τίς διακηρύξει στὸν ἑλληνικό λαό ἀπὸ τό βῆμα τῆς βουλῆς. Στίς ἐκλογές αὐτές κατέβηκε ὡς ὑποψήφιος «τῶν ἐργατικῶν καί χωρικῶν τάξεων» καί ὑποδείχθηκε ἀπὸ τό Λαϊκό Ἀναγνωστήριο, «τό σοσιαλιστικό αὐτό σωματεῖο» πού ἦταν στήν πραγματικότητα τό κέντρο τοῦ νέου κόμματος ἀρχῶν, πού ὁ ἴδιος δημιούργησε. Σημαντικό εἶναι τό πρόγραμμα²¹⁶, μέ τό ὁποῖο κατέβηκε στis ἐκλογές καί πού εἶναι τό καταστάλαγμα τοῦ ιδεολογικοῦ προσανατολισμοῦ καί προβληματισμοῦ του σέ ὁλόκληρη σειρά πολιτικῶν, κοινωνικῶν καί οικονομικῶν θεμάτων τῆς ἐποχῆς του²¹⁷. Εἶναι χαρακτηριστικό

(213) Βλ. ὅπως στή σημ. 211.

(214) Βλ. σχετικά ἔφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 8, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 25 Μαρτίου 1905, ἀρ. φ. 11, 16 Ἀπριλίου 1905, ἀρ. φ. 13, 30 Ἀπριλίου 1905, ἀρ. φ. 14, 7 Μαΐου 1905, ἀρ. φ. 24, 10 Σεπτεμβρίου 1905, ἀρ. φ. 25, 17 Σεπτεμβρίου 1905, ἀρ. φ. 29, 15 Ὀκτωβρίου 1905, καί ἔτος Β', ἀρ. φ. 49, 11 Μαρτίου 1905.

(215) Βλ. ἄρθρο του «Τί δὲ λήπτει» στήν ἔφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 55, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Μαρτίου 1907 καί στό Παράρτημα τῶν κειμένων ἀριθμ. 14.

(216) Βλ. αὐτό στήν ἔφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 49, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 11 Μαρτίου 1906 καί στό Παράρτημα ἀριθμ. 6.

(217) Βλ. παραπάνω ἀνάπτυξη του στό κεφάλαιο τῆς ἀνάπτυξης τῆς ιδεολογίας του μέ ἀρχαῖα καὶ νεώτερα βιβλία.

πώς θέτοντας μπροστά στο Λαό της Κεφαλονιάς το πρόγραμμα του για εγκριση τόνιζε στο τέλος πως παρακαλεί τους εκλογείς της Κρανιάς να μαυρίσουν την κάλη του, όσοι δεν ασπάζονται τις αρχές του ή μέρος από αυτές διακηρύσσοντας πως είναι βέβαιος ότι η επανάσταση, που έννοει αυτός θα γίνει είτε επιτύχει είτε αποτύχει, συνιστώντας στους εκλογείς «ψυχραιμιά, έλευθερίαν συνειδήσεως, περιφρόνησιν εις το δέλεαρ του χρήματος και την τάξιν και αγάπην επικρατούσαν μεταξύ των»²¹⁸. Η ύποψηφιότητά του, εκτός από το Λαϊκό 'Αναγνωστήριο, υποστηρίχτηκε ένθερμα και από την έφημερίδα «Ζιζάνιον» του ποιητή Γεωργ. Μολφέτα, που με στίχους καλούσε το λαό να υπερωφίσει τον σοσιαλιστή 'Αντύπα²¹⁹. Κατά της ύποψηφιότητάς του κινητοποιήθηκε ο παλαιοκομματικός και φαυλοκρατικός μηχανισμός της Κεφαλονιάς και την επολέμησαν, με διαβολική manía, τα προσωπικά κόμματα γιατί θεωρήθηκε ο κοινός έχθρος που θα παρεμβαλόταν ανάμεσά τους για να σαλπίζει προς το λαό το κήρυγμα της αλήθειας, που θα προσπαθούσε να τον απλλάξει από τους κάθε λογής τυραννίσκους του και να τον συνασπίσει στον αγώνα της χειραφέτησης και της κοινωνικής προόδου²²⁰. Ο πόλεμος, που του κήρυξαν τότε «οί κεφαλαιούχοι και οί λοιποί πολιτικοί του αντίπαλοι», υπήρξε άμειλικτος²²¹ και τά μέσα, που χρησιμοποιήσαν «οί μεταπράται των συνειδήσεων και οί εργολάβοι των εκλογικών επιτυχιών»²²², ήσαν πολλά και ποικίλα και «τά εκλογικά όργανα» μεγάλα. Ο ίδιος μετεκλογικά κατάγγειλε²²³: πως στη Σάμη τά πρακτικά των εκλογών «υπεγράφησαν υπό την μάχαιραν των φυγοδίκων»· πως στο Ληξούρι και στο 'Αργοστόλι τά μέσα, που χρησιμοποιήσαν οί πλούσιοι και οί κομματάρχες «έμποιοῦσι φρίκην»· πως ο ίδιος φυλακίστηκε «πλέον ή άπαξ ως καταγγείλας τό σημερινόν καθεστώς» και θεωρήθηκε επικίνδυνος στη δημόσια τάξη γιατί υπέδειξε τις αθλιότητες του συστήματος· πως καταδολιεύθηκε τό κοινό φρόνημα, όπλι-

(218) Βλ. όπως στή σημ. 216. Αυτές τις απόψεις του Μαρ. 'Αντύπα σίς προγραμματικές του αρχές και μάλιστα τή δήλωσιν να μην τον ψηφίσει κανείς, αν δεν ασπάζεται τις αρχές του πρόσβαλε και η έφημερίδα της 'Αθήνας «Τό 'Αστν» σκιαγραφώντας την προσωπικότητά του κατά τή δίκη του με τον 'Αγαμ. Σλήμαν. Βλ. «Οί άνθρωποι της ημέρας» έφημ. «Τό 'Αστν», περ. Γ', Έτος Ζ', αρ. φ. 4851, 18 Σεπτεμβρίου 1906.

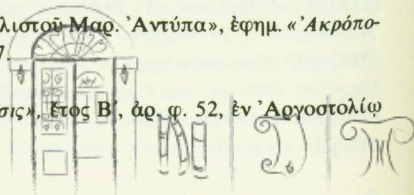
(219) Βλ. έφημ. «Ζιζάνιον», 4 Μαρτίου 1906 και 25 Μαρτίου 1906.

(220) Βλ. κύριο άρθρο με τίτλο «Εϋγε», έφημ. «'Ανάστασις», έτος Β', αρ. φ. 52 εν 'Αργοστολίω τη 1 'Απριλίου 1906.

(221) Βλ. «Δολοφονία του Κεφαλλήνος σοσιαλιστού Μαρ. 'Αντύπα», έφημ. «'Ακρόπολις», έτος ΚΒ', αρ. φ. 8927, 10 Μαρτίου 1907.

(222) Βλ. όπως στή σημ. 220.

(223) Βλ. «'Εκλογικά όργανα», έφημ. «'Ανάστασις», έτος Β', αρ. φ. 52, εν 'Αργοστολίω τη 1 'Απριλίου 1906.

στηκε τό πλήθος κατά των αδελφών του, εξαγοράστηκαν συνειδήσεις και ατιμιάστηκε ο άνθρωπισμός. Παρά ταύτα ο Μαρ. 'Αντύπας απέτυχε μέν σίς εκλογές αυτές, αλλά επέτυχε να συγκεντρώσει 2550 ψήφους της επαρχίας Κρανιάς σε σύνολο περί τις 6.000 - 7.000 ψήφους και είναι αυτό τό πλήθος των ψήφων, που τον κάνει να πανηγυρίζει για τό αποτέλεσμα «διότι ο πραγματικός νικητής είναι ο ύποψήφιος των χωρικών και εργατών και εις τό βάθος των πραγμάτων μένει ή ήθικη υπεροχή του εργατικού στοιχείου καταλλήλως καθοδηγούμενόν, και ή βεβαιότης ότι εις αυτό άνήκει ο τελικός και πραγματικός θρίαμβος εν τω μέλλοντι»²²⁴. 'Από αυτό τό αποτέλεσμα ο 'Αντύπας κατά δική του όμολογία²²⁵ «συνήγαγε τον θρίαμβον της ιδέας, ή όποία μās ένέπνευσε, ή όποία μās έθέρμανε κατά τον σημερινόν αγώνα μας και ή όποία μās δίδει δυνάμεις διά τούς αγώνας του μέλλοντος.

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1896: Ξεχωριστή σημασία για την αξιολόγηση της δράσης του Μαρ. 'Αντύπα έχει και ή προσωπική του συμμετοχή στην Κρητική επανάσταση του 1896. Τότε μέ άλλους όμοιόδεάτες του συμφοιτητές του και με τον Σταύρο Καλλέργη, από την Κρήτη, τό βασικό ήγετικό στέλεχος του Κεντρικού σοσιαλιστικού συλλόγου της 'Αθήνας, νεαρός φοιτητής της Νομικής ο Μαρ. 'Αντύπας, γεμάτος ένθουσιασμό, κατέβηκε τό 1897 στην Κρήτη και αγωνίστηκε θαρραλέα δίπλα στον επαναστατημένο Κρητικό Λαό. Όλες οί μαρτυρίες της εποχής²²⁶, που δόθηκαν επίσημα και δημόσια, βεβαιώνουν πως στην Κρήτη τότε ο Μαρ. 'Αντύπας ως έθελοντης αγωνίστηκε με αυταπάρηση και τόλμη, και υπήρξεν ήρωας μέχρι του σημείου να τον θαυμάσουν οί Κρήτες. Δέχτηκε μάλιστα τότε δύο σφαίρες στο στήθος, που τον ανάγκασαν να εγκαταλείψει τον αγώνα και να γυρίσει στην 'Αθήνα.

ΟΙ ΔΙΚΕΣ, ΟΙ ΑΠΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΤΑΔΙΚΕΣ ΤΟΥ: Για την υπεράσπισιν των λαϊκών ελευθεριών και τις καταγγελίες προς τό Λαό του διεφθαρμένου καθεστώτος και του βασιλικού οίκου ο Μαρ. 'Αντύπας υπέστη πολλούς καταδιωγμούς, φυλακίσεις, δίκες και καταδίκες. Σ' αυτές πέτυχε να μεταβάλλει τό δήμα του κατηγορουμένου σε ελεύθερο δήμα, από τό όποιο διασάλπιζε προς τον ελληνικό λαό με παρηγοσία και θάρρος ακαταμάχητο τις

(224) Βλ. όπως στή σημ. 220.

(225) Βλ. όπως στή σημ. 220.

(226) Βλ. σχετικά «'Αγόρευσις Ν. Μαυροκεφάλου» έφημ. «'Ανάστασις», έτος Α', αρ. φ. 3, εν 'Αργοστολίω τη 10 'Ιουλίου 1904, «'Η δίκη του Μαρ. 'Αντύπα εις τό πλημμελειοδικεϊόν», έτος Β', αρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1906, και «Οί άνθρωποι της ημέρας» έφημ. «'Ανάστασις», έτος Β', αρ. φ. 4851, 18 Σεπτεμβρίου 1906 και «'Η χρεσινή δίκη του Μαρ. 'Αντύπα στην 'Αθήνα» έφημ. «'Ανάστασις», έτος Β', αρ. φ. 4853, 20 Σεπτεμβρίου 1906.

ιδεολογικές του άρχές και πεποιθήσεις του. 'Από αυτή τήν άποψη ύποδειγματική σέ ύφος και έπιχειρήματα, πρότυπο νεοελληνικής δικανικής άπολογητικής, πού μάς φέρνει δλόισια πρός τήν κλασική δικανική ρητορική ύπήρξε ή άπολογία του στό πλημμελειοδικείο τής 'Αθήνας κατά τή δίκη του μέ τό δουλευτή 'Αγνιάς 'Αγαμ. Σλήμαν στίς 19 Σεπτεμβρίου 1906²²⁷. Στήν άπολογία του αυτή πέτυχε ό Μαρ. 'Αντύπας νά μεταβληθεΐ από κατηγορούμενος σέ δεινό κατήγορο του φαυλοκρατικού κατεστημένου και μάλιστα των τσιφλικούχων τής Θεσσαλίας και των τυραννίσκων των Θεσσαλών χωρικών, πού τούς είχαν καταντήσεϊ είλωτες και σκλάβους. 'Η άπολογία του 'Αντύπα στή δίκη αυτή είναι ένα άνελέητο μαστίγωμα τής «κράτούσης και ιθυνούσης τάξεως» και μάλιστα των Θεσσαλών τσιφλικάδων πού είχαν μεταβάλει τούς «'Ελληνας άδελφούς μας» σέ «φορηγά ζωα» και τούς είχαν καταντήσεϊ «γυμνούς και κάτισχνους, έφ' ών τά όστιά μόνον και ή έπιδερμής προσκολλώνται». 'Αλλ' έπίσης ή άπολογία του αυτή είναι μία εύθαρσής υπεράσπιση τής άγροτικής ιδέας, πού άποσκοπούσε στήν πλήρη κοινωνική και οικονομική χειραφέτηση των άγροτών τής πατρίδας μας. Και είναι χαρακτηριστικό τής άπολογίας του αυτής πώς τερματίζοντάς την κάλεσε τούς δικαστές του νά καταδικάσουν άυστηρά τόν ίδιο, αλλά νά άθωώσουν «τόν συνήγορον τής εργασίας και τής προόδου». Φρονούμε πώς και μόνο αυτό τό κείμενο τής άπολογίας του 'Αντύπα, λησμονημένο σήμερα δλότελα²²⁸, είναι ικανό νά τόν καταξιώσει στή συνείδηση όλων μας και νά τόν προβάλλει σάν πρωτομάρτυρα τής άγροτικής ιδέας.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΛΑΪΚΩΝ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ, ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΥΠΑ ΣΕ ΑΥΤΑ: Μέσα στό κύκλο των δραστηριοτήτων του Μαρ. 'Αντύπα στή λιγόχρονη ζωή του, πού δέν ξεπέρασε σέ δράση τή δεκαετία, συγκαταριθμούνται και οι όμιλίες του, πού έκανε σέ λαϊκές συγκεντρώσεις και ή οργάνωση λαϊκών κινητοποιήσεων και συλλαλητηρίων κρίνοντας πώς τά συλλαλητήρια και οι ύπαίθριες διδασκαλίες ύποκινούν τήν ιδέα τής προόδου στό λαό. 'Ανάμεσα σ' αυτά συγκαταλέγονται: 1) ή διαφωτιστική γιά τίς σοσιαλιστικές ιδέες όμιλία του, πού πραγματοποιήσε στή Βιτρινίτσα στά μέσα Φεβρουαρίου του 1896. 'Ως μέλος τότε του Κεντρικού σοσιαλιστικού συλλόγου τής 'Αθήνας και σέ πραγματοποίηση των σκοπών του, νεαρός άκόμα φοιτητής, ό Μαρ. 'Αντύπας μίλησε σέ συγκεντρωση περίπου 200 ατόμων στό χωριό αυτό και μέ τό νεανικό του ένθουσιασμό άνάπτυξε σ' αυτά τή

(227) Βλ. αυτή στήν έφημ. «Τό 'Αστν», περ. Γ', έτος Ζ', άρ. φ. 4854, 21 Σεπτεμβρίου 1906, στή έφημ. «'Ανάστασις», έτος Β', άρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907 και στό Παράρτημα των κειμένων, άριθμ. 8.

(228) Βλ. αυτό στό Παράρτημα των κειμένων άριθμ. 8.

σημασία και τά αγαθά του σοσιαλιστικού πολιτεύματος²²⁹. 2) πήρε δραστήριο μέρος στήν οργάνωση και εκδήλωση του 'Αθηναϊκού λαού σέ συλλαλητήριο πού πραγματοποιήθηκε στήν πλατεία τής 'Ομόνοιας στήν 'Αθήνα, όπου μίλησε μπροστά σέ πολυπληθές άκροατήριο κατά των διαπραγματεύσεων γιά τήν ειρήνη και κατά του διαδόχου και των άλλων υπεύθυνων γιά τήν έθνική συμφορά του 1897 και προκάλεσε μεγάλη έντύπωση²³⁰. 3) Στο 'Αργοστόλι τής Κεφαλονιάς οργάνωσε λαϊκή κινητοποίηση κατά δικαζομένου πατροκτόνου, πού διαφημιζόταν πώς θά άθωνόνταν χάρις στά πλούτη και τίς γνωριμίες του²³¹. 4) Πήρε ενεργό μέρος και δραστήριο στήν οργάνωση συλλαλητηρίου του λαού τής 'Αθήνας και του Πειραιά, πού πραγματοποιήθηκε στίς 14 Αύγούστου 1905 στίς στήλες του 'Ολυμπίου Διός²³². Τό συλλαλητήριο αυτό άποσκοπούσε νά εκδηλώσει ό λαός τήν άποδοκιμασία του κατά του πρίγκηπα Γεωργίου, ύπατου άρμοστή των Μ. Δυνάμεων στήν Κρήτη, και τήν ενεργητική συμπαράσταση του στήν επανάσταση του Θερίσου μέ ήγήτη τόν 'Ελ. Βενιζέλο και στόν άγώνα του Κρητικού λαού γιά ένωσή του μέ τήν 'Ελλάδα. Τότε θεωρώντας ό Μαρ. 'Αντύπας πώς «οὐδείς 'Ελλην, έκτός αν οὗτος καλεΐται 'Εφιάλτης ή Βάγριας, ύπάρχει, όστις μέσα εις τό στήθος του νά μή αισθάνεται τόν πόνον και τήν θλίψιν διά τήν θέσιν εις ήν περιέστη ό δύστυχος Κρητικός Λαός» κατέβαλε κάθε προσπάθεια γιά νά εκδηλώσει σύσσωμος ό 'Ελληνικός λαός σέ πάνδημο συλλαλητήριο και πρός τήν Εύρώπη και πρός τήν έπίσημη 'Ελλάδα τή θέλησή και επιθυμία του. Στο συλλαλητήριο αυτό πήραν μέρος περί τά 20.000 άτομα, πού ζητωκραύγαζαν γιά τό Θέριο και τήν ένωση τής Κρήτης και σ' αυτό έπειτα από τήν έπίμονη άπαίτηση του Λαού μίλησε πρός τό συγκεντρωμένο πλήθος μέ δυναμισμό και άνέπτυξε «όσα ή καρδιά του Λαού και ή ιδική μας καρδιά διέτασεν και όσα ή κρίσις μας ως εκ των γεγονότων επέβαλλε» μέσα σέ λαϊκές ένθουσιώδεις έπιδοκιμασίες. Γι' αυτή μάλιστα τήν όμιλία του καταδιώχτηκε από τίς άστυνομικές άρχές, πού ζητούσαν «τήν κεφαλήν του επί πίνακι» και τόν άπομόνωσαν επί διήμερο και 5) στή Θεσσαλία ό Μαρ. 'Αντύπας περιφερόταν στό χωριά, έκανε όμιλίες διαφωτιστικές στούς κολλήγους πάνω στά δικαιώματά τους, ιδρύοντας σχολεία γιά τή μόρφωση των παιδιών τους και βελτιώνοντας τήν άθλια ποιότητα τής ζωής τους. 'Από τίς διαλέξεις του και όμιλίες του εκεί σημαντική ήταν και ή διάλεξή του στό Λασποχώρι λίγες

(229) Βλ. όπως στή σημ. 19.

(230) Βλ. όπως στή σημ. 22.

(231) Βλ. όπως στή σημ. 29.

(232) Βλ. «'Η καταδίκη μας» έφημ. «'Ανάστασις», έτος Α', άρ. φ. 24, 'Εν 'Αργοστολίω τη 10 Σεπτεμβρίου 1905 σ. 2-3.

μέρες μπροστά από τή δολοφονία του καί στήν όποία αναφέρεται στά τελευ-
ταία άρθρα τής ζωής του θεωρώντας πώς αυτή ή διάλεξη «καί χίλιαι τοιαυ-
ται είναι μία σταγών εις τόν ώκεανόν τής εργασίας, ήν απαιτεί τό παμμέγι-
στον έργον»²³³ πού είχε έπωμισθει.

Ε' Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡ. ΑΝΤΥΠΑ ΚΑΙ ΟΙ ΛΑΪΚΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ: Οί τσιφλικούχοι τής Θεσσαλίας βλέποντας πώς μέ κα-
νένα μέσο δέν μπορούσαν νά κάμψουν τήν αγωνιστικότητα του 'Αντύπα,
αποφάσισαν τή δολοφονία του. Συνωμότησαν έτσι κατά του 'Αντύπα, χρησι-
μοποίησαν ως εκτελεστικό τους όργανο τόν 'Ιω. Κυριακό καί τά σχέδια τους
πραγματοποιήθηκαν κάτω από τίς ακόλουθες συνθήκες. 'Ο Μαρ. 'Αντύπας
στις 7 Μαρτίου 1907 βρισκόταν στή Λάρισα γιά τή δίκη του μέ τό νομάρχη
Νιώτη, από όπου, έπειτα από τήν αναβολή της, τό πρωί στις 8 Μαρτίου 1907,
έφυγε από τή Λάρισα καί άργά τό βράδυ τής ίδιας μέρας έφτασε στόν Πυργετό
τής Ραψάνης, τό ένα από τά δυό χωριά του κτήματος Σκιαδαρέση - Μεταξά.
Στό ταξίδι του αυτό καί στό φτάσιμό του στόν Πυργετό συνοδευόταν από ένα
άγροφύλακα, από τόν εξαδέλφό του Παν. Σκιαδαρέση καί από τό μάγειρα του
θείου του· μαζί τους μπήκε στό κοινό γιά τούς επιστάτες διώροφο οίκημα, του
όποιου ό κάτω όροφος χρησιμοποιόταν από τόν 'Ιω. Κυριακό καί ό επάνω
από τόν ίδιο τόν 'Αντύπα. Δείπνησε μαζί μέ τόν εξαδέλφό του στήν κοινή γιά
τούς επιστάτες τραπεζαρία καί μετά τό δείπνο πήγε νά άνέβει στό διαμέρισμά
του γιά νά πάρει κάποιο γράμμα, βρήκε όμως τήν πόρτα του διαδρόμου
κλειστή. Ζήτησε τότε από τόν Κυριακό νά του ανοίξει καί νά του δώσει τά
κλειδιά γιά νά άνεβεί στόν επάνω δικό του όροφο. 'Ο 'Ιω. Κυριακός άρνήθηκε
στήν αρχή νά του τά δώσει, τελικά όμως υποχώρησε, άνοιξε τό διάδρομο, αλλά
δέν έπέτρεπε στόν 'Αντύπα νά άνέβει. Συνέχεια τής προστριβής αυτής ήταν νά
προδοήσει ό Κυριακός τόν 'Αντύπα καί νά τόν τραυματίσει έλαφρά στό
κεφάλι. 'Ο Αντύπας πού υποψιάστηκε έσκεμμένη παγίδα, προσπάθησε νά

(233) Βλ. άρθρο «Τί βλάπτει», έφημ. «'Ανάστασις», Έτος Β', αρ. φ. 55, έν Αργουσέλιω
τῇ 24 Μαρτίου 1907 καί στό Παράρτημα τών κειμένων αρ. 14.

φύγει από τό οἶκημα, όταν δέχτηκε από τόν Κυριακό δεύτερο πυροβολισμό μέ δίκανο ὄπλο «ἐκ τῶν ὀπισθεν» στήν ὀσφυακή χώρα, πού ἦταν καί θανατηφόρο. Τραυματισμένος βαρειά ὁ Ἀντύπας παραλαμβάνεται ἀπό τόν ἐξάδελφό του, στήν ἀγκαλιά τοῦ ὁποῖου ἐξέπνευσε, ἔπειτα ἀπό μιά ὥρα προφέροντας τίς τελευταῖες του λέξεις «Ἰσότης, Ἀδελφότης, Ἐλευθερία». Ὁ δολοφόνος Κυριακός κλείστηκε στό δωμάτιό του γιατί φοβήθηκε τήν ὀργή τῶν χωρικῶν, πού γρήγορα μαθαίνοντας τό γεγονός συνέρρευσαν στόν τόπο τῆς δολοφονίας καί λίγο ἀργότερα παραδόθηκε στίς ἀστυνομικές ἀρχές, πού ἔφτασαν στόν τόπο τοῦ ἐγκλήματος²³⁴.

Οἱ ἠθικοί αὐτουργοί τῆς δολοφονίας τοῦ Μαρ. Ἀντύπα, ὁ φυσικός αὐτουργός Ἰω. Κυριακός καί οἱ ἄλλοι πολέμιοι τῶν ιδεῶν του, θορυβημένοι ἀπό τό ἴδιο τό ἐγκλημα τους καί τό μεγάλο, συγκλονιστικό, ἀντίκτυπο, πού προκάλεσε, προσπάθησαν νά συσκοτίσουν τά πράγματα, νά παραπλανήσουν τήν κοινή γνώμη σκόπιμα καί νά ἀποπροσανατολίσουν τό λαό ἀπό τά πραγματικά αἰτία της. Ἔτσι: α) Ὁ ἴδιος ὁ Κυριακός σέ συνέντευξη του²³⁵ ἰσχυρίστηκε πώς πυροβόλησε τόν Μαρ. Ἀντύπα βρισκόμενος σέ ἄμυνα. Ὑποστήριξε πώς ὅταν ὁ Ἀντύπας κατά τά μεσάνυχτα τοῦ κτύπησε τήν πόρτα κι αὐτός τοῦ ἄνοιξε, βρῆκε ἀντιμέτωπος ἐκτός ἀπό τόν Ἀντύπα καί ἓνα ὀπλισμένο ἀγροφύλακα, τόν ἐξάδελφό του καί τόν μάγειρα τοῦ θεῖου του· ἐπακολούθησε σφοδρή λογομαχία μέ ἀποτέλεσμα ὁ Ἀντύπας νά τόν ραπίσει βρίζοντας καί ἀπειλώνοντας τον καί σέ ἐπίθεση τοῦ Ἀντύπα ἐναντίον του ἀναγκάστηκε γιά νά ἀμυνθεῖ νά ξεκρεμάσει κυνηγετικό ἐπαναληπτικό ὄπλο καί νά τόν πυροβολήσει τραυματίζοντάς τον στό κεφάλι· ὁ Ἀντύπας τότε ὤρμησε καταπάνω του μέ μαχαίρι, ὁπότε ὁ ἴδιος ὁ Κυριακός ἀναγκάστηκε καί πάλι νά τόν πυροβολήσει ἀπό μικρή ἀπόσταση, νά τόν τραυματίσει σοβαρά, νά τόν παραλάβει ὁ ἐξάδελφός του καί νά φύγει, ἐνῶ ὁ ἴδιος ἀπό τό φόβο ἀντεκδίκησης κλείστηκε στό δωμάτιό του καί τήν ἐπομένη παραδόθηκε στίς ἀρχές. Ἀργότερα θά προσθέσει πώς αἰτία τῆς δολοφονίας ἦσαν τάχα παρενοχλήσεις τοῦ Ἀντύπα

(234) Βλ. τίς συνθήκες τῆς δολοφονίας του στήν ἐφημ. «Ἀθῆναι», ἀρ. φ. 141 (1590), 11 Μαρτίου 1907, σ. 3, Τί λέγει ὁ κ. Σκιαδαρέσης. καί στήν ἐφημ. «Πατρίς» ἔτος 17ο, περ. Β', ἀρ. φ. 4747, 12/25 Μαρτίου 1907, σ. 4, Ἡ δολοφονία τοῦ Μαρ. Ἀντύπα. Τίς συνθήκες τῆς δολοφονίας τοῦ Μαρ. Ἀντύπα ἀφηγήθηκε σέ συνέντευξή του ὁ αὐτόπτης μάρτυρας τῆς δολοφονίας του καί ξάδελφός του Π. Σκιαδαρέσης. Θεωροῦμε αὐτές, σύμφωνα καί μέ ἀντιπαραβολή πρὸς ἄλλα στοιχεῖα, ὡς τίς συνθήκες πού ἀνταποκρίνονται περισσότερο στήν πραγματικότητα, γι' αὐτό καί τίς ἀποδεχόμαστε δίνοντας σέ συνέχεια καί ἄλλες ἀπόψεις. Βλ. τή συνέντευξη αὐτή στό Παράρτημα ἀριθμ. 9.

(235) Βλ. ἐφημ. «Ἀκρόπολις» ἀριθμ. φ. 8932, 15 Μαρτίου 1907, σ. 3, Ἡ κηδεῖα τοῦ Ἀντύπα, ἐφημ. «Ἀθῆναι», ἀρ. 144 (1593) 14 Μαρτίου 1907, σ. 3, Μετά τόν φόνον τοῦ Ἀντύπα.

πρὸς τή γυναῖκα του. β) τήν ἐκδοχή πώς ὁ Κυριακός ἐνῆργησε βρισκόμενος σέ ἄμυνα ἀποδέχτηκε χωρίς ἐπιφύλαξη καί ἀρέσως καί ὁ ἀστυνομός τῆς περι-οχῆς, πού ἀπέστειλε καί σχετικό τηλεγράφημα στό ὑπουργεῖο τῆς Ἐσωτερικῶν²³⁶ καί γ) τήν ἐκδοχή αὐτή ἀπό ὅλο τόν τύπο τῆς Ἀθήνας ὑποστήριξε καί ἡ ἐφημερίδα «Τό Νέον Ἀστὺ», πού, ἐνῶ, στήν ἀρχὴ ἔγραψε γιά δολοφονία τοῦ Ἀντύπα²³⁷, σέ ἐπομένη ἐκδοσὴ τῆς²³⁸ ἰσχυρίστηκε πώς ὁ Ἀντύπας πρῶτος πυροβόλησε τόν Ἰω. Κυριακό καί τόνιζε πώς οἱ σοσιαλιστικές του ιδέες δέν ἔχουν καμμιὰ σχέση μέ τό θάνατό του.

Παρά τήν ἐκδοχή τῆς «ἀμύνης», πού ὑποστηρίχτηκε ἀπό τόν ἴδιο τόν δολοφόνο καί τίς ἀστυνομικές ἀρχές, καί παρά τή σκόπιμη σύγχυση, πού προκάλεσαν οἱ ἠθικοί αὐτουργοί τοῦ ἐγκλήματος κατά τοῦ Μαρ. Ἀντύπα διαδίδοντας συκοφαντικές κατά τοῦ προσώπου του φήμες σχετικά μέ σχέσεις του «πρὸς τό γυναικεῖο φύλο», βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Μαρ. Ἀντύπας δολοφονήθηκε προσχεδιασμένα καί ψύχραιμα γιά τίς σοσιαλιστικές του ἀρχές καί τίς δραστηριότητές του στή Θεσσαλία ὑπὲρ τῶν κολλήγων, πού παρέβλαπταν ἐπικίνδυνα τά συμφέροντα τῶν τσιφλικούχων. Τά στοιχεῖα, πού ἐπιτεκμηριώνουν τήν ἀποψη αὐτή εἶναι, ἐκτός τῆς μαρτυρίας τοῦ αὐτόπτη μάρτυρα τῆς δολοφονίας Παν. Σκιαδαρέση. α) ἡ νεκροψία, πού γίνηκε στό νεκρὸ τοῦ Ἀντύπα μετὰ τήν κηδεῖα του στή Λάρισα καί πού ἀπέδειξε πώς τό δεύτερο τραῦμα, πού δέχτηκε καί πού ἦταν καί θανατηφόρο, καταφέρθηκε «ἐκ τῶν ὀπισθεν» καί ἀπό ἐλαχίστη ἀπόσταση, ἐνῶ ὁ Ἀντύπας μέ τόν ἐξάδελφό του ἐφευγε πρὸς τήν ἐξοδο τοῦ οἰκήματος τῶν ἐπιστατῶν. Αὐτό τό δεύτερο κτύπημα καταδεικνύει πώς ὁ Ἰω. Κυριακός, μετὰ τήν ἀποτυχία τοῦ πρῶτου του πυροβολισμοῦ, πυροβόλησε ξανά ψύχραιμα γιά νά δολοφονήσει ἀσφαλέστατα τόν Ἀντύπα καί β) ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τύπου τῆς ἐποχῆς ἀπροσημάτιστα ἀποδέχτηκε τήν ἀποψη τῆς δολοφονίας καθὼς καί ὅτι βασικά αἰτία της ἦσαν οἱ σοσιαλιστικές ἀρχές τοῦ Ἀντύπα. Οἱ ἐφημερίδες «Ἀκρόπολις»²³⁹, «Τό Ἀστὺ»²⁴⁰, «Ἀθῆναι»²⁴¹, «Ἐστία»²⁴²,

(236) Βλ. ἐφημ. «Ἀκρόπολις» ἀρ. φ. 8928, 11 Μαρτίου 1907, σ. 3, Ἡ δολοφονία τοῦ Μαρ. Ἀντύπα. Τό τηλεγράφημα ἔλεγε: «Ἀντύπας ραπίσας Κυριακοῦ ἐφρονέυθη ὑπ' αὐτοῦ ἄμυνομένου».

(237) Βλ. ἐφημ. «Τό Νέον Ἀστὺ», ἀρ. φ. 1890, 10 Μαρτίου 1907, σ. 2, Δολοφονία ἐνός σοσιαλιστοῦ εἰς τήν Ραψάνην».

(238) Βλ. ἐφημ. «Τό Νέον Ἀστὺ» ἀρ. φ. 1891, 11 Μαρτίου 1907, σ. 1, Ὁ φόνος τοῦ Ἀντύπα.

(239) Βλ. ἐφημ. «Ἀκρόπολις» ἀρ. φ. 8927, 10 Μαρτίου 1907, σ. 4 καί ἀρ. φ. 8928, 11 Μαρτίου 1907, σ. 3.

(240) Βλ. ἐφημ. «Τό Ἀστὺ», ἀρ. φ. 5007, 10 Μαρτίου 1907, σ. 1 καί 3.

(241) Βλ. ἐφημ. «Ἀθῆναι», ἀρ. φ. 140 (1589) 10 Μαρτίου 1907, σ. 3, Φόνος τοῦ Μαρ. Ἀντύπα.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

«Καιροί»²⁴³, «Πατρίς»²⁴⁴ καί άλλες ανάγγειλαν τήν εἶδηση τῆς δολοφονίας τοῦ σοσιαλιστή Μαρ. Ἀντύπα μέ μεγάλους τίτλους· ἔδιναν λεπτομέρειες τῆς δολοφονίας· τόνιζαν πῶς ὁ Ἰω. Κυριακός «ἐγένετο ὄργανον τρίτων»²⁴⁵ καί πῶς «αἰτία τῆς δολοφονίας εἶναι τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα παρεχώρησεν ὁ Ἀντύπας εἰς τοὺς χωρικούς»· ἐπεσήμαιναν πῶς ἡ δολοφονία «διεπράχθη κατὰ τρόπον κρύφιον τήν νύκτα καί ἐλήφθη φροντίς, ὅπως τὰ πάντα ἀποκρυφθῶσιν»· καί τέλος ἔκριναν πῶς αἷτια τῆς ἦσαν ὅτι ὁ Ἀντύπας «πρὸς ἐφαρμογὴν καί διδασκαλίαν τῶν ἀρχῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ προσέκρουσεν εἰς τὰ συμφέροντα τῶν τσιφλικιούχων»²⁴⁶. γ) ὅλα τὰ τηλεγραφήματα ἰδιωτῶν καί συλλόγων²⁴⁷ ὁμιλοῦν ἀνεπιφύλακτα γιὰ προσχεδιασμένη δολοφονία τοῦ Ἀντύπα καί δ) Ἡ μεταχείριση τοῦ Ἰω. Κυριακοῦ ἀπὸ τίς ἐπίσημες κρατικές ἀρχές τόσο μετὰ τῆ σύλληψή του, ὅσο καί κατὰ τῆ διεξαγωγῆς τῆς δίκης του. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ μαρτυρία πῶς δέν προφυλακίστηκε, κρατιόταν ἀσφαλῆς στό ἀστυνομικὸ τμήμα τῆς περιοχῆς, δέν ἀπομονώθηκε, ἦταν στήν οὐσία ἐλεύθερος καί ἐλεύθερα μποροῦσε νά ἐπικοινωνήσῃ «μέ τοὺς ἔξω»²⁴⁸ καί τέλος, ὅταν γίνηκε ἡ δίκη του, ἡ ἀθωωτικὴ ἀπόφαση τοῦ δικαστηρίου γι' αὐτόν²⁴⁹.

ΛΑΪΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡ. ΑΝΤΥΠΑ: Ἡ πρώτη ἀναγγελία τῆς δολοφονίας τοῦ Μαρ. Ἀντύπα ἔγινε μέ τηλεγράφημα τοῦ ἐξαδέλφου του Παν. Σκιαδαρέση πρὸς τόν Γεώργ. Σκιαδαρέση, τό θεῖο τοῦ Ἀντύπα. Τό τηλεγράφημα ἐπιδόθηκε στὸν διευθυντὴ τοῦ ξενοδοχείου «Ἐρμῆς» Δημακόπουλο, ὅπου ἔμενέ ὁ Γεώργ. Σκιαδαρέσης, γιατί ὁ ἴδιος εἶχε ἤδη ἀναχωρήσει τό πρωὶ στίς 9 Μαρτίου 1907 γιὰ τό Βόλο, ὅπου θά συναντοῦσε τόν ἀνεψιό του καί ὅπου ἔμαθε τῆ δολοφονία του, πού ἔγινε τῆ νύχτα στίς 8 πρὸς 9 Μαρτίου. Τό τηλεγράφημα²⁵⁰

Μαρίνου Ἀντύπα.

(242) Βλ. ἐφημ. «Ἐστία», ἀρ. φ. 4703, 9 Μαρτίου 1907, σχόλιον ὁ Ἀντύπας.

(243) Βλ. ἐφημ. «Καιροί», ἔτος 35ον, ἀρ. 67, 10 Μαρτίου 1907, σ. 4.

(244) Βλ. ἐφημ. «Πατρίς», ἔτος 17ο, περ. Β', ἀριθμ. 4745, 10/23 Μαρτίου 1907.

(245) Βλ. ἐφημ. «Καιροί», ἔτος 35ο, ἀρ. φ. 68, 11 Μαρτίου 1907, σ. 4, «Ὁ φόνος τοῦ δικηγόρου Ἀντύπα.

(246) Βλ. ἐφημ. «Πατρίς», ἀρ. φ. 4747, 12/25 Μαρτίου 1907.

(247) Βλ. γι' αὐτὰ παραπάνω.

(248) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις» ἀρ. φ. 55, 24 Μαρτίου 1907, σ. 1 κύριο ἀρθρο, «Νά τό σκεφθῆτε».

(249) Βλ. Γιάννης Κορδάτος, Μαρ. Ἀντύπας, στὸ Κοινωνιολογικόν καί Πολιτικόν λεξικόν ὁ.π.

(250) Τό τηλεγράφημα αὐτό εἶχε ἔτσι:

Ραψάνη 6η π.μ. Ξενοδοχεῖον ὁ Ἐρμῆς

ἀνάγγελλε τῇ δολοφονία λακωνικότατα καί ζητοῦσε πληροφορίες, ἂν ὁ Γ. Σκιαδαρέσης θρῖσκόταν στήν Ἀθήνα. Ἐπακολούθησε τό τηλεγράφημα τοῦ ἀστυνομικοῦ τῆς περιοχῆς πρὸς τό ὑπουργεῖο τῶν Ἑσωτερικῶν²⁵¹, πού μιλάει γιὰ φόνο τοῦ Ἀντύπα καί τηλεγράφημα τοῦ ἀνταποκριτῆ τῆς ἐφημερίδας τῆς Ἀθήνας «Ἀκρόπολις» ἀπὸ τό Βόλο²⁵² πού στάλθηκε ἀργά τῆ νύχτα στίς 9 Μαρτίου 1907 καί πού ἀπέδιδε τῇ δολοφονία σέ κτηματικὴ ἢ δικαστικὴ διαφορὰ ἀνάμεσα σὸ Μαρ. Ἀντύπα καί τόν Ἰω. Κυριακό.

Στὴν Κεφαλονιά ἡ δολοφονία τοῦ Μαρ. Ἀντύπα ἔγινε γνωστὴ καί ἐπιτεκμηριώθηκε ἀπὸ τίς ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες, πού ἔφτασαν στό νησί στίς 10 Μαρτίου 1907· ἀπὸ τηλεγράφημα, πού στάλθηκε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα τό πρωὶ στίς 10 Μαρτίου πρὸς τόν Σπύρο Ἀρσένη, ὁμοιδεάτη καί στενὸ συνεργάτη τοῦ Μαρ. Ἀντύπα²⁵³. ἀπὸ τηλεγραφήματα φίλων τοῦ Ἀντύπα ἀπὸ τῆ Θεσσαλία πρὸς τοὺς συγγενεῖς του στήν Κεφαλονιά²⁵⁴. ἀπὸ τηλεγράφημα τοῦ διευθυντῆ τῆς ἐφημερίδας τοῦ Βόλου «Πανθεσσαλική» πρὸς τό Λαϊκὸ Ἀναγνωστήριο²⁵⁵ πού ἔφτασε στίς 11 Μαρτίου 1907· τέλος ἀπὸ τηλεγράφημα τοῦ συλλόγου τῶν φιλελευθέρων Βόλου πρὸς τό Λαϊκὸ Ἀναγνωστήριο²⁵⁶, μέ

Μαρίνον Ἀντύπαν ἐδολοφόνησαν. Ἀπαντήσατε ἂν Σκιαδαρέσης εὐρίσκεται ἡ Ἀθήνας. Παναγῆς Σκιαδαρέσης.

Βλ. αὐτό στήν ἐφημ. «Ἀκρόπολις», ἀρ. φ. 8927, 10 Μαρτίου 1907, σ. 4, καί στήν ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἀρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907, σ. 1, ἀπὸ ἀναδημοσίευση τῆς ἐφημ. «Ἀκρόπολις».

(251) Τό τηλεγράφημα αὐτό εἶχε ἔτσι:

Ἀντύπας ραπίσας Κυριακοῦ ἐφρονεύθη ὑπ' αὐτοῦ ἀμυνομένου.

Βλ. αὐτό στήν ἐφημ. «Ἀκρόπολις», ἀρ. φ. 8928, 11 Μαρτίου 1907, σ. 3.

(252) Τό τηλεγράφημα αὐτό εἶχε ἔτσι:

«Ὁ Μαρίνος Ἀντύπας, ὁ γνωστός κοινωνιστής, ραπίσας εἰς τόν Πυργετόν τῆς Ραψάνης τόν Κυριακοῦ ἀντιπρόσωπον τῶν κτημάτων τοῦ ὁμογενοῦς κ. Μεταξά συνεπεία κτηματικῆς ἢ δικαστικῆς διαφορᾶς ἐφρονεύθη χθὲς ὑπ' αὐτοῦ. Πλείότεραι λεπτομέρειαι ἐλλείπουσιν».

Βλ. αὐτό στήν ἐφημ. «Ἀκρόπολις» ἀριθ. φ. 8927, 10 Μαρτίου 1907, σ. 4.

(253) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις» ἀρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907, σ. 1.

(254) Βλ. ὅπως στή σημ. 253.

(255) Τό τηλεγράφημα αὐτό εἶχε ἔτσι:

Λαϊκὸν Ἀναγνωστήριον - Ἀργοστόλιον

Ἰωάννης Κυριακός, ἐπιστάτης Ἀριστείδου Μεταξά ἐδολοφόνησε πιστολίῳ νύκτωρ Μαρίνον Ἀντύπαν. Λεπτομερειῶν στερούμεθα.

Πανθεσσαλική

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ
(256) Τό τηλεγράφημα αὐτό εἶχε ἔτσι:
Βόλος 12/25 Μαρτίου ὥρα 6.10' μ.μ.
Λαϊκὸν Ἀναγνωστήριον - Ἀργοστόλιον

τό όποιο έκφραζόταν ή θαθείά θλίψη τών μελών του γιά τή δολοφονία του «πολύτιμου συντρόφου» Μαρ. Άντύπα, προστάτη καί άφιλοκερδούς φίλου του Θεσσαλικού λαού καί ένθερμου συνήγορου τών δικαιωμάτων τών κολήγων καί τών εργατών.

Ή είδηση τής δολοφονίας του Μαρ. Άντύπα προκάλεσε μεγάλη άναταραχή καί συγκίνηση σέ όλη τήν Ελλάδα. Ίδιαίτερα ύπήρξε συγκλονιστική ή έντύπωση από αυτήν στά μέρη, όπου έζησε καί έδρασε ό Άντύπας καί μάλιστα στή Θεσσαλία, στήν Άθήνα καί στόν Πειραιά καί περισσότερο στήν Κεφαλονιά. Οί συμπατριώτες του, οί φίλοι, οί όμοιδεάτες καί οί γνωστοί του, αλλά καί τά ευρύτερα λαϊκά στρώματα, συγκλονίστηκαν από θλίψη καί όδύνη. Κοινή πεποίθηση όλων ήταν πώς ό Ίω. Κυριακός ήταν έκτελεστικό όργανο τρίτων²⁵⁷, καί πώς ή δολοφονία είχε προσχεδιαστεί, κοινή δέ άπαίτηση τους ήταν ή διεξαγωγή αύστηρών καί άνεπηρέαστων άνακρίσεων γιά νά άποκαλυφθούν οί ήθικοί άυτοεργοί του έγκλήματος. Οί λαϊκές έκδηλώσεις καί άντιδράσεις γιά τή δολοφονία του Άντύπα ύπήρξαν έντονες καί ισχυρές, στίς δέ περιοχές τής ζωής καί τής δράσης του ήσαν οί ακόλουθες:

Στή Θεσσαλία, στήν περιοχή τής δολοφονίας του Άντύπα, οί λαϊκές άντιδράσεις έκδηλώθηκαν μέ τήν επιβλητική κηδεία του, καί μέ τήν έξέγερση τών χωρικών του Λασποχωρίου, πού λάτρευαν τόν Άντύπα. Ή κηδεία του έγινε μεγαλοπρεπής στό Μητροπολιτικό ναό τής Λάρισας τίς πρώτες μεσημ-

Σύλλογος Φιλελευθέρων Βόλου θρηνεύε άπαρηγόρητος πολύτιμον σύντροφον καί μεγαλοϊδεάτην ΜΑΡΙΝΟΝ ΑΝΤΥΠΙΑΝ δολοφονηθέντα, διότι συνηγόρει ευδοκίμως υπέρ τών παραγκωνιζομένων δικαιωμάτων Κολλίγου καί εργατου. Θεσσαλικός λαός άπώλεσε πολύτιμον προστάτην καί άφιλοκερδή φίλον. Ένούμενος μεθ' ύμών έν τῷ κοινῷ πένθει, άδελφοί, παρακαλοῦμεν πιστεύσπετε ότι εκλαύσαμεν ΜΑΡΙΝΟΝ σας, όπως τόν κλαίει ή γεννήσασα αὐτόν πατρίς Κεφαλληνία. Έκ του οὐρανίου σκηνώματος ἄς εύλογή καί ἄς ενισχύή τό ιερόν έργον, οὐτινος υπήρξεν ό ένθουσιωδέστερος εργατής επί τής γῆς καί χάριν του όποίου έστερήθη τής πολυτίμου ζωής του.

Τό Διοικητικόν Συμβούλιον

Ίωάν. Χρυσοδελώνης

Μουσούρης

Κιαδήμος Άγγελίδης

Δ. Κουκιάδης

Κ. Μπαλαφούτης

Βλ. αυτό σέ έκτακτο Παράρτημα τής έφημ. «Άνάστασις», έν Αργοστολίω τῇ 13 Μαρτίου 1907 καί στήν ίδια έφημ. άρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907, σ. 5.
(257) Βλ. έφημ. «Άκρόπολις» άρ. φ. 8928, 11 Μαρτίου 1907, σ. 3 καί έφημ. «Τό Άστυ», άρ. φ. 5007, 10 Μαρτίου 1907, σ. 3.

δρινές ώρες στίς 11 Μαρτίου 1907. Ήδη ό νεκρός του είχε μεταφερθεύ από τό χωριό τής δολοφονίας του Πυργετό στή Λάρισα από τό πρωύ στίς 10 Μαρτίου 1907 καί είχε έκτεθεύ σέ λαϊκό προσκύνημα στό ξενοδοχείο Μουστάκα, στό όποιο συνέρρευσε άπειρο πλήθος²⁵⁸. Ή νεκρική πομπή κατά τήν ώρα τής κηδείας ξεκίνησε από αυτό τό ξενοδοχείο μέ προηγούμενη τή φιλαρμονική τής Λάρισας καί μέ συμμετοχή όλόκληρης τής κοινωνίας τής πόλης, πέρασε από τούς κεντρικούς δρόμους της καί έφτασε στό Μητροπολιτικό ναό, όπου επάλη ή νεκρώσιμη ακολουθία. Μετά τό πέρας της, επικήδειους λόγους έξεφώνησαν ό γιατρός Καραπαναγιώτης, ό δημοσιογράφος Άδαμ. Νικολαΐδης, ό δικηγόρος Λαζόπουλος καί ό τηλεγραφετής Τζανάτος, πού κατέθεσε στεφάνι εκ μέρους τών Κεφαλλήνων τής Λάρισας. Έπειτα ό νεκρός, ύστερα από άπαίτηση τών χωρικών, μεταφέρθηκε στό Λασποχώρι, όπου καί ένταφιάστηκε τήν επομένη 12 Μαρτίου 1907. Χαρακτηριστικό τής μεγάλης συγκίνησης τών Θεσσαλών χωρικών είναι τό γεγονός τής μεταφορās του νεκρού Άντύπα στό Λασποχώρι μέ λαϊκή πομπή καί έξη άμάξια καί τής άπόφασής τους νά άνεγείρουν άνδριάντα στό τάφο του²⁵⁹, πού ποτέ δέν πραγματοποιήθηκε. Όμως ή συγκίνηση, ή άγανάκτηση καί ή όργή τών Θεσσαλών χωρικών καί μάλιστα του Λασποχωρίου έκδηλώθηκε καί μέ έξέγερση τους μετά τήν κηδεία καί τήν ταφή. Έτσι χωρικοί του Λασποχωρίου, πού μαζί μέ τό χωριό Πυργετό άνήκαν στήν ιδιοκτησία τών Γ. Σκιαδαρέση - Άριστ. Μεταξά, πήραν τά όπλα καί θεωρώντας τούς κατοίκους του Πυργετού συνυπεύθυνους γιά τή δολοφονία επιτέθηκαν έναντίον τους. Δημιουργήθηκε τότε έκρυθμη κατάσταση, πού έγκυμονούσε κινδύνους ευρύτερης σύρραξης, τελικά όμως ή παρέμβση αστυνομικών δυνάμεων τής περιοχής²⁶⁰ άποκατέστησε τήν τάξη. Ή έξέγερση αυτή τών χωρικών του Λασποχωριού είναι έντονη άπόδειξη τής λαϊκής όργης γιά τή δολοφονία του Άντύπα.

Γενική ήταν ή συγκίνηση καί ή θλίψη, πού κατέλαβε τήν κοινωνία τής Άθήνας καί του Πειραιά, όπου ό Μαρ. Άντύπας ήταν γνωστός, καί μεγάλη όδύνη τούς φίλους καί όμοιδεάτες του μέ τήν πρώτη είδηση τής δολοφονίας του. Ή σημαντικότερη έκδήλωση, πού σημειώθηκε στίς δυό πόλεις ήταν ή

(258) Βλ. έφημ. «Άνάστασις», άρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907, σ. 4 κ.ά.

(259) Γιά τήν κηδεία καί τήν ταφή του Άντύπα βλ. έφημ. «Άκρόπολις» άρ. φ. 8932, 15 Μαρτίου 1907, σ. 3, έφημ. «Άθήναι», άρ. φ. 142 (1591), 12 Μαρτίου 1907, σ. 3, έφημ. «Άνάστασις», άρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907, σ. 5, έφημ. «Τό Άστυ», άρ. φ. 5009, 12 Μαρτίου 1907, σ. 3, έφημ. «Πατρίς», έτος 17ο, περ. Β', άρ. φ. 4749, 14/27 Μαρτίου 1907, σ. 2. Σημειώσεις, καί έφημ. «Άθήναι», άρ. φ. 146 (1595), 16 Μαρτίου 1907, σ. 2. Σημειώσεις, καί έφημ. «Τό Άστυ», άρ. φ. 5015, 19 Μαρτίου 1907, σ. 3. Έξέγερσεις διά τόν φόνον του Άντύπα. Χωρίον κατά χωρίον.

διοργάνωση και πραγματοποίηση πολιτικών και θρησκευτικών μνημοσύνων του 'Αντύπα. Τό μνημόσυνο στήν 'Αθήνα ήταν πολιτικό, διοργανώθηκε από τους σοσιαλιστές της πρωτεύουσας και πραγματοποιήθηκε στις στήλες του 'Ολυμπίου Διός στις 18 Μαρτίου 1907. Γι' αυτό είχε συγκροτηθεί επιτροπή, πού δημοσίευσε στον τύπο σχετική πρόσκληση.²⁶¹ Τό μνημόσυνο έγινε «επιδηλητικών, αξιοπρεπές και σεμνόν» και «υπό τύπον συλλαλητηρίου». Παρευρέθηκαν σέ αυτό περί τούς 200 φίλοι και όπαδοί των σοσιαλιστικών αρχών, από τούς όποιους οί νεώτεροι έφερον κόκκινους «ώς τό πύρ λαιμοδέτας», καθώς και «πλήθος επίλεκτον», πολλοί Κεφαλονίτες και πολλές κυρίες και όλοι από κοινού «συνεπένθησαν ένα απόστολον του άνθρωπισμού και μάρτυρα της φλογωρότερας άφροσύσεως εις τά μεγάλα ιδανικά του παρόντος αιώνας». Στο μνημόσυνο αυτό μίλησαν ό Κεφαλονίτης δημοσιογράφος και πολιτευτής Μ. Μουρελάτος από τό Ληξούρι, και ό σοσιαλιστής δικηγόρος 'Ιωαννίδης, ενώ ό Κεφαλονίτης Φωκίων Πανās άπάγγειλε λυρικότατο ποίημά του. Οί όμιλίες αναφέρθηκαν στη ζωή και στη δράση του 'Αντύπα και οί όμιλητές άνάπτυξαν τίς άρχές του σοσιαλισμού, οί δέ σοσιαλιστές της 'Αθήνας στό τέλος του μνημοσύνου πήραν τήν άπόφαση νά συγκροτήσουν σοσιαλιστικό σύνδεσμο μέ σκοπό τήν διάδοση των άρχών, για τίς όποιες δολοφονήθηκε ό 'Αντύπας²⁶².

'Εξ άλλου στον Πειραιά, μέ πρωτοβουλία των εργατικών σωματείων της πόλης, τελέσθηκε θρησκευτικό μνημόσυνο για τόν 'Αντύπα στό ναό της 'Αγ. Τριάδας στις 18 Μαρτίου 1907²⁶³, ενώ ό πρόεδρός τους 'Ανάργυρος Φαρ-

(261) Τό περιεχόμενον της έχει έτσι:

Πρόσκλησις

Οί έν 'Αθήναις σοσιαλισταί τελούντες πολιτικόν μνημόσυνον του άγρίως φονευθέντος άδελφου Μαρίνου 'Αντύπα εις τούς στύλους του 'Ολυμπίου Διός τήν προσεχή Κυριακήν (18 τρέχοντος) και περί ώραν 3 μ.μ. καλοῦσι πάντας τούς έν 'Αθήναις και Πειραιει Σοσιαλιστάς ως και τούς τό έργον αυτού τιμώντας, όπως παρευρεθῶσι κατ' αυτόν.

'Η 'Επιτροπή

Βλ. αυτήν στήν έφημ. «'Αθήναι» άρ. φ. 146 (1595) 16 Μαρτίου 1907, σ. 3 και στήν έφημ. «Καιροί», άρ. φ. 73, 16 Μαρτίου 1907, σ. 2.

(262) Για τό πολιτικό αυτό μνημόσυνο βλ. έφημ. «'Αθήναι», άρ. φ. 149 (1598) 19 Μαρτίου 1907, σ. 2, έφημ. «'Ακρόπολις», άρ. φ. 8936, 19 Μαρτίου 1907, σ. 3, έφημ. «'Τό 'Αστυ», άρ. φ. 5015 19 Μαρτίου 1907, σ. 4, έφημ. «Καιροί», άρ. φ. 76, 19 Μαρτίου 1907, σ. 4, έφημ. «Πατρίς», έτος 17ον, περ. Β, άρ. φ. 4754, 19 Μαρτίου /1 'Απριλίου 1907.

(263) Βλ. έφημ. «'Ακρόπολις», άρ. φ. 8931, 14 Μαρτίου 1907, σ. 2 και έφημ. «'Αθήναι», άρ. φ. 149 (1598), 19 Μαρτίου 1907, σ. 2, κ.ά.

δούλης μέ τηλεγράφημά του προς τό Λαϊκό 'Αναγνωστήριο του 'Αργοστολιού εξέφραζε τή συγκίνηση των εργατικών τάξεων του Πειραιά και διαβεβαίωνε τά μέλη του, πως προβαίνει στις κατάλληλες ενέργειες για τήν ενεργό συμπαράστασή τους²⁶⁴.

Στήν Κεφαλονιά σεισμικός ύπηρξεν ό αντίκτυπος για τή δολοφονία του Μαρ. 'Αντύπα και γενικό τό πένθος γι' αυτήν, πού έκφράστηκε έντονα και ποικιλότροπα μέ σειρά λαϊκών αντιδράσεων. 'Ετσι τό 'Αργοστόλι μέ τίς πρώτες ειδήσεις της δολοφονίας πήρε πένθιμη ύψη²⁶⁵. Οί κάτοικοί του κατά πυκνές ομάδες συζητούσαν μέ θλίψη τό γεγονός. Οί σημαίες των σωματείων της πόλης άναρτήθηκαν μεσίστιες και κατά άραιά διαστήματα ή μεγάλη καμπάνα του ρολογιού της πόλης²⁶⁶ κτυπούσε πένθιμα. Τό βράδυ στις 11 Μαρτίου 1907 συγκεντρώθηκαν στο Λαϊκό 'Αναγνωστήριο «'Η 'Ισότης» όλα τά μέλη του, ενώ από τόν έξώστη του κυμάτιζε μεσίστια «ή έρυθρά σοσιαλιστική σημαία». Στη συγκέντρωση προσήλθε επίσης «κοσμοπλημύρα» και πλείστοι φίλοι του Αντύπα από τά χωριά για νά τιμήσουν τή μνήμη του²⁶⁷. Στη συγκέντρωση αυτή μίλησαν για τή ζωή και τό έργο του Μαρ. 'Αντύπα ό

(264) Τό περιεχόμενο του τηλεγραφήματος έχει έτσι:

Πρός τήν

'Επιτροπήν του Λαϊκού 'Αναγνωστηρίου 'Αργοστόλιον
Πειραιεύς 14/27 Μαρτίου 1907

'Απαντών ύμέτερον τηλεγράφημα παρακαλῶ δεβαιώσατε μέλη «'Ισότητος» και λαόν 'Αργοστολίου ότι ενεργῶ δέοντα εργατικῶ σωματείῳ Πειραιεύς υπό προεδρείαν μου. Κυριακήν τελοῦσι μνημόσυνον υπέρ άγρίως δολοφονηθέντος προμάχου εργατικῶν έλευθεριῶν ΜΑΡΙΝΟΥ ΑΝΤΥΠΑ.

'Ανάργυρος Φαρδούλης

Βλ. αυτό στήν έφημ. «'Ανάστασις», άρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907, σ. 6.

(265) Βλ. έφημ. «'Ανάστασις», άρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907, σ. 1.

(266) Πρόκειται για τό προσεισμικό μεγάλο ρολόγι της πόλης μέ τή μεγάλη καμπάνα, πού βρισκόταν στο λιθόστρωτο απέναντι από τή μικρή πλατεία, πού φέρε τό όνομα της καμπάνας. Αυτή ή καμπάνα κτυπούσε ξεχωριστά σέ πολύ χαρμόσυνες ή θλιβερές περιπτώσεις και άκουγόταν σέ όλη τήν πόλη. Στο ίδιο μέρος έχει άρχίσει ή άναστήλωση του ρολογιού και της ιστορικής καμπάνας του.

(267) Βλ. έφημ. «'Ανάστασις», άρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907, σσ. 2-3. 'Εδώ περιγράφεται μέ λεπτομέρειες ή συγκέντρωση αυτή και μαρτυρείται πως στήν κεντρική αίθουσα του 'Αναγνωστηρίου ύπήρχε ή εικόνα του Μαρ. 'Αντύπα παράπλευρα μέ τίς εικόνες των ήρώων του 21 και τήν εικόνα του Κεφαλονίτη ιεράρχη Γερ. Δόριζα, γνωστού για τίς φιλελεύθερες και δημοκρατικές άρχές του, πού έκτιμώταν μέχρι λατρείας από τόν Κεφαλονίτικο λαό. Είναι αυτός ό ιεράρχης, πού ή έκθεση του προς τήν 'Ιερά Σύνοδο

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΗ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τελειόφοιτος της φιλολογίας Νικ. Μαζαράκης²⁶⁸, ενώ ο δικηγόρος Ν. Αυγκούρης²⁶⁹ τόνισε την αναγκαιότητα της λειτουργίας σωματείων, όπως το 'Αναγνωστήριο, και προέτρεψε τους άκροατές του σέ επαγρύπνηση για την αποκάλυψη και τιμωρία των ήθικων ατυτηργών της δολοφονίας²⁷⁰. 'Η πολυπληθέστατη λαϊκή αυτή συγκέντρωση τελικά ενέκρινε ψήφισμα²⁷¹, μέ τό όποιο, ανάμεσα στα άλλα, διατυπωνόταν διά του Νομάρχη της Κεφαλονιάς πρός τή δουλή των 'Ελλήνων και τό 'Υπουργείο της Δικαιοσύνης τό αίτημα του Κεφαλονίτικου λαού για τή διενέργεια αύστηρών ανακρίσεων και άμείλικτη δίωξη των ένόχων της δολοφονίας του 'Αντύπα και έκφραζόταν ή ευχή και ή παράκληση πρός τους βουλευτές της Κεφαλονιάς, άλλους πολιτικούς, και κοινωνικούς παράγοντες²⁷², τά εργατικά σωματεία και τους συλλόγους

(268) Πρόκειται για τό φιλόλογο Νικ. Μαζαράκη, πού από τά νεανικά του χρόνια και έως τό θάνατο του άγωνίστηκε για τό σοσιαλισμό στην Κεφαλονιά. 'Ανήκε νέος στην ομάδα του 'Αντύπα και μετά τή δολοφονία του στην ομάδα του Πλ. Δρακούλη. Μαζί μ' αυτόν και τόν Κ. Δεστούνη εκλέχτηκε βουλευτής της Κεφαλονιάς μέ τή σημαία του σοσιαλιστή τό 1910. Στίς εκλογές του 1911 δέν επέτυχε νά επανεκλεγεί, συνέχισε δέ τους ιδεολογικούς τους άγώνες και άργότερα μέχρι τίς παραμονές του δεύτερου παγκόσμιου πόλεμου εκδίδοντας μέσα σέ στερήσεις και καταδιωγμούς τή μικρή εφημερίδα του «Πύρ» στό ιδιόκτητο τυπογραφείο του μέσα στό σπίτι του πολύ κοντά στην προσεισμηκή εκκλησιά της 'Ανάληψης του 'Αργουσολιού, όπου και οί παιδικές του αναμνήσεις ζωηρά τόν τοποθετούν.

(269) Θεωρούμε πώς πρόκειται για τόν παλιό δικηγόρο του 'Αργουσολιού Νικ. Αυγκούρη, πού άργότερα έγινε σημαντικό κομματικό στέλεχος του κόμματος των 'Ελευθεροφρόνων του 'Ιω. Μεταξά.

(270) Βλ. έφημ. «'Ανάστασις», άρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907, σσ. 2-3.

(271) Βλ. τό ψήφισμα αυτό στην έφημερ. «'Ανάστασις», άρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907, σ. 4, στην έφημ. «Ζιζάνιον», άρ. φ. 438, 17 Μαρτίου 1907, σ. 2, και στίς έφημ. της 'Αθήνας «'Ακρόπολις», άρ. φ. 8930, 13 Μαρτίου 1907, σ. 3, «Τό 'Αστυ», άρ. φ. 5009 (άντί 5010), 13 Μαρτίου 1907, σ. 4, κ.ά. Τό ψήφισμα ύπογράφεται από τους Σπ. 'Αρσένη, Ε. Μοσχόπουλο, Νικ. Μαζαράκη και Σ. Φραγκόπουλο, πού αποτελούσαν πιθανότατα τή διοικούσα επιτροπή του 'Αναγνωστηρίου. 'Ο Σπ. 'Αρσένης, πού φέρεται ως αντικαταστάτης του Μαρ. 'Αντύπα στην Κεφαλονιά, ήταν γνωστός έμποροράπτης του 'Αργουσολιού. Χωρίς νά έχει τίς ικανότητες του 'Αντύπα ανάλαβε τή διεύθυνση της έφημερ. «'Ανάστασις» και του Λαϊκού 'Αναγνωστηρίου, όταν ό 'Αντύπας άνεχώρησε για τή Θεσσαλία. Στάθηκε πάντως πιστός στην ιδεολογία του ως τό θάνατό του κοντά στό δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, όπως, γερασμένο πιά, τόν φέρνουν οί παιδικές του αναμνήσεις.

(272) Τό ψήφισμα, επίσης, απευθυνόταν πρός τόν αρχηγό της αντιπολιτεύσεως Ράλλη, τόν βουλευτή της Πάτρας Γούναρη, μετέπειτα αρχηγό του Λαϊκού κόμματος και τους δικηγόρους 'Ηλ. Ποταμιάνο και 'Αντώνιο Μομφεράτο, πού είχαν άλλοτε υπερασπιστεί τόν 'Αντύπα στη δίκη του για τό έπεισόδιο μέ τόν Σλήματ.

των Κεφαλλήνων της 'Αθήνας και του Πειραιά νά ενεργοποιηθούν και νά ασκήσουν κάθε νόμιμη επιρροή τους για τήν ικανοποίηση του αισθήματος του δικαίου και της Κεφαλονιάς²⁷³. Λίγες μέρες άργότερα τό Λαϊκό 'Αναγνωστήριο, πού ήταν τό δημιούργημα της άκαταπόνητης εργασίας του Μαρ. 'Αντύπα, πραγματοποιήσε και τό θρησκευτικό του μνημόσυνο. Αυτό τελέστηκε μεγαλοπρεπές και επιβλητικό στόν τότε Μητροπολιτικό ναό της Σισιώτισσας στίς 18 Μαρτίου 1907 και κατά τίς μαρτυρίες της έποχής «θά μείνη ανεξάλειπτον εις τά χρονικά της Κεφαλληνίας»²⁷⁴. Σ' αυτό παραβρέθηκε πυκνότατο πλήθος από τίς πόλεις και τά χωριά²⁷⁵ και μπροστά στό κενόταφιο, πού είχε στηθεί μέ φωτογραφίες του 'Αντύπα μέσα στό ναό, κατατέθηκαν στεφάνια και μίλησαν σύντομα για τή ζωή, τό έργο και τή θυσία του Μαρ. 'Αντύπα ό Π. Μαρᾶτος, από μέρους των μελών του 'Αναγνωστηρίου· ό Βρ. 'Αλεξάτος²⁷⁶ από μέρους των λαϊκών και εργατικών τάξεων· ό μαθητής του Γυμνασίου Α. Κρασᾶς από μέρους των μαθητών· ό Σπύρος 'Αρσένης, φίλος στενός του 'Αντύπα, και ό δάσκαλος Χ. 'Αμούργης από μέρους των σοσιαλιστών της Σάμης²⁷⁷, ενώ στεφάνια κατατέθηκαν και από τούς σοσια-

(273) Τό ψήφισμα, έξεφραζε τά συλλυπητήρια του λαού πρός τήν οίκογένεια του 'Αντύπα και τό θείο του Γ. Σκιαδαρέση, αποφάσιζε τήν άνάρτηση της σημαίας του 'Αναγνωστηρίου μεσίστιας επί 30 ήμέρας και άπεδοκίμαζε τήν εφημερίδα της 'Αθήνας «Τό Νέον 'Αστυ» για όσα άπρεπή έγραψε για τόν 'Αντύπα. 'Η συγκέντρωση επίσης διάλεξε τετραμελή επιτροπή για νά επιδώσει τό ψήφισμα στό Νομάρχη, όπως και έγινε στίς 12 Μαρτίου 1907, τήν έπομένη της συγκέντρωσης.

(274) Βλ. γι' αυτό έφημ. «'Ανάστασις», άρ. φ. 55, 24 Μαρτίου 1907, σσ. 1-2, έφημ. «Ζιζάνιον», άρ. φ. 439, 24 Μαρτίου 1907, και στό Παράρτημα των έγγραφων, έγγρ. μέ αριθμ. 13.

(275) Τό πυκνότατο αυτό πλήθος συγκεντρώθηκε στό Λαϊκό 'Αναγνωστήριο, από όπου και μέ προπορευόμενη τήν Φιλαρμονική του 'Αργουσολιού έφτασε στό ναό, πού ήταν διακοσμημένος πένθιμα. Μετά τό τέλος δέ του μνημόσυνου πάλιν μέ τήν ίδια τάξη και «έν πομπή», ξαναγύρισε στό Λαϊκό 'Αναγνωστήριο, όπου, αφού άκουσε σύντομες όμιλίες διαλύθηκε ήσυχα. Βλ. έφημ. «'Ανάστασις», όπως παραπάνω.

(276) Πρόκειται προφανώς για τό δικηγόρο Βρασίδα 'Αλεξάτο από τήν Πύλαρο, πού προσχώρησε άργότερα στό κόμμα των 'Ελευθεροφρόνων του 'Ιω. Μεταξά, του όποιου και χρημάτισε βουλευτής πρίν από τόν δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

(277) Κατά τή κατάθεση του στεφανιού ό Χ. 'Αμούργης, ένθερμος όπαδός του Μαρ. 'Αντύπα, έξύμνησε μέ πάθος τους άγώνες του 'Αντύπα, τόνισε πώς ό «άσμος του Πυργετού τόπος μετεβλήθη εις Γολγοθάν» και έπεςήμανε πώς «αι σφαίραι του άπαισίου δολοφόνου διεσπάρησαν τό Αιώνιον σώμα του 'Αντύπα, άλλ' υπεράνω αυτού άνεδύσθησαν τρεις ηρώες ελεηροφρονες, ή δαμαντοστεφείς, άγναί, ως εκείνος τάς εφαντάσθη· ή 'Ελευθερία ή 'Αδελφότης και ή 'Ισότης». Βλ. έφημ. «'Ανάστασις», όπως στη σημ. 90.

λιστές του 'Αργοστολιού και από τούς μαθητές της Φιλαρμονικής Σχολής. 'Εγκωμιαστικούς του 'Αντύπα επιμνημόσυνους λόγους εξέφώνησαν ο Γ. Καββαδίας²⁷⁸ από μέρους των μαθητών και ο φιλόλογος Νικ. Μαζαράκης, πού σύντομα μίλησε πάλι για τό 'εργο του 'Αντύπα στο Λαϊκό 'Αναγνωστήριο μετά την επιστροφή εκεί του πλήθους, όταν τέλειωσε τό μνημόσυνο. Στο Ληξούρι, επίσης, ισχυρή ήταν ή συγκίνηση του λαού για τή δολοφονία του Μαρ. 'Αντύπα, πού εκδηλώθηκε τόσο μέ θερμό συλλυπητήριο τηλεγράφημα του 'Εκεί σωματείου «ή 'Αδελφότης»²⁷⁹, όσο και μέ τήν παρουσία πολλών κατοίκων τής περιοχής στο θρησκευτικό μνημόσυνο του 'Αργοστολιού²⁸⁰. Τέλος στή Σάμη μέ πρωτοβουλία των 'Εκεί σοσιαλιστών πραγματοποιήθηκε θρησκευτικό και πολιτικό μνημόσυνο για τόν 'Αντύπα, πού τό παρακολούθησε πλήθος κόσμου.²⁸¹ Στο πολιτικό μνημόσυνο μίλησαν για τόν 'Αντύπα και τό 'εργο του ο δάσκαλος Χαρ. 'Αμούργης και ο Δημοσθένης 'Αρτελάρης²⁸², κατά τή διάρκεια του δέ απαγγέλθηκαν και ποιήματα αφιερωμένα στο μεγάλο νεκρό.

Ο ΤΥΠΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡ. ΑΝΤΥΠΑ: 'Η όργη και ή άγανάκτηση του λαού για τή δολοφονία του Μαρ. 'Αντύπα, καθώς και ή όδυνηρή έγτύπωση, πού προκάλεσε, εκφράστηκε ζωηρά και από τόν τύπο, μάλιστα τό Θεσσαλικό, τόν άθηναϊκό και τής γενέτειρας του Κεφαλονιάς.

'Ο θεσσαλικός τύπος και ξεχωριστά ή έφημερίδα του Βόλου «Πανθεσσαλική», στήν όποία άρθρογραφοῦσε ο Μαρ. 'Αντύπας²⁸³, μέ τήν ειδησεογραφία και τά σχόλια της για τή δολοφονία εξέφρασε τήν όργη του θεσσαλικού λαού

(278) Πρόκειται για τό μετέπειτα συμβολαιογράφο Γεώργ. Καββαδία, πού επέζησε πολλά χρόνια άργότερα και κατά τό 1966 δημοσίευσε μερικές χαρακτηριστικές αναμνήσεις του για τόν 'Αντύπα. Βλ. σχετικά στή διβλιογραφία.

(279) Βλ. έφημ. «'Ανάστασις», άρ. φ. 55, 24 Μαρτίου 1907, σ. 4, «Τής 'Εβδομάδος».

(280) Βλ. έφημ. «'Ανάστασις», άρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907, σ. 6.

(281) Βλ. έφημ. «'Ανάστασις», άρ. φ. 57, 27 'Απριλίου 1907, σ. 3.

(282) 'Ο Δημοσθένης 'Αρτελάρης υπήρξε ένας από τούς πιό στενούς συνεργάτες του Μαρ. 'Αντύπα μαζί μέ τόν δάσκαλο Χαρ. 'Αμούργη. 'Ηταν γνωστός στήν Κεφαλονιά για τίς προοδευτικές του και σοσιαλιστικές του άρχές, στίς όποίες έμεινε συνεπής έως τόν θάνατό του. Πιστός ιδεολόγος και σταθερός αγωνιστής ο Δημ. 'Αρτελάρης, εγκατεστημένος στο Γιάλό τής Σάμης, προχωρημένος πιά στήν ήλικία, και αυτός και ή οίκογένειά του πρόσφεραν πολύτιμες υπηρεσίες στον άγώνα τής 'Εθνικής 'Αντίστασης στήν Κεφαλονιά μέσα στίς γραμμές των ΕΑΜικών όργανώσεων στά ζοφερά χρόνια τής Ιταλο-γερμανικής φασιστικής κατοχής (1941-1944) του νησιού.

(283) Στήν έφημ. αυτή του Βόλου ο Μαρ. 'Αντύπας δημοσίευσε τά δύο πολύ χαρακτηριστικά τής ιδεολογίας του και τελευταία άρθρα τής ζωής του, τά όποία βλ. στο Παράρτημα των έγγραφων, έγγρ. μέ άριθμ. 14 και 15.

και μάλιστα των εργατών και των άγροτών. Αυτήν εξέφρασε και μέ τά τηλεγραφήματά της προς τό Λαϊκό 'Αναγνωστήριο του 'Αργοστολιού, μέ τά όποία του άνάγγειλε τή δολοφονία και τήν επιβλητική κηδεία του 'Αντύπα²⁸⁴.

'Ο 'Αθηναϊκός τύπος στήν όλότητά του, περισσότερο ή λιγότερο, άσχολήθηκε μέ τή δολοφονία του 'Αντύπα και τίς συνθήκες, πού πραγματοποιήθηκε, και στή μεγίστη του πλειοψηφία καταδίκασε τό γεγονός εκφράζοντας τήν όδύνη τής κοινής γνώμης γι' αυτήν και τήν άναταραχή και τόν έρεθισμό, πού προκάλεσε. 'Εξαίρεση και παραφωνία άπετέλεσε ή έφημερίδα «Τό Νέον 'Αστν»²⁸⁵, πού ισχυρίστηκε πώς ο 'Αντύπας σέ άρνηση του 'Ιω. Κυριακού νά του παραδώσει τά κλειδιά του διαμερίσματος τόν πυροβόλησε δύο φορές διαστρέφοντας έτσι τά γεγονότα και άποκαλώντας τόν 'Αντύπα ανισόρροπο. 'Αντίθετα όλες οι άλλες άθηναϊκές έφημερίδες άναγγέλλοντας τή δολοφονία «του Κεφαλλήνος σοσιαλιστού 'Αντύπα» άνέτρεχαν στήν προγενέστερη δράση του²⁸⁶. έδιναν πολύτιμα στοιχεία γι' αυτήν: χαρακτηρίζαν τό έγκλημα του Κυριακού προπαρασκευασμένο²⁸⁷. έκάλυπταν μέ λεπτομερειακή ειδησεογραφία τήν κηδεία και τά πολιτικά και θρησκευτικά για τόν 'Αντύπα μνημόσυνα²⁸⁸. δημοσίευαν συνέντευξη του αυτόπτη μάρτυρα τής δολοφονίας Παν. Σκιαδαρέση και τήν ειδηση τής εξέγερσης των χωρικών του Λασποχωριού²⁸⁹. σκιαγραφοῦσαν τήν προσωπικότητα του 'Αντύπα, τό έργο

(284) Βλ. τό τηλεγράφημα για τή δολοφονία στή σημ. 255. Τό τηλεγράφημα για τήν κηδεία έχει έτσι:

Βόλος 11 Μαρτίου ώρα 12η μ.μ.

Κηδεία έγινε σήμερα πρώτην μεταμεσημβρινήν εις Λάρισαν. 'Απαιτήσιν των χωρικών ένταφιάζεται Λασποχώριον. Δολοφονία καθαρά, τραύματα δύο δικάνου όπισθεν. Δολοφόνος συλληφθείς προσήχθη Λάρισαν.

Πανθεσσαλική

Βλ. αυτό στήν έφημ. «'Ανάστασις», άρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907, σ. 3.

(285) Βλ. έφημ. «Τό Νέον 'Αστν», άρ. φ. 1891, 11 Μαρτίου 1907, σ. 1, 'Ο φόνος του 'Αντύπα.

(286) Βλ. έφημ. «'Ακρόπολις», άρ. φ. 8927, 10 Μαρτίου 1907, σ. 4.

(287) Βλ. έφημ. «'Ακρόπολις», άρ. φ. 8928, 11 Μαρτίου 1907, σ. 3.

(288) Βλ. έφημ. «'Ακρόπολις», άρ. φ. 8936, 19 Μαρτίου 1907, σ. 3, έφημ. «'Αθήναι» άρ. φ. 140(1589) 10 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 141(1590) 11 Μαρτίου 1907, σ. 3 κ.ά., έφημ. «Τό 'Αστν», άρ. φ. 5007, 10 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 5009, 12 Μαρτίου 1907, σ. 3 κ.ά., έφημ. «Καιροί» άρ. φ. 67, 10 Μαρτίου 1907, σ. 4, άρ. φ. 68, 11 Μαρτίου 1907, σ. 4 κ.ά., έφημ. «Πατρίς», έτος 17ον, περ. Β', άρ. φ. 4745, 10/23 Μαρτίου 1907 και άλλου.

(289) Βλ. έφημ. «'Αθήναι», όπως στή σημ. 288 και επί πλέον άρ. φ. 142 (1591) 12 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 143 (1593) 14 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 146 (1595) 16 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 147 (1596) 17 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 148 (1597) 18 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 149 (1598) 19 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 150 (1599) 20 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 151 (1600) 21 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 152 (1601) 22 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 153 (1602) 23 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 154 (1603) 24 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 155 (1604) 25 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 156 (1605) 26 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 157 (1606) 27 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 158 (1607) 28 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 159 (1608) 29 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 160 (1609) 30 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 161 (1610) 31 Μαρτίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 162 (1611) 1 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 163 (1612) 2 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 164 (1613) 3 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 165 (1614) 4 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 166 (1615) 5 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 167 (1616) 6 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 168 (1617) 7 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 169 (1618) 8 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 170 (1619) 9 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 171 (1620) 10 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 172 (1621) 11 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 173 (1622) 12 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 174 (1623) 13 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 175 (1624) 14 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 176 (1625) 15 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 177 (1626) 16 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 178 (1627) 17 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 179 (1628) 18 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 180 (1629) 19 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 181 (1630) 20 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 182 (1631) 21 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 183 (1632) 22 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 184 (1633) 23 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 185 (1634) 24 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 186 (1635) 25 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 187 (1636) 26 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 188 (1637) 27 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 189 (1638) 28 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 190 (1639) 29 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 191 (1640) 30 'Απριλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 192 (1641) 1 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 193 (1642) 2 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 194 (1643) 3 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 195 (1644) 4 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 196 (1645) 5 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 197 (1646) 6 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 198 (1647) 7 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 199 (1648) 8 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 200 (1649) 9 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 201 (1650) 10 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 202 (1651) 11 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 203 (1652) 12 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 204 (1653) 13 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 205 (1654) 14 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 206 (1655) 15 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 207 (1656) 16 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 208 (1657) 17 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 209 (1658) 18 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 210 (1659) 19 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 211 (1660) 20 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 212 (1661) 21 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 213 (1662) 22 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 214 (1663) 23 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 215 (1664) 24 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 216 (1665) 25 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 217 (1666) 26 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 218 (1667) 27 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 219 (1668) 28 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 220 (1669) 29 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 221 (1670) 30 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 222 (1671) 31 'Μαΐου 1907, σ. 3, άρ. φ. 223 (1672) 1 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 224 (1673) 2 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 225 (1674) 3 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 226 (1675) 4 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 227 (1676) 5 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 228 (1677) 6 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 229 (1678) 7 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 230 (1679) 8 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 231 (1680) 9 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 232 (1681) 10 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 233 (1682) 11 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 234 (1683) 12 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 235 (1684) 13 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 236 (1685) 14 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 237 (1686) 15 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 238 (1687) 16 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 239 (1688) 17 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 240 (1689) 18 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 241 (1690) 19 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 242 (1691) 20 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 243 (1692) 21 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 244 (1693) 22 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 245 (1694) 23 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 246 (1695) 24 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 247 (1696) 25 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 248 (1697) 26 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 249 (1698) 27 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 250 (1699) 28 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 251 (1700) 29 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 252 (1701) 30 'Ιουνίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 253 (1702) 1 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 254 (1703) 2 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 255 (1704) 3 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 256 (1705) 4 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 257 (1706) 5 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 258 (1707) 6 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 259 (1708) 7 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 260 (1709) 8 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 261 (1710) 9 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 262 (1711) 10 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 263 (1712) 11 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 264 (1713) 12 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 265 (1714) 13 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 266 (1715) 14 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 267 (1716) 15 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 268 (1717) 16 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 269 (1718) 17 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 270 (1719) 18 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 271 (1720) 19 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 272 (1721) 20 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 273 (1722) 21 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 274 (1723) 22 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 275 (1724) 23 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 276 (1725) 24 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 277 (1726) 25 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 278 (1727) 26 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 279 (1728) 27 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 280 (1729) 28 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 281 (1730) 29 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 282 (1731) 30 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 283 (1732) 31 'Ιουλίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 284 (1733) 1 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 285 (1734) 2 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 286 (1735) 3 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 287 (1736) 4 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 288 (1737) 5 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 289 (1738) 6 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 290 (1739) 7 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 291 (1740) 8 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 292 (1741) 9 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 293 (1742) 10 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 294 (1743) 11 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 295 (1744) 12 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 296 (1745) 13 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 297 (1746) 14 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 298 (1747) 15 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 299 (1748) 16 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 300 (1749) 17 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 301 (1750) 18 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 302 (1751) 19 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 303 (1752) 20 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 304 (1753) 21 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 305 (1754) 22 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 306 (1755) 23 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 307 (1756) 24 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 308 (1757) 25 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 309 (1758) 26 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 310 (1759) 27 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 311 (1760) 28 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 312 (1761) 29 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 313 (1762) 30 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 314 (1763) 31 'Αυγούστου 1907, σ. 3, άρ. φ. 315 (1764) 1 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 316 (1765) 2 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 317 (1766) 3 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 318 (1767) 4 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 319 (1768) 5 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 320 (1769) 6 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 321 (1770) 7 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 322 (1771) 8 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 323 (1772) 9 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 324 (1773) 10 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 325 (1774) 11 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 326 (1775) 12 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 327 (1776) 13 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 328 (1777) 14 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 329 (1778) 15 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 330 (1779) 16 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 331 (1780) 17 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 332 (1781) 18 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 333 (1782) 19 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 334 (1783) 20 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 335 (1784) 21 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 336 (1785) 22 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 337 (1786) 23 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 338 (1787) 24 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 339 (1788) 25 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 340 (1789) 26 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 341 (1790) 27 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 342 (1791) 28 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 343 (1792) 29 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 344 (1793) 30 'Σεπτεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 345 (1794) 1 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 346 (1795) 2 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 347 (1796) 3 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 348 (1797) 4 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 349 (1798) 5 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 350 (1799) 6 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 351 (1800) 7 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 352 (1801) 8 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 353 (1802) 9 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 354 (1803) 10 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 355 (1804) 11 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 356 (1805) 12 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 357 (1806) 13 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 358 (1807) 14 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 359 (1808) 15 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 360 (1809) 16 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 361 (1810) 17 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 362 (1811) 18 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 363 (1812) 19 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 364 (1813) 20 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 365 (1814) 21 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 366 (1815) 22 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 367 (1816) 23 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 368 (1817) 24 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 369 (1818) 25 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 370 (1819) 26 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 371 (1820) 27 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 372 (1821) 28 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 373 (1822) 29 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 374 (1823) 30 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 375 (1824) 31 'Οκτωβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 376 (1825) 1 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 377 (1826) 2 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 378 (1827) 3 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 379 (1828) 4 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 380 (1829) 5 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 381 (1830) 6 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 382 (1831) 7 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 383 (1832) 8 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 384 (1833) 9 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 385 (1834) 10 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 386 (1835) 11 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 387 (1836) 12 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 388 (1837) 13 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 389 (1838) 14 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 390 (1839) 15 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 391 (1840) 16 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 392 (1841) 17 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 393 (1842) 18 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 394 (1843) 19 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 395 (1844) 20 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 396 (1845) 21 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 397 (1846) 22 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 398 (1847) 23 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 399 (1848) 24 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 400 (1849) 25 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 401 (1850) 26 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 402 (1851) 27 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 403 (1852) 28 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 404 (1853) 29 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 405 (1854) 30 'Νοεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 406 (1855) 1 'Δεκεμβρίου 1907, σ. 3, άρ. φ. 407 (1856) 2 'Δεκεμβρίου

καί τή δράση του²⁹⁰. αναφέρονταν ξεχωριστά στίς ἐνέργειες τοῦ Ἀντύπα ὑπέρ τῶν Θεσσαλῶν ἀγροτῶν²⁹¹. κατάγγελναν στό λαό ὅτι ὁ Ἀντύπας ἔπαισε θῦμα τῶν σοσιαλιστικῶν του ιδεῶν²⁹². δημοσίευαν τό ψήφισμα διαμαρτυρίας τοῦ λαοῦ τῆς Κεφαλониᾶς²⁹³ καθὼς καί μιὰ ἀπό τίς τελευταῖες ἐξομολογήσεις του σέ φίλο του, στήν ὁποία προέβλεπε ὅτι θά πέσει θῦμα τῶν ἀρχῶν του²⁹⁴.

Ὁ τύπος, τέλος, τῆς Κεφαλониᾶς ἀσχολήθηκε πλατεῖα μέ τή δολοφονία τοῦ Ἀντύπα καί τόν ἀντίκτυπο τῆς, μέ τήν προσωπικότητα, τή ζωή καί τό ἔργο του. Ἡ ἐφημερίδα, πού ὁ ἴδιος δημιούργησε καί θεμέλιωσε, ἡ «Ἀνάστασις»²⁹⁵, ἀσχολήθηκε εὐρύτατα μέ τή δολοφονία καί τό βαρὺ πένθος τοῦ κόσμου, δημοσίευσε τά συλλυπητήρια τηλεγραφήματα, πού ἔφτασαν στό Ἀργοστόλι, ἀνεδημοσίευσε τήν εἰδησεογραφία καί τά σχόλια Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων, περιέγραψε πλατεῖα τίς λαϊκές ἐκδηλώσεις καί ἀντιδράσεις τοῦ λαοῦ τῆς Κεφαλониᾶς καί καταχώρησε στίς στήλες τῆς ἄρθρα γιά τό θῦμα τῆς ιδέας, πού ἔπαισε γιά τή χειραφέτηση τῶν ἀγροτῶν, γιά τήν ἀπαράδεκτη συμπεριφορά τῶν κρατικῶν ἀρχῶν ἀπέναντι στόν δολοφόνο καί γιά τόν χαρακτήρα καί τίς ἱκανότητες τοῦ Ἀντύπα, ὁ ὁποῖος «ἀναπτύσσων, μεταρσιῶν, συναγείρων, ἀφαρπάζων καί ποδηγετῶν αἰχμάλωτον τόν νοῦν καί τήν

Μαρτίου 1907, σ. 2 καί 3, ἀρ. φ. 149 (1598) 19 Μαρτίου 1907, σ. 2 καί ἐφημ. «Τό Ἄστυ», ἀρ. φ. 5015, 19 Μαρτίου 1907, σσ. 3-4.

(290) Βλ. ἐφημ. «Τό Ἄστυ», ἀρ. φ. 5007, 10 Μαρτίου 1907, σ. 3, ἀρ. φ. 5009, 12 Μαρτίου 1907, σ. 3, ἀρ. φ. 5009 (γρ. 5010) 13 Μαρτίου 1907 σ. 4 κ.ἄ.

(291) Βλ. ἐνδεικτικά ἐφημ. «Καιροί», ἀρ. φ. 67, 10 Μαρτίου 1907, σ. 4, ἀρ. φ. 68, 11 Μαρτίου 1907, σ. 4, ἀρ. φ. 70, 13 Μαρτίου 1907, σ. 4, ἀρ. φ. 73, 16 Μαρτίου 1907, σ. 2, ἀρ. φ. 75, 18 Μαρτίου 1907, σ. 2, ἀρ. φ. 76, 19 Μαρτίου 1907, σ. 4, κ.ἄ.

(292) Βλ. ἐνδεικτικά ἐφημ. «Ἐστία», ἀρ. φ. 4703, 9 Μαρτίου 1907, σ. 3 στά σχόλια ὁ Ἀντύπας.

(293) Βλ. ἐφημ. «Ἀκρόπολις», ἀρ. φ. 8930, 13 Μαρτίου 1907, σ. 3, ἐφημ. «Πατρίς», ἀρ. φ. 4748, 13/26 Μαρτίου 1907 κ.ἄ.

(294) Βλ. ἐφημ. «Πατρίς», ἔτος 17ον, περ. Β', ἀρ. φ. 4747, 12/25 Μαρτίου 1907, ἀρ. φ. 4748, 13/26 Μαρτίου 1907, ἀρ. φ. 4749, 14/27 Μαρτίου 1907. Κατά τίς πληροφορίες τῆς ἐφημερίδας ἡ ἐξομολόγησι τοῦ Μαρ. Ἀντύπα πρὸς ἐπιστήθιο φίλο του ἔγινε στό καφενεῖο τοῦ Τσάγεζι λίγο πρὶν τῇ δολοφονίᾳ του, στόν ὁποῖο ἀνάμεσα στά ἄλλα εἶπε: «ἔχω τὰς ιδέας μου καί ἐννοῶ νά τὰς ἐκδηλῶ καί τὰς ἐφαρμόζω. Νομίζω ὅτι αὐτοί οἱ ἄνθρωποι – οἱ χωρικοί – πρέπει νά ἐλευθερωθοῦν. Θά πέσω ἴσως θῦμα, ἀλλ' ἔστω, θέλω νά καρποφορήσουν οἱ ἀρχαί μου».

(295) Βλ. ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἀρ. φ. 54, 17 Μαρτίου 1907, σσ. 1-6 ἀφιερωμένη ὁλοκληρωτικά στόν Ἀντύπα, ἀρ. φ. 55, 24 Μαρτίου 1907, σσ. 1-4, ἀρ. φ. 56, 7 Ἀπριλίου 1907 καί ἀρ. φ. 57, 27 Ἀπριλίου 1907. Τά δύο τελευταῖα ἄρθρα τῆς ζωῆς τοῦ Ἀντύπα βλ. καί στό Παράρτημα τῶν ἐγγράφων, ἔγρ. μέ ἀριθμ. 14 καί 15.

καρδίαν... μετ' εὐκρινείας, δεινότητος καί πειθοῦς οὐ τῆς συνήθους ἐνέπνεεν, ἐνεθουσία, ἐνεψύχου καί ἐνεθάρρυνε τά πλήθη διδάσκων τήν δύναμιν τῶν ἐκ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ δικαίων» ἐνῷ ἐπίσης δημοσίευε ποιήματα ἢ ἐλεγεία ἀφιερωμένα στόν Ἀντύπα καί ἀναδημοσίευε τά τελευταῖα ἄρθρα τῆς ζωῆς του. Στήν ἐφημερίδα του, ἐξ ἄλλου, «Ζιζάνιον» ὁ σατυρικός ποιητής Γεώργιος Μολφέτας, παλιὸς συμμαθητῆς καί στενός φίλος καί συνεργάτης τοῦ Μαρ. Ἀντύπα, ἀσχολήθηκε σέ κύριο ἄρθρο²⁹⁶ μέ τήν προσωπικότητα τοῦ Ἀντύπα, τή δράση του, τήν πίστη του στίς σοσιαλιστικές ἀρχές καί στήν προσπάθειά του νά τίς διαδώσει στά εὐρύτερα λαϊκά στρώματα χαρακτηρίζοντάς τον «λεοντόκαρδον παλικάρι». Στά φύλλα τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς δημοσιεύθηκαν ἐπίσης πληροφορίες γιά τή δολοφονία, συλλυπητήρια τηλεγραφήματα, τό ψήφισμα τοῦ λαοῦ τοῦ Ἀργοστολίου καί εἰδήσεις ἀπό τό θρησκευτικό μνημόσυνο τοῦ Ἀντύπα στό Ἀργοστόλι²⁹⁷.

(296) Βλ. τό ἄρθρο αὐτό στήν ἐφημ. «Ζιζάνιον», ἀρ. φ. 438, 17 Μαρτίου 1907, σ. 1 καί στό Παράρτημα τῶν ἐγγράφων, ἔγρ. μέ ἀρ. 11.

(297) Βλ. ἐφημ. «Ζιζάνιον», ἀρ. φ. 438, 17 Μαρτίου 1907, σσ. 2 καί 3 καί ἀρ. φ. 439, 24 Μαρτίου 1907, σ. 4. Τήν ὑπόδειξη γιά τή νεκρολογία τοῦ Ἀντύπα ἀπό τό Γ. Μολφέτα ὀφείλω στό φίλο καί συνάδελφο κ. Γιώργο Ἀλυσανδράτο καί τήν φωτοτυπία τῆς στοῦ φίλου καί συνάδελφο κ. Γεράσιμου Πεντόγαλο, τοὺς ὁποῖους καί ἀπό ἐδῶ θερμά εὐχαριστοῦμαι.

Ι. ΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΣΤ' ΓΕΝΙΚΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΜΑΡ. ΑΝΤΥΠΑ

Ὁ Μαρ. Ἀντύπας ὑπῆρξε ἕνας συνεπής, μαχητικός, ἀνένδοτος καὶ ἀκαμπτος μαχητὴς τῶν φυσικῶν καὶ ἀπαράγραπτων ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τῶν κοινωνιστικῶν - ριζοσπαστικῶν ἀρχῶν καὶ πεποιθήσεων του. Ἦταν ἀλύγιστος καὶ ἀνυποχώρητος στὴν ἰδεολογικὴ του πίστη, ἀσυμβίβαστος καὶ σχεδὸν ἀπόλυτος σ' αὐτήν, τίποτε δὲν τὸν φόβιζε καὶ τίποτε δὲν ἦταν ἱκανὸ νὰ τὸν ἐκτρέψει ἀπὸ τοὺς σκοποὺς καὶ τὸ πρόγραμμά του. Ὁ ἴδιος σέ μιά του δήλωσιν²⁹⁸ αὐτοχαρακτηριζόταν καὶ προσωπογραφόταν το-νίζοντας καὶ τὰ ἀκόλουθα, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, χαρακτηριστικὰ καὶ παραστα-τικά: «Ἀναγνωρίζομεν ὅτι ὡς ἄτομα δυνάμεθα νὰ εὐεργετήσωμεν ἢ νὰ εὐερ-γετηθῶμεν καὶ ἐπομένως νὰ αἰτήσωμεν οἰανδήποτε χάριν ἢ νὰ δώσωμε τοιαύτην ἂν δυνάμεθα· ὅταν ὅμως ἡ χάρις αὕτη εἴτε ὑποκειμενικὴ εἴτε ἀντι-κειμενικὴ προσκρούει εἰς τὰς πεποιθήσεις μας καὶ εἰς τὸ δημοσιογραφικὸν μας καθήκον δηλοῦμεν ὠρισμένως καὶ κατηγορηματικῶς ὅτι τὴν ἀποκηρύτ-τομεν καὶ ἂν ἐν τῇ ἀνάγκῃ εὐρεθῶμεν ἀποκηρύττομεν καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τὴν οἰκογένειαν καὶ τοὺς γονεῖς καὶ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ εἴμεθα ἐτοιμοὶ νὰ δεχθῶμεν καὶ φυλακὴν καὶ ἀνασκολόπισιν καὶ σταύρωσιν καὶ δυστυχίαν καὶ περιφρόνησιν καὶ ἐμπτυ-σμούς καὶ γροθιές καὶ κουμπουριές· βαστάμε γιὰ ὅλα καὶ προκα-λοῦμεν ὅλους καὶ Ἀρχοντας καὶ Πλουσίους καὶ Παληκαράδες καὶ Τραπεζοῦκους καὶ δολοφόνους, ἵνα ἂν μπορέσουν εἴτε διὰ τῆς ἀπει-

(298) Βλ. «Δήλωσις» ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Α' ἀρ. φ. 12, ἐν Ἀργοστολῇ τῇ 23 Ἀπριλίου 1905.

λῆς, εἴτε διὰ τοῦ χρήματος, εἴτε διὰ τῆς μαχαίρας καὶ κουμπούρας εἴτε δι' οὐτινος δῆποτε μέσου νὰ μᾶς κάμουν ὥστε νὰ ἀλλάξωμε τοῦ σκοποῦ μας ἔστω καὶ μίαν κεραίαν καὶ νὰ ὀπισθοδρομήσωμεν ἔστω καὶ μίαν σπιθα-μὴν». Ἀποκαλοῦσε ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτὸν τοῦ «ὑπηρετῆν τοῦ Λαοῦ» καὶ «ἐπα-ναστάτην» καὶ ὑπερασπιστὴν τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ λαοῦ καὶ μάλιστα τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Διακήρυσσε στίς τελευταῖες μέρες τῆς ζωῆς του²⁹⁹ πῶς «πολλὰ εἶναι καὶ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος τὰ παραδείγματα, κατὰ τὰ ὅποια οἱ Ἥρωες, οἱ Ἅγιοι, οἱ Πατριῶτες παρεστά-θησαν ὡς δῆμιοι, δαίμονες, προδότες λαβόντες οὕτω ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὴν ἀγαθὴν τόλμην των τὴν ἀγχόνην, τὸν λιθοβολισμόν, τὴν ἐξορίαν» καὶ πρόσ-θετε χαρακτηριστικὰ, ἀπαντώντας ἔμμεσα στοὺς ἀντιπάλους του πῶς «δυσ-τυχῶς δὲν εἶμαι οὔτε ἥρωας, οὔτε ἅγιος, οὔτε πατριώτης καὶ δὲν κινδυνεύω τόσον. Εἶμαι ὅμως ἕνα μικρὸς φορεὺς χαλίκων προωρισμένων διὰ τὴν ἀνευ ὀρίων οἰκοδομὴν τῆς ἀγάπης καὶ ἀλληλοδοθείας». Γι' αὐτὸ καὶ ἐπειδὴ «οἱ φίλοι καὶ οἱ ἐχθροὶ τῶν ἰδεῶν μου» δὲν τὸν ἀφήναν «νὰ ἐργασθεῖ ἥσυχά, χωρὶς πέννα καὶ καλαμάρι», ἀρθρογράφησε τότε, λίγες μέρες προτοῦ δολο-φονηθεῖ, «ἵνα ἀπαλλάξῃ τὴν κοινὴν γνώμην ἀπὸ τὴν περιέργειαν πού τῆς ἐκόλλησεν, οἱ μὲν φίλοι παριστῶντες με ὡς γίγαντα ἐνῶ εἶμαι ἕνας νάνος, οἱ δὲ ἐχθροὶ παριστῶντες με ὡς ἕνα αἰμοδόρον λύκον, ἐνῶ εἶμαι ἕνα ἀρνίον χωρὶς μαλλί»³⁰⁰.

Αὐτὸν τὸν «αἰμοδόρον λύκον» οἱ ἐχθροὶ του, οἱ πολιτικοὶ τοῦ ἀντίπαλοι, οἱ κεφαλαιούχοι καὶ οἱ τσιφλικούχοι τῆς Θεσσαλίας θέλησαν πρωταρχικά νὰ τὸν ἐξοντώσουν ἡθικο - πνευματικὰ πιστεύοντας πῶς ἔτσι καὶ τὸ δικό του ἡθικὸ θὰ λύγιζαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιρροή του στὸ λαό, καὶ μάλιστα τίς ἐργα-τικὰς καὶ χωρικὰς τάξεις, θὰ ἐκμηδένιζαν. Γι' αὐτὸ καὶ χρησιμοποίησαν, ἐπίσημα καὶ ἀνεπίσημα, κάθε λογῆς κατασυκοφάντηση τοῦ καὶ «λάσπολο-γία» σέ βάρος του. Διέδιδαν εὐρύτατα πῶς εἶναι «ἀνισόρροπος»³⁰¹ καὶ γι' αὐτὸ «ἥρως πολλῶν ἐπεισοδίων» πῶς ὑποκινεῖ «ἐπικίνδυνον ἐρεθισμόν τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ ἀγροτῶν κατὰ τῶν κυρίων των»³⁰² πῶς εἶναι ὑδριστής, λογομάχος, γυναικάς καὶ ἐπικίνδυνα ἐριστικός³⁰³. πῶς οἱ προσπάθειές του

(299) Βλ. ἀρθρο τοῦ «Τί βλάπτει», ἐφημ. «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 55, 24 Μαρτίου 1907 καὶ στὸ Παράρτημα τῶν κειμένων ἀρ. 14.

(300) Βλ. ὅπως στή σ. 299.

(301) Βλ. «Ὁ φόνος τοῦ Ἀντύπα», ἐφημ. «Τὸ Νέον Ἄστυ», περ. Β', ἔτος 60 (170) ἀρ. φ. 1891, 11 Μαρτίου 1907.

(302) Βλ. «Δολοφονία τοῦ Κεφαλλήνους σοσιαλῶτοῦ Μ. Ἀντύπα», ἐφημ. «Ἀκρόπο-λις», ἔτος ΚΒ', ἀρ. φ. 8927, 10 Μαρτίου 1907.

(303) Βλ. ἐνδεικτικὰ «Μετὰ τὸν φόνο τοῦ Ἀντύπα» δηλώσεις τοῦ δολοφόνου Κυρια-κοῦ ἐφημ. «Ἀθήναι», ἔτος Ε', ἀρ. φ. 144 (1593) 14 Μαρτίου 1907.

ὑπὲρ τῶν ἐργατῶν ἔχουν τὸν χαρακτήρα «τρελλῆς, ἀσκόπου καὶ ἐπιβλαβοῦς, ἴσως καὶ ἀναρχικῆς ἐνεργείας»³⁰⁴. τέλος χαρακτηρίζαν τὶς ἀρχές τοῦ Ἀντύπα «ὡς παράφρονας»³⁰⁵ καὶ τὸν ἴδιο ἀναρχικὸ καὶ ἐπικίνδυνον γιὰ τὴ δημόσια τάξη. Γι' αὐτὸ καὶ πλάϊ στὴ κατασφυοκρίση καὶ τὴ λασπολογία σὲ δάρος τοῦ χρησιμοποίησαν καὶ κάθε μέσο γιὰ νὰ τὸν ἐκμηδενίσουν καὶ σωματικά, καταδιωγμούς, ἀπειλές, φυλακίσεις, δίκες καὶ καταδίκες. Ὅταν δὲ ἀντιλήφθηκαν πὼς σὲ τίποτε τὰ μέσα αὐτὰ δὲν ἴσχυσαν κατέφυγαν στὴ δολοφονία του.

Οἱ φίλοι του, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, οἱ ὁμοϊδεάτες του καὶ οἱ ὁπαδοὶ του ὅλοι, ὅσοι συμμερίζονταν τὶς ἀρχές καὶ τὶς ιδέες του, τὸν χαρακτηρίζαν μὲ τοὺς πιὸ ἐγκωμιαστικούς χαρακτηρισμούς: τὸν ἀποκαλοῦσαν «πολύτιμον σύντροφον» καὶ «πολύτιμον προστάτην καὶ ἀφιλοκερδὴ φίλον» τοῦ Θεσσαλικοῦ λαοῦ³⁰⁶. τὸν ἔκριναν «ἀκάματον ἐργάτην» «θῦμα τῆς ιδέας» καὶ «διαπρῦσιον κήρυκα τῶν ζωντανῶν ἀληθειῶν, καὶ τῶν ζωντανῶν ιδεῶν τοῦ κοινωνισμοῦ»³⁰⁷. τὸν κατονόμαζαν «μεγάλον ἀλτρουϊστήν», «ἐξιλαστήριον θῦμα τῆς ἁμαρτωλῆς κοινωνίας», «λατρευτόν Ἀντύπαν», «μεγάλον κήρυκα» καὶ ἀποκαλοῦσαν τὸ χωριὸ Πυργετός, ὅπου δολοφονήθηκε, «νέον Γολγοθᾶν»³⁰⁸. διακήρυσσαν πὼς τὸν καταπλημμυροῦσαν «ἀγάπη διὰ τὰ λαϊκά δικαιώματα, παρηγορία καὶ αὐταπάρησις» καὶ πὼς «ἀναπτύσσων, μεταρσιῶν, συναγείρων, ἀφαρπάζων καὶ ποδηγετῶν αἰχμάλωτον τὸ νοῦν καὶ τὴν καρδίαν... μετ' εὐκρινείας, δεινότητος καὶ πειθοῦς οὐ τῆς συνήθους ἐνέπνεεν, ἐνεθουσία, ἐνεψίχου καὶ ἐνεθάρρυνε τὰ πλήθη διδάσκων τὴν δύναμιν τῶν ἐκ τῆς ἐλευθερίας δικαίων... πολλῶν ἀγαθῶν ἐγένετο πρόξενος ἰδρῶν διὰ τοῦ βίου, τῶν ἐνεργειῶν, τῆς δράσεως καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὸν βωμόν τῆς ἀδελφικῆς τῶν λαῶν ἀγάπης καὶ συμπνοίας ἐγκαινιάζων νέαν ζωὴν καὶ διανοίγων νέους ὁρίζοντας... δεινὸς οὗτος τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφίδος μαχητής...»³⁰⁹. ὁ παληὸς συμμαθητής, φίλος του καὶ συναγωνιστής του

Γ. Μολφέτας μαρτυρεῖ³¹⁰ πὼς ὁ Ἀντύπας εἶχε «κύριον ὄπλον τὴν εὐγλωττίαν καὶ ἐδείκνυε θάρρος δυσανάλογον πρὸς τὰ λοιπὰ ἐφόδια του, ἀλλ' ἴσον πρὸς τὴν μεγάλην του καρδίαν», τὸν ἀποκαλοῦσε «μικρὸν ἡφαιστειον» καὶ «ἐνθουν πρὸς τὰς γενναίας πράξεις καὶ πρὸς τὰ τολμηρὰ ἐγχειρήματα», θεωροῦσε πὼς «οἱ αὐστηροὶ ἐπιτιμηταὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀτελειῶν ἔσπευδον ν' ἀνακαλύψωσιν εἰς τὸν ΑΝΤΥΠΑΝ συμπεριφορὰν τραχείαν καὶ τὸ ὕφος βίαιον, μὴ λαμβάνοντας κἂν ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ πρὸς τὴν ἀδικίαν ἀγῶνες δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἀδρότυποι» καὶ τόνιζε ξεχωριστὰ πὼς «οἱ γνωρίζαντες αὐτὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, οἱ φίλοι του οἱ μελετήσαντες τὴν γενναίαν του ψυχὴν, δὲν θά λησμονήσουν ποτὲ τὸ λεοντόκαρδον παλικάρι». ἄλλοι τὸν χαρακτηρίζαν «ἀπόστολον τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ μάρτυρα τῆς φλογερῶς ἀφοσιώσεως εἰς τὰ μεγάλα ἰδανικά τοῦ παρόντος αἰῶνος»³¹¹. τέλος ἄλλοι διακήρυσσαν πὼς «ὁ Ἀντύπας εἶναι ὄχι λευκός, ἀλλ' ὑπέρλευκος χαρακτήρ... ἔτοιμος διὰ θυσίας χάριν τῶν ἄλλων καὶ δὲν ἐννοεῖ καμμίαν θυσίαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ»³¹².

Ὁ Μαρ. Ἀντύπας ὑπῆρξε ἀδιαμφισβήτητα μιὰ ἐντονα διεγερμένη συνείδηση τῆς ἐποχῆς του· ἀπὸ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ λόγο οἱ ἐκδηλώσεις του ἔφεραν τὸν ἡφαιστειακὸ καὶ ὀργίλο χαρακτήρα καὶ τὸν νευρῶδη καὶ ἐκρηκτικὸ τύπο. Ὅμως πάνω ἀπὸ ὅλα ἦταν ὁ ΑΝΘΡΩΠΟΣ, πού μὲ τὴ ζωὴ, τὴν ἰδεολογία καὶ τὴ δράση του καταξίωσε τὴν ἀνθρώπιν ὑπόσταση καὶ ὑπαρξὴ του σπὴν πιὸ βαθύτερη οὐσία τῆς· πού χτύπησε ἀνελέητα τὴν ἀδικία καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν· πού κατακραύωνε ἀμείλικτα τὸ διεφθαρμένον καθεστῶς τῆς ἐποχῆς του καὶ τὰ σύμφυτα μὲ αὐτὸ στοιχεῖα του, τὴν πείνα, τὴν δυστυχία, τὴν φτώχεια καὶ τὴν ἀμάθεια· πού σχεδὸν μόνος, μαζί μὲ ἐλάχιστους ἄλλους, ὕψωσε τὴν παλληκαρίσια φωνή του κατὰ τῆς διεφθαρμένης κοινωνίας καὶ ζήτησε τὸν κοινωνικὸ μετασχηματισμὸ τῆς σὲ ἐποχῇ, πού αὐτὸ τὸ αἶτημα τῆς ἀλλαγῆς ἐθεωρεῖτο παραφροσύνῃ καὶ ὡς σκέψη ἀκόμα· πού ἀγωνίστηκε μὲ συνέπεια, σταθερότητα καὶ ἀκαμψία στὴ διάδοσιν τῆς ἰδεολογίας του· πού πρόσφερε τὴ ζωὴ του γιὰ τὴν ἐθνικὴ τῆς χώρας μας Ἀνεξαρτησία, τὴ Λαϊκὴ κυριαρχία καὶ τὴν κοινωνικὴ ἀπελευθέρωσιν. Ὁ Μαρ. Ἀντύπας ἦταν ὁ πρωτοσοσιαλιστὴς στὴ χώρα μας, πού μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση του ἀνοιξε νέους

(304) Βλ. Ζητήματα τῆς ἡμέρας. Ἡ σημερινὴ Δίκη, ἐφημ. «*Τὸ Ἄστυ*», περ. Γ', ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4852, 19 Σεπτεμβρίου 1906.

(305) Βλ. «Δολοφονία ἐνὸς σοσιαλιστοῦ εἰς Ραψάνην», ἐφημ. «*Τὸ Νέον Ἄστυ*», περ. Β', ἔτος 6ο (17ον) ἀρ. φ. 1890, 10 Μαρτίου 1907.

(306) Βλ. συλλυπητήριο τηλεγράφημα τοῦ «Συλλόγου Φιλελευθέρων Βόλου» πρὸς τὸ «Λαϊκὸν Ἀναγνωστήριον», ἐφημ. «*Ἀνάστασις*», ἔτος Β', ἀρ. φ. 54, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Μαρτίου 1907 καὶ σὲ Ἐκτακτὸν Παράρτημα.

(307) Βλ. «Τὸ θῦμα τῆς Ἰδέας», ἐφημ. «*Ἀνάστασις*», καὶ στὸ Παράρτημα ἀρ. 10.

(308) Βλ. «Τὸ μνημόσυνον», ἐπιμνημόσυνη προσφώνηση Χ. Ἀμούργη, ἐφημ. «*Ἀνάστασις*», ἔτος Β', ἀρ. φ. 55, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Μαρτίου 1907 καὶ στὸ Παράρτημα πῶν κειμένων ἀρ. 13.

(309) Βλ. ἄρθρο «Μαρίνος Ἀντύπας», ἐφημ. «*Ἀνάστασις*», ἔτος Β', ἀρ. φ. 57, ἐν

Ἀργοστολίῳ τῇ 27 Ἀπριλίου 1907.

(310) Βλ. «Μαρίνος Ἀντύπας», ἐφημ. «*Ζιζάνιον*», ἀρ. φ. 438, Κεφαλληνία 17 Μαρτίου 1907 καὶ στὸ Παράρτημα ἀριθμ. 11.

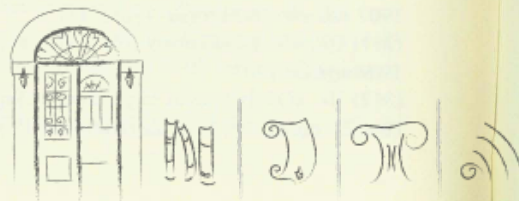
(311) Βλ. «Τὸ μνημόσυνον τοῦ Ἀντύπα», ἐφημ. «*Ἀκρόπολις*», ἔτος ΚΒ', ἀρ. φ. 8936, 19 Μαρτίου 1907.

ΙΛΙΟΣ ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ
 ΔΗΜΟΣ. Ζ. ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
 ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΞΟΥΡΙΟΥ
 τῆς ἡμέρας. Μαρίνος Ἀντύπας, ἐφημ. «*Τὸ Ἄστυ*», περ. Γ', ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4852, 19 Σεπτεμβρίου 1906.

ὀρίζοντες καὶ ἐξόδους τῆς χώρας μας ἀπὸ τὸ πολιτικὸ καὶ κοινωνικὸ τέλμα,
στὸ ὁποῖο τὴν εἶχαν βυθίσει οἱ ἰδιοτελεῖς κυρίαρχοι τῆς, ντόπιοι καὶ ξένοι,
ἀπὸ τὸν καιρὸ πού μέ τοὺς ἀγῶνες καὶ τίς θυσίες τοῦ λαοῦ τῆς κατέκτησε τὴν
ἐθνικὴ τῆς ἀνεξαρτησία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΜΑΡΙΝΟΥ ΣΠ. ΑΝΤΥΠΑ
ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΡΙΝΟ ΣΠ. ΑΝΤΥΠΑ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ἐφημερίς «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 4, Ἀργοστόλιον 20 Νοεμβρίου 1904, σσ. 2 - 3.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Ἀπευθύνεται πρὸς τὸν λαὸ ὁ Μαρ. Ἀντύπας καὶ τὸν καλεῖ νὰ ἀποτινάξει τὸ σκοτάδι, πού τὸν τυφλώνει καὶ νὰ ζητήσει εὐθύνες ἀπὸ τὸ βασιλεῖα καὶ τοὺς ἄρχοντες γιὰ τὴν κακοδαιμονία, τὴν διαφθορά, τὸν χρηματισμὸ καὶ τὴν ἀναισχυντία τους.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

᾿Ω Λαέ ἐν ὀνόματι τῶν ἐνδόξων Προγόνων Σου, ἐν ὀνόματι τῆς μεγάλης Σου Ἱστορίας, ἐν ὀνόματι τῆς Ἐλευθερίας καί τοῦ Πολιτισμοῦ οὐ ἡ γεννεά Σου ὑπῆρξεν ἡ Κοιτίς, τίναξε τό σκότος τό ὁποῖον Σέ ἐτύφλωσεν ἐπὶ τεσσαράκοντα χρόνια, τέντωσε τά μέλη Σου ὅτινα ἐδέσμευσαν αἱ τεσσαρακονταετίες ἀλύσεις τῶν ἀτίμων Ἀρχόντων Σου καί ὡς Γίγας πελώριος καί φοβερός πάρε στό ἓνα χέρι τήν Σημαίαν τῆς Ἐλευθερίας καί τῆς Ἱστορίας Σου, καί στό ἄλλο τό σπαθί τῆς δικαίας καί φοβερᾶς πολιτικῆς σφαγῆς τῶν Ἐθνικῶν Ἐγκληματιῶν, τῶν Ὑψηλοβάθμων Προδοτῶν, τῶν Ὑπουργοβάθμων κλεπτῶν καί ἄν ἦναι ἀνάγκη χάριν τῆς Μεγάλης Μᾶνας μας, χάριν τοῦ μέλλοντος τῶν τέκνων μας, χάριν τῆς τιμῆς τῶν θυγατέρων μας φώναξε ὡς ὁ Σαμψών.

« Ἀποθνήτω ἡ ψυχὴ μου μετὰ τῶν προδοτῶν! ».

Ναί μή φεισθῆς οὐδενός διότι οὐδές ἐφείσθη Σοῦ!

Μή θέσης οὐδένα ἔκτος εὐθύνης!

Τούς μὲν ἀχρείους καὶ δημεγέρτας Κυβερνήτας καὶ λαοπλάνους Βουλευτάς ἄρπαξε ἀπὸ τό αὐτὶ καὶ φέρε τοὺς Δεσμίους ἐνώπιον τοῦ Ρήγα καὶ τοῦτο τὰ ἄρχοντα καὶ ἐκεῖ! ὅτ' ἔμμενος τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Προόδου

Ἐγείρον! τὸν βραχίονα καὶ θαρεῖαν ἄφησε νά πέσῃ τὴν πολιτικὴν πληγὴν ἐπὶ τῶν χοιροειδεστάτων τραχήλων των.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐν ὀνόματι τῆς ἰσχύος Σου ἄρπαξε τὴν ματωμένη Μάνα Σου καὶ μαζὺ καὶ οἱ δύο μάνα πληγωμένη καὶ παιδί σκελετωμένο, πῆγαινε ἔμπροστὰ ἑστέας Ἀρχόντες Σου καὶ πῆς τους μέ φωνήν τοῦ νά ἀκουσθῇ ἑστέας τέσσαρας γωνίας τῆς Γῆς!

« Ἀρχοντες

Εἰσθε ὑπεύθυνοι ἐνώπιον τῶν Νόμων καὶ τοῦ Συντάγματος!

Εἰσθε ὅμως ὑπεύθυνοι ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ! ἐνώπιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας!

Ἐνώπιον τῆς Δικαιοσύνης καὶ Ἀληθείας!

Ἐνώπιον τῆς εὐγνωμοσύνης τὴν ὁποῖαν ὀφείλετε εἰς τὸ Ἑλληνικόν ἔθνος τὸ ὁποῖον Σᾶς ἔκαμε χαϊδεμένα του Παιδιά καὶ Σᾶς ἐνεθρόνισεν, ἐκεῖ ποῦ ἄλλοτε ἐνθερόνισεν ὁ Μέγας Φειδίας, τὴν Θεάν των Γραμμάτων καὶ τῆς Σοφίας!

Εἰσθε ὑπεύθυνοι, ὦ Ἀρχοντες ἐνώπιον τοῦ λόγου τὸν ὁποῖον ἐδώκατε, ὅταν ἀνελάβατε τὴν διοίκησιν ἑστέας ἐνδοξα ταῦτα χῶματα λέγοντες μέ φωνήν καλῶς! ἀκούσθεῖσαν!

« Ἡ Ἑλλάς εἶνε τοῦ λοιποῦ ἡ Πατρίς μας, καὶ ὁ μόνος μας σκοπὸς εἶνε νά τὴν καταστήσωμεν πρότυπον Βασιλείου ἐν τῇ ἀνατολῇ! ».

Καὶ τῷ ὄντι, ὦ Ἀρχοντες! ὡς νά εἰσηκούσθησαν ἐκεῖνοι! οἱ λόγοι Σας, οὐχὶ εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀγαθῶν πνευμάτων, ἀλλ' εἰς τὰ ὦτα ὅλων τῶν Παμμιάρων καὶ Παμπονήρων πνευμάτων ἐγένετο ἡ Ἑλλάς, ἡ Πατρίς μας ὡς Ἀρχοντες! πρότυπον Βασιλείου ἐν τῇ Ἀνατολῇ, πλήν

Πρότυπον διαφθοράς!

Πρότυπον ἀτιμίας!

Πρότυπον κακουργίας!

Πρότυπον χρηματισμοῦ καὶ ἀναισχύντου κολακείας!

Πρότυπον Ὑπουργῶν κλεπτῶν καὶ δολοφόνων!

Πρότυπον Πρωθυπουργῶν καὶ στρατηγῶν καὶ Μητροπολιτῶν χαλκευθέντων εἰς τὰ χαλκευτήρια τῆς Αὐλῆς, καὶ γλυφόντων τῆς καταστροφῆς τῶν μαγειρείων Σας.

Τοιοῦτον πρότυπον, ὦ Ἀρχοντες! δὲν ἠθέλατε Βεβαίως!

Ποσάκις ἡ μεγάλη! ψυχὴ Σας δὲν ἐπληρώθη χόλου καὶ ἀδμονίας ἐπὶ τῇ εἰκόνι τοιοῦτου προτύπου!

Ποσάκις δὲν θά ἐσκέφθητε νά πατάξητε καὶ νά θρυμματίσητε ὅλην ταύτην τὴν σπεῖραν τῶν αὐλοκολάκων καὶ δούλων!

Πλὴν αὐτὴ αὕτη ἡ σπεῖρα βεβαίως Σᾶς ἦτο ἐμπόδιον ὡς πρὸς τοῦτο!

Ἄλλ' ἐάν ἔχῃ οὕτω ἐάν ἡ σπεῖρα τῶν ἀνάνδρων καὶ λαοπλάνων Σᾶς ἦτο ἐμπόδιον ὡς Ἀρχοντες! καὶ δὲν Σᾶς ἄφινεν νά ἐργασθῇτε ὑπὲρ τοῦ Μεγαλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἱστορίας της, διατὶ Σεῖς οἱ κληρονόμοι τοῦ Κόδρου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου δὲν ἐξήλθετε πύρινοι καὶ κεραυνοφόροι ὡς ὁ Ὀλύμπιος Ζεὺς τοῦ ΠΑΡΘΕΝΩΝΟΣ καὶ τῶν ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ, καὶ μέ φωνήν ὡς ἐκείνην ἦν ἐξεβαλεν ὁ Ἄρης ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου Διομήδους πληγωθείς, νά φωνάξητε

Ἕλληνες! πιστοὶ τηρηταὶ τοῦ ὅρκου μας καὶ τῶν μεγάλων μας Λόγων! προτιμῶμεν τὴν ἐξορίαν τοῦ ἀειμνήστου Ὁθωνος προτιμῶμεν τὴν αὐταπάρνησιν τοῦ ἐνδόξου Κόδρου, προτιμῶμεν τὸν μαρτυρικόν θάνατον τοῦ Θείου Κωνσταντίνου, προτιμῶμεν νά μᾶς ἀναγράψῃ ἡ Ἱστορία μεγάλους καὶ θεῖους παρά νά διέλθωμεν τὰ ἔτη τῆς ἐξουσίας μας συνθηκολογοῦντες μέ τὰ ἀτιμώτερα καὶ πλέον ἀκάθαρτα ἀγγεῖα ἐντὸς τοῦ βάθους τῶν ὁποίων βράζουν μέ ἀπαίσιον κρότον, ἡ ἀρπαγὴ, ἡ προδοσία, ἡ ἀσυνειδησία, ἡ πλήρης ἀτίμωσις! ».

Ἄλλ' ἐάν ἐπὶ τεσσαράκοντα ὅλα χρόνια ὅτε νέοι καὶ ρωμαλέοι καὶ παρθένοι τὴν καρδίαν δὲν ἐπράξαμεν ὅ,τι ἔπρεπεν νά πράξωμεν, νῦν ὅτε τὸ θάρος τῶν ἐτῶν καὶ ἡ τεσσαρακονταετής διαφθορά ἐκλιναν τὸ σῶμα μας καὶ ἀπεμαλάκιναν τὴν διάνοιάν μας, ὁ μόνος λιμὴν σωτηρίας καὶ διὰ τοὺς ὑλόφρονες ἄρχοντας, καὶ διὰ τοὺς λαοπλάνους πολιτικούς μας, εἶναι αἱ σκῆται τοῦ ἁγίου ὄρους! ἐκεῖ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ καὶ μακρὰν τῶν πειρασμῶν καὶ τῶν κακῶν γλωσσῶν θά δυνηθῶσι νά συνεχίσωσι τὴν πρὸς τὸν Πλάστην θλασφημίαν!

Αὐτὰ νά εἴπη, ὦ Λαέ! καὶ αὐτὰ νά πράξῃς, νά ἀφεθῇς δέ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὰς ἰδίας Σου δυνάμεις μακρὰν ἀρχόντων καὶ γραμματέων καὶ φαρισσαίων, καὶ νά μεταχειρισθῇς ὡς ὅπλα τῆς τιμωρίας ὅλων τῶν ἐνόχων ὅλα τὰ ὅπλα ἅτινα παρέχει ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς καὶ ἡ πρόοδος ἐν ἀνάγκῃ δέ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν Σου, καὶ νά γνωρίζῃς καλῶς ὅτι ἡ πρόοδος καὶ ἡ ἀρετὴ εἰς τοὺς λαοὺς προέρχονται ἐκ τῶν κάτωθεν καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν ἄνωθεν, διότι εἰς τὰ ἄνω Στρώματα τῆς Κοινωνίας ἕνας ἐψρέθη Μελέθς καὶ ἄπειροι Προδόται καὶ κλέπται ἐνῷ στὰ στρώματα τὰ ἰδικὰ Σου ἄπειροι εἶναι οἱ Διάκοι καὶ οἱ Μισαούληδες οἱ Ἀνδρούτσοι καὶ Νοταράδες!

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

2.

Ἐφημερίς «Ἀνάστασις», ἔτος Α΄, ἀρ. φ. 4, Ἀργοστόλιον 20 Νοεμβρίου 1904, σσ. 3 - 4.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Ὁ Μαρ. Ἀντύπας ἀναπτύσσει τίς ἀπόψεις του γιὰ τὸ πολίτευμα, ζητεῖ «καθαρισμὸν καὶ ἐγγείρησιν» καὶ καθορίζει τὰ μέσα γιὰ τὴν ἐπίτευξή τους.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ

«Οἱ τὰ φαῦλα πράξαντες ἄρχοντες οὐ δύνανται ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς ἐπανεχόμενοι ἀγαθὰ ποιήσιν.»

Δημοσθένης

Πάντες βεβαίως ὅσοι τῶν θνητῶν ἐμελέτησαν τὰς αἰτίας ὑπὸ τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος ὠθούμενος τρόπον τινα παρεξέκλινε τοῦ εὐγενοῦς προορισμοῦ του καὶ ἀντὶ νὰ ἐπιζητῇ, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν ὅπερ ἔγκειται εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀλληλοβοήθειαν τῶν ἀνθρώπων, ἐπιζητεῖ τὸ κακὸν ὅπερ ἔγκειται εἰς τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὸ ἰδιοτικὸν συμφέρον:

Οὗτοι βεβαίως θὰ ἦναι σύμφωνοι μαζὺ μας πιστεύοντες ὅτι, εἴτε Μοναρχικὸν εἴτε Συνταγματικὸν, εἴτε Δημοκρατικὸν πολίτευμα διέπει καὶ ρυθμίζει τὰς σχέσεις τῶν μελλῶν οἰασθήποτε κοινωνίας, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐλλείψῃ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν ἐκείνην, ἢ ἀπ' αὐτήν, τὸ ψεῦδος ἢ κλοπὴ ἢ πορνεία ὁ φόνος!

Ματαίως κραυγάζουσιν οἱ Νομομαθεῖς καὶ οἱ Νομοθέται καὶ οἱ διὰ τὰ κοινὰ φροντίστες!... καὶ ὁ τὰ κοινὰ φρουρῶν τύπος!...

Πταίει τὸ πολίτευμα ἐκραύγαζον οἱ Δημοκράται τῆς Γαλλίας ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Παναμαϊκῶν καὶ τοῦ Δρεϋφους! (καὶ ποῖος ἔπαιε διὰ τὰ φρικτὰ ἐγκλήματα καὶ τὰς μυθολογικὰς πορνείας τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ ΙΕ' καὶ διὰ τοὺς πρωθυπουργοὺς καὶ τοὺς βαρύνους πού ἐξεφούρνιζε ἡ Πορμποδούρ καὶ ἡ Δουβαρύς). Ἡ Μοναρχία! βεβαίως! θέλεις θέριζε καὶ δένε θέλεις δένε καὶ κουβάλησε λείει ὁ Νόνος μου!

Πταίει ἡ Μοναρχία κραυγάζουσιν οἱ Μοναρχούμενοι Ρῶσοι διὰ τὸ αἷμα καὶ τὰς Σάρκας καὶ διὰ τὴν πτωχείαν τῶν θυμάτων τοῦ Ρωσοῖαπ- νικοῦ πολέμου.

Καλῶς!

καὶ διὰ τὸν τραγικοκωμικὸν πόλεμον τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ τὸν Ἑβραϊκὸν ἔλεγχον, καὶ διὰ τὰ ὄργανα τῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων τίς πταίει; τὸ Σύνταγμα!

Ὡραῖα!

Ἐκεῖ! πταίει ἡ Δημοκρατία παρέκει πταίει ἡ Μοναρχία.

Ἐδῶ! πταίει τὸ Σύνταγμα!

Ἐπομένως πταίουν ὅλα, ἔχομεν τρεῖς διαβόλους διέποντας τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἅς ἐκλέξωμεν ὄντινα θέλομεν.

Ἡμεῖς τὰ στέλλομεν εἰς πῦρ τὸ ἐξώτερον καὶ τὰ τρία καὶ πρό πολλοῦ ἐξελέξαμεν καὶ ἐγείναμεν λάτρεις, τοῦ κοινωνιστικοῦ λεγομένου καθεστῶτος τοῦ ὁποίου τὰς βάσεις ἔθεσαν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Χριστὸς τὴν δὲ οἰκοδομὴν κτίζουν δραστηρίως καὶ ἀπαύστως ὅλοι οἱ ἐργάται τῆς Παγκοσμίου ἐπαναστάσεως ἀπὸ τοῦ Ρουσσώ μέχρι τοῦ Τολστόη!

Εἰς τὴν ἐκλογὴν μας δέ ταύτην ἦν ὀφείλει νὰ ἐπικροτήσῃ πᾶς φρόνιμος καὶ λογικὸς ἄνθρωπος πρό πάντων ἢ πάσχουσα καὶ ποδοπατού- μένη ἐργατικὴ τάξις, προέβημεν ἐκ τῶν ἐξῆς σκέψεων:

Ἐφ' ὅσον ἡ πενία καὶ ἀμάθεια εἶνε τὰ βάθρα καὶ τὰ θεμέλια τῆς Κοινωνικῆς καὶ Πολιτειακῆς Οἰκοδομῆς.

Ἐφ' ὅσον τὸ ἀτομικὸν συμφέρον καὶ ἡ ἀναισχυντία εἶνε οἱ ἀκρογωνιαῖοι λίθοι τοῦ Κοινωνικοῦ Μεγάρου.

Ἐφ' ὅσον ἡ ἰδέα τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς αὐτοθυσίας εἶνε πυγολαμπίδες λάμπουσαι ἀπὸ ἑκατομμυρίων λευγῶν ἀπόστασιν εἰς τὰ ἀχανῆ τοῦ Κοινωνικοῦ Καθεστῶτος σκότη.

Δέν εἶνε δυνατόν νὰ φωτισθῶσιν αἱ Κοινωνίαι καὶ νὰ καθαρισθῶσιν οἱ Λαοὶ καὶ νὰ διαπλασθῶσιν πρὸς τὴν Δικαιοσύνην καὶ ἀλήθειαν τὰ μέλη τῆς ἐσκοτισμένης ἀνθρωπότητος.

Ἐφ' ὅσον τὸ Μοναρχικὸν καὶ τὸ Συνταγματικὸν πολίτευμα στηριζόμενον ἐπὶ τῆς ὕλης καὶ τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος μᾶς βουτᾷ εἰς τὸν παραλογισμὸν καὶ τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν πίεσιν καὶ τὴν δουλείαν καὶ

Ἐφ' ὅσον τὸ Συνταγματικὸν καὶ Δημοκρατικὸν πολίτευμα στηριζόμενα ἐπίσης ἐπὶ τῆς ὕλης καὶ τῆς Χρηματιστικῆς ἐκμεταλλεύσεως μᾶς βουτᾷ εἰς τὴν τῶν κομματικῶν καὶ συμφεροντολογικῶν διαπληκτικισμῶν καὶ διαμάχας (ἐξ ὧν οἱ μεγάλοι ἐγώμισται καὶ οἱ παρασημοφορημένοι κλέπται).

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ἄδύνατον, ἀδύνατον εἶνε νά προοδεύσουν οἱ Λαοὶ καί νά ἡθικοποιηθῶσιν αἱ Κοινωνίαι!

Δέν ἀρνούμεθα θεθαίως ὅτι μὴ δυναμένη ἡ ἀνθρωπότης σήμερον νά διοικῆται ὑπὸ τοῦ Κοινωνιστικοῦ Πολιτεύματος καὶ ἡναγκασμένη νά ἐκλέξῃ ἐν τῶν τριῶν, ὅτι, προτιμότερον καὶ λογικώτερον καὶ ἀνθρωπιστικότερον τοῦ Μοναρχικοῦ Πολιτεύματος εἶνε τὸ Συνταγματικόν καὶ τούτου προτιμότερον τὸ Δημοκρατικόν, πλὴν ὀλίγον ἀρπάζει ὁ σκύλος τὸ λαγόν!

Ἐφ' ὅσον αἱ ἀνθρωπιστικαὶ βάσεις τοῦ Μεγάλου Ρουσῶ καὶ τοῦ Ἡθικοῦ Ἐπαναστάτου Τολστόη καὶ ἡ σμίλη τοῦ Μεγάλου Κουροπάτκιν καὶ τοῦ Μπακουνίν δέν Νομοθετίσουν νέους Νόμους καὶ δέν χαράζουν βαθεῖα μέσ στὰ στέρνα τῶν Λαῶν τὰ νέα ἄρθρα τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ Κώδικος διὰ τοῦ ὁποίου θά παύσουν ὑφιστάμενα τὰ σημερινὰ πολιτεύματα ἅτινα θά χρησιμεύουν μόνον ὡς ἀρχαῖοι χάρτινοι Πάπυροι διὰ τὰ Μουσεία, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου τὰ στέμματα τῶν Τυράννων καὶ Βασιλέων ἀναλυόμενα εἰς τὸ πῦρ θά χρησιμεύσωσι διὰ τὰ μετάλλινα δοχεῖα τῶν Ἀλχμιστῶν, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου, οἱ ψευδεῖς καὶ ἀπάνθρωποι Νόμοι καὶ τὰ ράκη τὰ ρητορικά τῶν ρητόρων τῆς πείνης καὶ ἀπάτης, θέλουσι χρησιμεύσει ἵνα γεμίσωσι τὴν σκοτεινὴν σελίδα τῆς ἱστορίας τῆς τυφλότητος καὶ ἀμαθείας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐφ' ὅσον λέγομεν ὁ κώδιξ οὗτος δέν γίνῃ τὸ βάθρον τῆς ἀνθρωπιστικῆς Δημοκρατίας.

Ἐφ' ὅσον ὁ κώδιξ οὗτος δέν γίνῃ ὁ θεμελιώδης Νόμος τῆς ἀνθρωπίνου Κοινωνίας.

Ἄδύνατον αἱ κοινωνίαι νά γευθῶσιν τῶν καρπῶν τῆς Δικαιοσύνης καὶ ἀληθείας.

Ἐπομένως ἅς μὴ χρονοτριβῶμεν οἱ ἀνθρωποὶ πρό πάντων δέ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες καὶ ἅς μὴ δαπανῶμεν χρόνον πολύτιμον συζητοῦντες ἐπὶ τοῦ «ποῖον τῶν πολιτευμάτων τούτων θά ἦτο προτιμώτερον διὰ τὴν Ἑλλάδα», καὶ περὶ τοῦ πῶς καὶ διὰ τίνων μεταρρυθμίσεων θά καταστήσωμεν καλλιτέραν τὴν συνταγματικὴν ταύτην κεφαλὴν, γνωστοῦ ἤδη ὄντος ὅτι εἶνε κεφαλὴ χωρὶς ἐγκέφαλον!

Ἀλλὰ καλλίτερον θά ἦναι νά συζητῶμεν διὰ ποίων μέσων θά διορθώσωμεν τὰ πολλὰ ἐλαττώματά μας καὶ πῶς θά διαπλάσωμεν καρδίας καὶ διανοίας, καὶ ὡς πρό τοῦτο οὐ μόνον δέν μᾶς ἐμποδίζει τὸ Σύνταγμα ἀλλὰ καὶ μᾶς βοηθεῖ ἐάν ἀρχίσῃ νά δουλεύῃ, καὶ ὡς πρό τοῦτο δέν ἔχει ἀνάγκην τροχίσκων ἀλλὰ Κουρδιστοῦ.

Καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἔστω τὸ ἐξῆς παράδειγμα.

Ὑποθέσωμεν ὅτι ἔχομεν ἐν τεμάχιον Γῆς ἀρίστης ποιότητος ἐσπαρμένον

νον σίτου, ὅπου ὁμως σπόροι ἀκανθῶν καὶ τριβόλων εὐρόντες γῆν καλὴν καὶ γόνιμον ἐφύτρωσαν καὶ ἐθέριεψαν καὶ πλησιάζουν νά πνίξουν τὸν σῖτον!

Ἄραγε, ἐρωτῶμεν, πταίει ἡ γῆ διὰ τὸ πνίξιμον τοῦ σίτου, ἢ πταίουσιν αἱ ἀκανθαὶ; θεθαίως θά μᾶς ἀπαντήσητε πταίουσιν αἱ ἀκανθαὶ!

Αἱ! τότε λοιπὸν τὸ Εὐαγγέλιον φωνάζει

«Καθαρίσατε τὸν ἀγρόν ἀπὸ τὰς ἀκάνθας διὰ νά σωθῇ ὁ σῖτος!».

«Κόψατε τὸ δένδρον τὸ μὴ φέρον καρπούς καλοὺς διὰ νά μὴν δηλητηριάξῃ τοὺς τρώγοντας ἐκ τούτου»

«Κόψατε τὸ σάπιο κρέας διὰ νά σωθῇ τὸ ὑγιές σῶμα λέγει ὁ Γιατρός»

Πλὴν διὰ νά γίνῃ ὁ καθαρισμός καὶ ἡ ἐγχείρισις χρειάζονται ἐργάται καὶ χειροῦργοι καὶ οὗτοι θά γίνωσι διὰ κόπου καὶ χρόνου πολλοῦ.

Ἐμπρὸς λοιπὸν ἰδοὺ τὰ μέσα πρὸς ἐπίτευξιν τούτου.

1ον Συνένωσις καὶ συνεννόησις ὅλων τῶν ὑπαρχόντων εἰσέτι ὑγιῶν στοιχείων τῆς κοινωνίας.

2ον Συνένωσις καὶ συσωμάτωσις ὅλων τῶν ἐργατικῶν τάξεων.

3ον Συλλαλητήρια καὶ ὑπαίθριοι διδασκαλίαι ὑποδαυλοῦσαι τὸ αἶσθημα τοῦ καλοῦ ὑποκινοῦσαι τὴν ἰδέαν τῆς προόδου εἰς τὰ Λαϊκὰ στρώματα.

4ον Ἵδρυσις Λαϊκῶν Ἀναγνωστηρίων καὶ Λαϊκῶν Κέντρων ὅπου ἄνδρες καλῶς μορφωμένοι καὶ ἄνευ ἰδιοτελείας καὶ ὑστέρων σκοπῶν, νά προσπαθήσωσι νά διαπλάσωσι τὰς καρδίας καὶ νά ὑποδείξουν τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀνθρώπου καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου ὡς μέλους κοινωνικοῦ σώματος.

Αὐτὰ καὶ ἄλλα ἀκόμη εἶνε τὰ μέσα τὰ ὁποῖα ἀργὰ πλὴν ἀσφαλῶς παρουσιάζουσιν εἰς τὰς Κοινωνίας θεῖους ἄνδρας καὶ ἀνδρικούς χαρακτήρας οἵτινες δέν θά ψάλλωσιν πλέον παιᾶνας καὶ θούρια οὔτε εἰς Βασιλεῖς οὔτε εἰς Ὑπάτους Ἀρμοστὰς Ἀλλὰ θά ψάλλωσι τὸν ἀναβαλλόμενον εἰς ὅλους ἐκείνους τοὺς σάπιους καὶ πεπορομένους μέ τοὺς ὁποίους θεθαίως μέ ὅλην τὴν καλὴν θέλησιν τῆς Μεταρρυθμίσεως δέν πρέπει νά καταρτίζονται οὔτε Ἐθνοσυνελεύσεις οὔτε Κεντρικὰ Συμβούλια Ἐπικρατειῶν!

Διότι θεθαίως κατὰ τὴν Πατριωτικὴν μὲν καρδίαν τοῦ Ἑλλήνος Φραγγούδη, εἶνε ἀρκετὸν τὸ ὀλίγον διάστημα ὅπερ μᾶς χωρίζει ἀπὸ τὰς μελλούσας βουλευτικὰς ἐκλογάς, ὡς διὰ μαγείας νά διαπλάσῃ νέας καρδίας! καὶ νά χύσῃ νέους ἄνδρας; πλὴν κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν τοῦ διανοῦντος δέν πιστεύομεν νά νομίζῃ τὸν Ἥλιον σκοτεινόν καὶ τὴν Θάλασσαν οὐρανίαν!

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΙΟΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Διατί οἱ ἀποτελοῦντες σήμερον τό Ἑλληνικόν Κοινοβούλιον καί τήν Νομοθετικήν τῆς Ἑλλάδος ἐξουσίαν θά ἀποτελέσουν αὖριον τήν Ἑλληνικήν Ἔθνοσυνέλευσιν, Τί εἶχες Γιάννη; Τ' εἶχα πάντα;

Καί ἐπομένως δέν εἶνε δυνατόν οἱ Βασιλεῖς καί οἱ Ἀρχοντες οἵτινες διοικήσαντες τήν πρώτην φοράν διέπραξαν φαῦλα, ἐπανερχόμενοι καί ξαναδιοικοῦντες νά πράξωσιν ἀγαθά.

Ἐμπρός λοιπόν ἄς ἀπολυμάνωμεν εἰ τό δυνατόν ἐν ἀνάγκῃ μέ ἀπολυμαντικούς κλιθάνους τάς φθισιώσας κεφαλὰς καί καρδίας τῶν ἐνόχων τῆς τρομερᾶς καταστάσεως!

Πλήν ταχέως, αὖριον θά ἦναι ἀργά!

3.

Ἐφημερίς «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 8, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 25 Μαρτίου 1905, σσ. 1 - 3.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Μέ ἐπιστολή του ὁ Μαρ. Ἀντύπας πρὸς τὸ βασιλεῖα Γεώργιο Α', ἀναπτύσσει τίς ἀπόψεις του γιὰ τὰ καθήκοντά του καί ἐκθέτει πρὸς αὐτόν τὰ θεμελιώδη αἰτήματά του.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α.Μ. ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΓΕΩΡΓΙΟΝ

Βασιλεῦ!

Ὅταν πρό τεσσαράκοντα σχεδόν ἐτῶν, νέος καί ὠραῖος καί ῥωμαλέος, ἐπάτησες πρώτην ἤδη φοράν τὰ ἱερά χώματα τῆς χώρας τῶν Ἑρῶν καί τῶν Σοφῶν, ἡ Καρδιά Σου ὦ Βασιλεῦ ἦτο πλήρης παρθενικοῦ σφρίγους, πλήρης ἀλκιμότητος ἀνδρικής! Ἀκόμη ὁ δολοφόνος χρόνος δέν εἶχε θέσῃ τήν καρδιοκτόνον μάχαιράν του ἐντός τῆς σφριγώσης ἀπὸ ζωῆν καί δράσιν Καρδίας Σου!

Ἐνατενίσας τότε, ὦ Βασιλεῦ τήν Κυανόλευκον τοῦ Ἑλλήνος Σημαίαν, ἣν ἐφαντάσθης αἰμοστάζουσαν ἀκόμη αἶμα ἀθανάτων ἀνδρῶν, ἐπληρώθη τό στήθος Σου μένους ἀνδρικοῦ καί λατρείας πρὸς τήν Μητέραν τοιούτων ἀνδρῶν καί ὠραῖος ὡς ὁ «Ἀτρείδης» ἀνεφώνεις «Ἡ Ἑλλάς τοῦ λοιποῦ ἐστίν ἡ Πατρίς μου, ἡ μόνη φροντίς μου θά ἦναι νά τήν καταστήσω ΠΡΟΤΥΠΟΝ Βασιλείου ἐν τῇ Ἀνατολῇ!».

Ὡ ὄνειρα χρυσᾶ τῆς νεανικῆς καί ιδεώδους ἡλικίας! πῶς ὁ παντοδαμάτωρ Χρόνος σᾶς μεταβάλλει εἰς μεμακρυσμένους φεγγούσας πυγολαμπίδας, αἵτινες εἰσὶν προωρισμένοι νά λάμπωσι πάντοτε μακρόθεν οὐδέποτε δέ νά πλησιάζωσι τοὺς ἀσθενεῖς χαρακτηῖρας καί τάς θυμαυλκούμενας συνειδήσεις!...

ΙΑΚΥΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΔΙΟΝ ἈΡΧΕΣΤΗΡΙΟΥ

Παρῆλθον ἔκτοτε, ὦ Βασιλεῦ, δεκάδες τέσσαρες ἐτῶν, καί ὅμως ἡ πεφιλημένη μας Πατρίδα ἡ Ἑλλάδα Σου, ὦ Βασιλεῦ! ἥτις Σοῦ ἔδωσε ἓνα θρόνον καθήμενον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καί ἓνα Βασίλειον καθήμενον ἐπάνω εἰς τὴν καρδιά τῶν Ἑλλήνων, ὅχι μόνον δέν μετεβλήθη εἰς πρότυπον Βασιλείου ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀλλὰ καί ἐγκατελείφθη νά γίνη ὁ ΚΟΠΡΩΝ τῶν αὐλοκολάκων καί τό ΜΑΚΕΛΛΕΙΟΝ τῶν εὐνοομένων τῶν ΔΟΛΟΦΟΝΩΝ τῆς Πετροπόλεως!...

Βασιλεῦ!

Τεσσαράκοντα ὅλα χρόνια Σέ ἀκούομεν περιοδεύοντα ἀνά τὴν Εὐρώπην ὅπως πείσης!... τοὺς Ἰσχυροὺς τῆς Γῆς περὶ τῶν ἀπαρραγμάτων τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος δικαιωμάτων! πλὴν ὑπὸ κακῆς εἰμαρμένης!... ἀκολουθούμενος ὦ Βασιλεῦ!, ἀναγκάζεσαι ἀνά πάντα ἐνιαυτὸν νά χύνης τὰ ΔΑΚΡΥΑ καί τὴν ΠΙΚΡΙΑΝ Σου χάριν τῆς ἀδικουμένης Πατρίδος μέσα στὰ διαυγῆ λουτρά τοῦ Αἰξ-λε-Μπαίν!....

ὦ Βασιλεῦ!...

Τεσσαράκοντα ὅλα χρόνια ἀκούομεν λόγους πατριωτικούς, ἐν ταῖς, ἀνά τὴν Ἑλλάδα, περιοδείαις Σου, λόγους ὑποσχομένους, τάξιν, δικαιοσύνην, ἐλευθερίαν, πλοῦτον Παραγωγικόν! εἰς τοὺς ἀδικουμένους καταπιεζομένους καί γυμνοὺς ὑπηκόους Σου!

Καί ὅμως πάντοτε, κακὴ εἰμαρμένη!...

Ἐπιστρέφων εἰς τὴν Πόλιν «τῶν Σοδόμων καί τῶν Γομόρων Σέ ἐξαπατᾷς!... θεβαίως ὦ Βασιλεῦ οἱ ἄθλιοι ὑπηρεταί Σου καί Σέ ποτίζωσι μέ τό ἐκ τοῦ ἀπαισίου Ἄδου, ἐξαχθέν ὕδωρ τῆς ΛΗΘΗΣ!...

Καί τότε δὴ τότε!.. Ἡ Βασιλικὴ Σου χεὶρ δέν ὠθεῖται πλέον ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς αἱματομένης καί ἐτοιμοθανάτου Πατρίδος! καί ἡ Βασιλικὴ Σου καρδιά δέν ἀκούει πλέον τὰς οἰμωγὰς καί τὰ δάκρυα τοῦ πάσχοντος Λαοῦ Σου!

Τὰ δηλητηριώδη τῶν Αὐλοκολάκων χειροφιλήματα!, αἱ ἀπειλαὶ τῶν Σανιδοφόρων! Τὰ δάκρυα τῶν Κόμητων Διαφθορέων κινουῖς καί καρδιάν καί χεῖρας! καί... Ὑπογράφεις ὦ Βασιλεῦ! Ὑπογράφεις! Ὑπογράφεις!

Τὴν καταδίκην τῆς 25ης ΜΑΡΤΙΟΥ!

Τὴν καταδίκην τῶν Ἑλλήνων!

Τὴν ἐξαχρείωσιν τῶν Ἑλληνίδων!

Τὴν πενίαν καί γυμνίαν τῶν Ἑργατικῶν Τάξεων!

Τὴν περιφρόνησιν καί τὸν θάνατον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων!

ὦ Βασιλεῦ!

Ὁ Λουδοβίκος ΙΣΤ! ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας δέν ἔπινε

τό νερό τῆς ΛΗΘΗΣ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη! καί ὅμως! καί ὀλιγώτερα ἤρκεσαν νά κατατομίσουν τὸν Βασιλέα καί τὰ δάκρυα τῆς Ἀντωνέττας μαζί μέ τό αἷμα τῆς νά βάψουν τὰ βάθρα τῆς ἀπαισίας Μηχανῆς τοῦ Γκιλοτίνου!...

Βασιλεῦ!

Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς δέν εἶνε ἀγέλη ὄνων ὡς νομίζουν οἱ Σύμβουλοι Σου, ὅχι!

Ἐννοεῖ! Ἐννοεῖ καί ζυγίζει! ναί! καί ζυγίζει εἰς τὴν Πλάστιγγα τῆς Δικαιοσύνης ἥτις Πλάστιγξ φέρει τό βάρος ὅλων τῶν θνητῶν ἀνεξαρτήτως τῆς Ἑδρας εἰς ἣν κάθονται! ζυγίζει καί βλέπει ὅτι ἐξίσου βαρύνουσι αἱ πράξεις τῶν ἐστεμμένων καί ἀνευθύνων ὅπως καί τῶν μὴ τοιούτων ἀρχόντων, Οὐδεῖς! οὐδεῖς εἶνε ἀνεύθυνος καί ἀβαρὴς ζυγίζόμενος εἰς τό «στατέρι τῆς Δικαιοσύνης τῆς Ἱστορίας καί τοῦ Καθήκοντος! Καί ἂν τις ἐκ τῶν θνητῶν νομίσῃ ὅτι εἶνε ἀνεύθυνος ἐνώπιον τούτων, ὦ τότε! ὁ ἄνθρωπος οὗτος δέν δύναται νά εἶνε οὐδέ ἄνθρωπος! οὐδέ Βασιλεὺς!

Οὗτος εἶναι ἀπάνθρωπος! εἶνε θηρίον εἶνε ΜΗΝΩΤΑΥΡΟΣ ὅστις δέν καταβροχθίζει δώδεκα Παρθένους Ἀθηναίας, ἀλλὰ ΔΩΔΕΚΑ ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ἀλκίμων καί μεγαθύμων Ἑλλήνων!

Βασιλεῦ!..

Ἡ δρᾶσις εἶνε ἀρετὴ ἀνθρώπινος, ἡ δικαιοσύνη καθήκον, ἡ αὐτοθυσία σκήπτρον θεϊκόν! ὁ αὐτοθυσιαζόμενος ὑπὲρ τῶν ἄλλων εἶνε «θεός»! «θέσον λοιπόν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς Σου τό «θεϊκὸν Στέμμα» καί εἰς τὴν μίαν χεῖρα κρατῶν τὴν εἰκόνα τῆς Ἑλλάδος, καί εἰς τὴν ἄλλην τὴν σπάθην τοῦ Παλαιολόγου καί γενοῦ ὁ ΔΑΜΟΚΛΗΣ ὁ κόψων τὰς χεῖρας τοῦ ἐκατόνχειρος θηρίου ὅπερ καλεῖται!

Κηφηναργίό Ἑλληνικὸ Σοδομικὴ Ἀριστοκρατία Γοδομορική χρηματοκρατία.

Καί:

Ἡ παρουσίασε Σύνταγμα πλημένον μέ τό αἷμα τῶν Ἑλλήνων Ἡρώων ὡς Σοὶ τό παρέδωκαν θέσαντες Ὑμᾶς ἐγγυητὴν! Ἡ κρῆμνισε θρόνον ὦ Βασιλεῦ ὅστις εἶνε τό νευρόσπαστον τῆς Ὀλιγαρχίας τῶν κολάκων τοῦ στέμματος καί τῶν Προδοτῶν τῆς Πατρίδος!

Δέν θέλομε πλέον Βασιλικούς λόγους συντεταγμένους ἀπὸ ΜΠΑΛΛΑΤΟΥΡΟΥΣ καί ΠΑΛΙΜΠΑΙΔΑΣ Ὅχι!

Δέν πρέπει νά εἶνε... παιδιὰ οἱ Ἡγεμόνες τοὺς ὁποίους ἐννοοῦν τὰ πολιτεύματα ὡς ἐγγυητὰς καί ἐπόπτας τῶν δικαιωμάτων τῶν Λαῶν! Ὁ θρόνος εἰς τὸν ὁποῖον ἐκάθησε ὁ Κόδρος καί ὁ Παλαιολόγος

ΙΑΚΩΒΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ἈΘΕΟΥΡΟΥ

δέν πρέπει νά εἶνε παίγνιον εἰς χεῖρας Καρναβάλλων καί Κανιβάλλων!
Βασιλεῦ!

Εἶσαι ὁ πατήρ τοῦ Λαοῦ.

Εἶσαι ὁ συνήγορος τῶν ἐργατικῶν τάξεων.

Εἶσαι ὁ ἐπιθεωρητής τοῦ Στρατοῦ καί τοῦ Στόλου.

Εἶσαι ὁ ὑπερασπιστής τῆς τιμῆς τῶν θυγατέρων τοῦ Λαοῦ.

Εἶσαι ὁ κηδεμών τῶν τέκνων τῶν Ἑργατικῶν τάξεων.

Εἶσαι τέλος πάντων ὁ Δράκων Ἀρχιστράτηγος ὅστις πρό πολλοῦ ἦτο δίκαιον νά τεθῇς τῷ ὄντι!.. «ἐπικεφαλῆς τριακοσίων χιλιάδων Ἑλλήνων!» καί ἀφοῦ ἤθελες κάψῃ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς διεφθαρμένης καί ἀποθνησκούσης Ἑλλάδος, τότε θά ἡδύνασο βεβαίως νά βάλλῃς φωτιά καί εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ Κόσμου τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Ἑλευθερίας!...

Βασιλεῦ!

«Χαρμόσουνον, λέγεις στόν Βασιλικόν Σου λόγον γεγονός συνετελέσθη εἰς τόν οἶκον Σου, ὁ γάμος τοῦ Υἱοῦ Σου μετά τῆς Ἀλίκης.»

Ἄκουσε, ὦ Βασιλεῦ!.. Καθ' ὃν χρόνον χαρμόσουνον γεγονός ἐτελεῖτο εἰς τόν οἶκον Σου διά τοῦ γάμου τοῦ υἱοῦ Σου, φοβερόν καί τρομερόν γεγονός συνετελεῖτο ὅσους ἰδικούς μας οἴκους!

Οἱ υἱοί καί οἱ ἀδερφοί μας ἀντί ν' ἀπολαύσωσι ἐντός τῆς οἰκίας τῶν πατέρων των τήν γλυκύτητα τοῦ Ὑμεναίου καί τήν ἡδονήν ὠραίας καί καλλοψύχου νύμφης πληροῦντες τόν οἶκον τοῦ πατρός χαρμόσυνο γεγονός! μὴ ὑποφέροντες, ὦ Βασιλεῦ! τήν πείναν καί τήν κακοδιοίκησιν καί τήν φορολογίαν καί τὰς πιέσεις τῆς σταφιδικῆς Τραπέζης καί τὰς κλοπὰς τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καί τὰ αἴσχη καί τὰς σπατάλας τῶν Αὐλικῶν καί τῶν Κυβερνητῶν Σου! ἔκλειον τοὺς ὀφθαλμούς ἐκ σκοτοδίνης καί ἀπελπισίας καί ἐξεπατρίζοντο σκληρότατα, ὦ Βασιλεῦ!, καί ἔφευγον! καί ἔφευγον! ἔνδακρεις καί καταπληγῶμενοι ὥς ὁ ἐπικατάρατος Κάϊν τρέμοντες καί ἀνήσυχτοι μὴ γνωρίζοντες ποῦ, ὁ βροτολοιγός Ἄρης τῆς θιωτικῆς ἐν τῇ ξένῃ πάλῃς, τοὺς ἤγεν ἀπροστατεύτους ὄντας καί περιφρονημένους!

Βασιλεῦ!

Καθ' ἣν στιγμὴν αἱ μουσικαὶ καί αἱ πλούσιαι τράπεζαι καί αἱ χρυσοστολισμέναι Νύμφαι καί τὰ ἀδαμαντοποίκιλτα ἄνθη ἐστόλιζον καί περιέβαλλον τόν οἶκον Σου καί τοὺς υἱούς Σου!

Οἱ λυγμοὶ καί οἱ κοπετοὶ καί ἡ θλίψις τοῦ φοβεροῦ χωρισμοῦ καί αἱ ἀραί τῶν μαυροστολισμένων νυμφῶν μας, ἐστόλιζον καί περιέβαλλον τόν μαῦρον οἶκόν μας!

ὦ Βασιλεῦ!

Ἔως πότε λοιπόν τὰ δάκρυα καί οἱ θρήνοι τῶν πασχόντων καί ἀδικουμένων θά προσκρούουσι εἰς τὰ κεκλεισμένα ὦτα τῶν Βασιλέων καί Ἰσχυρῶν τῆς Γῆς;

Βασιλεῦ!

Σέ ἐρωτῶμεν Ἡμεῖς οἵτινες οὔτε ἐπεβουλευθήμεν ποτέ τόν θρόνον Σου διά δημεγέρσεων αἰτίαν ἐχόντων τό ἴδιον συμφέρον καί τήν καταστροφὴν Βασιλέως καί Ἑλλήνων, οὔτε ἔρπομεν πρό τῆς Βασιλικῆς χλαμίδος καί τῶν ἀνθρωποκτόνων θρόνων! ὥς μὴ ἀναγνωρίζοντες ἐντός μας ἄλλον θρόνον καί ἄλλο στέμμα ἀπὸ τήν Μίαν καί ἀδιαίρετον Τριάδα «Συνείδησις - Ἑργασία - Ἰκανότης».

Ἐρωτῶμεν.

Πόθεν «Προσοδοῦς ὦ Βασιλεῦ!, ὅτι ἡ βουλευτική, ὥς λέγεις εἰς τόν Βασιλικόν Σου λόγον, αὕτη περίοδος θά καταστῇ σταθμὸς ἀκριβεστέρου ὁρισμοῦ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς γενικῆς τοῦ Κράτους Διοικήσεως πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, τῆς πλήρους ἀπονομῆς τῆς Δικαιοσύνης, τῆς βελτιώσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως καί τῆς ἐπαιγοῦσης πάντων διαρρυθμίσεως τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους;»

Εἶνε πρώτη, ἄραγε φορὰ καθ' ἣν, ὁ Βασιλεὺς ἀντιλαμβάνεται τήν κατάστασιν ταύτην; Διὰ τί νά ὑποθέτῃ ὁ Βασιλεὺς τήν πορείαν τήν ὅποιαν θά διανύσουν ἄνδρες δεδοκιμασμένοι καί παλαιοὶ Συνεργᾶται αὐτοῦ τοῦτου τοῦ Βασιλέως ἀφοῦ τήν γνωρίζει ποῖα θά ἦναι; Καί τέλος διὰ τί ὁ Βασιλεὺς δι' ἑκατομμυριοστὴν φορὰν ἴσως νά ἐπαναλαμβάνῃ τό αὐτὸ ἐπιβλαβές ναυόρισμα εἰς τοὺς ὑπηκόους του;

Βασιλεῦ! Ἀρκεῖ!

Ἰδοὺ τί θέλομεν εἰς τό ἐξῆς:

Θέλομεν Δικαιοσύνην!

Θέλομεν ὀλιγωτέραν φορολογίαν ἐπὶ τοῦ Λαοῦ καί περισσότερον ἐπὶ τῶν πλουσίων καί Μεγαλοσχημῶν, ἀρχίζουσα αὕτη ἀπὸ αὐτόν τόν μισθόν καί ἀπὸ αὐτὰς τὰς παροχὰς αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως καί ὅλου τοῦ Βασιλικοῦ οἴκου!

Θέλομεν νά περιορισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν μεγάλων καί μικρῶν ὑπαλλήλων εἰς τοὺς ἀπολύτως ἀναγκαίους καί τήν ἐντελὴ ἐξαφάνισιν τῶν ἀργομίσθων!

Θέλομεν νά μὴ ψηφισθῶσιν νέοι μισθοὶ καί παροχαὶ εἰς τοὺς Βασιλόπαιδας διότι ὁ Βασιλεὺς εἶνε Πλούσιος ἡμεῖς δέ Πένητες!

Θέλομεν νά παύσῃ πλέον ἡ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου πληρωμὴ διὰ ταξίδια τῶν θαλαμηγῶν ἅτινα δύνανται καί πρέπει νά πληρώνωνται ἀπὸ τὸ Βασιλικόν Ταμεῖον ὅπερ ἔχει χρυσόν καί ὄχι ἀπὸ τὸ Ἑλληνικόν Ταμεῖον ὅπερ ἔχει κόνιν καί ἐγγραφα νέας χρεωκοπίας!

ΠΑΡΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Θέλομεν νά κανονισθῇ διά νόμου τό ἡμερομίσθιον τοῦ ἐργάτου καί νά ὑποχρεωθῶσι τά ταμεῖα τῶν ἐκμεταλλευτικῶν ἐταιρειῶν καί τῶν κερδοσκοπικῶν Ἑργοστασίων καί Βιομηχανικῶν καταστημάτων νά πληρῶνωσι συντάξεις εἰς τοὺς φονευομένους ἢ ἀκρωτηριαζομένους ἐργάτας!

Θέλομεν νά ἐλαττωθῇ καί ταξινομηθῇ καλλίτερον ἡ στρατιωτική θητεία καί οἱ στρατιῶται νά παύσουν νά ἦναι δοῦλοι καί φορτηγὰ ζῶα τῶν ἀξιωματικῶν των!

Θέλομεν νά προστατευθῶσιν οἱ ἀδικοσφαζόμενοι Ἕλληνες Μακεδόνες καί νά διαρρυθμισθῶσιν καλλίτερον καί ἐπωφελέστερον τά Προξενεῖα καί αἱ πρεσβεῖαι οὕτως ὥστε νά μὴ μένωσι ἔρμαιον τῆς τύχης των τά πολλά καί μεγάλα συμφέροντα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Θέλομεν τέλος θέλομεν πολλά ἅπερ ἴσως εἴπωμεν ἐν καταλληλοτέρῳ τόπῳ καί χρόνῳ.

Ἐν συντόμῳ θέλομεν προστασίαν καί πρόνοιαν καί ἐπίβλεψιν ἔμπρακτον διά τόν ἑλληνισμόν, δι' ἡμᾶς καί διά τά τέκνα μας! καί Σέ ὦ Βασιλεῦ Μεγάλον ὅσάν τόν Ὀλύμπιον Δία μέ τόν ἕνα πόδα νά πατήσῃ ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος καί μέ τόν ἄλλον ἐπὶ τῶν Θερμοπυλῶν ἅπανω δέ στά στήθη σου καί στήν Καρδιά σου νά ἀγκαλιάζῃς καί Ἑλλάδα καί Ἑλληνισμόν!...

Ἐν ἐναντία περιπτῶσει προσιμῶμεν μίαν πανύψηλον λαιμητόμον καί ἕναν ἀπέραντον τύμβον ἡτις νά παστρέψῃ καί Βασιλέα καί Ὑπηκόους καί ὅστις νά καλύψῃ τά ὅσα διεφθαρμένης καί ὑλόφρονος Γεννεᾶς!

Αὐτά ζητοῦμεν ὦ Βασιλεῦ καί δύνανται νά ἐπιτύχωσιν διά τοῦ «Συντάγματος καλλίτερον παρά δι' οὐτινος δήποτε ἄλλου πολιτεύματος ἐκ τῆς «Δημοκρατίας». Ἀρκεῖ ὁ Βασιλεὺς νά θελήσῃ νά ἦναι ὁ ἀληθὴς Ἐπόπτης καί ἐγγυητὴς τῶν πράξεων τῶν Κυβερνητῶν καί Διοικητῶν!

Ὁ δέ Λαός «ὁ ἀγρυπνὸς φρουρός καί ὁ δρῶν Δικαστὴς καί ἐλεγκτὴς τῶν Πράξεων τοῦ Συνταγματικοῦ Βασιλέως!

Γένοιτο:

Μ. ΑΝΤΥΠΑΣ
Ἑλλήνας

Ἐν Ἀργοστολίῳ τὴν 22 Μαρτίου 1905.

ΙΔΕΟΒΑΤΕΙΟΥ
ΛΕΩΝΙΔΑ ΚΕΡΑΤΩΝ ΕΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

4.

Ἐφημερίς «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 12, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 23 Ἀπριλίου 1905, σ. 1 - 2.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Τό Πρόγραμμα τοῦ Μαρ. Ἀντύπα.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΣ

ΔΙΑΙΡΕΙΤΑΙ ΕΙΣ ΤΡΙΑ ΜΕΡΗ

ΜΕΡΟΣ Α'

- Ζητοῦμε τὴν Παγκόσμιον ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ - ΙΣΟΤΗΤΑ - ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ,
- Θέλομεν ὅτι θέλει ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ «οὐκ ἔνει Ἕλλην ἢ Ἰουδαῖος, οὐκ ἔνει Ἐλεύθερος ἢ Δοῦλος» ἦτοι
- Θέλομε τὴν κατάργησιν τῶν Φυλῶν καί τῶν Πατρίδων, τὴν κατάργησιν τῶν Ἀφέντων καί Δούλων,
- Ζητοῦμε μίαν Πατρίδα περιλαμβάνουσαν σύμπασαν τὴν ἀνθρωπότητα, μίαν τάξιν ἀνθρώπων, τὴν τῶν ἐργαζομένων καί ἀδελφῶν ἀπολαμβανόντων ἴσα δικαιώματα καί ἔχόντων τὰ αὐτὰ καθήκοντα,
- Ζητοῦμε τὴν κατάργησιν τοῦ κληρονομικοῦ δικαιώματος καί ἀνακρηρύττομεν ὡς ὑπέρτατον Νόμον τὴν «Καθολικὴν Ἑργασίαν, τὸ Καθολικόν Καθῆκον, τὸ Καθολικόν Δικαίωμα,
- Ἀναγνωρίζομεν ἀρμόζοντα τῷ ἀνθρώπῳ προνόμια τὰ «ΕΡΓΑΣΙΑΝ - ΑΙΣΘΗΜΑ - ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ» καί
- Ἀναφωνοῦμεν

«Ζητοῦμε εἰς καὶ μόνος Ἀρχὸν ΛΑΟΣ ἢ μία καὶ μόνη προνομιούχος τοῖς Ἕλλησι τὴν ΕΡΓΑΣΙΑΝ»

ΜΕΡΟΣ Β'

– Ζητούμε τήν ανάπτυξιν τών παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ, τήν διάπλασιν καί μόρφωσιν τών ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ καί τήν περιφρούρησιν τών δικαιωμάτων τοῦ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ,

– Ζητούμε τήν κατάργησιν ὅλων τών φόρων οἵτινες βαρύνουσι τὰς ἐργατικὰς τάξεις καί δὴ τών βαρυνόντων τὰ εἶδη τῆς πρώτης ἀνάγκης,

– Ζητούμε φορολογίαν τοῦ Κεφαλαίου καί τοῦ εἰσοδήματος καί δὴ ταύτην τήν θέλομε προοδευτικὴν, ἥτοι ὅσον μεγαλύνει τὸ κεφάλαιον καί τὸ εἰσόδημα τόσο ἀνέξουσιν τὴν φορολογίαν,

– Ζητούμε Νόμους προστατεύοντας τὰς Ἑργατικὰς Τάξεις καί προπάντων τὰς χειρονακτικὰς, Νόμους περιορίζοντας τὰς ἐργασίμους ὥρας, καθορίζοντας τὸ ἡμερομίσθιον καί ἰδρύοντας ἰδιαίτερα Ταμεία Συντάξεων διὰ τοὺς καθισταμένους ἀνικάνους Ἑργάτας εἴτε ἐκ τῆς ἡλικίας εἴτε ἐξ ἀσθενείας εἴτε ἐκ τραύματος, Νόμους ἐξασφαλίζοντας προστασίαν εἰς τὰς θυγατέρας καί τὰ τέκνα τών ἐργατικῶν τάξεων,

– Ζητούμε περιορισμὸν τών ὑπερόγκων, ἀναλόγως τών πόρων τῆς χώρας, μισθῶν καί παροχῶν καί δωρεῶν! ἀπὸ τοῦ Βασιλικοῦ οἴκου μέχρι τοῦ οἴκου τοῦ γραφέως!

– Ζητούμε τήν κατάργησιν τῆς Σταφιδικῆς Τραπεζῆς καί Παρακρατήσεως,

– Ζητοῦμεν ἵνα τὰ ἐδάφη τῆς Θεσσαλίας τὰ ἀνήκοντα εἴτε εἰς τὸν δήμιον εἴτε εἰς τινὰς Τσιφλικιούχους διανεμηθῶσιν εἰς τοὺς ἐργατικούς πληθυσμούς ἀποζημιωμένων καί τοῦ Δημοσίου καί τών Τσιφλικιούχων διὰ δόσεων εἰς ἃς νὰ δύνανται νὰ ἀνταποκρίνωνται οὗτοι,

– Ζητούμε ἵνα ὅλαι αἱ περιουσίαι τών Μονῶν διανεμηθῶσιν εἰς τοὺς ἐργατικούς πληθυσμούς τών μερῶν εἰς ἃ ἀνήκουσιν αὐταί,

– Ζητούμε τήν κατάργησιν τῆς Στρατιωτικῆς θητείας ἐντελῶς δυναμένων τών πολιτῶν νὰ γυμνάζωνται κατὰ τὸ Ἀμερικανικὸν Σύστημα!

– Ζητούμε νὰ καταργηθῶσιν αἱ Νομαρχίαι καί ἕκαστος Δήμος νὰ αὐτοδιοικεῖται κατὰ τὸ Ἑλβετικὸν Σύστημα!

– Κηρυσσόμεθα ὑπὲρ τῆς πλήρους ἀποκεντρώσεως,

– Ζητοῦμεν ἵνα τροποποιηθῇ τὸ Δικηγορικὸν σύστημα ἥτοι ὁ δικηγόρος, νὰ ἦναι δημόσιος ὑπάλληλος ὑποκείμενος εἰς ἔλεγχον, ἵνα παύσῃ αἱ κλοπαὶ καί τὸ δικηγορικὸν γδύσιμον κατὰ τῶν χωρικῶν καί τῶν ἐργατικῶν προπάντων,

– Ζητοῦμεν ἐν γένει ὅλας τὰς συνθήκας ἐκείνας ἃς ἐπιτρέπει τὸ Καθεστὼς καί δι' ὧν ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς θὰ γίνῃ εὐκατάστατος, ἀνεξάρτη-

τος, θὰ ἐξασφαλίσῃ δὲ τὰ δικαιώματά του, αὐταὶ δὲ αἱ συνθήκαι εἶνε ὅσα ἀντὶ τῆς Ζητοῦμε καὶ ὅσα θὰ ζητήσωμεν ἐν καταλλήλῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ.

ΜΕΡΟΣ Γ'

Τὰ ΜΕΣΑ δι' ὧν ζητοῦμεν τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ἡμετέρου ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ εἶνε Ἡ ΘΕΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ἣτις ἐπιτευχθήσεται διὰ τῆς Διδασκαλίας, διὰ τῆς Δημοσιογραφίας, διὰ τῶν Διαλέξεων, διὰ τῆς Αὐτοθυσίας καί Θελήσεως.

Οἱ ἀκολουθοῦντες ἢ συμφωνοῦντες μὲ τὰς ἀρχὰς ταύτας ὀνομάζονται

ΚΟΙΝΩΝΙΣΤΑΙ - ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΑΙ, τὸ δὲ ΚΟΜΜΑ ΤΟΥΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΣΤΙΚΟΝ - ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΟΝ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

5.

Ἐφημερίς «Ἀνάστασις», ἔτος Α', ἀρ. φ. 25, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1905, σ. 1.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Κύριο ἄρθρο τοῦ Μαρ. Ἀντύπα, στό ὁποῖο ἀναπτύσσει τίς ἐπαναστατικές του ἀρχές.

ΕΙΜΕΘΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΑΙ

Οὗτος εἶνε ὁ τίτλος μας καί διά τοῦτο καυχώμεθα!

Ζητοῦμεν Ἐπανάστασιν ἰδεῶν, Ἐπανάστασιν αἰσθημάτων, Παγκόσμιον Ἐπανάστασιν Διοικητικοῦ καί Πολιτικοῦ καί Θρησκευτικοῦ Συστήματος!

Θέλομεν δηλαδή νά ἐπαναστατήσῃ ὁ ἐργάτης κατά τοῦ Κηφήνος, ὁ Χωρικός κατά τοῦ Ἀφέντου, ὁ δούλος κατά τοῦ Κυρίου:

– Ὁ Γενναῖος Στρατιώτης κατά τοῦ διεφθαρμένου Ἀξιωματικοῦ, ὁ αἰσθηματίας Ἀξιωματικός κατά τοῦ Φαύλου Στρατηγοῦ.

– Ὁ ἔντιμος πολίτης κατά τοῦ δημοκόπου Βουλευτοῦ, ὁ θαρραλέος Βουλευτής κατά τοῦ λαοπλάνου Κυβερνήτου, ὁ τολμηρός Κυβερνήτης κατά τοῦ Δεισιδαίμονος Καθεστώτος καί τοῦ Κληρονομικοῦ Ἀρχοντος!

– Ὁ Καλός καί Ἀπλοῦς Ἱερεὺς κατά τοῦ Χρυσοφόρου καί ὑλόφρονος Ἀρχιερέως, ὁ Ἰδεώδης καί Εὐαγγελικός Ἀρχιερεὺς κατά τοῦ δεισιδαίμονος καί συμφεροντολικοῦ θρησκευτικοῦ Καθεστώτος.

Καί εἰς τήν ἀτελῆ ταύτην Ἐπανάστασιν, ἀρκούμεθα πρὸς τό παρόν πιστεύοντες ὅτι, τό ἐξ αὐτῆς μέλλον νά πρὸκύψῃ Καθεστὸς θά ἦναι, ὁ Σωτὴρ Μοχλὸς ὅστις θά ἐπιφέρῃ τήν καθολικὴν καί τελείαν Ἐπανάστασιν, ἥτις ἀφ' ἐνός θά ἐπιβάλῃ.

– Τήν Καθαίρεσιν τῶν Βασιλέων,

– Τήν Ἐξαφάνισιν τῶν Πλουσίων,

– Τήν Κατεδάφισιν τῶν Στρατῶνων καί τῶν Ναυστάθμων,

– Τόν Σταυρόν εἰς τούς Ἀρχιερεῖς καί Ἱερεῖς,

– Τήν Κατάργησιν τῶν Κοινωνικῶν Τάξεων καί τήν Ἐξαφάνισιν τῆς Ἀργείας;

Καί θά καθιερώσῃ

– Τήν Συνεργασίαν τῆς Ἐπιστήμης τῆς Ἐργασίας καί τοῦ Κεφαλαίου, ἐξ ὧν θά προκύψῃ ἡ μία καί μόνη καί ἀδιαίρετος Κοινωνική τάξις «τῶν εὐτυχῶν καί μορφωμένων Ἐργατῶν», τῶν ὁποίων Ἀνάκτορον θά εἶναι ἡ ΕΡΓΑΣΙΑ, Ναός ἡ ΑΓΑΠΗ καί Παράδεισος ἡ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ.

Οὕτως θέλομεν τήν Ἐπανάστασιν ὥστε.

– Ἀντί Βασιλέων μαλθακῶν καί ἀνοήτων νά ἔχωμεν Διοικητάς μεγαλόνοας καί δραστηρίους.

– Ἀντί Ἱερέων Λαιμάργων καί Προληπτικῶν νά ἔχωμεν Διδασκάλους πλουτίζοντας τήν διάνοιαν καί καλλιεργοῦντας τό αἶσθημα.

– Ἀντί Κυβερνητῶν καί Πλουσίων ἐκμεταλλευτῶν, νά ἔχωμεν Ἐργάτας δίδοντας ζωὴν καί Παράγοντας εὐτυχίαν,

– Ἀντί Ἀνακτόρων καί Κυβερνητικῶν Μεγάρων φιλοξενούντων τήν πορνείαν, τήν κλοπὴν καί τόν φόνον, νά ἔχωμε παμμέγιστα κοινά Ἐργαστᾶσια παράγοντα δυνάμεις καί νεότητα,

– Ἀντί Ἀρχιεπισκοπῶν καί Ἐπισκοπῶν φιλοξενούντων τήν πολυτέλειαν καί τό σκότος, νά ἔχωμεν Ἀπεράντους Στοάς ἐν αἷς νά διδάσκῃται καθαρά ἡ Ἀλήθεια καί νά γίνηται πλήρης ἡ θυσία εἰς τόν βωμόν τῆς Ἀδελφότητος!

Οὕτως ἐννοοῦμεν τήν Πρόοδον καί διά τῆς τοιαύτης Ἐπανάστασεως ἐλπίζομεν τήν ἐπιτυχίαν της, διό κηρυσσόμεθα Ἐπανάσταται καθ' ὅλοκληρου τοῦ Σημερινοῦ Καθεστώτος τῆς Ἀνθρωπότητος φθάνοντες ἐπιπεραιτέρω, μέχρις Ἐπανάστασεως κατά τοῦ Συμβολισμοῦ τῆς Θεότητος! Ἐπιζητοῦντες δηλ. τήν ἀντικατάστασιν τοῦ Θεοῦ ὃν κηρύσσουν οἱ Τύραννοι καί Δεσπότες διά τοῦ Ἀληθοῦς Θεοῦ ὃν ἐκήρυξεν ὁ Χριστός καί ὅστις καλεῖται ΘΕΟΣ ΑΓΑΠΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ καί ΑΛΛΗΛΟΒΟΗΘΕΙΑΣ, καί ὃχι Θεός σκληρότητος, δακρύων, καί δουλείας.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ἐφημερίς «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 49, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 11 Μαρτίου 1906.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Προκήρυξη τοῦ Μαρ. Ἀντύπα πρὸς τὸν λαὸ τῆς Κεφαλονιάς, στήν ὁποία ἀναπτύσσει τὸ πρόγραμμά του στίς παραμονές τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν τὸν Μάρτιο 1906, στίς ὁποῖες ἦταν ὑποψήφιος «τῶν χωρικῶν καὶ Ἐργατῶν».

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ

«Πᾶς ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμα νὰ μεταδίδῃ τὰς σκέψεις καὶ τὰς δοξασίας του, τοῦτο εἶνε ἐκ τῶν πολυτιμότερων δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, ἐπομένως πᾶς πολίτης δύναται νὰ ὁμιλῇ, νὰ γράφῃ, νὰ δημοσιεύῃ ἐλευθέρως, ἀρκεῖ νὰ μὴ καταχρᾶται τῆς ἐλευθερίας ταύτης εἰς περιστάσεις ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζομένης».

Αὐτὰ λέγει τὸ 11ον ἄρθρον τῆς διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἐτυπώθη αὕτη κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα ὑπὸ τῆς Ἑθνικῆς τῶν Γάλλων Συνελεύσεως.

Ἡμεῖς ἀσπαζόμεθα τὴν ὀρθότητα τῶν ἀνωτέρω καὶ ἐπειδὴ φρονοῦμεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται καὶ μένουσιν ἴσοι κατὰ τὰ δικαιώματα καὶ ὅτι διακρίσεις καὶ ἐκμεταλλεύσεις καὶ καταπιέσεις δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν, διὰ τοῦτο δηλοῦμεν ὅτι εἴμεθα Δημοκράται Κοινωνισταί καὶ ὅτι ἐπιθυμοῦμεν μίᾳ μεγάλῃ Κοινωνιστικῇ Δημοκρατίᾳ νὰ διευθύνῃ σύμπασαν τὴν ἀνθρωπότητα καὶ νὰ κρημνίσῃ καὶ θρόνους καὶ κληρονομικά ἀξιώματα καὶ θρησκευτικὰς δεισιδαιμονίας καὶ προλήψεις καὶ τὴν δύναμιν τοῦ χρυσοῦ νὰ ἐκμηδενίσῃ καὶ ἀντὶ τῆς Τυραννίας τοῦ κεφαλαίου τὴν βασιλείαν τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἰκανότητος νὰ καθιερώσῃ· συμφώνως δὲ πρὸς ταῦτα δημοσιεύομεν τὰς πεποιθήσεις μας καὶ τὰς ἀρχὰς μας παραλλήλως τῶν ὁποίων θὰ

βαδίσωμεν εἴτε ὡς ἰδιῶται εἴτε ὡς ὑπηρέται τοῦ Λαοῦ, περιέχονται δὲ αὐταὶ ἐν ὀλίγοις εἰς τὸ ἐξῆς.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΣ

Ζητοῦμεν:

1) Τὴν κατάργησιν τοῦ προσωπικοῦ καὶ ἀδίκου ῥυσφετιοῦ καὶ κηρύττωμεν πόλεμον μέχρις παντελοῦς καταρρίψεως τῆς μικροπολιτικῆς.

2) Τὸν εἰλικρινῆ καὶ τολμηρὸν μέχρις αὐταπαρνήσεως, ἔλεγχον εἰς πάσας τὰς πράξεις τοῦ Βασιλέως, τοῦ Διαδόχου, τῶν Ὑπουργῶν, τῶν Διοικητῶν, τῶν Δικαστῶν καὶ ὄλων ἐν γένει τῶν Δημοσίων λειτουργῶν.

3) Πόλεμον μέχρις ἐξοντώσεως κατὰ τῶν ἀνευ ἀρχῶν καὶ πεπειθῶσεων, ὑφισταμένων ἢ μελλόντων προσωπικῶν κομμάτων καὶ τὴν πλήρη ἐκμηδένισιν τῶν κομματάρχων, τῶν ἀργομισθῶν, τῶν ἀνικάνων ὑπαλλήλων, τῶν ἀσυνειδήτων κηφίων ἐν μιᾷ λέξει τῶν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἤδη ἔτη ἀπομυζόντων τὸ χρῆμα τοῦ Ταμεῖου καὶ τὸν ἰδρώτα τοῦ Λαοῦ.

4) Πλήρη ὑπεράσπισιν τῶν Δικαιωμάτων τῶν Ἐργατικῶν ἐν γένει τάξεων καὶ περιορισμόν, ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατόν, τῶν φόρων ἐπὶ τῶν εἰδῶν τῆς πρώτης ἀνάγκης ἀναπληρουμένων δι' αὐστηρὰς φορολογίας ἐπὶ τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν εἰδῶν τῆς πολυτελείας.

5) Νέους Νόμους προστατεύοντας τὰς Ἐργατικὰς καὶ Χωρικὰς τάξεις – περιορίζοντας τὰς ἐργασίμους ὥρας – καθορίζοντας τὸ ἡμερομίσθιον καὶ ἰδρύοντας ἰδιαίτερα Ταμεῖα Συντάξεων διὰ τοὺς καθισταμένους ἀνικάνους εἴτε ἐξ ἡλικίας, εἴτε ἐξ ἀσθενείας – Νόμους ἐξασφαλίζοντας προστασίαν εἰς τὰς χήρας καὶ τὰ ὀρφανὰ τῶν Ἐργατῶν καὶ Γεωργῶν.

6) Τὰ ἐδάφη τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐν γένει ὅλης τῆς Ἑλλάδος τὰ ἀκαλλιεργήτα, τὰ ἀνήκοντα εἰς Τσιφλικιούχους ἢ εἰς τὸ ἔθνος, νὰ διανεμηθῶσιν εἰς τοὺς χωρικοὺς (διὰ νὰ περιορισθῇ ὁ ἐκπατρισμός) ἀποζημιουμένων τῶν κατόχων δι' ἀναλόγου καὶ δυνατῆς ἀποζημιώσεως διὰ δόσεων.

7) Περιορισμόν εἰς τοὺς ὑπερόγκους μισθοὺς καὶ τὰς παροχὰς εἰς τὸν Βασιλικόν οἶκον καὶ εἰς τοὺς μεγάλους ὑπαλλήλους καὶ εἰς τοὺς στρατηγούς, ὑποστρατήγους κτλ. ἵνα ἐκ τῆς οἰκονομίας ταύτης ἐξασφαλισθῇ ἱκανοποιητικὸς μισθὸς εἰς τοὺς κατωτέρους ὑπαλλήλους καὶ στρατιωτικούς καὶ προπαντὸς εἰς τοὺς Διδασκάλους, ἰδίως δὲ τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἐκ τῆς οἰκονομικῆς εὐρωστίας καὶ ἠθικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον καὶ ἡ πρόοδος παντὸς Λαοῦ καὶ πάσης Κοινωνίας.

8) Μεταβολὴν τοῦ στρατιωτικοῦ συστήματος καταργουμένης ἢ περιοριζομένης τῆς στρατιωτικῆς θητείας κατὰ τὸ Ἀμερικανικόν ἢ Ἑλβετικόν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

σύστημα φρονούντες ότι οὕτω οἱ στρατιῶται καὶ καλλίτερα ἐκγυμνάζονται καὶ ὡς παράγοντες δυνάμειν τῆς χώρας καὶ τῆς οἰκογενείας των ἐμμένωσιν περιοριζομένων οὕτω καὶ τῶν δαπανῶν τοῦ δημοσίου εἰς τὸ ἐλάχιστον.

9) Μεταρρυθμίσιν τοῦ Διοικητικοῦ συστήματος πλησιάζοντες ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον εἰς τὴν ἀποκέντρωσιν τῶν ἐξουσιῶν, φρονούντες ὅτι διὰ Λαοὺς ἀμιγεῖς καὶ ὁμαίμονας συμφέρωσι τὰ ἀποκεντροτικά συστήματα.

10) Τροποποιήσιν τοῦ δικηγορικοῦ συστήματος φρονούντες ὅτι ὡς ἔχει νῦν καὶ οἱ δικηγόροι πάσχωσιν ἠθικῶς καὶ ὕλικῶς καὶ αἵτιοι ὀπισθοδρομήσεως γίνονται ἀναγκαζόμενοι ὡς ἐκ τῆς πληθῶρας νὰ καταγίνωνται ὁλοκλήρους τὰς νύκτας ὡς σφαλλάγγια ὑφαίνοντες ἀράχνας ἀφανεῖς μὲν ἰσχυράς ὁμῶς ἐντὸς τῶν ὁποίων συλλαμβάνονται καὶ κατατρῶγονται οἱ χωρικοὶ καὶ ἀπλοῖκοι ὠθούμενοι εἰς ἐχθρητας καὶ διαρκῆ μίση.

11) Τὴν ἐξεύρεσιν νέου συστήματος ψηφοφορίας ἐξασφαλίζοντος τὴν μουσικότητα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως τῶν ἐκλογέων.

12) Ἐν γένει ζητοῦμεν, ἐξαφανιζομένων ἀδιακρίτως ὅλων τῶν ἐν τῇ Βουλῇ ἰσχυόντων προσωπικῶν κομμάτων καὶ ὅλων τῶν μέχρι τοῦδε ἐφαρμοζομένων προγραμμάτων, νὰ προκύψῃ κόμμα νέον, ἀρχῶν καὶ πεποιθήσεων Δημοκρατικῶν Κοινωνιστικῶν, μὲ πρόγραμμα τὸ ὁποῖον νὰ ζητήσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τῆς Βιομηχανίας, τῆς Γεωργίας τῆς Ἐργασίας καὶ ἐν γένει τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς χώρας. Πρὸς δὲ ἀνύψωσιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ἠθικῆς καὶ ὕλικῆς ἀναπτύξεως καὶ τὴν ἐξασφάλισιν εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῶν πολιτῶν ἀπὸ τὰς αὐθαιρεσίας, τὰς καταχρήσεις, τὰς τρομεράς τοκογλυφίας καὶ ἐν γένει ἀπὸ τὴν ἐπικρατοῦσαν παντοῦ ἀναρχίαν καὶ φαυλοκρατίαν δηλοῦντες ὅτι εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ ἀσπασθῶμεν καὶ νὰ συνεργασθῶμεν μὲ πᾶν πρόγραμμα ἐπιδιώκον τὸν ἀνωτρῶ σκοπὸν καὶ νὰ μεταρρυθμίσωμεν ἐπὶ τὸ τελειότερον τὰ μέσα καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐπιτεύξεως τῶν ἡμετέρων δοξασιῶν καθόσον θεωροῦμεν τὸν ἑαυτὸν μας ἀτελὴ καὶ ἀδύνατον καὶ ἐπομένως ὑποκείμενον εἰς λάθη καὶ ἀπρονοήσιαν.

Ταῦτα δὲ τὰ ζητοῦμεν προσωρινῶς ἵνα μᾶς χρησιμεύσωσιν ὡς θεμέλια ἐπὶ τῶν ὁποίων στηριζόμενοι αὖριον ἀπροσκόπτως νὰ βροντοφωνήσωμεν ὑπὲρ τῶν ἐξῆς:

- 1) Ὑπὲρ τῆς Παγκοσμίου Ἐλευθερίας - Ἰσότητος καὶ Ἀδελφότητος.
- 2) Ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῶν Φυλῶν καὶ τῶν Πατριδῶν, τῶν Ἀφέντων καὶ τῶν Δούλων.

3) Ὑπὲρ τῆς καθιερώσεως μιᾶς τάξεως ἀνθρώπων, τῆς τῶν ἀπολαμβανόντων ἴσα διακιώματα καὶ ὑποχρεουμένων εἰς ἴσα καθήκοντα.

4) Ὑπὲρ τῆς ἀναγνώρισεως ὡς μόνου Ἀρχοντος τοῦ Λαοῦ καὶ ὡς μόνου τίτλου τῆς ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος - ΕΡΓΑΣΙΑ - ΚΑΘΗΚΟΝ - ΔΙΚΑΙΩΜΑ.

Ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ Πρόγραμμα μας εἶνε ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΝ καὶ ἡμεῖς εἴμεθα ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΑΙ ζητοῦντες νὰ καταρρίψωμε διὰ μιᾶς μεγάλης ἠθικῆς Ἐπαναστάσεως τὸ φαῦλον Καθεστῶς ὅπερ καταστρέφει τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἐξομοιεῖ πρὸς τὸ θηρίον, ἐπομένως ἡ ἠθικὴ ἡμῶν Ἐπαναστασις περιλαμβάνει ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰ ἐξῆς:

1) Τὴν πλήρη ἀνατροπὴν τοῦ Διοικητικοῦ, Πολιτικοῦ καὶ Θρησκευτικοῦ Καθεστώτος, ἥτοι ζητεῖ νὰ ἐπαναστατήσῃ (ὀλίγον κατ' ὀλίγον μορφούμενος ἐλευθερούμενος καὶ θεσπίζων Νόμους) ὁ Ἐργάτης κατὰ τοῦ Κηφήνος, ὁ Χωρικός κατὰ τοῦ Ἀφέντου, ὁ Δοῦλος κατὰ τοῦ Κυρίου, ὁ Εὐαγγελικός Ἱερεὺς κατὰ τοῦ δεισιδαίμονος καὶ συμφεροντολογικοῦ Θρησκευτικοῦ Καθεστώτος.

2) Τὴν καθαίρεσιν τῶν Βασιλέων, τὴν ἐξαφάνισιν τῶν πλουσιῶν (πλούτου) τὴν κατεδάφισιν τῶν στρατῶνων τῶν φυλακῶν καὶ τῶν ναυστάθμων, τὴν συνεργασίαν τῆς διανοίας τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ πραγματικοῦ πλούτου (προϊόντων) ἐλπίζοντες ὅτι ἐκ τούτων θὰ προκύψωσι αἱ ἐξῆς ἀνθρωπιστικαὶ διορθώσεις.

1) Ἀντὶ Βασιλέων μαλθακῶν καὶ τυράννων θὰ ἔχωμεν διοικητὰς μεγαλόνοας καὶ δραστηρίους - Ἀντὶ ἱερέων λαιμάργων καὶ προληπτικῶν θὰ ἔχωμεν διδασκάλους πλουτίζοντας τὴν διάνοιαν καὶ καλλιεργοῦντας τὸ αἶσθημα - Ἀντὶ Ἀνακτόρων καὶ Ἀρχοντικῶν μεγάρων καὶ φυλακῶν καὶ στρατῶνων φιλοξενούντων τὴν κλοπὴν, τὴν πορνείαν, τὸν φόνον, τὴν σκληρότητα, τὸ σκότος καὶ τὴν ἀργείαν, θὰ ἔχωμεν ἀπεράντους Στοὰς ἐν αἷς νὰ διδάσκηται καθαρὰ ἡ ἀλήθεια καὶ νὰ γίνεταί πλήρης ἡ θυσία εἰς τὸν θωμόν τῆς Ἀδελφότητος.

Οὕτως ἐννοοῦμεν τὴν πρόοδον καὶ διὰ τῆς τοιαύτης ἐπαναστάσεως ἐλπίζομε τὴν ἐπιτυχίαν τῆς δι' ὃ καὶ δημοσιεύομεν τὰς ἀνωτέρω ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις μας αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἡμέτερον Πρόγραμμα.

Καὶ νῦν παρακαλοῦμε τοὺς ἐκλογεῖς τῆς Κραναίας ἵνα, ὅσοι δὲν ἀσπάζονται τὰς ἀρχὰς μας ἢ μέρος τούτων, νὰ μᾶς μαυρίσωσι τὴν κάλπην δηλοῦντες ὅτι δὲν θὰ ὀργισθῶμεν οὔτε θὰ χολοθῶμεν διὰ τοῦτο καθόσον γνωρίζομεν καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἦν ἡμεῖς ἐννοοῦμεν θὰ γίνῃ καὶ ἂν ἐπιτύχωμεν καὶ ἂν ἀποτύχωμε, διό καὶ ὀλίγον μᾶς ἐνδιαφέρει ὁ χιτὼν τοῦ Βουλευτικοῦ ἀξιώματος.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΟΝ ἈΘΕΩΤΕΙΟΥ

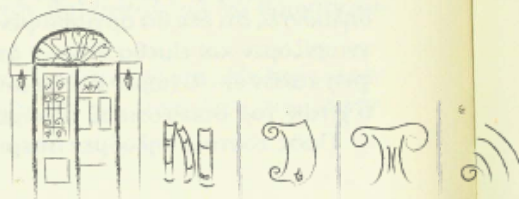
Πρὸς τοὺς τοιούτους δηλοῦμεν ἀπεριφράστως ὅτι, εἴτε ψηφισθῶμεν εἴτε ὄχι

ἀπό τούς ἀντιφρονούντας εἰς τ' ἄνωτέρω, ἡμεῖς θά εἴμεθα ἐχθροί ἄσπονδοι καί μανιώδεις ἔτοιμοι νά τούς ἀνατρέψωμε καί νά τούς ποδοπατήσωμε τό ἄθλιον τῆς ἀνθρωπότητος καθεστώς, ἐφ' ᾧ εὐχόμενοι εἰς τούς ἐκλογεῖς ψυχραιμίαν, ἐλευθερίαν συνειδήσεως, περιφρόνησιν εἰς τό δέλεαρ τοῦ χρήματος, καί τήν τάξιν καί ἀγάπην ἐπικρατοῦσαν μεταξύ των, ἀναφωνοῦμεν.

Ζήτωσαν αἱ ΕΡΓΑΤΙΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ.

Ζήτω ὁ ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΣ.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΑΝΤΥΠΑΣ

7.

Ἐφημερίς «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀριθ. φ. 53, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 8 Ἀπριλίου 1906, σσ. 1 - 2.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Κύριο ἄρθρο τοῦ Μαρ. Ἀντύπα, στό ὁποῖο ἀναπτύσσει τίς σοσιαλιστικές ἀρχές καί δίνει τό περιεχόμενο τοῦ σοσιαλιστικοῦ πολιτεύματος, ὅπως τό ἀντιλαμβάνεται αὐτός.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΥΡΑΝΝΟΥ

«Ἡ ἀρχή τῆς ἀνωτάτης κυριαρχίας ὑπάρχει ἐξαιρέτως εἰς τό ἔθνος. Οὐδέν σωματεῖον, οὐδέν ἄτομον δύναται νά ἐξασκήσῃ ἐξουσίαν μή προερχομένην ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔθνους».

Αὐτά διατυπώνει τό Δημοκρατικόν Πολίτευμα κατὰ τό ὅποῖον τό ἔθνος καί ὄχι εἰς Μονάρχης ἤ εἰς Βασιλεὺς εἶνε ὁ ἀνώτερος κυρίαρχος. Αὐτά συμπεραίνει καί πᾶς ἐχέφρων, διότι ἀληθῶς ὁ θεσμός τῆς Βασιλείας ἤ τῆς Μοναρχίας εἶνε θεσμός προκύψας εἰς ἀπηρχαιωμένας καί βαρβάρους ἐποχάς καθ' ἃς οἱ ἰσχυρότεροι καί σκληρότεροι μιᾶς ὁμάδος ἢ ἐνός λαοῦ ἤρχον καί ἐβασίλευον, καθ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἐπρόσδευσε κατεῖδε τό ἄτοπον καί ἄδικον τοῦτο καί ὥρισεν ἵνα ὁ ἱκανώτερος γίνεταί κατ' ἐκλογὴν ἄρχων καί διοικητὴς λαμβάνων τήν δύναμιν ἢ τήν ἐξουσίαν ταύτην ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἔθνους δικαιουμένου ὅταν θελήσῃ νά ἀφαιρῇ τήν δοθείσαν ἐξουσίαν. Τά οὕτως διεπόμενα πολιτεύματα ὠνομάσθησαν Δημοκρατικά καί καθιέρωσαν τήν ἱκανότητα καί τήν ἁμιλλαν μεταξύ τῶν πολιτῶν, κατήργησαν δέ τό κληρονομικόν δικαίωμα τῶν Ἀρχόντων, τούς δέ Βασιλεῖς καθήρεσαν καταργήσαντες τόν λίαν ὀπισθοδρομικόν καί βάρβαρον αὐτόν θεσμόν.

Ἐν τούτοις ἐπειδὴ καί εἰς τό Δημοκρατικόν πολίτευμα ὑπάρχουσιν πολλά ἁτέλεια καί ἐλλείψεις, δέν βασιλεύει δέ καί ἐκεῖ πλήρης ἡ ἰσότης τῶν δικαιωμάτων διὰ τοῦτο ἡ ἀνθρωπότης ἐπιζητεῖ ἀκαταπαύστως νά καλλιερεῦσῃ τήν θέσιν τῆς ἰδρύουσα ἐπὶ μᾶλλον φιλελεύθερον καί ἐπὶ

δικαιότερον πολίτευμα εἰς τούς θεσμούς τοῦ ὁποῖου νά ἐπιτύχῃ τήν ἀρμονίαν καί εὐτυχίαν τῆς ἀπὸ μακροχρόνιου ἐκ τοῦ ἐγκλήματος καί πλη-

ΙΝΚΩΒΑΤΕΙΟ
ΔΗΜΟΝΙΑ ΚΑΙ ΕΥΤΥΧΙΑΝ ΤΗΣ ΟΠΟΙΑΣ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

σιάζουσα εις τό «ἀγάπα τόν πλησίον Σου ὡς ἑαυτόν». Τό πολίτευμα τοῦτο τό ὅποιον ἑκατομύρια ὁπαδούς ἀριθμεῖ εις ὅλην τήν οἰκουμένην, τό Πολίτευμα τοῦτο τό ὅποιον διά ἑκατοντάδων βουλευτῶν ἀντιπροσωπεύεται εις ὅλα τὰ κοινοβούλια τοῦ Κόσμου εἶνε τό Σοσιαλιστικόν καί καθόρισεν ὡς θάσιν τήν ἐλευθερίαν τῶν ἀτόμων διατυπώσαν ταύτην ὡς ἐξῆς:

«Ἡ ἐλευθερία συνίσταται εις τό νά δύναται τις νά πράττῃ πᾶν ὅτι δέν βλάπτει τόν ἄλλον (ὃ σύ μισεῖς ἐτέρῳ μὴ ποιήσεις) ὥστε ἡ ἐξάσκησης τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων παντός ἀνθρώπου δέν ἔχει ἄλλα ὅρια εἰμὴ ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἐξασφαλίζουν εις τὰ ἄλλα μέλη τῆς Κοινωνίας τήν ἀπόλαυσιν τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων· τὰ ὅρια ταῦτα μόνον ὑπό τῆς γενικῆς θελήσεως ὅλων διαγράφονται».

Ἐπομένως τό Σοσιαλιστικόν Πολίτευμα κατά τόν ἀνωτέρω ὀρισμόν τῆς ἐλευθερίας δέν καταργεῖ μόνον τὰ προνόμια Βασιλέων καί Ἀρχόντων ἀλλά καί αὐτό τό κληρονομικόν δικαίωμα τῆς περιουσίας ἀφαιρεῖ, καί τήν δύναμιν τοῦ χρήματος καταργεῖ καί μίαν Κοινωνικὴν τάξιν καθορίζει ἐργαζομένην ἄνευ ἐξαιρέσεως καί ἀπολαμβάνουσαν ἄνευ διακρίσεως· κατὰ τό πολίτευμα τοῦτο πᾶν μέλος τῆς Κοινωνίας ἔχει δικαιώματα καί καθήκοντα, ἔχει δικαίωμα μόλις γεννηθῇ νά τραφῇ, νά ἀνατραφῇ, νά ἐκπαιδευθῇ εις μίαν τέχνην ἢ μίαν ἐπιστήμην, καί ἀφοῦ ταῦτα τὰ δικαιώματα περιβληθῇ τότε καί τό μέλος τοῦτο ὀφείλει νά ἐργασθῇ ὅπως τὰ αὐτὰ δώσῃ καί τοῦτο δικαιώματα εις τὰ ἄλλα τῆς Κοινωνίας μέλη. Κατά τό πολίτευμα λοιπόν τοῦτο πλούσιοι δέν θά ὑπάρχωσι οὔτε χασομέρηδες ἀλλ' οὔτε πτωχοί καί ἐγκληματίαι, ὅλα τὰ κακά καταργοῦνται καί ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐξ ἴσου θά ἐργάζονται καί ἀδελφικῶς θά ἀλληλοβοηθῶνται, οὕτως δέ πληροῦται τό τοῦ Χριστοῦ ῥηθέν «καί ἐλεύσεται ἡμέρα καθ' ἣν γενήσεται ἡ ἀνθρωπότης μία ποίμνη εις ἣν εἰς θά εἶνε ποιμήν, ἡ Ἀγάπη καί ἡ Δικαιοσύνη».

Ὅτι λοιπόν ὁ Σοσιαλισμός εἶνε αὕτη ἡ Ἀλήθεια, αὕτη ἡ Δικαιοσύνη καί ὅτι ὁ διδάξας τοῦτον εἶνε ὁ Χριστός καί ὅτι ὁλόκληρος ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐμπεριέχεται τοῦτο εἶνε ἀναμφισβήτητον.

Ἐκεῖνο δι' ὅπερ ἀποροῦμεν εἶνε τό πῶς καί διά τίνων μέσων ὁ Σοσιαλισμός θά ἐπιτύχῃ καί πῶς, ἀποτόμως ἐπιτυχάνων συμφέρεϊ ἢ βαθμίδόν καί διά συνθηκῶν; Ἀνεγείρων δηλαδή ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς Ἐργατικὰς Τάξεις ἐκ τοῦ βορβόρου τῆς πείνας καί ἀμαθείας καί κρημνίζων ἀνεπαισθήτως καί συνεχῶς τό χρῆμα καί τὴν βασιλείαν θά φέρῃ αἰφνιδίως ἐν μέσῳ τῶν μειδιαμάτων τῆς Ἀνθρωπότητος τό ΤΕΛΟΣ τοῦ ΤΥΡΑΝΝΟΥ. Τοῦτο θά προσπαθῇσμεν νά ἀποδείξωμεν διὰ διαλέξεων καί διὰ τῆς «Ἀναστάσεως» προσεχῶς.

8.

Ἐφημερίς «Τό Ἄστυ», περίοδος Γ', ἔτος Ζ', ἀρ. φ. 4854, ἐν Ἀθήναις Πέμπτη 21 Σεπτεμβρίου 1906, σ. 2.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Ἡ Ἀπολογία τοῦ Μαρίνου Ἀντύπα στή δίκη του μέ τόν Ἀγαμ. Σλήμαν στίς 19 Σεπτεμβρίου 1906, στήν εὐρεῖα αἴθουσα τοῦ Μεγάρου τῶν Πρωτοδικῶν τῆς Ἀθήνας.

Ἡ μέν ἀποδιδόμενη εις ἐμέ κατηγορία ἐπὶ προκλήσει εις μονομαχίαν εἶναι ψευδής. Μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν κατέφερον τό ράπισμα ἡμῖν ἐγὼ ὁ προσβεβλημένος καί ἕως τότε εἶχε λόγον ἢ πρόκλησις. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅμως ἐκείνης ἀντεστράφησαν οἱ ὅροι· ὁ κ. Σχλῆμαν ὠφείλε πλέον νά μέ προσκαλέσῃ, ἐπομένως τήν ὀρθὴν κρίσιν ἀκολουθοῦντες καί ἄνευ ἐνδείξεων καί ἀποδείξεων, Κύριοι Δικασταί, φθάνομεν εις τό συμπέρασμα ὅτι ἡ μήνυσις αὕτη ἐστὶ ψευδής.

Ἡ δευτέρα πράξις, δι' ἣν κατηγοροῦμαι εἶνε ἀληθής. Διὰ ταύτην καί ἐγὼ καταγανάκτησα κατ' ἑμαυτοῦ καί ἐν τῇ συνειδήσει μου κατεδίκασα ἑμαυτόν, διότι παρέβην τόν νόμον ὅστις, τέλειος ἢ ἀτελής, εἶναι ἀπόρροια τῆς κοινῆς συνειδήσεως ὅλων τῶν Ἑλλήνων καί ἔπρεπε νά εἶνε σεβαστός εις ἐμέ. Ἐπομένως ἐρράπισα αὐτόν τόν νόμον· εἶμαι λοιπόν ὡς πρὸς τοῦτο ἄξιος αὐστηρᾶς τιμωρίας καί παρακαλῶ τό δικαστήριον σὰς νά μέ καταδικάσῃ χωρὶς νά λάθῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ οὔτε τούς συνηγόρους μου, οἵτινες εἰσὶν αὐτόκλητοι, καί ὡς τοιοῦτους τούς ἐδέχθην, καί τῶν ὁποίων ἡ διακεκριμένη κοινωνικὴ θέσις καί ἡ μεγάλη ἐπιστημονικὴ δύναμις δέον νά μὴ ἐπηρεάσῃ τήν ὑμετέραν κρίσιν οὔτε τό πολυτάλαντον καί ἰσχυρόν τοῦ κατηγοροῦ μου.

Ἵνα ὅμως ἡ ὑμέτερα ἀπόφασις εἶναι δικαία καί ἀμερόληπτος, σὰς παρακαλῶ νά μοί ἐπιτρέψῃτε νά ἀναφέρω γεγονότα τινὰ σχετιζόμενα μέ τὴν αἰτίαν καί τό ἀποτέλεσμα τοῦ ἀναφυέντος λυπηροῦ ἐπεισοδίου.

Πρὸ τριετίας ἀνεχώρησα εις Ρουμανίαν, ὅπου εὗρον τόν θεῖον μου κ. Σκιαδάρεσν, ὁπότες μολοντοὶ ἐπὶ 40ετίαν διέμεινεν ἐν Ρουμανίᾳ, δέν ἀνέ-

μιξε τὰ Ἑλληνικά του αἰσθήματα μέ τὰ ρουμανικά ἔνστικτα, προσεπάθησα δέ νά τόν πείσω ὅτι ἐν Ἑλλάδι θά ἦτο ὠφελιμώτατος ἀγοράζων γαίας καί μεταδίδων εἰς τούς χωρικούς τήν γεωργικήν του τέχνην καί τās εὐεργεσίας, ἃς ὁ ὑπέροχος χαρακτήρ του καί ἡ εὐγενής του ψυχὴ ἐμφύτους ἔχουσι.

Τῷ ὄντι λοιπόν μετά τρία ἔτη ἔρχεται ἐνταῦθα, ἀγοράζει κτήματα καί μέ καλεῖ πρό τινων ἐτῶν (σ.σ. μηνῶν) ἐκ Κεφαλληνίας νά ἀναλάβω τήν διεύθυνσιν καί διαχείρισιν τούτων μέ τήν ἐντολήν νά διευκολύνω καί νά ἀνακουφίζω τούς χωρικούς ἔστω καί μέ ζημίαν τῶν συμφερόντων του.

Μέ πόσῃν χαράν ἔλαβον εἰς τās χεῖρας μου τήν πολῦτιμον αὐτήν ἄδειαν καί ἐλευθερίαν, ἥτις μέ ἔθετεν εἰς τήν ὁδόν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν σοσιαλιστικῶν μου πεποιθήσεων, ἃς ἀπό 15ετίας ἔχω μέσα εἰς τό στήθος μου μεθ' ὑπερηφανείας, ἐπιθυμῶν ἡ ἁρμονία καί τό δικαίωμα καί ἡ παγκόσμιος ἀδελφότης νά βασιλεύσωσιν, τήν δέ σφαγὴν καί τήν βίαν καί τό αἷμα καί τήν ἀμάθειαν τοῦ σημερινοῦ καθεστώτος νά ἀντικαταστήσωσιν ἡ χαρά, ἡ ἰσότης καί ἡ παγκόσμιος ἀδελφότης, χωρίς ἐγώ μολαταῦτα νά λησμονῶ καί τήν πρόοδον τῆς πατρίδος, σκεπτόμενος ὅτι, ὅταν κανεῖς εἶνε ἀσήμαντος καί οὐτιδανός δι' ἑαυτόν, εἶναι ἀδύνατον νά εἶνε ὠφέλιμος διά τούς ἄλλους καί ὅτι ἐγῶϊστικώτερον σκεπτόμενος πόσον ὠραῖον θά ἦτο ἡ Ἑλλάς νά γίνῃ ὁ σηματοφόρος τῆς παγκοσμίου ἀλληλεγγύης, ὡς εἰς τό παρελθόν ἐγένετο ὁ σηματοφόρος τῆς σοφίας, τῆς τέχνης καί τοῦ αἰσθήματος – μέ πόσῃν ἐπαναλαμβάνω χαράν καί ἐλπίδα ἀνῆλθον εἰς τὰ ἱερά τοῦ Ὀλύμπου Τέμπη (ἐκεῖ εἰσὶν τὰ κτήματα, περί ὧν πρόκειται) ὅπου ἡ ἑλληνικὴ ποίησις καί σοφία προώρισε νά κατοικῶσιν οἱ θεοὶ καί οἱ ἥρωες καί ὅπου οἱ σημερινοὶ τυραννίσκοι ἀπαιτοῦσι νά ἐνδιαπύωνται καί νά κύπτωσιν οἱ Ἕλληνες ὡς εἰλωτες καί ὡς δούλοι.

Ἐκεῖ ἡ κατάστασις ἦτο ἀθλία καί ἡ εἰκὼν ἀπαισία. Ἕλληνες ἀδελφοί μας γυμνοὶ καί κάτισχοι, ἐφ' ὧν τὰ ὁστὰ μόνον καί ἡ ἐπιδερμὶς προσκολλῶνται, χρησιμεύουσιν ὡς τὰ φορτηγὰ ζῶα τῶν ἡμεδαπῶν τυράνων, ἐν ᾧ ἡ ἀσπλαχνία παρεσκεύασε τήν γενικὴν μετανάστευσιν τῶν Ἑλλήνων συνεπεία τῆς ὁποίας θεβαίως ἡ αὐριον θά ἀνατείλῃ πολὺ συννεφώδης καί πάραπολύ τρομακτικὴ.

Ἦρχισα λοιπόν καί ἔργῳ καί λόγῳ νά παρέχω εἰς τούς χωρικούς πᾶσαν δυνατὴν εὐκολίαν ἀπαλλάσσων τοὺς ἀπὸ τās δουλικὰς ἀγκαρίας, ἃς καθιέρωσεν ἡ τετρακοσαετής τυραννία τῶν Τούρκων καί ἐξηκολούθησε συνεχίζουσα λίαν ἀσυστόλως ἡ τεσσαρακονταετής τῶν Ἑλλήνων σιφλικούχων ἀπληστία.

Εἶδον οἱ χωρικοὶ ἀναλαμβάνουσιν ἀκτίνα φωτός καί ἐχάρησαν καί ἀναγεννήθησαν καί ἤλπισαν οἱ δυστυχεῖς αὐτοὶ δουλοπάροικοι.

Δυστυχῶς οἱ λοιποὶ ἰδιοκτῆται βλέποντες καί προνοοῦντες ὅτι ἡ ἐλευθερία αὕτη καί ἡ ἀναθάρρῃσις τῶν χωρικῶν θά τοὺς ἐξημίον ἐν τῷ παρόντι καί θά ἐκυοφόρει κινδύνους διά τόν δεσποτισμὸν τῶν ἐν τῷ μέλλοντι συνήνωσαν τās χεῖρας μετά τοῦ Σχλημαν καί προσεπάθησαν διά διαφόρων καταχθονίων καί βαρβάρων μέσων παριστάνοντες ἐμέ ὡς κακοῦργον καί ἐπικίνδυνον νά ἐξεγείρῳ τήν ὀργὴν καί τήν μῆνιν τῆς ἐξουσίας, ὅπερ καί ἐπέτυχαν καί οὕτω τήν βην ἱσταμένου συνεπεία τῶν εἰσηγήσεων τοῦ Σχλημαν ἰδίως παραστήσαντα με ὡς τόν ἔσχατον τῶν κακοποιῶν ἐν μέσῃ πλατείᾳ καί ἐνώπιον πολλοῦ κόσμου ὁ Νομάρχης Λαρίσης κ. Κ. Νιώτης μέ ἡπέιλησε καί λησμονῶν τό ἀξίωμα του, σκαιῶς μέ ὕβρισεν.

Συνεπεία ὧν τούτων φυσικῶς ὠργίσθην καί ἀπὸ μέν τόν κ. Νιώτη, ἀπῆτήσα ἱκανοποίησιν, ἣν ἔλαβον ὡς ἔδει, ἐν Ἀθήναις δέ ἐλθὼν καί τυχαίως συναντήσας τόν κατήγορόν μου ἐζήτησα ἐξηγήσεις, εἰς ἀπάντησιν τῶν ὁποίων παραδόξως ἤκουσα ὅτι εἶμαι ἀξίος τῶν συκοφαντιῶν μου καί ὕβρεων καί ὅτι τό ὕβριζεν καί συκοφαντεῖν εἶναι δικαίωμα Συνταγματικόν τοῦ κ. Σχλημαν, αὕτη γάρ ἐστὶ ἡ γνώμη του.

Κύριοι δικασταί,

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡγανάκτησα καί ἡ ἐν τῇ ψυχῇ μου λαίλαψ ἐκσπάσασα προσέκρουσεν ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ ὕβριστοῦ μου ἐν εἶδει ραπίσματος.

Παρέβην τόν ποινικὸν νόμον, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ὑποκύπτει περισσότερον εἰς τόν φυσικὸν νόμον· φέρει μεθ' ἑαυτοῦ τήν σάρκαν, ἥτις κατὰ τόν μέγαν τῆς Γαλλίας σοφὸν εἶναι τό φορτίον του καί ὁ πειρασμός του. Ὑπέκυψα ἐν ὑπερτάτῃ ἀνάγκῃ, ἡ συναίσθησις τῆς πράξεώς μου κατὰ τόν φιλόσοφον ἐκείνον κατέληξεν εἰς προσευχὴν. Σεῖς μὴ τήν θεωρήσητε ὡς τοιαύτην, καταλογίσατέ την ὡς ἀξιόποιον· εἰσθε οἱ λειτουργοὶ τοῦ νόμου καί ἔχετε καθήκον νά συνηγορήσητε ὑπὲρ αὐτοῦ. Μὴ λησμονήσητε ὅμως ὅτι εἰσθε καὶ Ἕλληνες καὶ ὀφείλετε ἐπίσης νά συνηγορήσητε ὑπὲρ τοῦ ἰδρώτος τῶν χωρικῶν καί ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος. Ὑπεράνω τοῦ ποινικοῦ νόμου ἵσταται τό ἐθνικὸν συμφέρον καὶ ὑπεράνω τούτου ὁ ἀνθρωπιστικὸς Νόμος. Καταδικάσατε αὐστηρῶς τόν κατηγορούμενον Ἀντύπαν, ἀλλ' ἀθωώσατε ἀσμένως τόν συνήγορον τῆς ἐργασίας καί τῆς προόδου.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

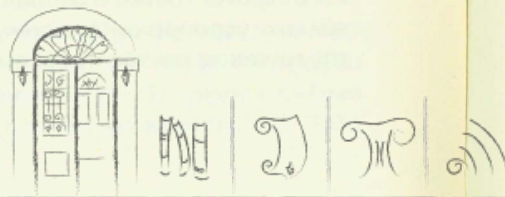
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἐφημερίς «Ἀθῆναι», ἔτος Ε΄, ἀριθ. φ. 141 – (1590), 11 Μαρτίου 1907, σ. 3.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Ἡ συνέντευξη τοῦ Π. Σκιαδαρέση, ἐξάδελφου τοῦ Μαρ. Ἀντύπα, στήν ὁποία ἐκθέτει τίς συνθήκες τῆς δολοφονίας, στήν ὁποία αὐτοπρόσωπα παραβρέθηκε.

ΤΙ ΛΕΓΕΙ Ο Κ. Π. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ

«Ἐκαθήμεθα εἰς τό κάτω πάτωμα τῆς οἰκίας μας καί ἐτρώγαμεν, ὅτε περί τήν ἑνδεκάτην ὁ Ἀντύπας ἐγερθεῖς μετέβη ὅπως παραλάβῃ ἐκ τοῦ δωματίου ἐπιστολήν τινα πλήν εὖρε τήν θύραν τοῦ διαδρόμου κλειστήν καί ἔκρουσεν ὅπως τοῦ ἀνοίξουν. Ὁ ἐντός κοιμώμενος Ι. Κυριακοῦ ἐγερθεῖς τοῦ ὕπνου ἠρνήθη ν' ἀνοίξῃ. Εἶτα ὅμως ἀνοίξας εἶπεν εἰς τόν Ἀντύπαν ὅτι οὐδέν δικαίωμα ἔχει νά ἀνέλθῃ εἰς τήν οἰκίαν τῶν. Ἐκ τούτου προὔκλήθη φιλονεικία καί ἀντηλλάγησαν βαρεῖαι φράσεις μεθ' ἃς ὁ Κυριακοῦ λαμβάνει ὅπλον δι' οὗ πυροβολεῖ καί κτυπᾷ τόν Ἀντύπαν ἐλαφρῶς εἰς τήν κεφαλήν· ὅτε ὅμως οὗτος ἔφευγεν ἐδέχθη δεύτερον πυροβολισμόν διὰ δίκανου ὅπλου εἰς τήν ὀσφυακὴν χώραν καί πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Μετά μίαν ὥραν ἐξέπνευσε λέγων «Ἰσότης, Ἀδελφότης, Ἐλευθερία». Ὁ φονεὺς ἀμέσως ἐκλείσθη εἰς τό δωματίον του ἄλλως θά ἐφονεύετο ὑπὸ τῶν χωρικῶν οἵτινες ἐλάτρευον τόν Ἀντύπαν. Μετ' ὀλίγον ὁ φονεὺς παρεδόθη εἰς τόν καταφθάσαντα ἀστυνόμον».

Ἐφημερίς «Ἀνάστασις», ἔτος Β΄, ἀριθμ. φ. 54, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Μαρτίου 1907, σ. 3.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Ἄρθρο τοῦ Σ. Φ. (ραγκόπουλου) ὁμοϊδεάτη καί συνεργάτη τοῦ Μαρ. Ἀντύπα, στό ὁποῖο τονίζονται οἱ προσφορές του στή σοσιαλιστική ιδέα.

ΤΟ ΘΥΜΑ ΤΗΣ ΙΔΕΑΣ

Τό νά συμπάσχη κανεῖς μετά τῶν ἀποκλήρων τῆς κοινωνίας καί νά ἐργάζεται ὑπέρ τῆς βελτιώσεως τῆς τύχης αὐτῶν, ἰδοῦ τό ὄνειρον πάσης εὐγενούς καί γενναίας καρδίας. Πᾶς πόθος πρός βελτίωσιν τῆς κοινωνίας, ἰδοῦ τί ἐστὶ Σοσιαλισμός, κατὰ Προυδών.

Ὑπὸ τοῦ φλογεροῦ τούτου αἰσθήματος, τῆς βελτιώσεως τῶν ἀθλίων ὄρων, ὅς ζῶσιν τὰ θύματα τῆς πενίας καί ἀμαθείας, διαπνεόμενοι οἱ μέγιστοι τῶν ἀνδρῶν, ἔπεσαν θύματα τῆς ἑαυτῶν ιδέας κατὰ τε τήν ἀρχαιότητα καί τήν σύγχρονον ἐποχὴν, ἐνῶ ἡ Ἱστορία παρέλαβε τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀγαλλομένη καί χρυσοῖς γράμμασιν ἀνέγραψεν ἐν ταῖς δέλτοις αὐτῆς.

Τοιοῦτον τι τέλος ἔλαβε καί ὁ ἀκάματος ἐργάτης, ὁ ἐνδελεχῶς ἐργαζόμενος ὑπέρ τῆς ἀνορθώσεως τῶν κοινωνικῶν θυμάτων, ὁ διαπρήσιος κῆρυξ τῶν ζωντανῶν ἀληθειῶν καί μεγάλθυμος ὄντως, συμπολίτης ἡμῶν, Μαρῖνος Ἀντύπας.

Ὁ Ἀντύπας ἀπὸ νεαρῶτατης ἡλικίας ἀπέδειξεν εὐοίωνα τεκμήρια τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ πυρός καί τοῦ ὑπερανθρώπου ἀλτρουϊσμοῦ του, χάριν τοῦ ὁποίου περιεφρόνει τό ἀτομικόν συμφέρον καί ἐτάσσετο εἰς τήν πρώτην πάντοτε γραμμὴν ἐν τῷ κρατερῷ αὐτοῦ ἀγῶνι. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἔπεσον ἑπτά ἐν ἡμῶν ἀναβάς τόν νέον Γολγοθᾶ! Ἐπεσεν ἐργαζόμενος ὑπέρ τῆς χειραφετήσεως τῶν δυστήνων γεωργῶν τῆς Θεσσαλίας, τῶν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ειλώτων ὀλίγων προνομιούχων θνητῶν, τῶν τιμαριούχων τῆς Θεσσαλίας! Ἐπεσεν 35 μόλις ἐτῶν! ἔθριάμβευσεν ὁμως ἡ Ἰδέα ἣτις πρό τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἀντύπα ὑπελάνθανε, νῦν δέ κατέστη ἐναργής. Ἐπεσεν, πρῶτον θῦμα τῶν ζωντανῶν ιδεῶν τοῦ Κοινωνισμοῦ, ἐν Ἑλλάδι, ἐνῷ ἀρκετόν σπόρον ἔχει σπείρει.

Ἡ ἀφαρπάζουσα εὐγλωττία του, τό ἐπιβάλλον παράστημά του καί τό ἀδρόν τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ, ἡ προθυμία του εἰς τό νά τρέχη ἀρωγός τῶν δυστυχῶν, ἠθικῶς τε καί ὕλικῶς, παρέσχον εἰς αὐτόν ἀρκετούς ὁπαδούς ἢ μάλλον ζηλωτάς.

Ἄς ἐλπίσωμεν δ' ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὰς ιδέας καί τήν μνήμην τοῦ μάρτυρος, θέλουσιν ἐμπνεύσει εἰς ἡμᾶς τό θάρρος, ἵνα συνεχίσωμεν, καθ' ὅσον δυνάμεθα, τήν ἀνθρωπιστικήν τοῦ Ἀντύπα ἐργασίαν, διὰ τῆς διατηρήσεως τῶν μορφωτικῶν κέντρων ἅτινα ὁ δολοφονηθεὶς συνέστησεν, εἰς τὰ ὁποῖα προσερχόμενος ὁ λαὸς θ' ἀποκτᾷ ὠφελίμους γνώσεις καί τὰς βάσεις ἠθικοῦ βίου.

Διότι μόνον διὰ τῆς συντηρήσεως καί τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τοιούτων λαϊκῶν κέντρων, ἅτιν' ἀφθονοῦσιν εἰς τὰς πόλεις τῆς πολιτισμένης Εὐρώπης καί τῆς Βουλγαρίας ἀκόμη, δύναται νά ἐπιτευχθῇ ἡ διαπαιδαγώγησις τοῦ λαοῦ, τῆς ὁποίας προϊόν θά εἴνῃ ἡ ἐπίγνωσις τοῦ μεγέθους καί τῆς σημασίας τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν καί ἡ ἐκλογὴ ἀξίων ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ· ἡ κατάρριψις τῶν αἰσchrῶν μέσων δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐκλογὴ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ, καί ἡ βελτίωσις ἐν γένει τῆς ζωφερᾶς ταύτης καταστάσεως, ὅφ' ἦν διάγομεν.

Καθ' εἰς, εὐγενῶν αἰσθημάτων ἀνθρώπος, καθῆκον ἔχει νά προσέρχηται εὐχαρίστως εἰς τὰ μορφωτικά ταῦτα ἰδρύματα καί νά μεταδίδῃ ἀπὸ θήματος ἐκείνων τὰς ποικίλας γνώσεις του εἰς τοὺς ἀδελφούς του ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ πολλαπλαῖ ἀσχολίαι δέν ἐπιτρέπουσιν νά ἐπιδίδωνται εἰς μελέτας. Καί ἂς μὴ δειλιᾷ, τό παράπαν, ἔχων ὑπ' ὄψει ὅτι, ὅπου ὁ ἀνθρώπος εἶνε θυθισμένος εἰς τόν ζόφον τῆς ἀμαθείας, ὅπου ἡ γυνὴ πωλεῖ τήν τιμὴν, τήν ἐλευθερίαν αὐτῆς ἀντὶ τεμαχίου ξηροῦ ἄρτου, τό δέ παιδίον διὰ τὰς ἀθλίας περιστάσεις ὅφ' ἂς ἔτυχε νά γεννηθῇ, καθίσταται κοινωνικός ἀπόκληρος, αἱ τοιαῦται διαλέξεις ἀφ' οἰοῦδῆποτε καί ἂν προέρχωνται, θά εἴνῃ θεάρεστοι καί σωτήριαι.

Αὕτη, φρονῶ, ἡ ἐργασία θά παρέχῃ τὴν χαρὰν καί ἀγαλλίασιν εἰς τὴν ὑπέροχον ψυχὴν, τοῦ ἀκαμάτου ἐργάτου τῆς Προόδου, τοῦ προσφιλοῦς Μαρίνου Ἀντύπα, τοῦ ὁποίου τὴν πορείαν τῆς πολυτίμου διὰ τοὺς πολλοὺς δράσεως, μιὰρὰ χεῖρ δολοφόνου ἐπέπρωτο τόσον προῖμως ν' ἀνακόψῃ.

Ἐφημερὶς «Ζιζάνιον», ἔτος ἰδρύσεως 1892, ἀρ. φ. 438, Κεφαλληνία 17 Μαρτίου 1907, σ. 1.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Κύριο ἄρθρο τοῦ Γ. Μολφέτα γιὰ τόν Μαρ. Ἀντύπα, στὸ ὁποῖο ἐξαίρονται οἱ ἰκανότητές του, ὁ χαρακτήρας του καί οἱ ἀρετές του.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΑΝΤΥΠΑΣ

Μεῖραξ ἀκόμη, ἐνεφανίζετο πρὸ τοῦ πλήθους διὰ πρώτην φοράν μέ τό κύριον ὄπλον του, τὴν εὐγλωττίαν, καί ἐδείκνυε θάρρος δυσανάλογον πρὸς τὰ λοιπὰ ἐφόδιά του ἄλλ' ἴσον πρὸς τὴν μεγάλην του καρδίαν.

Τό μικρόν ἐκεῖνο ἠφαίστειον ἐνεδυναμοῦτο βαθμηδόν μέχρις οὐ μίαν ἡμέραν, πολὺ ταχέως ἴσως, ἠδρύνθη ὁ κύκλος τῆς ἐνεργείας του, μέ ἀπειλὴν κατὰ τι νά διασεισῇ ἐκ τῶν ἀξιοθρηνητῶν κειμένων.

Ἐνθους πρὸς τὰς γενναίας πράξεις καί πρὸς τὰ τολμηρὰ ἐγχειρήματα ὁ νεαρός ΜΑΡΙΝΟΣ ΑΝΤΥΠΑΣ ἔτρεξεν ἀπὸ τὰ συλλαλητήρια εἰς τόν πόλεμον καί ἀπὸ τὴν μάχην εἰς τὴν λαϊκὴν ἐξέγερσιν, ὅπου ἔβλεπε τὴν πάλην καί ἡσθάνετο τόν κίνδυνον· ἐξίσου τολμηρὸς καί ἀτρόμητος, μέ ἀμοιβὴν τὴν καταδίωξιν, τὴν συκοφαντίαν, τὴν φυλάκισιν. – Ἡ δολοφονία περαιτέρω!

Ἐν Κεφαλληνίᾳ ὁ ΑΝΤΥΠΑΣ καί ἂν μόνον κατῴρθου ν' ἀποτινάξῃ κάπως τὴν νάρκην τοῦ πολλοῦ πλήθους, νά ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτό τὴν αὐτοπεποίθησιν καί νά κινήσῃ τὴν προσοχήν του πρὸς ἀγῶνας ἀρχῶν καί οὐχὶ φατριῶν, ἀντιθέτως πρὸς τὴν συνήθη δρᾶσιν τῶν κατὰ τὰ πνευματικά καί τὰ ὕλικὰ μέσα προνομιούχων, θά κατῴρθου βεβαίως μέγα τι. Καί πρὸς τοῦτο κυρίως ἔτειναν αἱ προσπάθειαι του. Εἶναι δέ ἀξιοθαύμαστος ἡ ἐπιμονὴ του μέ ὀλίγους ὁπαδούς, κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῶν δακτύλων αὐτοῦ, ὅπου ἐν τῷ ὄρει τῶν ἀναγκαιοῦντων μέσων, ἐπιχειροῦντος τὴν ἀποκαταστάσιν τοῦ λαοῦ, ὁμιλοῦντος ἐνώπιον εὐαρίθμου ἐνίοτε

ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟῦ ΣΧΗΜΑΤΕΙΟΥ,
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

ἀκροατηρίου ὡς νά ὠμίλει πρό τῶν πολυπληθεστέρων λαϊκῶν συνελεύσεων, ζητοῦντος νά μεταδώσῃ εἰς τοὺς πιστοὺς ὁπαδοὺς του τόν ἐνθουσιασμόν καί τό πῦρ τῆς ψυχῆς του ἵνα δημιουργήσῃ αὐτοὺς ἀποστόλους τοῦ κηρύγματος του.

Ἀλλά καθόσον ἡ ἀρενωπὴ εὐγλωττία του κατέκτα προσηλύτους, καθόσον οἱ ἄντροι κόποι του ἐκαρποφόρουν, ἠρῦνετο καί ὁ ὀρίζων τῶν θλέψεών του. Μὲ πρόγραμμα πλέον ἢ εὐθαρσές, μέ σημαῖαν ἀναπεπταμένην, πλήσσαν προκαταλήψεις καί μὴ κολακεύων πρόσωπα, ἐζήτησε τὴν ἀντιπροσωπεῖαν τῆς ἐπαρχίας Κραναίας, ὡς σοσιαλιστής. Καί τό ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς ἐκείνης, ἀποτέλεσμα ὄχι ἀσήμαντον, τῷ ἐνέπνευσε νέον θάρρος καί νέας ἐλπίδας.

Ἐκεῖ ἐνθα ἡ ἐνεργητικότης του εὖρε στάδιον ἐφαρμογῆς εἰς τὰς ἰδέας τὰς ὁποίας ἠγάπησε καί ἐνεστερνίσθη ὑπῆρξε τό μέγα ἐν Θεσσαλίᾳ κτῆμα τοῦ θείου του Σκιαδαρέση καί, γενικώτερον, τό ἐργατικόν τῆς Θεσσαλίας ζήτημα.

Προσκληθεὶς παρὰ τοῦ θείου του ὅπως διευθύνῃ τό κτῆμα καί ἐπιτυχῶν παρ' αὐτοῦ πλήρῃ ἐλευθερίαν ἐνεργείας, μετέβαλε τὴν θέσιν τῶν ἐν αὐτῷ χωρικῶν, ἀπὸ δουλοπαροίκων καταστήσας τούτους ἰδιοκτῆτας, διδάξας αὐτοῖς ἐμπράκτως τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτου καί θέσας εἰς ἐνέργειαν μέτρα ἐξανθρωπιστικά τὰ ὁποῖα ἐμελλον ν' ἀνάψωσι γενικὴν ἀναμορφωτικὴν πυρκαϊάν ἀνά τὴν ἀγροτικὴν Θεσσαλίαν.

Τό ἔργον ἦτο τολμηρόν καί πρὶν ἢ τοῦτο ἐνδυναμούμενον φονεύσῃ πανίσχυρα ἰδιωτικά συμφέροντα ὁ ΜΑΡΙΝΟΣ ΑΝΤΥΠΑΣ... ἐδόλοφονήθη.!

Ἡ ἀνακάλυψις τῶν ἐνόχων τῆς συγερᾶς πράξεως ἀπόκειται εἰς τὴν δικαιοσύνην, τὴν σημασίαν ὅμως τῆς ἐργασίας τοῦ ΜΑΡΙΝΟΥ ΑΝΤΥΠΑ μαρτυροῦσι τὰ εὐγνώμονα δάκρυα τῶν χιλιάδων χωρικῶν τῶν παρακολουθησάντων τό αἰμόφυρτον πτώμα του.

Οἱ αὐστηροὶ ἐπιτιμηταὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀτελειῶν ἔσπευδον ν' ἀνακαλύψωσιν εἰς τόν ΑΝΤΥΠΑ συμπεριφορὰν τραχεῖαν καί τό ὕψος βίαιον, μὴ λαμβάνοντες κἄν ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ πρὸς τὴν ἀδικίαν ἀγῶνες δὲν εἶναι δυνατόν νά εἶναι ἀβρότυποι.

Σήμερον, καί οἱ δυσμενεῶς ἐτι διατεθειμένοι πρὸς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ ΑΝΤΥΠΑ ἢ πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν ὁποίων ἐγένετο κήρυξ, δὲν εἶναι δυνατόν ἢ ν' ἀναγνωρίσουν τὴν εἰλικρίνειαν τῶν προθέσεών του καί νά χύσουν ἐν δάκρυ συμπαθείας διὰ τέλος τῶσδε τραγικόν ζωῆς ἀφιερωθείσης εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἀδικουμένων.

Οἱ γνωρίσαντες ὅμως αὐτόν ἐκ τοῦ σύγγενος, οἱ φίλοι του οἱ μελετῆ-

σαντες τὴν γενναίαν του ψυχὴν, δὲν θά λησμονήσουν ποτέ τό λεοντόκαρδον παλικάρι.

Οἱ δὲ πιστοὶ του σύντροφοι, οἱ θρηνοῦντες σήμερον ἀπαρηγορήτως τὴν στέρησίν του, θά φέρωσι διαρκῶς τὴν σκέψιν ἐκεῖ μακράν! Καί θά στρέψωσι τοὺς δακρυθρέκτους ὀφθαλμοὺς πρὸς τό φῶς τό ὁποῖον μίαν ἡμέραν τοὺς ἐφώτιζε, καί τό ὁποῖον προῶρως ἔδυσε πέραν... ἐκεῖ, πρὸς τόν Κίσσαβον... εἰς τόν Πυργετόν...

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

Ἐφημερίς «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 54, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 17 Μαρτίου 1907, σ. 4.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Τό ψήφισμα τῶν μελῶν τοῦ Λαϊκοῦ Ἀναγνωστηρίου «Ἰσότης» καί τοῦ λαοῦ τοῦ Ἀργοστολίου μέ τό ὁποῖο διαμαρτύρονται γιά τή δολοφονία τοῦ Μαρ. Ἀντύπα καί ζητοῦν τήν παραδειγματική τιμωρία τοῦ δολοφόνου του.

ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ

Τά μέλη τοῦ Λαϊκοῦ Ἀναγνωστηρίου «Ἰσότης» καί ὁ λαός τοῦ Ἀργοστολίου συνελθόντες ἐκτάκτως ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Ἀναγνωστηρίου ἐπὶ τῇ θλιβερᾷ ἀναγγελίᾳ τῆς στυγερᾶς δολοφονίας τοῦ Προστάτου τῶν Ἑργατικῶν τάξεων ΜΑΡΙΝΟΥ ΑΝΤΥΠΑ ψηφίζουν.

1ον) Νά ἐκφρασθῶσι τά συλλυπητήρια πρὸς τήν οἰκογένειαν τοῦ δολοφονηθέντος ὡς καί πρὸς τόν θεῖον αὐτοῦ κ. Γεώργιον Σκιαδαρέσην.

2ον) Ν' ἀναρτηθῇ μεσίστιος ἡ σημαία τοῦ σωματείου ἐπὶ 30 ἡμέρας πρὸς ἔνδειξιν βαθυτάτου πένθους.

3ον) Νά παρακληθῇ διά τοῦ κ. Νομάρχου Κεφαλληνίας ἡ Σεβαστή Ἑλληνική Βουλὴ καί τό ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Σεβ. Ὑπουργεῖον ὅπως ἐν ὀνόματι αὐτῆς ταύτης τῆς Δικαιοσύνης διατάξωσιν αὐστηράς ἀνακρίσεις καί καταδιωχθῶσιν ἀμειλίκτως οἱ ἐνεχόμενοι εἰς τήν δολοφονίαν, ὅσον μεγάλοι καί ἂν ᾧσιν οὗτοι.

4ον) Νά παρακληθῶσιν ἅπαντες οἱ βουλευταὶ Κεφαλληνίας καί οἱ ἀξιότιμοι κύριοι Ράλλης ἀρχηγός ἀντιπολιτευσεως, Γούναρης βουλευτής Πατρῶν, Ἡλίας Ποταμιᾶνος καί Ἀντώνιος Μομφερράτος καί Ἀνάργυρος Φαρδούλης Πρόεδρος ἐργατικῶν Σωματείων ὅπως ὑψώσωσι φωνήν πρὸς ἀμερόληπτον ἀπονομήν τῆς δικαιοσύνης.

5ον) Νά παρακληθῶσι οἱ ἐν Ἀθήναις καί Πειραιεὶ σύλλογοι τῶν Κε-

φαλλήνων, ὅπως ἐξασκήσωσι πᾶσαν νόμιμον ἐπιρροήν καί ἱκανοποιηθῇ ἡ Πατρίς αὐτῶν διά τό ἀτίμως χυθέν αἷμα ἐκλεκτοῦ συμπολίτου.

6ον) Νά παρακληθῶσιν αἱ Ἐφημερίδες, Ἀθηνῶν, Ἀκρόπολις, Ἄστου, Ἐσπερινή, Καιροί, Σκρίπ, Ἐμπρός, Πατρίς, Ἀστραπή, Χρόνος, Ἀλήθεια, Πατρῶν Νέος Αἰὼν, Πύργου Πατρομυνέτα, Βόλου Πανθεσσαλική καί Ἀργοστολίου Ζιζάνιον καί Ἐλευθέρα Γνώμη ὅπως δημοσιεύσωσι τό παρόν ψήφισμα καί ὑψώσωσι φωνήν ὑπέρ τοῦ ἀδικοσκοτωθέντος Πρώτου Ἑλλήνος Σοσιαλιστοῦ, Μαρίνου Ἀντύπα.

7ον) Ἀποδοκιμάζουσιν διά καύσεως τοῦ φύλλου δημοσίᾳ τήν ἔφημερίδα «Νέον Ἄστου» δι' ὅσα ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 1891 φύλλῳ αὐτῆς ἀκρίτως καί ἀνευλαβῶς περὶ τοῦ Μαρίνου Ἀντύπα ἀνέγραψε καί ὃν οὐδέν νεκρόν ἐσεβάσθη.

8ον) Ἵνα οἱ συνελθόντες μεταβῶσιν ἐν σώματι παρά τῷ κ. Νομάρχῃ Κεφαλληνίας καί παρακαλέσωσι τοῦτον ὅπως τηλεγραφικῶς διαθιβάσῃ τό παρόν ψήφισμα πρὸς τόν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς.

Ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 12 Μαρτίου 1907.

Ἡ ἐκλεγείσα ἐπιτροπὴ

Σ. Ἀρσένης – Ε. Μοσχόπουλος – Ν. Μαζαράκης – Σ. Φραγκόπουλος.

(Τ.Σ.)

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ἐφημερίς «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀριθμ. φ. 55, ἐν Ἀργοστοίῳ τῇ 24 Μαρτίου 1907, σσ. 1 - 2.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Περιγραφή τοῦ μνημοσύνου τοῦ Μαρ. Ἀντύπα στό Μητροπολιτικό ναό τῆς Σισσιώτισσας στό Ἀργοστόλι τῆς Κεφαλονιάς.

ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

Ἡ ἐντύπωσις ἦν προῦκάλεσεν ἡ εἰδησις τῆς δολοφονίας τοῦ Μαρίνου Ἀντύπα καί ἡ ἀγάπη καί ἐκτίμησις ἥς ἔχαιρεν ὁ ὑπέροχος Σοσιαλιστής παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ, ἐξεδηλώθη ἐν τῷ Μνημοσύνῳ ὅπερ τό Λαϊκόν Ἀναγνωστήριον κατὰ τήν παρελθούσαν Κυριακὴν ἐτέλεσεν. Τό μνημόσυνον τοῦτο θά μείνῃ ἀνεξάλειπτον εἰς τὰ χρονικά τῆς Κεφαλληνίας, ἵνα διδάσκῃ τοὺς ἐπιγιγνομένους, ὁποίας ἐκτιμήσεως καί ἀγάπης ἀπολαύουσιν οἱ ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τῆς προόδου τοῦ λαοῦ διὰ τῆς διδασκαλίας των καί ἐμπράκτως διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν καί διὰ τῆς βελτιώσεως τῆς τύχης των.

Καίτοι ἰδιαίτεραι προσκλήσεις δέν διενεμήθησαν, συνέρρευσαν ἐξ ὅλων τῶν σημείων, ὅλοι ἐκείνοι τῶν ὁποίων εὐγενεῖς παλμοὶ δονοῦσιν τὰ στήθη. Περί τήν δεκάτην 10ην πρωϊνὴν τῆς Κυριακῆς ὅλο τό διαμέρισμα τοῦ Λαϊκοῦ Ἀναγνωστηρίου ἐβρίθην κόσμου. Περί τήν 10 καί 1/2 κατέφθασεν ἡ Φιλαρμονικὴ προπορευομένης τῆς ὁποίας ἐφθασεν τό πλήθος πρό τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τῆς Υ.Θ. Σισσιώτισσης. Ὁ ναός πενθίμως διακεκοσμημένος μέ ὠραῖον κενοτάφιον, φέρον εἰς τὰς τέσσαρας αὐτῆς γωνίας τήν εἰκόνα τοῦ δολοφονηθέντος, παρίστανε εἰκόνα μεγαλοπρεπὴ καί εἰς ἄκρον ἐπιβάλλουσαν.

Ἡ ἐπιμνημόσυνη ἀκολουθία ἤρξατο ψαλλομένη ἐν ἀκρατήτῳ συγκινήσει, πλὴν ὅποτε κατετέθη ὁ πρῶτος στέφανος τῶν μελῶν τοῦ Λαϊκοῦ Ἀναγνωστηρίου ὑπὸ τοῦ κ. Π. Μαράτου ὁλοφυρομένου, ὡς δι' ἡλεκτρι-

κοῦ ρεύματος ἡ συγκίνησις τοῦ καταθέτοντος τὸν στέφανον μετεβιβάσθη εἰς πάντας τοὺς ἐκκλησιαζομένους οἵτινες ἐρρήγγυντο εἰς θρήνους καί κοπετούς. Ἐκ μέρους τῶν Λαϊκῶν καί ἐργατικῶν τάξεων, κατέθεσεν πολῦτιμον ἐκ τεχνιτῶν ἀνθέων στέφανον ὁ κ. Β. Ἀλεξάτος. Ἐκ μέρους τῶν Μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου Ἀργοστολίου ὁ μαθητὴς τῆς Γ' τάξεως Α. Κρασᾶς. Στέφανον ἐκ δάφνης μετ' ἐρυθρὰς καί μέλανος ταινίας κατετέθη ἐκ μέρους τῶν Σοσιαλιστῶν Ἀργοστολίου, ὁμοῖος ἐκ τεχνιτῶν ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν τῆς Φιλαρμονικῆς Σχολῆς Ἀργοστολίου, τοῦ ἀχωρίστου φίλου τοῦ δολοφονηθέντος Σ. Ἀρσένη πολῦτιμος ἐκ τεχνιτῶν ἀνθέων, ἐπίσης ἄλλων ἰδιωτῶν, καί τελευταῖος ὁ τῶν Σοσιαλιστῶν τῆς Σάμης δν κατέθεσεν ὁ κ. Χ. Ἀμούργης μέ ὠραῖαν προσφώνησιν... «ὁ ἄσχημος τοῦ Πυργετοῦ τόπος μετεβλήθη εἰς Γολγοθᾶν, καθαγιασθεὶς διὰ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ μεγάλου ἀλτρουϊστοῦ τοῦ προσφερθέντος ἐξιλαστήριον θῦμα εἰς τὸν βωμόν τῆς ἀμαρτωλῆς κοινωνίας! Ὁ λατρευτὸς Ἀντύπας ἐξέλιπεν ὡς ἄλλος Ναζωραῖος ἐκεντήθη, πλὴν φεῦ! ἐκεντήθη διὰ σφαιρῶν δολοφόνου! Ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ ἐκπνέει τριάκοντα καί τριῶν ἐτῶν ὁ μέγας τῆς ἀνθρωπότητος διδάσκαλος διὰ τῆς λέξεως τετέλεσται! ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ τοῦ Πυργετοῦ τριάκοντα καί τριῶν ἐτῶν ἐκπνέει, ὁ μέγας ἀλτρουϊστὴς διὰ τῶν λέξεων Ἰσότης, Ἀδελφότης, Ἐλευθερία. Κλείεται τό στόμα Αὐτοῦ ἐφάπαξ καί τοὺς ὀφθαλμούς Αὐτοῦ καλύπτει τό ζοφερόν τοῦ θανάτου σκότος. Ὁ Ἀντύπας ἐκλείπει! καί ἡ γῆ τῶν Τεμπῶν ἐγκλείει εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς τᾶ σπλάγχνα καί τήν μεγάλην καρδίαν ἐκείνην εἰς ἣν ἐνεκλείετο ἡ ἀγάπη ἡ ἀλληλεγγύη ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος.

Κοιμᾶται ἤδη τὸν αἰώνιον ὕπνον καί μόνον ὁ Πηνειὸς διὰ τοῦ κελαρύσματος του τῷ ψιθυρίζει παρήγορον ἄσμα ὡς νὰ τοῦ λέγῃ, Μαρίνε δέν ἀπέθανες!

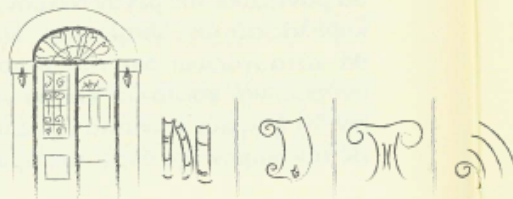
Ναὶ δέν ἀπέθανεν ὁ Ἀντύπας ὡς οἱ ἀσυνείδητοι ἐχθροὶ Του ὑπέθεσαν! Αἱ σφαῖραι τοῦ ἀπαισίου δολοφόνου διέτρησαν τό Αἰάντειον σῶμα του, κατῶρθωσαν νὰ φέρουν αὐτό μέχρι τοῦ τάφου, ἀλλ' ὑπεράνω αὐτοῦ ἀνεβλάστησαν τρεῖς ἡρωίδες παρθένοι. Παρθένοι ἀδαμαντοστεφεῖς ἀγναὶ ὡς Ἐκεῖνος τὰς ἐφαντάσθη, ἡ Ἐλευθερία, ἡ Ἀδελφότης καί ἡ Ἰσότης! Ἐκεῖ! ὑπεράνω τοῦ τάφου Αὐτοῦ ἰστάμεναι γονυκλινεῖς αἱ θεαὶ Νύμφαι αἱ ἀπὸ τοῦ βάθρου τοῦ Σταυροῦ τοῦ Ναζωραίου ἐξεληθούσαι, θά ῥαντίζωσι τὸν μέγαν Νεκρόν, αἱ δὲ ἀκτίνες τῶν περικοσμοῦντων τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, ἀδαμάντων, διαθλῶμεναι εἰς τό ἐπὶ τοῦ τάφου δάκρυ, θά καταυγάζωσι διὰ τῶν θείων μαρμαρυγῶν των τήν ἐν τῷ σκότει ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ καί θά διδάσκωσι τοὺς λόγους καί θά κηρύττωσιν ὅτι ἡ ὑγιὲς κοινωνία ἔχει εἰσέτι νὰ προσφέρῃ ἑκατόμβας μαρτύρων εἰς τὸν βωμόν τῆς ὕλης, τῆς ἀμαθείας καί τῆς τυραννίας! Ἡ μνήμη τοῦ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΤΕΛΙΟ ΑΝΘΩΠΟΥ

μεγάλου κήρυκος θά διαμένη αιώνία, οὐδ' ἔχει ἀνάγκην ἐγκωμίων. Ἡμεῖς, δέ, ὕστατον φόρον εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Μεγάλην ἐκείνου σκιάν προσφέροντες γονυκλινεῖς προπέμψωμεν αὐτὴν ἐκεῖ ἔνθα τὴν ἀναμένει ὁ ἀμαράντινος τοῦ μαρτυρίου στέφανος».

Ἐπιμνημόσυνον ἐξεφώνησεν, ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν τοῦ Γυμνασίου ὁ Γ. Καθθαδίας ἐξάρας τὴν ἐργασίαν τοῦ δρολοφονηθέντος. Διὰ λαμπρῶν ἀποστροφῶν ἐπλεξεν τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἀνδρός ὁ κ. Ν. Μαζαράκης.

Μετά τὸ πέρας τῆς ἀκολουθίας τὸ πλήθος, ὅπερ κατέκλυζεν ἤδη τὴν παραλιακὴν ὁδὸν ἀνῆλθεν τὴν ὁδὸν Κράνης προπορευομένης τῆς ἐρυθρᾶς σημαίας μεσιστίου καὶ τῶν στεφάνων, ἔκαμψεν τὴν ὁδὸν Θεάτρου καὶ διὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ Λαϊκὸν Ἀναγνωστήριον ὅπου ἐξεφώνησεν λόγον ὁ Ν. Μαζαράκης μεθ' ὃ διελύθη.

Ἐφημερίς «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀρ. φ. 55, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Μαρτίου 1907, σσ. 2 - 3. Ἀναδημοσίευση ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα τοῦ Βόλου «Πανθεσσαλική», 26 - 27 Φεβρουαρίου 1907.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Τὸ προτελευταῖο ἄρθρο τῆς ζωῆς τοῦ Μαρ. Ἀντύπα γραμμένο σὲ Λασποχώρι στίς 22 Φλεβάρη 1907.

ΒΛΑΠΤΕΙ

Ὁ πρόωρος ἔπαινος καὶ δίκαιος ὅταν εἶνε, βλάπτει τὸ πρόσωπον, εἰς ὃ ἀναφέρεται καὶ τὸν σκοπόν, ὃν τοῦτο ἐπιδιώκει.

Τοῦτο ἔχει τὴν ἀπόδειξίν του.

Εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς ἤκμασαν οἱ ἐπιτήδειοι ἰδιοτελεῖς, οἵτινες ἀδελφοὶ εἶνε τῶν κακοποιῶν.

Οὗτοι ἐν ἔχουσιν ἔργον, τὴν ἐκμηδένισιν πάντων τῶν εἴτε λόγῳ εἴτε ἔργῳ τολμῶντων νὰ ζητῶσι τὴν διόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων.

Τοῦτο ἐπιτυγχάνουσι σχεδὸν εὐκόλως, διότι βοηθοὺς ἔχοντες τὴν πενίαν καὶ τὴν ἀμάθειαν παραπλανῶσι τὸν ἀπλοϊκὸν λαόν καὶ διαστρέφουσι τὴν ἀλήθειαν.

Πολλὰ εἶνε καὶ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος τὰ παραδείγματα, κατὰ τὰ ὅποια οἱ Ἡρώες, οἱ Ἅγιοι, οἱ Πατριῶται παρεστάθησαν ὡς δῆμιοι, δαίμονες, προδόται, λαβόντες οὕτω ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὴν ἀγαθὴν τόλμην των τὴν ἀγχόνην, τὸν λιθοβολισμόν καὶ τὴν ἐξορίαν.

Δυστυχῶς δὲν εἶμαι οὔτε ἥρωας οὔτε ἅγιος οὔτε πατριώτης καὶ δὲν κινδυνεύω τόσο.

Εἶμαι ὅμως ἓνας μικρὸς φορεὺς χαλίκων προωρισμένων διὰ τὴν ἀνευ ὀρίων οἰκοδομὴν τῆς ἀγάπης καὶ ἀλληλοβοηθείας.

Καὶ μολοντὶ ἐλαχίστα τολμῶ, ἐν τούτοις οἱ ἀρεϊμάνιοι πιστοὶ τοῦ καθεστῶτος δὲν μοῦ κάμνουν χάριν, καὶ πολλάκις ἐδοκίμασα τὴν λόγχην

καί τήν φυλακήν των καί ὑπέμεινα μέν χωρίς νά μεταβληθῶ ἤ νά φοβηθῶ, ἀλλά κατέστην προσεκτικώτερος καί ὀλίγον πανοῦργος (αἱ ἀλώπτεκες θέλουν κύνας θηρευτικούς καί ὄχι ὑλακτοῦντας), κατανοήσας καλῶς ὅτι ἡ πρόοδος τῆς ιδέας δέν εἶνε οὔτε ἐμπόρευμα οὔτε κομματική συναλλαγή διὰ νά ἔχη χρεῖαν ρεκλάμας καί ἐπαίνων.

Αὕτη ἔχει ἀνάγκην αὐτοθυσίας, τό δένδρον τῶν δικαιωμάτων καλ-λιεργεῖται μέ γερά χέρια μέ γερήν θέλησιν καί πάντοτε σχεδόν ποτίζεται μέ αἷμα καί ὄχι μέ νερό καί μελάνι.

Ταῦτα δέ ὅσον μάλλον ἀθουρύθως γίνονται καί ὅσον ὀλιγώτερον ἐπαι-νούνται, τόσον ταχύτερον καί ἀσφαλέστερον προχωροῦσιν εἰς τήν ἐπι-τυχίαν τοῦ σκοποῦ.

Ἄς μή διασαλπίζωμεν λοιπόν ὡς ἀλέκτορες τήν πάλην μας πρὶν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ.

Μία διάλεξις, ὡς ἡ ἐν Λασποχωρίῳ καί χίλιαι τοιαῦται εἶναι μία στα-γών εἰς τόν Ὠκεανόν τῆς ἐργασίας, ἣν ἀπαιτεῖ τό παμμέγιστον ἔργον, οὐ ἔχομεν τήν τιμὴν καί τήν μεγάλην τόλμην ν' αὐτονομαζώμεθα λαγουρέν-τες.

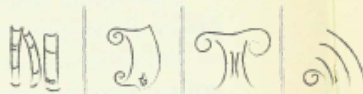
Συμφώνως πρὸς τ' ἀνωτέρω ἐπεθύμουν νά μέ ἀφινον καί οἱ φίλοι καί οἱ ἐχθροὶ τῶν ιδεῶν μου νά ἐργασθῶ ἡσυχᾶ, χωρίς πέννα καί καλαμάρι.

Ἐπειδὴ ὅμως κατὰ τήν ὀρεξιν τῶν λαγωνικῶν τούτων εἶναι ἀδύνα-τον, διὰ τοῦτο παρακαλῶ νά δημοσιεύσητε τί εἶμαι καί τί προσπαθῶ, ἵνα ἀπαλλάξω τήν κοινήν γνώμην ἀπὸ τήν περιέργειαν ποῦ τῆς ἐκόλλησεν, οἱ μέν φίλοι παριστῶντες με ὡς γίγαντα, ἐνῶ εἶμαι ἕνας νάνος, οἱ δέ ἐχθροὶ παρτιστῶντες με ὡς ἕνα αἰμοβόρον λύκον, ἐνῶ εἶμαι ἕνα ἄρνιον χωρίς μαλλί.

Αὐριον λοιπόν θά γράψω τί εἶναι αὐτὴ ἡ σφίγξ, ὅπου ἀπὸ τῆ μέση καί ἐπάνω εἶναι γίγας, καί ἀπὸ τῆ μέση καί κάτω εἶναι λύκος.

Λασποχώρι 22/2/1907.

Ἐρρωσθε
ΜΑΡΙΝΟΣ ΑΝΤΥΠΑΣ

Ἐφημερίς «Ἀνάστασις», ἔτος Β', ἀριθμ. φ. 55, ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 24 Μαρτίου 1907, σσ. 3 - 4. Ἀναδημοσίευση ἀπὸ τήν ἐφημερίδα τοῦ Βόλου «Πανθεσσαλική», 26 - 27 Φεβρουαρίου 1907.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Τό τελευταῖο ἄρθρο τῆς ζωῆς τοῦ Μαρ. Ἀντύπα γραμμένο στό Λασποχώρι στίς 23 Φλεβάρη 1907, στό ὁποῖο ἀναπτύσσει τίς σοσια-λιστικές του ἀρχές.

ΤΙ ΕΙΜΑΙ

Εἶμαι Σοσιαλιστής ὄνομα καί πράγμα, φέρω τόν τίτλον μου πιστῶς καί ὑπερηφάνως. Πιστεύω ὡς παντοκράτορα, ποιητὴν ὁρατῶν τε καί ἀοράτων, τήν ΕΡΓΑΣΙΑΝ, καί ὡς ὁμοούσιον καί ἀχώριστον τριάδα τῆς εὐτυχίας καί εἰρήνης τήν ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ, ΙΣΟΤΗΤΑ καί ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ.

Φρονῶ δηλαδή ὅτι, ὅπως τό φῶς τοῦ ἡλίου, ὁ ἀήρ, τό ὕδωρ κτλ. εἶνε εἰς τήν καθολικὴν τῶν ἀνθρώπων χρήσιν, οὕτω καί πάντα τ' ἄλλα ὅσα ὁ ἀνθρωπος χρειάζεται, δύνανται νά καταστώσι κοινά, ἐάν οἱ ἀτελεῖς καί ἐγωϊστικοὶ νόμοι, τοὺς ὁποίους ἐνομοθέτησεν ἡ ἐπίσης ἀτελής διάνοια τοῦ ἀνθρώπου, ἀντικατασταθῶσι διὰ τοῦ τελειοτάτου καί δικαιοτάτου τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις παραγγέλλει «ἀγάπα τόν πλησίον Σου ὡς σεαυτόν». Εἶνε δύσκολον ν' ἀρνηθῇ τις ὅτι ἐάν ὁ νόμος οὗτος ἐφαρμοσθῇ ποτέ, οἱ ἀνθρωποὶ θά ὦσιν ἀδελφοὶ καί ἡ χαρά καί τό μεδίαιμα θά βασιλεύσῃ μεταξύ των ἀντὶ τῶν δακρύων καί τοῦ αἵματος.

Διατὶ νά ἐννοῇ τις τόσον κακῶς, ὥστε ν' ἀμφιβάλλῃ ὅτι, ἐάν πάντες οἱ ἀνθρωποὶ ἀποτελέσωσι μίαν κοινωνικὴν οἰκογένειαν καί ἐργάζωνται, ἀλληλοβοηθούμενοι καί ἀγαπώμενοι ὡς ἀδελφοὶ, μακράν θέτοντες τὰς καταστρεπτικὰς πρωτοκαθεδρίας, τοὺς ἀνόητους τίτλους, τήν ἀνθρω-ποκτόνον λειψυρρίαν, θά δυνηθῶσιν ἐν ἀφθονίᾳ νά ἔχῃσι τὰ μέσα τῆς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ
ΔΗΜΟΤ. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΔΗΞΟΥΡΙΟΥ

Διατί π.χ. τά εις τόν πόλεμον, τήν πολυτέλειαν, τάς επιδείξεις τάς θρησκευτικάς προλήψεις, δαπανώμενα δισεκατομμύρια νά χρησιμεύωσιν οὕτω διά τήν ἀλληλοσφαγήν, τάς ματαιότητάς τῶν ἀργῶν Βασιλέων καί Ἀρχόντων, γεννῶντα τόν πόνον, τήν δυστυχίαν, τό ἐγκλημα τέλος, ἀντί νά χρησιμεύωσι διά τήν κίνησιν καί τήν ζωήν παράγοντα πρόοδον καί εὐτυχίαν;

Διατί ὁ νοῦς καί τό χέρι τοῦ πνευματικοῦ ἐργάτου καί τοῦ χειρῶνα-κτος ν' ἀσχολῶνται, αὐξάνοντα τόν ἀριθμόν τῶν λογῶν, τῆς δυναμίτιδος, τῶν θωρηκτῶν, τῶν στρατῶνων, τῶν φυλακῶν, τῶν μονῶν, ἀντί τά ἐκατομμύρια ταῦτα τῶν χειρῶν καί διανοιῶν, ὁ κολοσσός οὗτος τῆς δυνάμεως καί τῆς ζωῆς, ν' ἀσχολῆται ἵνα αὐξήσῃ καί τελειοποιῇ τά ἐργασίας, τά σχολεῖα, τά μεταλλεῖα, τήν συγκοινωνίαν κτλ.;

Διατί νά μή βασιλεύσῃ ἡ ἁρμονία καί ἡ ἀλληλεγγύη θεμελιούμενα ἐπὶ τῆς ἰσότητος τῶν δικαιωμάτων καί τῆς ἀλληλοβοηθείας τῶν κοινωνιῶν καί τῶν λαῶν;

Διατί ἡ ἐργασία, ἡ συνείδησις καί ἡ ἰκανότης νά μή εἶνε οἱ ἀριστοκρατικοί τίτλοι τοῦ ἀτόμου καί τό βαθμόμετρον τῆς ἔδρας, εἰς τήν ὁποίαν θά δικαιῶται ἕκαστος νά καθήσῃ;

Ἐάν εἰς ταῦτα τά διατί ἀπαντήσῃ τις ὅτι οὕτως εἶνε τά ἀνθρώπινα, διότι ὑπόκεινται εἰς ἀτέλειαν, θά τοῦ ζητήσωμεν συγγνώμην καί θά τοῦ εἴπωμεν ὅτι, ὁ σκοπός τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ὀφείλει νά εἶνε ἡ ἐπὶ μάλλον καί μάλλον ἐξαφάνισις τῶν ἀτελειῶν του.

Ἐάν τοῦτο οὕτως ἔχῃ, ὀφείλομεν ν' ἀγαπήσωμεν τόν Σοσιαλισμόν, δηλαδή νά ἐργασώμεν ὑπέρ τῆς ἐκμηδενίσεως τοῦ καθεστώτος, βαθμιαίως θέτοντες ἐν ἁρμονίᾳ τό κεφάλαιον, τήν ἐργασίαν καί τήν διάνοιαν μέχρις ὅτου κατορθωθῇ νά ἐκμηδενισθῇ ἡ δύναμις τοῦ κεφαλαίου καί νά ἐμμείνη ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς προόδου τό χέρι καί ὁ νοῦς, ὁ ἐργάτης καί ὁ ἐπιστήμων, κηδευομένου τοῦ κεφαλαιοκράτου μεγαλοπρεπέστατα!

Συμφώνως πρὸς τάς ἀνωτέρω σκέψεις εἶμαι ἐπαναστάτης, ὑποσκάπτων τό ἄγριον καθεστῶς μεθ' ὅλων μου τῶν δυνάμεων, θεωρῶ τοὺς συντηρητικούς ἀξίους σεβασμοῦ ὡς ἄτομα, ἀξίους θεραπείας ὡς μέλη τοῦ κοινωνικοῦ σώματος, τοὺς θεωρῶ ὄχι ἐνόχους, ἀλλὰ ἀσθενεῖς, ἔχοντας ἀνάγκην τῆς περιθάλψεως τῶν σοσιαλιστῶν καί ὄχι τῆς βόμβας τῶν ἀναρχικῶν, προτιμῶ τάς ἐνέσεις ἀπὸ τὰς καυτηριάσεις, τάς ἐγχειρήσεις καί τάς ἀφαιμάξεις, αἵτινες εἶνε ἀναγκαῖαι ἅτε ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐπιβαλλόμεναι.

Τὰς ἀνωτέρω ἰδέας προσπαθῶ νά φυτεύσω εἰς τὴν ψυχὴν τῶν χωρικῶν, διὰ νά γίνωσι μίαν ἡμέραν ἐλεύθεροι — «ἤδη εἶνε εἰλωτές» — καί ἐπειδὴ

ἡ ἐργασία αὕτη ἀπαιτεῖ οἰκονομικὴν εὐρωστίαν — οἰονεῖ λίπασμα διὰ τὸ φυτὸν — διὰ τοῦτο προσπαθῶ τό κατὰ δύναμιν ν' ἀφαιρεθῶσιν ἀπὸ τὰ κακῶς κτηθέντα δικαιώματα τῶν τσιφλικιούχων, διὰ νά δωθῶσιν εἰς τοὺς ἀδίκως ἐξ αὐτῶν ἀπογυμνωθέντας χωρικοὺς.

Διὰ τήν ἐργασίαν μου ταύτην ἂς λυπηθῶσιν οἱ ἀφένται, οὐχὶ ὅμως καί οἱ πατριῶται, διότι ἐκ ταύτης κατὰ διάνοιαν μόνον ὠφελεῖται ὁ σοσιαλισμός, ἐμπράκτως δέ ἡ Πατρίς, εἰς τήν ὁποίαν τοὺς φόρους, τοὺς ἀγαθοὺς πολίτας καί τοὺς γενναίους στρατιώτας προσφέρει ὁ μέγας πληθυσμός τῶν σκληραγωγημένων καί ἐργαζομένων χωρικῶν καί ὄχι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἐκφυλισμένων καί ἀργῶν τσιφλικιούχων.

Ὅσον μάλλον εὐρωστοὶ οἰκονομικῶς καί ἠθικῶς εἰσὶν οἱ χωρικοί, τόσον περισσότερον αἷμα ἔχουσι διὰ νά μεταγγίσωσι τοῦτο εἰς τὸ ἀναιμικόν σῶμα τῆς ἀπομυζηθείσης ὑπὸ τῶν ἐστεμμένων καί κομματικῶν βδελύων τῆς ἀγαπημένης μας Ἑλλάδος.

Φρονῶ ὅτι τό δίκαιον εἶνε ἐκεῖ ὅπου τό συμφέρον τῶν πολλῶν καί ὀλίγων, ἐπομένως μεταχειρίζομαι τάς δυνάμεις μου ὑπέρ τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ τσιφλικίου καί τῆς πλήρους ἀνεξαρτησίας τοῦ καλλιεργητοῦ. Ἐάν ὑπάρχῃ τις, ὅστις νομίζει ὅτι πράττω κακόν οὕτω σκεπτόμενος καί δρῶν, θέλω νά συζητήσω μαζί του, πρόθυμος νά μεταβάλλω σκοπὸν καί πορείαν, ἐάν μοί ἀποδείξῃ τοῦτο.

Μὴ ὦν τυφλὸς ἐγωῖστίς, εὐχαρίστως μελετῶ τάς κρίσεις καί συμβουλὰς τῶν ἄλλων καί τοῦτο ὑποχρεωτικῶς ὀφείλει νά πράττῃ ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ὁ λόγος ἢ τό ἔργον σχετίζεται μέ τά γενικά πράγματα.

Ὡς πρὸς τό τσιφλίκιον καί τόν καλλιεργητήν, θά γράψω ἐκτενέστερον ἐν καιρῷ.

Λασποχώρι 23 Φεβρουαρίου 1907.

Ἐρρωσθε ΜΑΡΙΝΟΣ ΑΝΤΥΠΑΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΤΥΠΑ

Α' ΠΗΓΕΣ

- Ἀρχεῖον Παλαιόν Λυκείου Ἀρρέων Ἀργοστολίου*: τό μαθητολόγιον τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου Ἀργοστολίου ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ σχολικόν ἔτος 1876 - 1877, μαθητολόγιον τοῦ ἔτους 1882 - 1883, ἀριθμ. ταξινόμησης 8, σελ. 72· τό αὐτό μαθητολόγιον τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου Ἀργοστολίου τοῦ ἔτους 1885 - 1886, σελ. 102· ὁ εἰδικὸς ἔλεγχος τοῦ γυμνασίου Ἀργοστολίου τοῦ ἔτους 1889 - 1890, ἀριθμ. ταξινόμησης 16, σελ. 6· ὁ γενικός ἔλεγχος τοῦ γυμνασίου Ἀργοστολίου ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ σχολ. ἔτους 1889 - 1890 καὶ λήγων τὸ 1922 - 1923, ἀριθμ. ταξινόμησης 15, φύλ. 7 γενικός ἔλεγχος ἀποτελέσματος ἐνιαυσίων ἐξετάσεων τοῦ σχολ. ἔτους 1889 - 1890, πρωτόκολλον τῶν ὑφ' ἐκάστου τῶν καθηγητῶν ἀπονεμηθέντων βαθμῶν τοῖς τὴν ἀπολυτήριον δοκιμασίαν ὑποστάσι μαθηταῖς τῆς τετάρτης τάξεως ἐν τοῖς γραπτοῖς καὶ γενικός ἔλεγχος τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων τοῦ ἔτους 1889 - 1890.
- Ἀθῆναι*, ἐφημερίδα (Ἀθήνα) τοῦ ἔτους 1907.
- Ἀκρόπολις*, ἐφημερίδα (Ἀθήνα) τῶν ἐτῶν 1898, 1906 καὶ 1907.
- Ἀμάλθεια*, ἐφημερίδα (Σμύρνη) τοῦ ἔτους 1907.
- Ἀνάστασις*, ἐφημερίς ἐβδομαδιαία ἀνθρωπιστική, ἐν Ἀργοστολίῳ (Κεφαλονιάς) τῶν ἐτῶν 1900, 1904, 1905, 1906 καὶ 1907.
- Ἄστν (τό)*, ἐφημερίδα (Ἀθήνα) τῶν ἐτῶν 1906 καὶ 1907.
- Ἐμπρός*, ἐφημερίδα (Ἀθήνα) τοῦ ἔτους 1907.
- Ἐστία*, ἐφημερίδα (Ἀθήνα) τοῦ ἔτους 1907.
- Ζιζάνιον*, πολιτικοσατυρική ἐφημερίς, Κεφαλληνία, τῶν ἐτῶν 1905, 1906 καὶ 1907.
- Ἰακωβατεῖος*, ἐφημερίδα (Ἀθήνα) τοῦ ἔτους 1907.
- Ἰακωβατεῖος*, ἐφημερίδα (Ἀθήνα) τοῦ ἔτους 1907.
- Νέον Ἄστν (τό)*, ἐφημερίδα (Ἀθήνα) τοῦ ἔτους 1907.

Νουμάς, έφημερίς κοινωνική - φιλολογική (Αθήνα) του έτους 1907.
 Πανθεσσαλική, έφημερίς των λαϊκών ιδεών (Βόλος) του έτους 1907.
 Πατρίς, έφημερίδα (Αθήνα) του έτους 1907.
 Σκρίπ, έφημερίδα (Αθήνα) του έτους 1907.
 Φιλάρετος Γεώργιος Ν., Σημειώσεις από του 75ου ύψώματος 1848 - 1932, όδοιπόρου αναμνηστική έπιστολή, τεύχ. Β' (1889 - 1900), έν Αθήναις, Φεβρουάριος 1928, σ. 367.

Β' ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Ανώνυμος (Γιάννης Κορδάτος;), Μαρίνος Αντύπας, άρθρο στο Κοινωνιολογικών και Πολιτικών Λεξικόν, έκδοσ. της έφημ. «Ο Άνεξάρτητος», έν Αθήναις 1933, τ. 1, σσ. 278 - 283.
 Βεργόπουλος Κώστας, Τό άγροτικόν ζήτημα στην Ελλάδα, ή κοινωνική ένσωμάτωση της γεωργίας, 6' έκδοση, Αθήνα 1975, σσ. 346 και 361.
 Βλησμά - Τσιντίλη Ρίτα, Άγωνιστικές Μορφές, Μαρίνος Αντύπας, Αθήνα 1978, σσ. 34 - 54.
 Βουρνάς Τάσος, Ιστορία της νεώτερης Ελλάδας, Αθήνα 1974, σ. 587.
 Καρανικόλας Γεώργιος Δ, Κιλελέρ, συμβολή στην ιστορία του έλληνικού άγροτικού κινήματος, Β' έκδοση, Αθήνα 1975, σσ. 188 - 189.
 Καθθαδίας Γεώργιος Ι., Μαρίνος Αντύπας στο περ. «Ιόνιος Ηχώ», τεύχ. 234 - 235, Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1966 σ. 5.
 Κορδάτος Γιάννης, Η άγροτική εξέγερση του Κιλελέρ, 6/19 Μάρτη 1910, εκδόσεις Κ.Ε. του ΑΚΕ, 1946 σ. 5.
 Κορδάτος Γιάννης, Πόρτραίτο Άγωνιστών, Μαρίνος Αντύπας (1873 - 1907) στην έφημ. «Μάχη», άρ. φ. 45/563, 7 Μαΐου 1950, σ. 4.
 Κορδάτος Γιάννης, Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδας, Αθήνα, 1956, τόμ. 5, σσ. 70 - 72.
 Κορδάτος Γιάννης, Ιστορία του έλληνικού εργατικού κινήματος μέ βάση άγνωστες πηγές και ανέκδοτα αρχεία, γ' έκδοση, Αθήναι 1972, σσ. 98 - 105.
 Κορδάτος Γιάννης, Σελίδες από την Ιστορία του άγροτικού κινήματος στην Ελλάδα, Αθήνα 1964, σσ. 55 - 79 και 83 - 102.
 Κουγιανός Διον., Μαρίνος Αντύπας στο περ. «Κεφαλονιά και Ιθάκη», Ιούλιος - Αύγουστος 1975, σ. 2.
 Κουν. (άδης) Ι., Μαρίνος Αντύπας στο περ. «Ιόνιος Ηχώ» τεύχος 222 - 223, Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1965, σ. 8.
 Λουκάτος Σπύρος Δ., Μαρίνος Αντύπας, ή εποχή και ή ιδεολογία του, διάλεξη οργανωμένη από τούς συλλόγους Κεφαλλήνων και Ιθακησιών

και Λαρισινών φοιτητών, Αθήνα 1978, σέ περίληψη στην έφημ. «Χαραυγή», Κεφαλονιάς και Ιθάκης, περ. Β', χρ. 3(6) φύλ. 36(106) 11 Μάη 1978 σ. 2.
 Μοσκόφ Κωστής, Η έθνική και κοινωνική συνείδηση στην Ελλάδα 1830 - 1909, 6' έκδοση, Αθήνα 1974, σ. 212.
 Πορφύρης Κ., Αντύπας Μαρίνος στο «Λεξικό Κοινωνικών Έπιστημών», τόμ. 2, σσ. 859 - 860.
 Τζουγανάτος Νικόλαος Δ., Ο Μαρίνος Αντύπας και οί σοσιαλιστικές εξελίξεις στην Κεφαλονιά, 1978.

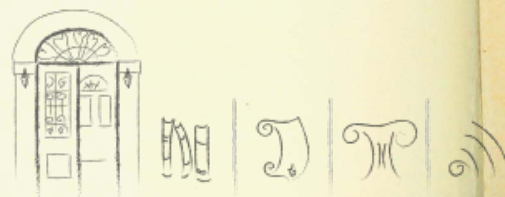
Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή του συγγραφέα.

Σ. Μουσελάκης

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ